

FOLKLOR VE TÜRKÜLERİMİZ

MEHMET ÖZBEK

ÖTÜKEN

FOLKLOR VE TÜRKÜLERİMİZ

Mehmet Özbek

ÖTÜKEN

YAYIN NU: 91
KÜLTÜR SERİSİ: 7

1. basım: 1975
2. basım: 1981

Ötüken Neşriyat A.Ş.
Klodfarer Cad. 40-7 Divanyolu - İstanbul
Kapak Düzeni: Nur ve Olcay Okan
Baskı: Polat Ofset Tesisleri
Cilt: Günsan Ciltevi
İstanbul

Ö N S Ö Z

Bu deneme aslında uzun yıllar benim kafamı kurcalayan, her biri için en azından birkaç kitap okuyup devirmeyi gerektiren soruların cevaplarını içine alan bir dergidir. İlim yapma, eser yaratma iddiasından uzak olarak bu soruların cevaplarını araştırdım, örneklerle vermeye çalıştım.

Çeşitli folklor kuruluşlarında (Türk Folklor Kurumu, Kadıköy Halk Eğitim Merkezi Folklor kolu, Boğaziçi Üniversitesi Folklor Kulübü) Halk müziği çalışmaları yaparken, böyle bir yayının gereğini duymuş, ta ortaokul sıralarından beri biriktirdiğim dökümanlara, araştırmalarımı da katarak bu kitabı hazırlamaya koyulmuştum.

Folklor neydi? Nasıl bir ilimdi? Kimler Folklorcudur? Altında kocaman «Folklor yıldızı» diye yazılı afişin sahibi cidden folklorcu muydu? Değilse, peki niye halkı aldatıyor, en iğrencini sunuyoruz? Kendimizi bildik bileli duyduğumuz bu türkü denen şey nedir? Dinleyeni en duygulu yerinden yakalayan, düşüncesini harekete geçiren şey miydi, yoksa anlamsız sözlerin çıkar yoluyla bir araya gelmesinden oluşan saygısızlık örneği miydi?

Türkiye'de bu konuda neler yapılmıştır? Kimlerin emeği ile bir noktadan daha ileri bir noktaya gidilmiştir? Kimler bu uğurda bir ömrü düşünmeden fedâ etmiş, kimler bu çalışmaların satıcılığını yapmıştır?

İşte bu soruların cevaplarını kaynaklar listesindeki kitaplardan aldık.

Repertuar bölümündeki türkülerin yarısından fazlası rahmetli Muzaffer Sarısözen'in emeğiyle meydana getirilen Halk Müziği Repertuarından alınmıştır. Şükranla yâd ederim. Soylu icralarıyla bu repertuarın günümüze kadar gelmesinde unutulmaz emekleri olan değerli sanatçıları, başta Neriman Altındağ Tüfekçi, Nida Tüfekçi, Yücel Paşmakçı, Adnan Ataman, olmak üzere saygıyla anmak gerekir.

Bu konuda yazılacak olan her şeyde eksiklik ve yanlışlık muhakkak var olacaktır. Bunu kabullenerekten, daha iyisini yaratma çabası gösterecek olanlara ışık tutmanın mutluluğu ile...

Mehmet A. Özbek
18.4.1975 - ANKARA

KİTAP HAKKINDA

Folklorla eğilmek, folklordan nasibini alabilmek herşeyden önce bir gönül işidir. Çünkü folklor halkın gönül dünyasıdır. Folkloru tanımak, bilmek, bu şiir şu ozanın, o türkü bu yörenin diyebilmek başka bir hüner, folkloru gönül gözüyle görüp, can kulağıyla dinleyebilmek başka bir hünerdir. Bu bir nasip işidir. Bu bir murat işidir. Gönül ister ki herkes bu murada ersin. Folkloru özüyle duyarak, sırlarına erip, büyüsüne tutularak, telkinlerine kulak vererek yaşayabilsin. Folklor efsaneler, destanlar çağından başlayarak bugüne kadar gelir. Halkın bağrını delmiş acıların, yüzünü güldürmüş sevinçlerin hikâyesidir. Tutkuların, umutların, aşkların, iyiliğin, kötülüğün, özlemlerin, yiğitliğin, kaderin, bilgeliğin şiiridir. Halkın yaşama düzeni, âdetleri, gelenekleri, inançları folklorun içinde yer alır. Halk kültürü deyince folklor akla gelir. Halkın diliyle söylemek, halkın dilinden anlamak folkloru bilmekle, folkloru yaşamakla mümkündür.

Ancak folklorla eğilmek gönüllü olmayı istediği kadar bilimsel çalışmayı da gerektiriyor. Folkloru yalnızca içinde şiiri, efsaneyi, masalı, hikâyeyi, müziği, oyunları, âdetleri, gelenekleri, atasözlerini barındıran bir güzellikler pınarı olarak görmemeliyiz. Folklor bütün bu kıymetlerin ardındaki halka ait olan her çeşit bilgiyi içine alan sosyal bir bilimdir.

Folklor Türklerde devletin mânevi kaynaklarından birisidir. Türklerde devlet herşeyden önce halkını koruyan, gözeten, doyuran bir nizamdır. Halkımızın mâşeri şuur, dayanışma, yardımlaşma, düşünüyü koruma, birbirine saygı geleneğı devlet anlayışımızın mânevi esaslarını meydana getirmiştir. Sosyal, iktisâdi ve kültürel tarihimize dair birçok bilgiler folklor ürünlerinde gizlidir. Bu bilgiler halkımızın sosyal ve kültürel geleceğı için yapılacak çalışmalara yol gösterecek bilgilerdir.

Biliyoruz ki, Türk dünyası Türkiye'den ibaret değildir. Türkmenistan, İran, Azerbaycan, Dağıstan, Kuzey Kafkasya, Kırım, İdil-Ural, Batı Türkistan, Afganistan, Altaylar, Doğı Türkistan, Sibiry, Kerkük, Suriye, Kıbrıs, Onikiada, Batı Trakya, Balkanlar, Rodos, Üsküp, Yugoslavya, Tuna boyları ve Romanya'da yâni Çin'den Macaristan'a kadar uzanan ülkelerde olmak üzere Dünya'nın en büyük folklor coğrafyasına sahip bulunuyoruz. Türk folkloru bütün bu ülkelerdeki Türkler'in folklorunu içine alan bir kavramdır. Türkiye Türk folkloru ise Türk folklorunun bir bölümünden ibarettir. Türk folkloru için kesin sözler söyleyebilmek bütün Türk illerinde yapılan folklor derlemeleri arasında bilgi alışverişinin kurulmasına bağlıdır.

Bunun için de Türk dünyası ile önce kültürel ilişkilerin kurulması gerekiyor. Bütün Türk illeri siyasî sınırlarımızın dışında olsalar bile daima mânevi sınırlarımızın içinde kalacaklardır. Çünkü kan ve kültürle bağliız birbirimize...

Şüphesiz ki folklor millî kültürün kaynaklarından birisidir. Folklor halkı yaşadığı toprakların mânevi sahibi yapar. Vatan sevgisi folklor kaynağında can bulur. Eğer bu toprakların insanları olmalarını istiyorsak folklor kıymetleri insanlarımızın kişiliğinde mânevi temel taşlarından biri olmalıdır. Folklor kıymetlerinin çocuklarımıza ailede, yuvalarda aşılması, ilk ve orta öğretimde okutulması, üniversitelere halkbilgisi dersleri konulması, geleceklere, inançlara saygı gösterilmesi üzerinde düşünül-

melidir. Bu düşünce dünya milletleri ailesinde milli özelliklerimizle bilinmek, kişilik sahibi olmak, başka bir milletin taklidi veya sureti olmamak düşüncesidir. Kültür emperyalizminin oyununa gelmemek için de gereklidir bu...

Ülkemizde Cumhuriyet döneminde çok büyük değer taşıyan folklor derlemeleri yapılmıştır. Özellikle gönüllü folklorcuların ve halkevlerinin emekleri büyük önem taşıyor. Ancak derlenen folklor ürünlerinin eğitim ve kültür alanına sunulduğunu söyleyemeyiz. 1948 yılında Ankara Üniversitesinde halkbilimi kürsüsü kurulmuşsa da ne yazık ki bir süre sonra kapatılmıştır.

1950 yılında halkın seçme hakkını elde etmesi, aydınların halkın meseleleri ile yakından ilgilenmelerine yol açmıştır. Bu olay aydınlarla halk arasındaki yakınlaşmanın başlangıcı sayılabilir. Bu yıllarda kalkınma çalışmalarının kasabalara ve köylere kadar götürüldüğünü, daha çok sayıda halk çocuklarının okuma imkânı elde ettiğini görüyoruz. Böylece halk, ülkenin ekonomik ve sosyal hayatında daha etkin olarak yer alırken, bir yandan da halka dair bilgilere ve kıymetlere gösterilen ilgi çoğalıyor, yaygınlaşıyordu. Folklora gösterilen ilginin artmasında Türkiye radyolarının ve mahallî folklor derneklerinin de önemli hizmetleri olmuştur. Bir yandan mahalli folklor derneklerince, bir yandan da öğrenciler arasında oynanan halk oyunları folklor sözcüğünün yurdun her yanında duyulmasını sağladı. Öyle ki folklor sözcüğü «halk oyunu» yerine kullanılır hale geldi.

Bugün görüyoruz ki, bilim adamları, ve düşünürler, tarihî ve sosyal araştırmalarında folklor kaynaklarına eğiliyorlar.

Edebiyatçılar, müzik, sinema, tiyatro hatta resim ve heykel sanatçıları folklordan konu alan eserler meydana getiriyorlar veya folklor ürünlerini belgesel olarak kullanıyorlar. Sanat dünyasına yurdumuzun renklerini, seslerini, duygularını taşıyan eserler sunabildiğimiz ölçüde başarılı olacağımız inancı sanatçılarımız arasında günden

güne yaygınlaşıyor. Bütün bunlar ülkemizde folklor bilincinin yerleşmekte olduğunu gösteriyor. Bir ülkenin aydını önce kendi ülkesinin dertlerine eğileceğine göre herşeyden önce kendi halkını öğrenmesi gerekiyor. Bu işe folklorla yüz yüze gelmek demektir.

1950 sonrasında, folklorla gösterilen ilgi çoğaldığı gibi aynı zamanda folklorun büyük kayıplara da uğradığını görüyoruz. Folklorun uğradığı kayıpların sebepleri ülkemizin sanayileşmesi, işçi göçü, kentleşme (köylerin boşalması), ulaşım, haberleşme ve yayın şebekelerinin gelişmesi (karayolları, radyo, sinema, basın, televizyon) ile yurdun en ücra köylerinin de kültür ilişkilerine açılması, yabancı ülkelere gidenlerin çoğalması ve o ülkelerden çeşitli âdet ve görgülerin Türkiye'ye getirilmesi olarak özetlenebilir. Folkloru oluşturan maddî ve mânevî çevre hızla değişirken folklor varlığımız da bir yandan tükenmeye, bir yandan da geleneksel karakterini kaybederek yozlaşmaya başlamıştır. Bugün artık folklor bahçemizde yabancı otlar bitiyor, folklor ırmağı kendi yatağından başka yerlerde akmaya zorlanıyor.

Sosyal çevrede ve kültürde yenileşmenin önüne geçilemez. Ancak yenileşme Türkiye'de yaşandığı gibi başıboş, eni, boyu, nereye varacağı düşünülmemiş bir olaylar dizisi olmamalıdır. Yoksa yenileşmenin tarih içindeki yeri ve getirdikleri ile götördüklerinin birgün hesabı yapıldığı zaman zararlı çıkılabilir. Bugün selin elinden ne kurtarabilirsek yanımıza kâr kalacaktır. Folklorumuzu araştırmak ve derlemek için bir daha ele geçmeyecek olan zamanı yaşadığımızı akıldan çıkarmayalım.

Bütün folklor varlığımız içinde türkülerin ayrı bir yeri vardır. Bu ayrı yer, halk edebiyatı ile halk musikisinin türkülerde biraraya gelmiş olmasından ileri geliyor. Türkü, folklorun halk içinde en çok söylenen, en çok dinlenen ürünüdür. Halk, sevincini, tasasını, aşkını, yiğitliğini, korkularını, umutlarını kısacası hayatını türkülerde çalıyor, türkülerde söylüyor... Türkülerin sözlerinde Türkçenin

ağız hazinesini, ezgilerinde ise halk musikisinin tavrı zenginliğini buluyoruz. Başka bir özelliği de söz ile musiki arasındaki uyumda ve mânâ birliğinde görülüyor. Folklorun bu hazinesi devletimizin kültür politikasından nasıl bir ilgi görmüştür? Ne halk musikisi, ne de halk edebiyatı için bir devlet konservatuarı veya enstitüsü henüz kurulabilmiş değildir. Yurdun ayrı ayrı bölgelerinde yaşayan halkı birbirine anlatan, sevdiren türkülerin, insanlarımızı iyi ve kötü günlerde aynı duygular etrafında birleştirerek milli birliği ne denli güçlendirdiği yeterince takdir ediliyor mu? Herneyse, artık türkü pınarının başı boş değildir. Bugün binlerce yurttaşımız türkülere gönül vermiştir.

Türkülere gösterilen büyük ilgiye karşılık bu konuda aklı başında bir eser bugüne kadar yazılabilmiş değildi. Sayın Mehmet ÖZBEK'in kitabı konuyu önemine uygun cidiyetle, titizlikle ele alıyor. Başboşluktan, dağınıklıktan kurtarıyor. Hem konunun nazariyatı ile ilgilenenlere hem de türkü öğrenmek isteyenlere yol gösterecek bir ilmî çalışma niteliğini taşıyor. Sayın ÖZBEK bir halk bilimcisi bulunması istenen herşeye sahiptir. Çok küçük yaştan itibaren doğduğu yörenin özellikle müzik folklorunun kucağında büyümüş, eğitiminin ilk tesirlerini folklordan almıştır. Folklorun gönüllüsüdür, sevgilisidir. Halk musikisinin icrasında olduğu kadar nazariyatında da üstün bir kabiliyettir. Bu vasıflarına bir de Türk edebiyatı tahsilini eklemiştir. Sayın ÖZBEK eserinde konuyu ilmî bir yaklaşımla ele alıyor. Önce folklorun tanımını, tarihçesini, Türkiye'de folklor çalışmalarını anlatıyor. Sonra, âşık*edebiyatının, tekke edebiyatının ve türkülerin halk edebiyatı içindeki yerlerini belirliyor. Türkülerin doğuşunu hazırlayan olayları bir türkünün yakılmasını, yayılmasını, halkın ortak malı haline gelmesini, bölgelere göre değişikliğe uğramasını anlatıyor. Türkü dilindeki ağız özelliklerini inceliyor. Son bölümde ise 628 (altıyüzyirmisekiz) türküyü bölge bölge ayırarak ve sözleriyle okuyucuya sunuyor. Kitabın sonunda türkülerini konularına, sözlerine ve bölgelelerine göre arayıp bulabileceğimiz içindekiler tablosu ve iki

ayrı indeks yer alıyor. Sayın ÖZBEK'in bu kitabı bir türkünün yalnızca bir müzik olayı olmadığını, aynı zamanda sosyal muhtevası bulunabileceğini öğretiyor. Bir türkünün halk kültürü açısından nasıl analiz edileceğini anlatıyor.

Bu eser halk kültürünün ilmi anlayışla ele alınıp incelendiğinin bir müjdecisi sayılabilir. Diyebiliriz ki türküler meselesinde artık meydan boş değildir... Folkloru yalnızca duygusal yanıyla görme ve gösterme zamanı geçmiştir. Folklor araştırmalarında insan kaynağının da araştırılması ve aydınlatılması folklor ürününün derlenmesi kadar büyük önem taşır. Bu yapılabildiği takdirde folklorun özü ile sözü arasındaki gizli bağlar ışığa kavuşacaktır. Sayın ÖZBEK bu kitabı ile okuyucuların düşünce âleminde türkülere sosyal ve kültürel yeni değerler kazandırıyor. Türk halk musikisi ve halk edebiyatı dünyası sayın Mehmet ÖZBEK'den daha birçok büyük hizmetler beklemektedir.

Osman KADEMOĞLU

Türk Halk Sanatları Araştırma
Derneği Başkanı

GİRİŞ

FOLKLOR

Folklor Nedir?

Folklor, bir milletin hayatında var olan gelenek ve göreneklerin, dili yardımıyla hafızasında sakladığı edebiyat ve müziğinin, daha geniş anlamıyla manevî kültür ürünlerinin toplamıdır. Dinî ve sıhrî inanmalar, beşikten mezara kadar olan hayat, halk destanları, halk türküleri, oyunları, bilmeceleler, atasözleri ve deyimler, halk hekimliği hep folklorun konuları olduğuna göre, folklor için «halk hayatının ve kültürünün ilmi» diyebiliriz.

Folklorun Sahasına Giren Konular Nelerdir?

Folklor halka ait olan her şeyi içine alır. Halkın malı olmuş, kaynak olarak kişisel olsa bile, çoğunlukla sözlü olarak nesilden nesile geçen ve bu geçiş sırasında yeni şartlara göre değişme eğiliminde olan edebiyat ürünleri, halk destanları, menkıbeleri, masalları, türküleri, manileri, fıkraları, darb-ı meselleri, temsili sözler, tekerlemeler, hayat ve tabiatın çeşitli olaylarına ait inanç ve hurafeler v.b.

Bu konuyla uğraşanlar, bu sahayı önce masallar, türküler, atasözleri ve bilmecelerle sınırlıyorlardı. Daha sonra hayatta olan her şeyi kapsamı içinde kabul ettiler: Doğum, çocukluk, gençlik, evlenme, ölüm, gömülme, dinî bayramlar, özel törenler, gelenek ve görenekler v.b.

Folkloru sadece bu saydığımız konuların ilmi olarak görmek yetersizdir. Onun, hayatın ve halk düşüncesinin bilimi olduğunu unutmamak gerekir. O sadece düşünceyi aydınlatmaya yarayan bir ilim değil, aynı zamanda yurt sevgisini öğreten bir bilimdir. Bir sevgi ki, bu sevgi olmadıkça insan kendi halkını, bu halkın hayatını asla tanıyamaz, bu sevgi olmadıkça insan kendi halkının canlı ve gizli ruhunu asla anlayamaz.

Folklorun Diğer İlimlerle Olan İlgisi Nedir?

Folkloru yardımcı diyemeyeceğimiz bir ilim dalı düşünülemediği gibi, folklorun yardımcı olmadığı bilim dalı da düşünülemez. Ziraat, iktisat, tıp ve sosyolojiye kadar gerektiğinde folklorcu her bilgi şubesine baş vurduğu gibi, tarihin bir çok yerlerini aydınlatmak için tarihçinin, kavimlerin kültürlerinin karşılaştırmasını yaparken etnologun, edebiyat ve sanat şekillerinin sosyal hayat şartlarıyla olan ilişkilerinin kanunlarını tesbit ederken sosyologun, cemiyetin kural ve düzenine bağlı olan kişilerin psikolojik faaliyetlerinin açıklanmasında psikologların baş vuracakları belli başlı ilimlerin ilki folklordur.

İçinde halkın sanat zevkini, dünya görüşünü, düşünüş ve inanç sistemini ve yaşama düzenini gördüğümüz folklorun bir gayesi kendine ait konuları yine kendine özgü metodlarla inceleyerek ilmi çalışmalara yardım etmekse de, diğer bir gayesi milli sanatı beslemektir.

Çağdaş millî sanatın hareket noktası halk sanatları olmalıdır¹.

Zaten sanat eserlerinin doğuşta folklor eserleriyle ilgisi vardır. İkisini de önce bir «kişi» meydana getirir. Fakat sanat eseri olduğu gibi devam eder, folklor eseri ise hemen halkın malı olur, kendini onun sonsuz işleme gücüne bırakır.

Her ilmin inceleme alanına giren konuların toplandığı yerler, kaynaklar olduğu gibi, folklorun da kaynakları vardır.

Folklorun Kaynakları Nelerdir?

Folklorun yazılı ve sözlü olmak üzere iki ana kaynağı vardır. Bunlardan halk şairlerinin şiirleri, türküleri, manileri, büyü ve halk ilâçları formüllerinin bulunduğu cönk ve dergiler, Aşık Garip, Kerem, Koroğlu gibi halk hikâyelerinin yazma ve basma kitapları ana yazılı kaynaklar; Hazret-i Ali, Battal Gazi, v.b. dinî ve kutsî menkıbeler, Ahmediye, Muhammediye, Mevlid gibi didaktik ve yarı lirik eserler, Seyahatname, Surname, Şehrengiz gibi zamanın sosyal hayatı hakkında bize bilgi verenler ise yardımcı yazılı kaynaklardır.

Sözlü kaynaklara gelince. Bunlar halk arasından bir kişi olabileceği gibi, halkın toplu olarak bulunduğu düğün, âyin, tören, oyun ve eğlenceler de olabilir. Derlediğimiz bir türkünün veya hikâyenin incelenmesinde o yörenin sosyal, iktisadî, kültürel hayatı hakkında bilgi edinmemiz gerekir. Bu tür bilgileri bize sağlayan sözlü kaynaklar da yardımcı sözlü kaynaklardır.

(1) Mahmut Ragıp Gazimihâl, Şarkî Anadolu Türküleri ve Oyunları, İstanbul Konservatuvarı yayını, Kitap 2, sayfa: 3.

Folklor İlmi Üzerinde Çalışmalar Nerede Ve Ne Zaman Başladı?

Bu konudaki şuurlu çalışmalar halk masallarının toplanıp yayınlanması ile 18. yüzyılın sonlarında Avrupa'da başlar. Alman ve Avrupa folkloruna hizmetleriyle folklor tarihinde önemli yer alan, Alman masalları, efsane ve menkıbeleri konusunda Grimm kardeşlerin (Jacaob Ludwig Grimm 1785 - 1863 ve Wilheml Grimm 1786 - 1859) çalışmaları bunu izler.

Folklor üzerindeki ilk çalışmaları böyle belirlersek de, eski tarih anlayışı ne kadar dar olursa olsun, gerek tarih ve seyâhatname gibi yazıya geçirilmiş belgeler, gerekse arkeolojik kazılarda ele geçen kitabeler, tabletler, resim ve heykeller folklor malzemesi vazifesi görürler. Buna göre bu yoldaki çalışmaların tarihi insanlık kadar eskidir.

Folklor kelimesi başlı başına bir araştırma disiplinine ad olarak 22 Ağustos 1846'da İngiliz arkeolog William Jhon Thomas tarafından verilmiştir.² Daha sonra 1891 yılında uluslararası folklor kongresinde bu kelime, uluslararası bilim terimi olarak kabul edilmiştir.

Bizde bu çalışmaların ne kadar geç başladığını görmek bakımından çeşitli uluslardaki folklor çalışmalarının ne zaman başladığına bir göz atalım.

Çeşitli Uluslarda Folklor Çalışmaları Ne Zaman Başladı?

İngiltere'de, A. Baurne 1725 yılında görenek ve dine karışmış bazı hikâyelerden bahseden «Antiqates

(2) Pertev Naili Boratav, Halk Edebiyatı Dersleri, Kitap 1, Ankara 1942. Bilâl Aziz Yanıkoğlu, P. Saintyves, Folklor El Kitabı, İstanbul 1951.

Vulgaraneses» adlı eserini çıkarıyor. 1765'te İngiliz halk şarkıları yayınlanıyor. Daha sonra folklorla ilgilenen cemiyetler kuruluyor.

Bu konuda İrlandalıların takdir edilecek üstün çalışmaları var. 1930 -1935 yılları arasında gelen 50.000, 1935'ten sonra dokuz ay içinde toplanan 60.000 sahifelik materyal, küçük bir enstitü olan Irish Folklore Commission'un büyük çalışmasını bize tanıtmaktadır.

İsveç'te; Stockholm'da 1872'de biri folklor, diğeri etnoloji araştırmaları arşivi olan iki arşivi bünyesinde taşıyan Nordiska Arkiv kurulur. 1905'te İsveç folklor arşivi, 1914'te Upsala şehrinde Landsmalsarkivet adı altında İsveç lehçelerini inceleme enstitüsünün arşivi kurulur. Bu arşivde eski metin koleksiyonları, özel derlemeler, lehçe ve folklor araştırmaları yolunda öğrenci kuruluşlarının topladıkları dökümanlar, 1870 ve 1880'de Landsmal Forenning Arna adlı kuruluşun çalışmalarının neticeleri bulunur. Daha 1926 Haziranında arşivde 3150 elyazması cilt, 300.000 yaprak metin, 215.000 büyük yaprak lügat maddeleri, 1.450.000 kelime fiş, bundan başka çok sayıda resim ve ilâhiler, haritalar, müzik ve notaları, filimler bulunuyormuş³.

Hollanda'da 1858, Fransa'da 1872, İspanya'da 1882-den itibaren yayınlanan dergiler bu konuya eğilirler.

Disiplinli folklor çalışmaları Almanya'da Grimm kardeşlerin Alman masalları, efsaneleri konusundaki çalışmaları, İsviçre'de 1886'da İsviçre halk gelenekleri derneğinin kuruluşu, Rusya'da 19. yüzyıldan sonra dilciler, edebiyatçılar ve târihçiler tarafından gösterilen çabalarla başlar. Bu konuda geniş araştırmaları bulu-

(3) Pertev Naili Boratav, Halk Edebiyatı Dersleri, I. Kitap, Ankara 1942, s. 8.

nan Radloff, Türk folkloru için pek değerli dökümanlar toplamıştır⁴.

Netice:

Avrupa'da daha 18. yüzyılda başlayan Folklor ve Etnografya çalışmalarının bizde ancak 20. yüzyılda başlaması ve geçen zaman içinde yapılan çalışmaların uzun yıllar yüzeydeliğini koruması, bizler için yakın zamana kadar büyük bir üzüntü kaynağı idi. Biz daha kendi kültürümüzün araştırmasını yapıp değerini ortaya koymamışken, bu konuya eğilen yabancı bilim adamlarının bizim kültürümüze ilişkin önemli eserleri yayınlanmıştır. Bu konuda Rus, Macar ve Alman bilginler büyük çaba sarf etmişlerdir⁵.

Türkiye'de Folklor Çalışmalarının Geçmişi:

Kırık dökük çalışmalarla geçmişi 300 yılı aşan, fakat bilim olarak 100 yılı bulmayan folklor konusundaki uğraşmalar, bizde de ilk zamanlar kişisel ve disiplinsiz çalışmalarla yürüyordu. Geçmişte yazılmış olan Seyahatname. Surname, Menakıpname, Şehrengiz ve lügat kitapları gibi eserler tek tek ele alındığında folklor incelemelerimiz için yeterli bilgiyi vermezler. Ancak; bazı gelenek, görenek ve merasimlerin; bazı halk edebiyatı mahsullerinin rollerini anlamak, karşılaştırma yapabilmek için ipucu verirler.

Bizde de Avrupa'da olduğu gibi, önce, folklorun edebiyatla ilgisi olan sahaları dikkatimizi çekmiştir.

Divan Edebiyatının hüküm sürdüğü devirde folklorun incelemeye değer bir bilim olduğu hiç de hoş

(4) Radloff, Sibirya'dan, Cilt: I, II, III.

(5) Mahmut Ragib Gazimihâl, Anadolu Türküleri ve Musiki İstikbalimiz, Maarif Matbaası, İstanbul 1928, s. 79-86.

karşılanmamıştır. Genel olarak bu çeşitten ürünler hafife alınmış, küçük görülmüştür. Tanzimat yazarlarınca bazan «kocakarı masalları»⁶, bazan «ukala tarafından uydurulan bir takım yalan» diye incelemeye değer bir yanı bulunmadığı ileri sürülen halk edebiyatı, yine onlar tarafından hikmetli söz, ahlâkî telkinler yapmaya sıra gelince baş vurulan başlıca kaynak olmuştur.⁷

«Tanzimattan sonra Türk şairleri umumiyetle varlığa, tabiata ve cemiyete dönmüşler ve bunları çeşitli bakımdan anlamağa ve anlatmağa çalışmışlardır...»⁸ deniliyorsa da, bu dönüş kastedildiği gibi baş bulamamış, Ziya Paşa, Muallim Naci, Recaizâde Mahmud Ekrem gibi şairler, halk realizminin Türk Edebiyatına getirdiği yeni unsurları kavrayamamış, çoban, kaval, koyun, kuzu kelimelerini bir araya getirerek «köy realizmi» görüşüyle halk şiiri yazdıklarını zannetmişlerdir.⁹ Bugün bile halkımızın büyük bir kısmı, asıl halk sanatı ürünleri ile moda ve çıkar gereği ile yazılmış olan şeyleri ayırtedememektedir.

1908'den sonra Ziya Gökalp yazmış olduğu makalelerinde sosyolojinin ve millî edebiyatın kaynağı olarak folkloru büyük önem verdi.¹⁰ Bu konuda dikkate değer ilk yazı Rıza Tevfik'in 1913'te Peyam gazetesindeki «folklor» adı altındaki makalesidir.¹¹ Zaten 1908 dev-

(6) Namık Kemal, Celâleddin Harzemşah, Önsöz, Mısır, 1315.

(7) Pertev Naili Boratav, Halk Edebiyatı Dersleri, Ankara 1942.

(8) Mehmet Kaplan, Şiir Tahlilleri I, İstanbul 1963, s. 157.

(9) Recaizâde Mahmud Ekrem, Takdîr-i Elhan

Recaizâde Mahmud Ekrem Zemzeme, Önsöz, İstanbul, 1299.

Muallim Naci, «Köylü Kızlarının Şarkısı» isimli şiiri.

(10) Ziya Gökalp, Türkçülüğün Esasları, İstanbul 1952.

(11) Rıza Tevfik Bölükbaşı, Folklor (Makale), Peyam Gazetesi edebiyat ilâvesi, 1329/1913, sayı: 20.

riminden sonra çıkan çeşitli yayınlarda folkloru uzak-
tan yakından ilgilendiren yazılar bulunuyordu.¹² Fakat
bu yazıların çıktığı dergiler, folklor dergileri olmadığı
gibi yazarları da folklorcu değillerdi. Henüz Üniversite
içinde dahi bir folklor organizasyonu yoktu. Bu durum
İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'ne bağlı ola-
rak Türkiyat Enstitüsü'nün kuruluşu olan 12 Aralık
1924 tarihine kadar sürer.¹³

Bizde genel folklor alanındaki çalışmalar, müzik
folkloru sahasındaki disiplinli çalışmalarla başlar. Halk
türkülerini toplama, notaya alma, yayınlama yolunda
ki hareketlerin ve bu konuyla ilgili yayınların önemini
belirten yazıların ilki, 5 Mart 1915 tarihli Yeni Mec-
mua'nın Çanakkale Özel Sayısı'ndaki Musa Süreyya
Bey'in bir makalesidir. Daha sonra türlü dergi ve ga-
zetelerde makaleler yayınlanır.¹⁴

Şunu söylemek gerekir ki, bu konuların bir iş ha-
linde uygulanması Dr. Rıza Nur'un Millî Eğitim Baka-
nı bulunduğu 1920 yılında başlamıştır. Bakanlığın «Kül-
tür Dairesi» halk müziğinin söz ve ezgi derlemesini de
genel toplama ve araştırmalar arasında yapmıştır.¹⁵

Millî Eğitim Bakanlığı tarafından başlatılan tür-

(12) Türk Yurdu, Yeni Mecmua, Millî Tettebular Mecmuası, Kü-
çük Mecmua, Dergâh, Millî Mecmua, İstanbul Üniversitesi Edebiyat
Fakültesi Mecmuası, İlahiyat Fakültesi Mecmuası, Türkiyat Enstitüsü
Mecmuası, Arkeologya, Tarih ve Etnografya Mecmuası, Antropoloji
Enstitüsü Mecmuası.

(13) Fuat Köprülü başkanlığında kurulan enstitünün Türk Halk
Edebiyatı'na ve Etnografyasına ilişkin eserleri ve bugüne kadar 17
cilt çıkan mecmuası vardır.

(14) Ahmet Cevat, İkdâm Gazetesi'nde, Necip Asım, Türk Yur-
du'nda.

(15) M. Şakir Ülkütaşır, Türkiye'de Folklor ve Etnografya ça-
lışmaları, Ankara 1973.

küleri toplama yolundaki çalışmalar, 1916'da kurulmuş olan «Darü-l Elhan» (İstanbul Konservatuvarı)nın bu konuya eğilmesi ile disiplinli ve yaygın bir şekil alır. Darü-l Elhan 1921 yılına kadar Klâsik Türk Müziği okutup öğreten bir Meşk-hane havası ile gelişmiştir. 1926'da Şark Müziği şubesi kaldırılan Darü-l Elhan, İstanbul Konservatuvarı adını alır. 1926 - 1927 - 1928 - 1929 yıllarında zamanın ünlü müzik bilginlerinin de katıldığı dört araştırma gezisi tertip edilir.¹⁶ Bu araştırma gezisinde toplanan türküler 15 defter halinde yayınlanır.

Halk müziği, halk çalgıları, halk oyunları konusunda değerli bilgiler; inceleme sonunda ortaya konmuş kıymetli neticeler; en azından hikâyeleri ve kendileri dejenere olmamış yüzlerce türküyü içine alan, yarım yüzyıla yakın geçmişi olan bir araştırmayı bize yansıtan bu defterlerin, ne yazık ki notaları birkaç türkü hariç bize yanlış ve eksiklikten başka bir şey vermiyor. Kıymetli folklor müzikçileri Ferruh Arsunar ve Mahmut Ragıp beylerin katıldığı gezilerde derlenen türküler

(16) Birinci araştırma gezisi: 1926 Temmuz'unda, Yusuf Ziya Demirci, Rauf Yekta, Dürri Turan ve Ekrem Besim beylerin yapmış oldukları ve 50 gün süren bir gezi olmuştur. Bu gezide Orta ve Güney Anadolu taranmıştır.

İkinci araştırma gezisi: Temmuz 1927'de Yusuf Ziya Demirci, Ekrem Besim, Muhittin Sadak ve Ferruh Arsunar'ın katıldığı bu gezi Orta ve Batı Anadolu'ya yapılmış, bu gezide 250 kadar halk türküsü toplanmıştır.

Üçüncü araştırma gezisi: 1928 yazında, yine Yusuf Ziya, Ekrem Besim, Muhittin Sadak ve Ferruh Arsunar beylerin katıldığı bu gezi Kuzeydoğu Anadolu'ya yapılmış, 200 kadar halk türküsü plâk ve notaya alınmıştır.

Dördüncü araştırma gezisi: Ağustos 1929'da yapılan ve Yusuf Ziya, Abdülkadir İnan, Ferruh Arsunar, Mahmut Ragıp Gazimihâl ve film operatörü Remzi beylerin katıldığı bu gezide bir kısmı fonograf, bir kısmı nota ile tesbit edilen 300 kadar ezgi; film ve yazı ile tesbit edilen halk oyunları, halk müziği ve çalgıları konusunda değerli bilgiler toplanmıştır.

lerin notaları, halk müziğimizi o zamana kadar tanımamış olmanın neticesi zaman zaman ölçü bakımından yanlış, genel olarak da ezgice mahallî uslûbu yansıtmaktan uzaktır.¹⁷

Folklorla uğraşacak özel bir organizasyon 1 Kasım 1927 yılında, merkezi Ankara'da olmak üzere «Halk Bilgisi Derneği» adı altında kuruldu, bir müddet sonra İstanbul, İzmir gibi büyük şehirlerimizde derneğin temsilci şubeleri açıldı. Bunu Sinop, Samsun, Sivas ve Erzurum'daki muhabir üyelikleri izledi./

1928'de «Halk Bilgisi Mecmuası» adıyla bir mecmua ve bir de «Halk Bilgisi Haberleri» adıyla aylık bir dergi çıkmaya başladı.

10 Nisan 1931'de «Türk Ocakları»nın kapatılmasından sonra, 19 Şubat 1932'de «Halk Evleri»nin açılması üzerine, yurttan geniş bir folklor çalışmaları faaliyeti başlamıştır. Kısa zamanda yurdun her yanına yayılan bu kuruluşun ciddi çalışmaları olmuştur.

Folklor araştırmalarını da ana programı içine alan, 12 Temmuz 1932'de Atatürk tarafından kurulan «Türk Dil Kurumu» Türkiye'de halk ağzından «Söz Derleme Dergisi» adı ile çıkardığı altı ciltle bu alanda işe başlamıştır.

1936'da Ankara Devlet Konservatuarının kurulmasıyla 1937'den itibaren aralıklı olarak 1952 yılına kadar

(17) Altı zamanlı (6/8) olması gereken «Vanlı» (kitap: 13, s. 26), «Hoşbilezik bar» (kitap: 13, s. 62), «Tello» (kitap: 13, s. 71), «Hoş gelişler ola...» (Kitap: 13, s. 86), iki zamanlı; yedi zamanlı (7/8, 7/16) olması gereken «Rizelim» (kitap: 13, s. 100), «Ey Tepeler» (kitap: 13, s. 107) v.b. türküler beş zamanlı yazılmıştır.

sürecek olan Halk Müziği Derleme ve Araştırma gezileri başlar.¹⁸ Muzaffer Sarısözen, Halil Bedi Yönetken, Mahmut Ragıp Gazimihâl gibi değerli folklor müzikçilerinin katıldığı bu derlemelerde önceki gezilere göre büyük başarı sağlanmış, 10.000 civarında ezgi derlenmiştir. O zamanlar Konservatuar Folklor Arşivi Şefi olan rahmetli Muzaffer Sarısözen bu dökümanlarla, gece gündüz el emeği, göz nuru dökerek değerli bir arşiv ve halk sazları koleksiyonu meydana getirmiştir.

Daha sonraları folklor araştırmayı ve yaymayı gaye edinen bir çok dernek, kulüp, cemiyet kuruldu. Türk

(18) Birinci araştırma gezisi: Ağustos-Eylül 1937'de Sivas, Elâzığ, Erzincan, Erzurum, Gümüşhane, Trabzon, Rize illerine yapılır. Gezide Muzaffer Sarısözen, Halil Bedii Yönetken, Ferit Alnar, Necil Kâzım, Ulvi Cemal ve Teknisyen Arif Etikan vardır.

İkinci araştırma gezisi: 1938'de yapılan bu gezi iki grup halinde devam eder. 1. grup Ferit Alnar başkanlığında Batı Anadolu'ya, 2. grup Ulvi Cemal Erkin başkanlığında, Muzaffer Sarısözen'in de katılmasıyla Doğu ve Güneydoğu Anadolu'ya yapılmıştır.

Üçüncü Araştırma gezisi: 1939'da yapılır, Nurullah Taşkıran başkanlığında Muzaffer Sarısözen ve Mahmut Ragıp Gazimihâl'den meydana gelen grup yalnız Çorum ilinde araştırma yapar.

Dördüncü araştırma gezisi: 1940'da Muzaffer Sarısözen başkanlığında Konya iline yapılır.

Beşinci araştırma gezisi: 1941 yılında Halil Bedii Yönetken, Muzaffer Sarısözen ve teknisyen Ali Yetişen'in Kayseri, Niğde, Maraş ve Seyhan yöresine yaptıkları bu gezi pek kötü şartlara rağmen büyük başarı ile sonuçlanmıştır.

Altıncı araştırma dizisi: 1942 yılı Temmuz ve Ağustos ayları içerisinde Güneybatı Anadolu'ya yapılır. Gezide Muzaffer Sarısözen, Halil Bedii Yönetken ve teknisyen Ali Rıza Yetişen vardır.

Yedinci araştırma gezisi: Yukarıdaki grup tarafından 1943 yılında Kuzeydoğu Anadolu'ya yapılır.

Sekizinci araştırma gezisi: Yukarıdaki ekip tarafından 1944 yılında Doğu Anadolu'ya yapılır, bir buçuk ay sürer.

Dokuzuncu araştırma gezisi: 1945 yılında yine aynı ekiple Orta Anadolu'ya yapılır.

Etnografya ve Turizm Folklor Derneği, Halk Sanatları Araştırma Derneği, Türk Folklor Kurumu, Boğaziçi Üniversitesi Türk Folklor Kulübü bunlar arasında sayılabilir.

Nihayet iç ve dış Türklerle ilgili bütün Türk folkloru konuları üzerine derleme, araştırma ve inceleme yapmak ve bunları tertipleyip yayınlama, gerekli sayıda ve nitelikte uzman yetiştirmek, folklor arşivi, müzesi, kitaplığı kurmak, folklor çalışmalarını birleştirmek ve teşvik etmek amacı ile 1966 yılında kurulan Millî Folklor Enstitüsü ile, Türk folkloru önemine yakışır bir ilmi kuruluşa kavuşmuş oldu.

Türkiyed'e ilk musiki folkloru çalışmalarına emeği geçenler:

Müzik konusunda derleme ile araştırma yapma yolunda Anadolu'ya ilk folklor gezisi yapanlar Seyfettin ve Sezai Âsaf kardeşlerdir. 1925'de Batı Anadolu'da yaptıkları derlemeleri ve çıkardıkları neticeleri özlü bir şekilde Millî Eğitim Bakanlığı tarafından «Yurdumuz Nağmeleri» adı altında bastırılmıştır. Bu yayımın kıymetli bir de önsözü vardır. Zamanın kültür müdürü ile meşhur Macar millî müzikçisi Bela Bartok'un bir görüşmesinden oluşan bu önsözde Türkiye'nin geleceği görüşülmüştür.

SEYFETTİN BEY

12 Mayıs 1901'de İstanbul'da doğan Seyfettin Bey daha 7 yaşında piyano ve keman dersleri almağa başlar. Müzikteki üstün başarısından dolayı daha 12 yaşında iken müzik tahsili için Viyana'ya gönderildi. Önce akademi tahsilini bitirdi, kompozisyon öğrenimi için Viyana'da üç yıl daha kaldı. Üç yüz istekli arasından se-

çilerek opera orkestrasına keman olarak alındı. Orada üç sene baş keman olarak çalıştıktan sonra yurda döndü. İstanbul konservatuvarına keman öğretmeni alınarak talebe korosu şefliği de kendisine verildi. Halk orkestrasını kurdu. 1925 yılında kardeşi Sezai Âsaf Beyle beraber Batı Anadolu'ya bir folklor araştırmaları ve derleme gezisi yaptı.

SEZAI ÂSAF BEY

Seyfettin beyin ağabeyi olan Sezai Asaf Bey 5 Eylül 1895 yılında İstanbul'da dünyaya gelmiştir. Önceleri piyano ve keman çalışmış, sonra Viyana'ya gönderildiğinde esas saz olarak viyolonsel seçmiştir. Viyolonsel öğrenimine devam ederken ayrıca kompozisyon dersleri de alıyordu. Senfonik orkestrada çalıştı. Yurda döndüğünde İstanbul Konservatuvarında viyolonsel öğretmenliği yapmaya başladı.

FERRUH ARSUNAR

Kıymetli folklorcu ve halk musikisi uzmanı Ferruh Arsunar 1908'de İstanbul'da doğar. İlk ve orta öğrenimini İstanbul, Adana ve Bağdat'ta yapar. Bağdat lisesinde iken lisan dersleri alır. 1927 yılında İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi'ne girip bir buçuk sene resim çalışır. 1923 yılında İstanbul Konservatuvarının Türk müziği bölümüne girer, parlak bir imtihanla oradan 1927 yılında mezun olur. İsmail Hakkı Bey'in en sevdiği talebesidir. Sonra Konservatuvarın Batı Müziği bölümüne girer, 1941 yılında da oradan mezun olur.

İstanbul konservatuvarının Rauf Yekta Beyin teşvi kiyle halk müziği alanında araştırma ve derleme gezileri tertiplemesi üzerine Ferruh Bey bu gezilere katılır. Sağlam bir kulağı, ve kuvvetli bir musiki imlâsı vardır. Onun için bu gezilerde derlenen türkülerin yayımlandı-

ğı on beş kitabın on ikisindeki türküleri kendisi notaya almıştır.

21. Aralık 1965 yılında ölen Arsunar, 57 yıllık ömrüne, Türk folkloruna ve halk müziğine ışık tutacak eserleri meydana getiren müstesna çalışmalar sığdırmıştır. Yayınlanan eserlerinden belli başlıları şunlardır.

1. Elâzığ Türküleri ve Oyunhavaları.
2. Anadolu Halk Türkülerinden Örnekler.
3. Türk Çocuk Oyunlarından Örnekler.
4. Gaziantep Folkloru.
5. Folklor.
6. Türkiye Düğünleri.
7. Karagöz Musikisi.

AHMET KUTSİ TECER

Türk folklorunun unutamıyacağı kişilerden biri de 23.7.1967 Pazar günü aramızdan ayrılan rahmetli Ahmet Kutsi Tecer'dir. O folklorun inceliklerini bilen memleketimizdeki birkaç kişiden biridir. Halk müziğimizin bugünkü yerine oturmasında, bugün gösterilen ilginin yaratılmasında emeği geçenlerin başında gelen Ahmet Kutsi, 4 Eylül 1901'de Kudüs'te doğmuştur. Aslen Eğinli olan memur bir ailenin çocuğu idi. İlk ve orta tahsilini çeşitli yerlerde tamamladıktan sonra 1922'de Halkalı Ziraat Okulu'ndan mezun oldu. Daha sonra devam ettiği İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümünden de 1929 yılında mezun olup, 1930'da Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü ve Öğretmen Okulu Türkçe - Edebiyat öğretmenliğine başladı. 1930 - 1934 yılları arasında Sivas'ta lise edebiyat öğretmeni ve Milli Eğitim Müdürü olarak görev yaptı. Yurt içinde ve yurt dışında çeşitli hizmetlerde bulunurken folklor konusundaki araştırma ve tanıtma faaliyetlerine ara vermeyen

Kutsi Tecer, daha sonra Gazi Eğitim Enstitüsü Kompozisyon ve Felsefe öğretmenliği, 1940'ta Paris Türk Kültür Ateşesi ve öğrenci müfettişliği, 1951'de Galatasaray Lisesi Edebiyat öğretmenliği, 1953'te İstanbul Belediyesi Konservatuvarı Tiyatro ve Tarih öğretmenliği, 1957 yılında Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'nde estetik öğretmenliği, 1966 yılında da İstanbul radyosu halk müziği sanatçılarına edebiyat öğretmenliği yapmıştır.

1931 yılında Sivas'ta edebiyat öğretmenliği yaptığı sırada düzenlediği halk şairleri bayramıyla gerek halk ozanlarını harekete geçirmesi ve gerekse halk şiirini büyük şehirlere, aydınlara ve başka koldaki sanatçılara tanıtması, Türkiye'de yapılan bu konudaki hareketlerin ilkidir.

Unutulmaz, bugün saz şairlerinin sembolü olan Aşık Veysel'i elinden tutarak büyük şehre o getirip tanıttı. Bugün radyodaki halk müziği çalışmalarının kurucusu, unutulmaz önderi Muzaffer Sarısözen'i o keşfetti. 1937 yılında Ankara Devlet Konservatuvarı resmî derlemelere başlayınca, Sarısözen'in bu derlemelere katılmasını sağlamış, daha sonra da Konservatuar Folklor arşivine şef olarak atanmasına etken olmuştur.

Halk şairleri konusunda da çalışan Kutsi Tecer'in Köroğlu'na ait derin bir araştırması ve bu araştırmaya dayanan «Koç Yiğit Köroğlu» isimli bir piyesi vardır. Bugünün ve geleceğin unutamıyacağı bir folklorcu olan Kutsi Tecer 23 Temmuz 1967 Pazar günü bu dünyadan göçmüştür.

HALİL BEDİ YÖNETKEN

Yığınlarla araştırmalar yaparak halk müziğimizin sırlarına erişmeye çalışan gerçek idealist müzikolog,

folklorcu, pedegog Halil Bedi Yönetken 15 Mayıs 1899 yılında Bursa'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini Bursa'da yapan **Halil Bedi Yönetken** daha sonra İstanbul Muallim Mektebi'ni bitirerek Bursa'da ve İstanbul'da çeşitli ilkokul ve liselerde müzik öğretmenliği yaptı. 1928 yılında Millî Eğitim Bakanlığının açtığı bir sınavı kazanarak Prag Devlet Konservatuarında Pedagoji öğrenimi yapmak üzere Çekoslovakya'ya gönderildi. Daha Prag'da öğrenci iken tek sesli geleneksel müziğin modal kuruluşunu bilimsel metodlarla inceleyen ve yorumlayan **Halil Bedi Yönetken** bu tezi ile öğretmeni Alois Haba'yı etkilemişti. Haba'nın «çeyrek sesler» sınıfında çalıştı. Bu şubeden sertifika alarak 1932 yılında konservatuarı bitirdi. Daha sonra Berlin'de ve Paris'te müzikle meşgul oldu. Yurda dönüşünde (1933) Musiki Muallim Mektebinde öğretmenlik yaptı.

Yüksek Öğretim Genel Müdürlüğü Güzel Sanatlar Şubesi Müdürlüğüne, Gazi Eğitim Enstitüsü Müzik Bölümü şefliğine atanan Yönetken'in 1935 yılında Ankara Devlet Konservatuarı'nın kuruluşunda da büyük emeği vardır. Konservatuarın kulak eğitimi öğretmenliğinde, öğrenci korosu yönetmenliğinde, Gazi Eğitim Enstitüsü müzik bölümü pedagoji öğretmenliğinde görev yapan **Halil Bedi**, daha sonra İstanbul'a geldi. İstanbul Belediye Konservatuarı Türk Musikisi bölümü folklor öğretmenliğinde ve Monodik Türk Musikisi Sanat Kurulu Başkanlığında bulunan **Halil Bedi Yönetken**, ömrünün son yıllarında İstanbul radyosu müzik danışmanlığına getirilmiş, Türk sanat ve halk müziği sanatçılarına da genel solfej öğretmenliği yapmıştır.

Daha Bursa Sultanisi'nde öğrenci iken (1912) flüt çalmaya başlamakla müzik âlemine giren **Halil Bedi** 1935 yılından sonra kendini folklor araştırmalarına ver-

miştir. 1937 - 1957 yılları arasında 16 derleme bölgesinde yapılan derlemelerin çoğunda bulunarak 10.000 ezginin tesbitinde Muzaffer Sarısözen'le beraber yurdu dolaştı. Bu konuda çeşitli konferanslar veren, kongrelere katılan, bildiri veren Halil Bedi Yönetken'in Türkiye radyolarında 1000'den fazla müzik konuşmaları vardır. Folklor konusundaki araştırmalarını «Derleme Notları» adı altında yayınlıyacaktı. Birinci cildi çıktı, fakat ikinci cildini çıkarmaya ömrü yetmeyen Halil Bedi Yönetken, 28 Aralık 1968 Cumartesi günü aramızdan ayrılmıştır.

MUZAFFER SARISÖZEN

Yıllarca musiki folkloru için kendini cömertçe harcayan, ömrünü Türk Halk Musikisi, onun derlenmesi, notaya alınması, radyolarda en güzel şekilde uygulanıp halka tanıtılması yolunda feda eden ulu kişi Muzaffer Sarısözen 1898'de Sivas'ta doğdu. Ailesinin Sivas'ta bir kaç yüzyıllık tarihi olan Sarısözen, tahsilini tamamladıktan sonra memleketi olan Sivas'a gelerek orada göreve başladı.

1930 yılında Sivas'a Edebiyat öğretmeni olarak atanan rahmetli Ahmet Kutsi Tecer ile tanıştılar. Yüksek duygulara sahip, ruhu ve tertemiz kalbi ile herkesin sevgisini topladığı gibi kısa zamanda Tecer'in de sevgisini kazanır ve büyük bir dostluk başlar. Sivas o tarihe kadar kendi içine kapanık, gelenekleriyle yaşayan, fakat tarihin ona kazandırmış olduğu insan hayatı üzerinde geniş etkisi bulunan bir takım özelliklere sahip bir şehirdi. Sarısözen işte böyle bir çevrede doğmuş, büyümüş biri idi. Yaradılıştan gelen kabiliyeti yanında çevreden aldığı kuvvetli bir halk kültürüne de sahipti. Sarısözen Sivas'ta önceleri batı müziğini yaymak amacıyla müzik öğretmeni Hüseyin Kaya ile birlikte bir

özel okul açmışlardı. Maddî imkânsızlıklar yüzünden bu okulun kapanmasından sonra 1931 yazında Ahmet Kutsi beyle beraber Kangal çevresinde halk müziği ve oyunları konusunda araştırmaya girişirler. Ahmet Kutsi, onun halk-musikisi ve halk oyunları konusunda nasıl ince bir kavrayışa sahip olduğunu hayranlıkla gördüğünü söyler. Tecer'in Halk Şairleri Bayramı düzenleme kararına ilk katılan o olmuştur. Yurtta büyük yankılar uyandıran bu bayramdan sonra Aşık Veysel Şatıroğlu keşfedilir, Muzaffer Sarısözen memleketin seçkin aydınları arasında yerini alır.

Ankara Devlet Konservatuarının temeli atıldığı yıllarda Ahmet Kutsi Tecer Yüksek Öğretim Genel Müdürlüğüne bağlı Güzel Sanatlar Şube Müdürü idi. Kuruluş programında raporlara göre millî musikiye de önem veriliyordu. Memleket ölçüsünde geniş bir anket yapılacak, sonunda halk müziğimiz modern ve teknik bir şekilde derlenecek, bir müzik arşivi kurulacaktı. Her şey en iyi şekilde hazırlandı. Bu iş için ehliyetli bir elemana ihtiyaç vardı. İşte o zaman akla ilk gelen Muzaffer Sarısözen oldu. Hemen Ankara'ya çağrıldı ve bir ekiple beraber derleme ve araştırma için kendi bölgesi, Sivas'a gönderildi. Müzik arşivi gerçekleşti.

Sarısözen arşive şef olarak atandı. O sıralarda Ankara radyosunda da bir yenilik oldu. İlk olarak «Yurttan Sesler» ve bir türkü öğreniyoruz gibi yayımlar programda yer alacaktı, bu işin başına da en uygun kişi olarak Muzaffer Sarısözen getirildi. Böylece Sarısözen kendini tamamen folklor müziğine adanmıştı. 1937 - 1952 yılları arasında aralıklı olarak resmî ve özel 16 derleme ve araştırma gezisi yapar. Bu gezilerde değerli müzikolog ve folklorcu Halil Bedi Yönetken ve

Teknisyen Ali Rıza Yetişen'le büyük sıkıntılar çekerler. Kuş uçmaz, kervan geçmez yörelerde bazen aç, bazen yaya, bazen katır sırtında günlerce yol giderek kutsal bir görev yapmanın inancı içinde araştırmalarını sürdürürler. Toplanan bu dökümanların bir kısmı Sarısözen'in el emeği ve göz nuruyla uygulamaya alınır. Notaları yazılır, gerek radyoda gerekse basında halka tanıtılırdı. Bugünkü Türkiye Radyoları Halk Müziği repertuarının büyük bir kısmı onun emeği ile ortaya çıkmıştır. Bugünün ve yarının sanatçıları bu yüzden ona pek çok şey borçludur. Hem teorik, hem de türküler ve oyun havaları konusunda memleket dışında bile isim yapmış olan Sarısözen 4 Ocak 1963 tarihinde ölümsüzlüğe geçerken, büyük bir boşluk bırakmıştır. Bu boşluk aynı ideale inanan sonraki kuşak tarafından doldurulmaya çalışılmaktadır. Onu herkesin rahmetle anması bir kadir bilirlilik borcudur.

Yüklü çalışmaları yanında fırsat bulup da yayınlatabildiği kitap ve makaleleri şunlardır:

1. Seçme Köy Türküleri, İstanbul 1941.
2. Yurttan Sesler, Ankara 1952.
3. Türk Halk Musikisi Usulleri, Ankara 1962.
4. Bir Türkü Öğreniyoruz, Radyo Dergisi Cilt 1, 2, 3, 4, 5.
5. Arabamın Atları, Musiki Ansiklopedisi, sayı: 4.
6. Millî Oyunlarımızın Müşterek Noktası, Yakutiye Dergisi, sayı: 2.
7. Çorum Halayı, Çorumlu Dergisi, sayı: 17.
8. Güzel Sanatlar Mecmuası, s. 2, sah. 117.
9. Güzel Sanatlar Mecmuası, s. 4, sah. 106.

HALK EDEBİYATI

Türklerin tarihleri kadar da eski bir edebiyatları vardır. Eskilere gidecek olursak, Türklerin, islâmiyetten evvel yarattıkları edebiyat, bugünkü halk şiirinin kaynağı olan, sazla söylenen şiirlerden ibaretti. Yazının bulunmadığı çağlarda ozanın dilinde, kopuzun telinde meydana gelen bu edebiyat, Asya bozkırlarında yayılan, ilkel fakat canlı ve cana yakın olup, Türk'ün haşin ve savaşçı, fakat ince ve derin zevkini gösteren zengin bir sözlü edebiyattır. Bu devir Türk edebiyatı bir bütündü. Yazı diliyle konuşma dili bir olduğundan, aydınlar ve halk için iki ayrı edebiyat yoktu. İşte ilk çağlarda yaratıcısı bilinmeyen efsâneleşmiş eski destanları, türküleri, manileri, ağıtları, hikâye ve masalları, bil-meceleri, tekerlemeleri, karagöz ve orta oyunu gibi halk temsillerini ve sonraları da halk çevrelerince beslenip değerlendirilen sözlü edebiyat ürünlerini kadrosuna alan edebiyata folklor edebiyatı diyoruz. Halkın mutlak tasarrufuna geçmiş olması, bu edebiyatın belirgin özelliğidir. Bu kadronun ürünleri başlangıçta her eser gibi ferdi olsalar bile, çok geçmeden kendilerini meydana getiren kişilerin unutulduğu ve halkın içinde dolaşırken durmaksızın yeni, bilinmeyen «sanatkârlar»

çinde şekil, renk ve konu değiştirdiklerinden, ferdiliklerini kaybederler.¹ Ayrıca bu tür eserlerin çoğunda zaten yaratılıştaki ferdilik de yok denecek derecededir. Bir olay üzerine türkü yakacak olan kişi, dağarcığındaki türkülerden aldığı bir takım hazır kalıpları, gerekli değişiklikleri yaptıktan sonra birleştirerek yeni bir türkü meydana getirir.

İşlâmiyetten sonra Türk edebiyatında bir ayrılık baş gösterir. Büyük İşlâm merkezlerinde medrese görmüş aydınlara seslenen bir divan edebiyatı meydana gelir. Bu edebiyatın yanı sıra alışılmış bir ağızla Halk Edebiyatı adı altında topladığımız Anonim Halk Edebiyatı ve Aşık Edebiyatı ile Tekke Edebiyatı eski varlığını sürdürür.

Tekke Edebiyatı, tasavvufila ilgili kavram, duygu ve düşünceleri topluma yaymak için, tarikata bağlı şairlerin halk edebiyatı içinde yarattıkları özel bir edebiyattır. Tekkeler, medreseler dışında büsbütün başka şartlar altında kurulmuş dinî çevrelerdir. Tarikatın toplanma merkezi olan tekkelerde, tarikatten olanlar, belirli gecelerde şeyhlerinin başkanlığında toplanırlar, ilâhî söyler, zikrederler. Tekke Edebiyatı sert ve katı dindarlığın karşısında hoşgörürlüğü ve Tanrı sevgisini savunan düşünce ve gönüllerinde din ve tasavvufun kaynaştığı şeyh, derviş, büyük bilgin ve hatta hükümdarların yarattığı bir edebiyattır. şiirleriyle halkın yardımına koşan biricik aydınlarıımız bu tekke adamlarıdır. Halkın hüner ve irfan sahibi olmasında, ruh, nefis ve karakter eğitiminde olan büyük hizmetlerinden dolayı halk da kendilerini çok saymış ve sevmiştir.

Folklor edebiyatından bahsederken, Türklerin en

(1) Pertev Naili Boratav, Halk Edebiyatı Dersleri, 1. kitap, Ankara 1942.

eski halk şairleri olan ozanlardan ve onların bilhassa kopuzla terennüm etmek üzere vücuda getirdikleri halk edebiyatından söz etmiştik. Türklerin İslâmiyeti kabullünden sonra da bir kaç yüzyıl faaliyetlerini sürdüren ozanların, tarikatler çoğalıp tasavvuf akımı halk arasında iyice yayılıp anlaşılmaya başlayınca, eserlerini birazcık tasavvuf tadı vermeye çalıştılar.² XV. yüzyılın ikinci yarısından itibaren, mutasavvıf - şair anlamına gelen «âşık» lâkabını alan bu kişilerin, sosyal-iş bölümünün neticesi olarak belirli bir sınıfın ihtiyacını tatmin için «divan edebiyatından», «tekke edebiyatından» «folklor edebiyatından» ayrı bir edebiyat meydana getirdiler ki, bu edebiyata «âşık edebiyatı» diyoruz. Âşıkların yarattığı ürünleri folklor edebiyatı ürünlerinden ayıran biricik unsur, ferdilikleri ve folklor ürünlerinin göre, daha az ve ağır şekil değiştirmeleridir. Şekil değiştirir diyoruz, çünkü folklor eserleri kadar süratle değişken olmasalar bile, divan edebiyatı ürünleri gibi de ilk şekillerini koruyamazlar. Dağarcığındaki bir şiiri, dilindeki bir türküyü defterine kaydeden veya dil ile nakleden halktan bir kişi, ister istemez yer ve zamanına göre, o andaki duygu ve düşüncelerine göre bir takım değişiklikler yapar.³

Âşıklar arasında kendi köy ve oymaklarının tabii havası içinde, usta-çırak geleneğine göre yetişenler, en katıksız halk şairlerimizdir. Bir de bunların yanında şehir ve kasabalarda yetişip, medrese ve tekkelerden az çok payını almış âşıklarla, yeniçeri ocaklarında yetişlik içinde yetişen, köylü halk şairlerine daha yakın

(2) Prof. Dr. Fuat Köprülü, Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar, Ankara 1966, s. 304.

(3) Hikmet Dizdaroğlu, Halk Şiirinde Türler, TDK. yayınlarından, Ankara 1969, s. 7. Pertev Naili Boratav, Halk Edebiyatı Dersleri, K. tap 1, Ankara 1942.

akıncı bir ruhla tarihî olaylara dokunuşlarıyla ötekilerden ayrılan yeniçeri şairler vardır.⁴

İşte ilk sözlü Türk edebiyatının, İslâm kültür ve medeniyeti içindeki devamında meydana gelen, amaçta birbirinden pek ayrılmayan «anonim, folklor edebiyatı», «âşık edebiyatı», ve «tekke edebiyatı»nı bir çatı altına alarak «Halk Edebiyatı» terimiyle karşılıyor ve bu edebiyatın ölçülü ve kafiyele ürünlerine de «Halk Şiiri» diyoruz.

Önceki paragrafta yaptığımız bu sınıflandırmaya ilmi bir ayırım olarak değil, sözlü Türk Halk Müziğinin açıklanmasında kolaylık sağlayacağına inandığımız bir gruplandırma olarak bakılması gerekir.

(4) Pertev N. Boratav, aynı eser, s. 86-91.

HALK ŞİİRİ

Halk edebiyatı alanına giren anonim nitelikteki şiirlerle, köy, kasaba, şehir, asker ocakları ve tekkelerde halk içinde yetişmiş kişilerin saf Türk dili ve hece ölçüsüyle meydana getirdikleri şiire halk şiiri denir.¹

HALK ŞİİRİNDE ŞEKİL

Türk Halk Şiiri'nin ölçüsü, hece ölçüsüdür. Mısralardaki hece sayısının birbirine eşitliği esasına dayanan bu ölçü, şiirin ritmini sağlar. Bir mısradaki hece sayısı bize o mısraın kalıbını verir. Hece ölçüsü kâhplarında iki unsur vardır. Biri hecelerin sayısı, diğeri de mısralar arasında uyum sağlayan durgu'lardır. Türk halk şiirinin asıl ölçüsü başlangıçtan günümüze kadar hece ölçüsü olarak kalmışsa da, divan edebiyatından etkilenen bazı halk şairlerinin aruzla yazdıkları, çoğu zaman kusurlarla dolu şiirlerine rastlarız.

(1) Eflâatun Cem Güney, Folklor ve Halk Edebiyatı, İstanbul 1971, s. 249 - 261.

Hikmet Dizdaroğlu, Halk Şiirinde Türler, Ankara 1969, s. 7.

Pertev N. Boratav, Türk Halk Edebiyatı Dersleri, Ankara 1942, s. 18.

Türk Halk Şiiri'nde nazım birimi, bu konuda çeşitli fikirler olmasına rağmen, görüşler çoğunlukla dürtlükte toplanır.² Halk şairleri bu dürtlüklere hane derler.

Belli bir öğrenim görmemiş, ümmî halk şairlerinin, sözlü olarak, çoğu zaman irticalen (hazırlıksız olarak, ansızın) kendi gelenekleri içinde söyledikleri şiirlerinde tam bir disiplin aramak yersiz olur. Hele ansızın yaratılan ve çoğunlukla bir ezgi ile söylenen halk şiirlerinde bu anlattıklarımızın dışında başka başka şekillerle karşılaşırız. Bazen:

*Gece gündüz göremedim düşümde
Düşmanlarım hazır imiş peşimde.
Bir mahsüm³ çocuktur iki yaşında
Yitirdim çocuğu ben bulamadım.*

*Yavrum n'olduyısa şu bana oldu.
Arabacı m'aldı yolcu mı çaldı?
Şu güzel gözlerim yaş ile doldu.*

*Ağlaya ağlaya dağa mı gitti?
Kuzgunlar m'aldı, gurtlar mı yırttı?⁴*

çocuk ağıtında olduğu gibi eksik mısralı, bazan da aşğıdaki türküde görüldüğü gibi, artık mısralı hanelerle meydana gelmiş türkülerle karşılaşırız.

*Gesi bağlarımı dolanıyorum
Yitirdim yarimi aman aranıyorum.
Ağam sağlığına güveniyorum*

*Sağ olannar bir gün olur gavuşur
Küs olannar da anam bir gün olur barışır.*

(2) Hikmet Dizdaroğlu, aynı eser, s. 22-25.

(3) mahsüm: Mâsum.

(4) Mehmet Tuğrul, Ankara Ahî ve Örencik köylerinin türküleri, Ankara 1945, s. 57.

*Gesi bağlarında şıvga⁵ dalım yok
Derdimi söylesem anam diyner⁶ yarım yok
Herkes güler oynar sorgu suval⁷ yok
Ben gülsem oynasam bana yassak diyen yok.
Örtün pencereleri anam yeller esmesin
Algın olduğumu amanın kimse bilmesin.⁸*

Bazan, ezgiye göre söylenen bu halk türkülerinde, ezgiye göre yapılan yeni ilâvelerle kalıbın değiştiğini, anlamın zenginleştiğini görürüz:

*Eğri büğrü (sür aslanım) Sivrihisarın yolları,
Kardan beyaz Ayşe gelinin kolları...*

Halk şiirinde kafiyeleler de değişik karakterlerde karşımıza çıkabilir. Bakarsınız:

*Turnam ne gezersin çaylar içinde,
Kara salkım biter bağlar içinde,
Bir yiğit te sevdiğini almazsa,
Garip garip gezer eller içinde.*

dörtlüğünde, bilhassa ikinci ve dördüncü mısra'larda olduğu gibi kulakta aynı izlenimi bırakacak bir ses benzeşmesiyle yetinilir, bakarsınız aşağıdaki manide olduğu gibi zengin bir kafiye bile kâfi gelmez, halk ahenk zevkini redifle doyurma yoluna gider.

*Tevekte üzüm kara,
Salkımı düzüm kara.
İstedim yanan gelem,
Elim boş yüzüm kara.⁹*

(5) Şıvga: İnce.

(6) Diyner: Dinler.

(7) Suval: Sual, soru.

(8) Prof. Ahmet Caferoğlu, Orta Anadolu ağızlarından derlemeler, İstanbul, 1948, s. 56.

(9) Fikret Memişoğlu, Harput âhengi, İstanbul 1966, s. 43.

Ferdî halk şiirinde kafiye'nin önemli yeri vardır. Saz şairleri atışmalarda karşısındaki güç durumunda bırakmak için kafiye ile türlü oyunlar yaparlar.

Anonim halk şiirinde kafiye'ler zayıftır. Bunun sebebi ise şiirin ansızın, hazırlıksız olarak ve saz eşliğinde söylenmesinden ileri gelmektedir.

Halk şiirinde dil, halkın kullandığı, yaşayan Türkçedir. Yapmacık kelimelerden arınmış, hikmetli söz ve hoş deyişlerle süslü, samimî bir dildir. Yabancı kelimeler bile bu söyleyiş içinde Türkçeleşirler sanki. Halk şiirinin dili Türk dili için bir hazinedir.

HALK ŞİİRİNDE İÇ YAPI

A — İÇ AHENK:

Halk şiirinde iç ahenk kesin bir çizgide değildir. Kuvvetli ve çok güzel söylenmiş mısraların yanında, zayıf ve doldurma mısralar da görürüz. Ferdî halk şiirinde daha kuvvetli söyleyişler bulunur.

• B — MECAZ ÂLEMİ:

Halk şiirinin mecaz âlemi belli bir sisteme bağlı olmamakla beraber gayet zengindir. Köyden şehire kadar bütün halk şiirinde aynı benzetişler görülür. Bazen bunların çok üstünde, divan edebiyatında bile görülmeyecek kadar kuvvetli benzetmelere rastlarız.

*Ağa birgün,
Gel gidek bağa birgün.
Gözlerin bulutlanmış,
Korkaram yağa bir gün.*

Derde Kerem

Rabbimdir derde kerem.

Çiftim gam, tarlam hicran

Sürdükçe derd ekerem.

Edebî sanatların birini değil bir kaçını bir arada taşıyan böyle dörtlüklere halk şiirinde bolca rastlanır. Dinlediğimiz zaman eğlendiren, anladığımız zaman düşündürücü olması, her dinleyene bir şeyler tasarlattıra bilmesi, hikâyemsi bir anlatıştan dolayı yaşanmış bir olaya dayandığı hissini vermesi halk şiirinin özelliğidir.

Bundan başka halk şiirinde, Hz. Muhammed, İsa Yusuf, Eyyup, Süleyman, v.b. din ve efsane kahramanları, Leylâ Mecnun, Ferhat, Şirin, Kerem, Aslı Aşık Garip gibi aşk kahramanları, Köroğlu gibi yiğitler yer alırlar.

Halk şiirinde mahallî ad ve kavramlar da büyük önem taşırlar. Bunun için bazı anonim halk şiirlerini hakkıyla anlayabilmek için o yörenin kültürüne sahip olmak gerekir.

C — HALK ŞİİRİNDE TEMALAR:

Aşk:

Dünya müzik ve edebiyatında olduğu gibi Türk halk şiirinde de en çok işlenen tema aşk'tır. Tanrı aşkından maddî aşka, arzu ve şefkatten acımaya dek aşkın bütün dereceleri halk şiirinde bir bir işlenmiştir. Kuvvetli halk şiirinde Tanrı aşkı ve temiz aşkın en güzel söylenişlerini olduğu gibi, mizahî şiirlerde maddî aşkın en çıplak yönlerini görürüz.

Tabiat:

Halk şiirinde tabiatla insan kucak kucağadır. Tabiat, divan şiirinde olduğu gibi benzetme aracı değildir:

*Çukurova bayramlığın giyerken,
Çıplaklığın üzerinden soyarken,
Şubat ayı kış yelini kovarken,
Cennet demek sana yakışır dağlar.*

Öyle olur ki tabiatla konuşmasını bilen âşıklar elinde sazı ile bir şâir değil de, elinde fırçasıyla bir ressam olur. Karacaoğlan gibi...

*Ovalar ovalar engin ovalar
Gözüm yaşı birbirini kovalar.
Gülistan içinde bülbül yuvalar,
Çalısı çırpısı güldür sılanın.*

Toplum:

Halk şiirinde toplumun büyük yeri vardır. Rahatlıkla eleştirilir, öğüt verilir, kınanır, yerilir, hayran, kul köle olunur, can feda edilir. Şiir-öğüt-tenkit üçlüsü bu şiirin töresidir. Bugün elinde sazıyla âşık, geçmişin eli kopuzlu ozanının yerini almıştır.

İlgisiz hükûmete rahatlıkla haykırılır, zalimlere haksızlara çekinmeden karşı çıkılır, ahlâk dışı hareket edenler çok ağır bir dille yerilir. Halk şiirinde çağın ahlâkî durumunu, toplumun yeniliklere ve değişmelere karşı tepkisini bolca bulmak mümkündür.

*Belimizde kılıcımız kirmani,
Taşı deler mızrağımız temreni,
Devlet vermiş hakkımızda fermanı,
Ferman padişahın dağlar bizimdir.*

Din:

Halk şâirleri inanç konusunda aslâ tutucu değil-

lerdir. Tanrı ve Peygambere büyük saygı gösterirler. Zaten hemen hepsinin uzak yakın bir tarikatle ilişkisi vardır. İyi kalplilik, kanaatkârlık, fedakârlık, iki yüzlülere düşmanlık, aşırı sofuları yerme halk şiirinde bol bol işlenir. Gerek ferdi ve gerekse anonim halk şiirinde bu disiplini görürüz.

Hasret ve gurbet:

Halk şiirinde hasret ve gurbetin önemli yeri vardır. Askerlik veya seferberlikle sıldan umutsuzca ayrılmalar, mutlu geleceği düşünerek iş bulup çalışmak için gurbetin kahrını çekmeler, üç günlük güvey iken ayrılmalar, çok dokunaklı bir dille sergilenir. Kış, kar, dağlar engel olunca bütün umutlar turnalara bağlanır. Bütün bu olaylar halk şiirine konu olur.

*Gönül gurbet ele varma,
Ya dönülür ya dönülmez...*

*Kaleden indirdiler,
Kır ata bindirdiler,
Üç günlük güvey iken,
Yemene gönderdiler. Olur mu böyle...*

Yiğitlik:

Türk'ün karakteridir yiğitlik. Mertlik, cesaret, Türk toplumun başta gelen değerleridir. Türk Halk Şiiri Ortaasya geleneklerine bağlı olduğuna göre kahramanlık ve erlik temalarının işlenmesi, yiğitliğin gümbür gümbür gümbürdemesi tabiidir.

*Yiğitler silkinip ata binince,
Derelerde bozkurtlara ün olur.
Yiğit olan döne döne döğüşür,
Kötüler kavgadan kaçır hun olur.*

Ölüm:

Halk şiirinde ölüme karşı tek tük haykırışlar olmakla beraber, hayatın değişmez gerçeği karşısında genellikle boyun eğilir. Büyük üzüntülerimizi dile getiren ağıtlarımızda hakikaten bazen toplumun hüngür üngür ağladığını sezeriz. Halk şiirinde yalnız uluların ağıt yakılmaz. Kundaktaki bebekten doksan beşlik abaya kadar herkes için ağlanır.

*Efkâri sen gamsız kalmazsın bir gün.
Ortada bir tabut, bu nasıl düğün,
Her kimin yüzüne baktıysam bugün,
Çekilir yürekler içler ağlıyor.*

TÜRK HALK ŞİİRİNDE TÜRLER

Halk şiirinde şekil ve tür iç içedir. Halk şiirinin ayrılmaz bir parçası olan müziği ve ona bağlı olarak söyleyiş tarzını göz önüne alırsak, aslında halk şiirini nazım şeklinin değil de, nazım türünün söz konusu olduğu kanatine varılır. Koşma, türkü, türkmani, varesağı, semai, destan v.s. çeşitleri arasındaki fark kıymen şekillerine, fakat daha ziyade öz ve bestelerine aittir. Halk şiirinde aslında mani ve koşma olmak üzere iki tür vardır. Yukarıda söylediğimiz gibi türki türkmani, varesağı, semai, destan, ilâhî, nefes v.s. türler, aslında değişen besteye ve yöreye göre ad alan koşmadan başka bir şey değildir. Yöreye göre diyoruz çünkü yöre halk müziğine ve edebiyatına etki eden faktörlerin başında gelir. Prof. Fuat Köprülü, İslâmiye tesiri altında halk edebiyatının aldığı şekillerden bahsederken, musiki ile şiirin henüz ayrılmadığı ilk devirlerin bir kalıntısı olarak, onların mahallî bestelerini ayrılıkları üzerine tesis edildiğine ve edebiyat ile alâkalarından çok, musiki ile bağılıkları bulunduğunu söyler².

(1) Beste sözü burada ezgi ve söyleyiş tarzının karşılığı olarak kullanılmıştır.

(2) Prof. Fuat Köprülü, Edebiyat Araştırmaları, Ankara 1966, s. 128

Asıl konumuz olan halk türkülerine geçmeden, onun
pısında önemli rolü olan bu türleri, kısaca gözden
çirelim³.

1) MANİ:

Mani sözünün nereden geldiği konusunda birbirin-
n ayrı, birbirine zıt çeşitli görüşler olduğundan, şim-
ik kesin bir yargıya varmak mümkün değildir. Biz
keni hakkındaki görüşleri bir tarafa bırakalım, onu,
lkımızın rahatlıkla söylediği, tabiat ve seveda konu-
rı yanında dinleyeni yürekten vuran, manâlı ve ba-
n da umulmadık bir sürprizle neticelenen, küçük, hür
r şiir türü olarak bilelim.

*Gözlerem yollarından
Her yılın her ayından
Günde bir kerpiç düşer
Göynümün sarayından⁴*

*Ağaca bir kuş konu
Kuş değil serçemidir.
Nefesin gül kokayı,
Ciğerun bahçemidir⁵.*

Adı Erzurum, Kars yöresinde meni, Ege'de mana,
fa'da meani, İstanbul ağzında mâni, Azerbaycan'-
mahni, Kerkük'te me'ni şeklinde söylenen bu nazım
rü, halk şiirinin en yaygın türüdür. Genellikle mani
yince, yedi heceli, dört mısralı, birinci, ikinci ve

(3) Türler hakkında derli toplu bilgi için bakınız: Halk şiirinde
ler, Hikmet Dizdaroğlu, Ankara 1969, Türk Dil Kurumu yayınları.

(4) Göynümün: Gönümün.

(5) Serçemidir: Serçe midir, kokayır: Kokuyor.

dördüncü mısraları birbirleriyle kafiyeli üçüncü mısraı kafiye bakımından serbest şiir türü akla gelir.

Az olmakla beraber sadece ikinci ve dördüncü mısraları kafiyeli maniler de vardır.

<i>Su sızıyor sızıyor</i>	<i>Hasta oldum derdune</i>
<i>Taşların arasından</i>	<i>Oku bana yâsini</i>
<i>Eğil eğil bir öpim</i>	<i>Gün boyunca ağlayıp</i>
<i>Kaşların arasından</i>	<i>Yiyesun göz yaşını</i>

Bununla beraber, mısraı dördü aşan sayısız manilerle karşılaşılır. Bu, bize, halk müziğinin ve edebiyatının, donmuş ve kalıplaşmış kural yığınlarına esir olmayacağını bir kez daha hatırlatır. Böyle çok mısra manilerde, tek sayılı mısralar serbest, çift sayılı mısralar ise birbiriyle kafiyelidir.

Yara yeri
Sızıldar yara yeri.
Kervan göçtü yol etti,
Yalvarram yara yeri.⁶
Ne sende ok tükendi
Ne mende yara yeri.⁷

Tek sayılı mısraların kafiye bakımından bağımsız oluşu maniyi yakana yaratma kolaylığı sağlar. Dörtlü heceli manilerde ilk iki mısra, esas anlamı taşıyan üçüncü ve dördüncü mısraya hazırlayıcı tablolar çizerek giriş niteliğinde iseler de, makbul olanları, mânâyı baştan sona bir bütün halinde sergileyebilen, ilk iki mısraındaki tablo ile son iki mısraındaki gaye arasındaki bağ olan manilerdir.

«Manilerin başlıca tema'sı sevgidir»⁸ görüşü doğrudur.

(6) Yalvarram: Yalvarıyorum, yalvarırım, yeri: yürü,

(7) Mende: Bende.

(8) Hikmet Dizdaroğlu, Halk Şiirinde Türler, s. 66.

ise de, «sevgiyi dile getirmeyen, o eksen çevresinde dönmeyen mani düşünülemez,» «Bunlar sadece seven iki gönülün duygularını yansıtır,» «Maninin yapısı gereği, toplumsal olaylara değinilmez.» gibi kararlar mani hakkındaki araştırmaların sathiliğinden olsa gerek. Oysa manilerin çok değişik konuları vardır. Sevda manileri, niyet manileri⁹, atışma manileri¹⁰, Ramazan manileri¹¹, iş manileri, satıcı manileri¹², v.s. ilk hatıra gelenlerdir.

Maniler ezgiyle söylendiği gibi, bilhassa atışmalar-da, sesi güzel olmayanlar, maniye şiir olarak okurlar, fakat bu okuyuş, usta bir dilde ise, ezgiyle söylendiği zamanki kadar lezzet verir. Mani söyleme Anadolu'da kadın meclislerinin malıdır. Mani yakanlar, umumiyetle duygulu ve sanatkâr kadınlardır. Bunların üstün yaratma yeteneklerinin yanında derin bir mani hazineleri vardır. Mani her ne kadar temayı dört mısrada tamamlarsa da, usta manicilerin, anlam-bakımından aralarında bağ olan manileri peşpeşe sıraladıkları görülür.

İlk mısrai eksik heceli olup, genellikle ikinci ve dördüncü mısralara kafiye veren ve kafiyeleleri cinaslı olan manilere «kesik mani», «cinaslı mani», «ayaklı mani» deniliyorsa da, bu tür maninin yaygın olduğu yörelerde halk bunlara hoyrat der.

(9) Anadolu'da bilhassa kadın toplantılarında, o anda bulunan, gönlü çeşitli duygularla dolup taşan birinin gönlündeki niyete göre usta bir maniciden mani istemesi yaygın bir gelenektir. Urfa'da buna «İğne tutmak» derler. Manici o andaki sezgisine göre bir mani söyler, tema, aşk, ayrılık, kahrılanma, beddua olabilir.

(10) Aşıkların yarışma maksadıyla karşılıklı söyledikleri manilerdir.

(11) Sahurcu manileri, bekçi ve davulcu manileri de denir.

(12) Seyyar satıcıların, pazarcıların, keten helva, macuncuların, söyledikleri manilerdir.

Bu özellikleri yanında hoyratlar, ezgi karakteri ile de manilerden ayrılır. Bu bakımdan Hoyratları ayrı olarak incelemek doğru olur.

2) HOYRAT :

Hoyrat da mani gibi, bir duygu ve düşünceyi özlü yönletiyle dile getiren, yedi heceli, dört veya daha çok mısralı bir halk şiiri türüdür.

İlk mısra genellikle eksik heceli olur. İlk mısradaki söz veya söz gurubu, daha sonraki mısralara ayak verir. Ayaklar söylenişi, bir veya birbirine yakın, ancak mânâsı ayrı kelimelerden seçilir. Böylece meydana gelmiş cinashı hoyratlar yanında, cinassız hoyratlar da vardır. Fakat cinas hoyratın temeli ve başlıca özelliği sayıldığı için, hoyratın yaygın olduğu yörelerde cinassız hoyratlara pek yüz vermezler. Şimdi bir kaç hoyrat örneği verelim:

Kerkük'ten:

*Oyan yeri.*¹³

*Seherden oyan yeri*¹⁴

*Yüz il sel gelse oymaz*¹⁵

Bir gün gam oyan yeri.

Urfa'dan:

*Soluk gül,*¹⁶

Soluk bahar, soluk gül

*Ağlattıy beni her gün*¹⁷,

*Demedi bi soluk gül*¹⁸.

(13) Uyan yürü.

(14) Seher vakti uyan, yürü.

(15) Yüz yıl gelse oyamaz.

(16) Solgun, solmuş gül.

(17) Ağlattın beni her gün.

(18) Demedin bir an (soluk alma müddeti) kadar az) gül.

Harput'tan:

Yanan yar,
Tutuşan yar, yanan yar,
Koyma el umuduna¹⁹,
Götür beni yanan yar²⁰

Kars'tan:

Şirazdır.
İsfehandır, Şirazdır.
Balam nasıl ağlamaz²¹
Meme küçük, şir azdır²²

Hoyrat sözünün nereden geldiği bugüne kadar tesbit edilememiştir. Hoyrat veya Horyat şekillerinin yanında, «Koryad» şeklinde söylenişine de rast gelinebilir. Bu türün adının bazılarınca hoyrat²³, bazılarınca «kuru yad», bazılarınca «korya-t»²⁴, bazılarınca da «horu yadı»²⁵ tabirlerinden geldiği ileri sürülmektedir.²⁶

Biz burada hoyrat sözünün nereden ve ne şekilde doğduğu hakkında bir şey söylemektense, bu konuda geniş araştırması bulunan sayın Ata Terzi-

(19) Yabancıların arzusuna bırakma (umudumu yabancılara bağlatma.)

(20) Beni yanına götür yar.

(21) Yavruum nasıl ağlamasın ki.

(22) Meme küçük, süt azdır.

(23) Kaba saba, duygu ve düşüncelerden yoksun, elinden iş gelmez.

(24) Korya, Kerkük'te bir semt adıdır. Bu isme nisbetle denklik ve eşitlik ismi yapan -t isimden isim yapma ekiyle yapılmış bir isim.

(25) Horu, horu, Irak Türkleri arasında avâre, serseri anlamına geliyormuş. Horu yadada, bunları yad eden, hatırlatan kuru bağırıp çağırımlar.

(26) Hoyratlar, özellikle Kerkük Hoyratları konusunda geniş araştırmalar yapan Kerkük'lü Türkolog, Avukat Ata Terzibaşı'nın «Kerkük Hoyratları ve Manileri, cilt 1» adlı eserine bakınız.

başı'nın görüşüne katılarak, onun gerek söz ve gerekse kendine has müziğiyle, hamaset ve mertlik havası uyandıran, sevdâ, gurbet, keder, sevinç, yas, vatan sevgisi, kin v.b. duyguları işleyen, sanat kavramından nasibini almış, klâsik unsurlarla beslenmiş, kişisel duygu boşalmasına pek müsait bir halk edebiyatı ve müziği türünün birlikte adı olduğunu belirtelim. Hoyrat mânâ bakımından maniden daha kuvvetli olup erkek ağzına yakışır, «Şu var ki hoyratın sözleri erkek adalıdır. Bilhassa gün batarken çöken garipliği, hoyrat kadar belki hiç bir makam²⁷ ifade edemez.»²⁸ Türkülerde olduğu gibi hoyratlarda da, güzelleme, yerme, ağıt, mizah başta gelen konulardır. Öyle bir an gelmiştir ki, halk ölüsünü bile son yolculukta hoyratla uğurlamıştır.²⁹

Hoyratın, yüksek sanat anlayışının bir neticesi olduğunu onda, teşbih³⁰, mecaz³¹, istiare³², telmih³³, tev-

(27) Hoyrat için şîir ve müziğin müşterek adıdır demiştik.

(28) Mithat Atakurt (Özbek), Urfa Folklorundan bir demet, Ankara 1 (1, s. 35).

(29) Fırat üzerindeki Birecik köprüsünün inşaatını yöneten ve hayırlı bir iş yaptığı için halk tarafından da çok sevilen Y. Mühendis Kadri Çile'nin (1908-1953) 1953 yılında bir köylü tarafından vurulduğunda, alelacele Urfa'dan, iyi okuyuculardan olan Bakır Yurtsever (Beçi Bakır) alınıp getirilmişti. Cenazenin kaldırılışı sırasında söylediği hoyratlar büyük küçük herkesi duygulandırmış, hüngür hüngür ağlatmıştır.

(30) Benzetme sanatı.

(31) Bir sözün, asıl anlamından başka bir anlamda kullanılması sanatı.

(32) Bir varlığa, ya da kavrama asıl adını değil de benzediği başka bir varlığın adını verme sanatı.

(33) Bilinen bir olaya, bir kişiye, bir atasözüne v.b.; işaret etmek, onu hatırlatmak.

riye³⁴, tenasüb³⁵, teşhis ve intak³⁶ gibi edebî sanatların ve çeşitli mazmunların çokça ve rahatlıkla var olduğunu kaydetmek gerekir.

Hoyratların kendine has bir okuyuş tarzı vardır, bu tarz için gür ve geniş ses gereklidir. «Mani söz, hoyrat sadadır.»³⁷ Bunun için müzik meclislerinde yalnız hoyrat söylemekte usta kişiler de bulunabilir, bir mecliste karşılıklı olarak da söylenir.

Hoyratların çeşitli isimlerle adlandırılmış, fakat genellikle ağızdan ağıza değişen ezgi isimleri vardır. Kerkük'te beşiri, muhalif, kürde, muçula, mazan, nobatçı, yetimi, yolcu, ümergele, kesük... Urfa'da beşiri, muhalif, şirvani, düz, bahçeci, acem, ırak, isfahanı, mesnevi, kesik... Harput'ta beşiri, bagrıyanık, kesik, hüseyini, kürdi, şirvani, elezber, versak, muhalif isimleriyle adlandırılanlar bunlardan bir kaçıdır.

Hoyratların ilk mısralarının genellikle eksik heceli olduğunu söylemiştik. Bu boşluğu da genellikle hitap sözleri doldurur. Baba bugün; zalım zalım, gözüm, kardeş böğün, taman³⁸, Ah hele zalım, ah balam, azizim, gibi doldurma hitap sözleriyle başlanan hoyratların, bir de kendilerine has giriş ve ara müzikleri vardır.

3) KOŞMA :

Koşma Türk halk şiirinin en yaygın türüdür. Saz şairleri en güzel deyişlerini koşmayla söylemişlerdir.

(34) İki anlamlı bir kelimenin, yakın anlamını kullanır görünerek, uzak anlamını kastetme sanatı.

(35) Aralarında konu, tür ve bunun gibi ilgiler bulunan iki ya da daha çok sözü bir arada bulundurma sanatı.

(36) Canlı varlıkları, ya da belirli kavramları canlı gösterme ve konuşturma sanatı.

(37) Ata Terzibaşı, aynı eser, s. 76. Kerkük'lü usta okuyuculardan Osman Teplebaş'ın, «Mani ile hoyrat arasındaki fark nedir?» sorusuna cevabı.

(38) Hani, hani ya anlamına.

Koşma sözünün kaynağı, düzmek, yakıştırmak, ilâve etmek anlamına gelen koşmak'tır. Doğu Türkleri buna koşuğ derler. Koşmanın âşık tarzında özel bir bestesi ve ayrı bir söyleyiş şekli vardır.³⁹

Koşma, saz şairlerinin, mısraları on bir heceli dörtlüklerden meydana gelen, özel bir kafiye sırası olan ve özel bir ezgiyle söylenen şiirlerinin adıdır. Demek ki koşma hem bir şiir türünü ve hem de bir ezgi çeşidini karşılıyor. Koşmalarda dörtlük sayısı genellikle üçten az, on ikiden çok olmaz. Bazen on bir heceli kalıbın dışındaki şiirler için de koşma tabirinin kullanılması, bu şiirlerin, hakiki koşmaların söylendiği ezgilerle söylenmiş olmasından gelir. Bu durum halk edebiyatı ve müziğinde daima vardır. Müzikle şiirin birbirinden ayrılmasından ileri gelmektedir. Hoyrat ve divanda da aynı şeyi görürüz. Önceleri hoyratlarla söylenmiş bir ezgiyle mani bile söylense halk alışlagelmiş bin şekilde buna da hoyrat der.

Bu özel ezgileriyle söylenen koşmaların da çeşitli adları vardır. Topal koşma, Bayındır koşması, Bülbül koşması, Ankara koşması, Sümmani koşması v.b.

Yapılarına göre koşmalar çeşitli şekiller gösterirler:

a) *Düz koşma*:

On bir heceli dörtlüklerden meydana gelen, kafiye sıralanışı ilk dörtlükte: Ya abcb veya abab, sonraki dörtlüklerde ccbb şeklinde olan koşma:

*Ala gözlerini sevdiğim dilber
Her gülün sözüne bülbül uyar mı
Ben bir divaneyim bir şey bilmem ya
Güzel olmayanı gönül sever mi*

(39) Prof. Dr. Fuat Köprülü, Türk Edebiyatındaki İlk Mutasavvıflar, Ankara 1966, s. 210.

*Belendim toprağa yaslandım taşa
N'eyleyim silinmez gözümün yaşı
Seni can ü dilden sevmeyen kişi
Geçer de karşında boyun eğer mi*

.....

*İnansınlar Gevherinin özüne
Beli deyip uydu yarin sözüne
Nokta benler konmuş ol mah yüzüne
Göz katlansa bile gönül duyar mı⁴⁰*

(Gevheri)

*Gönül melûl olup eyleme âhı
Âşıka ayrılık ola gelmiştir.
Dinle nasihatım hublarım şahı
Hem dem ağlayanlar güle gelmiştir*

*Ârifler cihanda sürmüş sefayı
Değme güzelde görmedim vefayı
Eyleme efendim gal bu cefayı
Herkes ettiğini bula gelmiştir.*

.....

*Eyledim yoluna canımı feda
Lûtfeyle efendim eyleme edâ
Kayıkçı, Kuloğlu, Kâtibi, Gedâ
Hakkın emri ile dile gelmiştir.⁴¹*

Bir de bu şekle uyan ve dörtlüklerin son mısraları aynı olan koşmalar vardır.

(40) Muammer Yüzbaşıoğlu, Örnekleriyle Edebiyat Bilgileri, İstanbul 1961, s. 18.

(41) Sadettin Nüzhet Ergun, Halk Edebiyatı Antolojisi, İstanbul 1938, s. 3.

*Seyyah olup şu alemi gezerim
Bir dost bulamadım gün akşam oldu
Kendi efkarımla okur yazarım
Bir dost bulamadım gün akşam oldu*

*Bilmem âmelimden yoksa özümden
Ah ettikçe kan yaş gelir gözümden
İki elim kalkmaz oldu dizimden
Bir dost bulamadım gün akşam oldu*

*Pir Sultanım eydür ummana dalam
Gidenler gelmedi bir haber alam
Abdal oldum çullar giydim bir zaman
Bir dost bulamadım gün akşam oldu*

b) Musammat koşma: Her dizesinde sondaki kafiyeğe uyan bir iç kafiye bulunan bir koşma şeklidir.

ÖRNEK :

*Sevdim bir dilberi, gönül serveri
Dudağı sükkeri, em emcesine
Gezmişim her yeri, böyle bir peri
Görmedim ekseri, âdemcesine*

.....

*Yesâri bu kere, düştü ne çare
Eyledi arare o kaşı kare
Âlem âşikâr derdine çare
Sarınca o yare merhemcesine⁴²*

c) Yedekli koşma: Koşma dörtlüğünü bölüp araya aynı ayakta bir cinaslı manî koyarak meydana getirilen koşma şeklidir.

(42) Hikmet Dizdaroğlu, Halk Şiirinde Türler.

ÖRNEK :

Çek elini lokman sürme yarama
Bende melhem bulmaz gizli yara var.

Azizim git, yara var
Her yiğitte yara var
Çekemezsen cefayı
Ağyarı at yâra var

Bana derler bu yerleri terk eyle
Bilmezler ki bende nasıl yara var

Sinem pare pare bir yara düştüm
Garip gurbet ilde bir yare düştüm

Azizim yara düştüm
Irmakta yara düştüm
Eller zevkte safada
Gör nasıl yara düştüm

Kadir kıymet bilmez bir yâra düştüm
Görün ben garipte nasıl yara var

Püryani'yim var endamım yâradır
Cevr ü cefam ele değil yâradır.

Ah azizim, yaradır
Cümle tenim yaradır
Elin her günü bayram
Benim günüm yaradır

Kimse bilmez yaram nasıl yaradır
Bir diyen yok âşık sende yara var

Koşmanın bundan başka, ayaklı, zincirbent ayaklı, zincirleme adı verilen çeşitleri vardır.⁴³

[43] Hikmet Dizdaroğlu, Halk Şiirinde Türler.

4) VARSAGI :

Güney Anadolu bölgesinde yaşayan Varsak Türklerine ait; biraz erkekçe bir dil, dağı bir eda ile özel bir ezgi eşliğinde söylenen bir halk şiiridir. Kafiye örgüsü koşmanın aynı olup hece ölçüsünün sekizli ve on birli kalıplarıyla söylenir.

Genellikle başlarındaki bre, hey, behey, hey gidi gibi ünlemler varsagılara yiğitçe bir hava verir. Varsağıda Karacaoğlan bütün şairlerden üstündür.⁴⁴

ÖRNEK :

Yörü bire çiçek dağı
Sende suna boylum kaldı
Hep göçlerin dönüm çağı
Bülbülün goncası soldu

Göllerde küçücük suna
Sesi hayat verir cana
Ben ağlarım yana yana
Firkat ü figanım geldi

Dedemoğlu ne hal oldu
Dünya haldan hala kaldı
Tez seviştik tez ayrıldık
Ahır pişmanım geldi⁴⁵

Onbir heceli varsagiya Karacaoğlan'dan bir örnek:

Yiğidin iyisin nerden bileyim
Yüzü güleç, kendi yaman olmalı
Gasavet serine çöktüğü zaman
Gönlümün gamını alan olmalı

(44) Prof. Dr. Fuad Köprülü, Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar, s. 210.

(45) TRT müzik dairesi yayınlarından, Türk Halk Müziği Repertuarı, s. 1.

*Yiğit olan yiğit, kurt gibi bakar
Düşmanı görünce ayağa kalkar
Kapar mızrağını meydana çıkar
Yiğidin ardında duran olmalı*

*Kara-oğlan der ki çile çekilmez
Hazan tarlalara sümbül ekilmez
Sat yabancı ile başa çıkılmaz
İçinde sıdk ile yanan olmalı.*

Harput yöresinde, dizisi ve seyri belli bir ezgiye de varsak diyorlar⁴⁶. Ancak bu ezgiyle dörtten fazla mısralı hoyratlar söylediklerini biliyoruz. Ezginin var-sağı tarzındaki türkülerden kalmış olması gerekir.

5) İLÂHİ VE NEFES :

Hece vezninin yedili, sekizli, ve on birli kalıbı ile söylenmiş, tekke edebiyatının önemli şiir türlerinden-
dir. İlâhilerde din ve tasavvuf konuları işlenir, tanrıyı öven bir hava taşır. Nefes, ilâhinin Bektaşî tarikatında aldığı addır. Tanrı ilhâmı ile yazıldığı için Nefes-i İlâhi deniliyor. Şekilce, ister ilâhi olsun ister olmasın, ilâhi ezgisinin karakterinde bir ezgiyle söylenen dinî şiiirlere Çifte⁴⁷, Tenzile Havası⁴⁸ da deniliyor.

İLÂHİ ÖRNEĞİ :

*Benim adım dertli dolap,
Suyum akar yalap yalap,
Böyle emreylemiş çalap,
Derdim vardır inilerim.*

(46) Harput âhengi, Fikret Memişoğlu, İstanbul 1966, s. 128.

(47) Urfa'da.

(48) Kerkük'te.

*Suyu alçaktan çekerim,
Döner yükseğe dökerim,
Görün ben neler çekerim,
Derdim vardır inilerim.*

*Yunus bunda gelen gülmez,
Kişi muradına ermez,
Bu fanide kalan olmaz,
Derdim vardır inilerim.*

NEFES ÖRNEĞİ:

*Gafil gezme şaşkın birgün ölürsün
Dünya kadar malın olsa ne fayda
Söyleyen dillerin söylemez olur
Bülbül gibi dilin olsa ne fayda*

*Sen söylersin söz içinde sözün var
Çalarsın çırparsın oğlun kızın var
Bu dünyada üç beş arşın bezin var
Tüm bedestan senin olsa ne fayda*

*Kul Himmet üstadım gelse otursa
Hakkın kelâmını bile getirse
Dünya benim diye zapta geçirse
Hârûn kadar malı olsa ne fayda*

6) SEMAİ :

Koşma biçimiyle ve sekizli hece kalıbıyla veya gazel biçimiyle ve aruz vezninin Mefailün Mefailün Mefailün kalıbıyla yazılan, genellikle sevgi ve güzellik konularının kıvraklıkla ifade edildiği bir halk şiiri türüdür.

*Bir yiğit gurbete çıksa
Gör başına neler gelir
Merdin sılayı andıkça
Yaş gözüne dolar gelir*

*Kocadım çekemem nazı
Bağrıma dökerim közü
Yarin bana kötü sözü
Kara bağrım deler gelir*

*Yaşa karac-oğlan yaşa
Ben söylerim coşa coşa
İş düşünce garip başa
Düşünerek gider gelir⁴⁹*

7) DESTAN :

Divan şiirleri ile saz şairlerinin, sevgilerini, savaş ve yiğitlik olaylarını, deprem, salgın, kaza gibi acıklı olayları, eşkiya maceralarını, güldürücü konuları, işledikleri bir şiir türüdür. Destanlar hem bir olayın iç yüzünü, hem de o olay hakkında halkın düşüncesini yansıtır. Toplumdaki bir takım yersiz olayları eleştirmesi ve halkı uyarması bakımından destanlar öğretici nitelik taşırlar.

Destanlar hece ölçüsünün sekizli veya on birli kalıbıyla söylenirler. Dörtlüklerinin sayısı konunun uzunluğuna göre değişir.

Sekiz heceli destana örnek:

*Bak bekçinin izanına
Açlık deymiş te canına
Paça yaptırmaya varmış
Paçacının dükkânına*

*Sahanın eline alır,
Kazanın dibine varır
«Ha bir iyice yap» diye
Paçacıya pek yalvarır*

*Paçacı kazanı açar
Bekçi de yanına geçer
Kazan içine bakarken
Başından sarığı uçar*

(Anonim)

Onbir heceli destan örneği:

*Ormanda büyüyen adam azgını
Çarşıda pazarda insan beğenmez
Medrese kaçkını softa bozgunu
Selâm vermeğe dervişan beğenmez*

*Alemi ta'n eder yanına varsan
Seni yanıltır bir mesele sorsan
Bir cim çıkmaz eğer karnını yarsan
Camiye gelir de erkân beğenmez*

.....
*Kazak abdal söyler bu türlü sözü
Yoğurt ayran ile hallolmuş özü
Köyden şehre gelse bir Türkün kızı
İnci yakut ister mercan beğenmez⁵⁰*

Halk şairleri, mani, türkü, koşma, destan gibi türleri yanında biraz divan şairlerinin etkilerinde kalarak, biraz da özenti sonucu, kırık dökük aruzlu şiirler de yazmışlardır. Kullandıkları bir kaç belli kalıp vardır. Aruzla söylenen halk şiiri türleri şunlardır:

8) DİVAN :

Saz şairlerinin, aruzun; fâilâtün fâilâtün fâilün kalıbıyla olan ve özel ezgiyle okunan şiirlerine verilen addır. (Bkz. s. 67)

(50) Sadettin Nüzhet Ergun, Halk Edebiyatı Antolojisi, İstanbul 1938, s. 276.

9) SELİS:

Halk edebiyatında, saz şairlerinin aruzun feilâtün feilâtün feilün kalıbıyla yazılmış şiirlerine verilen addır. Kâfiye düzeni divanın aynıdır.

ÖRNEK :

*Senden özge sana yok âşık-ı avare güzel
Suziş-i firkat ile yakma beni nâre güzel
Dün gece dide-i hünhar ile ettikte nigâh
Ciğirim başına açtın yine bir yâre güzel*

... ..

*Ne füsün ettin aceb Nûrî-i âlalına son
Açamam râzımı dosta ve ne ağıyâre güzel⁵¹*

10) KALENDERİ :

Türk halk şiiri türlerinden olup, gazel şekliyle ve aruz vezninin Mef'ulü Mefâilü Mefâilü Feulün kalıbıyla yazılır ve özel ezgiyle okunur. Bir Kalenderi örneği:

*Ey Çarh-ı sitemger, dil-i nalana dokunma
Hecr âlemdir, ettiğim efgana dokunma.
Ey bâd-ı sabâ isen yâre selâm et,
Tel kırma fakat, zülf-i perişâna dokunma
Ey bâde, eğer yarım içerse seni bensiz,
Ver neşe, fakat nergiz-i mestâna dokunma
Vermem sana, çek benden elin ey melekül mevt,
Cânânıma nezreylediğim câna dokunma.⁵²*

11) MÜSTEZAT :

Aslında bir divan şiiri türüdür, fakat halk şairleri tarafından sevildiğinden çokça yazılmıştır. Aruz vezninin mef'ulü mefâilü feulün kalıbında yazılan, şekil olarak gazele benzeyen, fakat her mısraın sonunda

(51) Ahmet Talât, Âşık Tokatlı Nuri, s. 134.

(52) Hikmet İlaydın, Türk Edebiyatında Nazım, İstanbul 1964, s. 95. Âşık Ömer'in bir kalenderisi.

mef'ülü feülün kalıbından bir de ziyade mısraı olan şiir türüdür. Bir Müstezat örneği:

*Bülbüller öter, güller açar, müjde bahara
vuslat demi yâra
Gel sen de gülüm râyha sun, medh ü mezarâ
ruh ol bu diyara
Bir ince sürahi gibi, gel, kalbe dökül dol
Bir özge şarap ol
Biz mestiz ezelden beri hem çeşm-i humâra
Hem gonca-i zara
... ..
Miras kalıp hatıramız, son nefes olsun
Şevk ü heves olsun
Osman yine kur meclisi, geç şöyle kenara
At aşkile nâra⁵³*

Müstezat için ayaklı (yedekli) kalenderî de deniliyor.⁵⁴ Müstezat aynı zamanda halk müziğinde dizisi ve seyri belli bir ezginin adıdır.⁵⁵

12) TÜRKÜ :

Halk şiirinin ana dalından biri de Türküdür. Türküler burada esas konumuz olduğu için daha derin bilgi vermek üzere ayrıca inceleyeceğiz (bkz. s. 63).

(53) Fikret Memişoğlu, Harput Âhengi, İstanbul 1966, s. 23.

Fikret Memişoğlu'nun Hâfız Osman Bey'e ithaf ettiği «Harputa Müstezat» isimli şiiri.

(54) Hikmet Dizdaroğlu, Halk Şiirinde Türler. s. 135.

(55) Yani bir makam adıdır. Ancak makam müzikte kuralları ve özellikleri tesbit edilmiş bir kavramı karşılar. Zamanın, halk müziğindeki bu belli dediğimiz ezgiyi değiştireceği pek tabiidir. Dizi veya seyrinden biri değişebilir. Halk müziğinde tonalitenin tayin ve tesbiti yolunda şimdilik derin bir çalışma olmadığı için makam terimini kullanmayı erken buluyoruz.

TÜRKÜ

Sözlü folklor ezgilerinin her çeşidi için en çok kullanılan terim türküdür. Türkü söylemek ruhî bir ihtiyaç olduğundan, yeryüzündeki her halk türkü (halk şarkısı mânâsına) söyler. Türkü teriminin kaynağının Türk sözcüğü olduğu bugün artık kesindir. Böylece Türkü, Türk halkının ortaklaşa yarattığı sözlü ve ezgili ürünlerdir.

Türküler insanoğlunun başına gelen olayları, bunun toplum içindeki iz ve akislerini, aşk, hasret, gurbet gibi yeryüzünün ortak duygularını, mertlik ve kahramanlık gibi millî karakteri, tarihî olayları konu alan bir kültür hazinesidir. «Biz içimizi türkülere dökmüşüz.¹»

Türküler Nasıl Doğarlar?

Türküler başlangıçta bir olay üzerine yakırlılar. Bu olaylar bütün bir milleti ilgilendirecek kadar büyük nitelikler taşıyabileceği gibi, dar çevrelerde meydana gelen cinsten de olabilir. Aşk, gurbet, ölüm, seferberlik, tabii afetler, oymak kavgaları, eşkiya baskınları, bir kalenin düşmesi, bir vatan

(1) Osman Atilla, Afyonkarahisar Türküleri, Ankara 1966, s. 27.

parçasının elden çıkması gibi sosyal olaylarla; sevda, tâlihe kızma, şansa küsme gibi duygular türkülerin doğuş şartlarını hazırlayan sebeplerin başında gelir. Bu olayı yaşayan veya bu duyguyu taşıyan sanatçı kişinin bunları halk şiiriyle ifade etmesi türkülerini meydana getirir. Böylece türkü yakılmış olur.

Türkü yakanlar kimlerdir?

Bir defa türkü yakanların hemen hemen hepsi, halk şiiri ve müziği ile dolu, yüzlerce türkü bilen, sesi güzel olan kişilerdir. Yakmaya sebep olan olay veya duyguyu, yaşamış veya en ince noktasına kadar gönlünde duyan bu sanatçı (ruhu sanatçı olan kişi, âşık, halktan biri anlamına) hafızasındaki şiir ve ezgiler yardımıyla yeni bir türkü yaratır. Bu yeni yakılan türkü hem eski türkülerden kollektif izler taşıdığı, hem de zamanla türkü yakan sanatçının adı, topluma ters düşen söz ve ezgi bölümleri gibi kişisel izlerin silineceği ve değeri nispetinde yayılıp halka mâl olacağı için zamanla anonim halk edebiyatı ürünü karakterine sahip olur.

Türküler nasıl yayılırlar?

Türküler halkın malı, sevilmiş, beğenilmiş ve ağızdan ağıza dolaşan kültür ürünleri olduklarına göre yayılmaları pek tabiidir. Sosyal bir temele, yüklü bir duyguya, kuvvetli bir müziğe dayanan türküler, asker ocağında, düğün, dernek ve kır eğlencelerinde, okullarda; halk sanatçıları, öğretmenler, askerler, köçekler ve çalgıcılar aracılığıyla daha geniş çevrelere yayılırlar. Geniş iskân hâdiseleri bir yörenin kültürünü başka bir yöreye taşıdığından türkülerin yayılmasına da sebep olur. Bu yüzdendir ki, arasına Elâzığ'da zeybek havası; Burdur, Denizli taraflarında Doğu Anadolu türkülerinin izlerini görürüz.

Türkülerde değişme:

Başlangıçta bir olay, bir duygu coşkunluğu neticesinde halk arasında doğan türküler, zamanla geniş bir alana yayıldığında hem müzik, hem de şiir bakımından değişmeye, düzelmeye ve daha kollektif duygular taşımaya başlar.

Değişik çevrelerde, değişik duygular içerisinde söylenen türküler bir takım katma söz ve ezgilerle eski havalarını kaybederler. Ezgisi oyun havası olmaya yatkın bir türkü başlangıçta bir yiğitlik türküsü, hatta bir ağıt bile olsa zamanla oyun havası olabiliyor. Meselâ bir ağıt olan Kozanoğlu² türküsünün bugün bir oyun havası karakterinde olan varyantını biliyoruz.

*Kozandağı çatal matal
Arasında aslan yatar
Bir yiğide bir gelin yeter
İki alanın derdi artar.*

*Aman Alim Alim
Pek güzel yarım
Ben dayanamam
Sen el oğlusun
Ben güvenemem*

*Çıktım Kozanın dağına
Karı izleyi izleyi
Yaralarım göz göz oldu
Cerrah gözleyi gözleyi
Aman Alim Alim*

.....

(2) Kozanoğlu Güney Anadolu'da bir aşiret beyidir. Hükümet tarafından Orta Anadolu'da iskâna mecbur edilir. Göç etmek istemeyen Kozanoğlu ve taraftarları ile hükümet kuvvetleri arasında çıkan çatışmada Kozanoğlu vurulur. Türkü bu olay üzerine yakılmıştır.

İlk iki mısradaki Kozanoğlu olayına bir yaklaşım varken, üçüncü ve dördüncü mısralarda bir ayrılma, hele bağlantıda da olaydan sıyrılış açıkça görülmektedir.

Bugünkü hayatımızın türkülerdeki izleri:

Türkü toplum içinde yaşadığına göre, topluma yeni katılan her şeyin zamanla türküye girmesi; unutilan ve terk edilen herşeyin de türkülerde erimesi tabiidir. Felâketlerin az olduğu toplumda ağıt, asâyişin düzgün, haksızlığın az olduğu yerlerde de eşkiya türkülleri az yakılır.

Tekniğin ilerlemesiyle toplumun yararlanmasına sunulan araçlar da türkülerde yer almaya başladı.

*Tren gelir hoş gelir
Odaları boş gelir.*

.....
*Oğlanın adı Memet
Motora takmış demet*

.....
*Dağ başında ufak ufak kumrular,
Otobüs içinde ağlar yavrular.*

türkülerinde görüldüğü gibi toplum hayatına katılmaları daha yarım yüzyılı bulmayan araçlar önemleri nisbetinde türkülerdeki yerlerini almışlardır.

Türküler: 1 — Ezgilerine, 2 — Konularına, 3 — Şekil yapılarına göre çeşitlere ayrılırlar. Yöreden yöreye göre de ad değiştirirler. Anadolu'da türkü sözü yerine, deyiş, deme, hava, yır, şarkı, düzme, Anadolu dışında Türkçe konuşulan yerlerde, yır, (Tatar, Kır-gız, Kazak, Baraba), beyit (Tarancı, Tatar, Nogay),

ölüng (Kazak), Koşuk (Kazak, Kırgız), goşgu (Türkmen) denildiği görülür.

A — EZGİLERE GÖRE:

Genel olarak türkü denilince, usullü, ritimli, sözlü halk ezgileri gelir halkımızın hatırına. Oysa ezgileri dikkate alınarak türküleri inceleyecek olursak, önce iki tip çıkar karşımıza:

1. *Usulsüz olanlar,*
2. *Usullü olanlar.*

Usulsüz olanlara uzun havalar diyoruz. Uzun havalar da ezgilerine göre çeşitli isimler alırlar: Bozlak, Divan, Hoyrat, Koşma, Kayabaşı, Maya, Çukurova, Garip, Kerem, Kesik Kerem, Müstezat, Aydos, Eğin, Türkmeni, v.b. Yalnız, halk sanatçıları uzun hava terimini pek kullanmazlar. Okudukları uzun havanın, özel adını kullanırlar. Divan, Hoyrat v.b.

Bu çeşitli uzun havalar ağız denilen mahallî üslupla birbirinden ayrılırlar: Urfa ağzı, Eğin ağzı, Harput ağzı, Avşar ağzı, Kerkük ağzı, Erzurum ağzı, Azeri ağzı (Acem ağzı) v.b.

Uzun hava isimlerinin nereden geldiği yolunda derin bir çalışma yoktur. Bugüne kadar bilinen; konularına göre, okuyuş tarzlarına göre, aşiret ve oymak adlarına göre, hikâye adlarına göre, yöreye göre, ilk yaratıcısının ismine göre v.b. olduğudur.

Bozlak sözünün nereden geldiği belli değil henüz. Bilinen, Avşar oymaklarına ait olduğudur. Çoğunlukla orta, güney, doğu Anadolu'da yaygındır. Teke yöresindeki yörüklerin hep bir ağızdan da bozlak okuduklarını gördük.

Divan: Divan terimi çeşitli yörelerde çeşitli kav-

ramları karşılar. Önce bilindiği gibi, eskiden şairlerin alfabe sırasına göre şiirlerini topladıkları dergiye edebiyatta divan denir. Divan aynı zamanda saz şairlerimizin aruz ölçüsünün fâilâtün fâilâtün fâilâtün failün kalıbındaki şiirlere verdiği addır. Divan isminin ezgiyle de ilgisi vardır. Urfa, Kerkük, Harput gibi halk sanatçıları arasında makam fikrinin var olduğu eski şehir merkezlerinde, divan terimi dizisi ve seyri belli olan bir ezgiyi tanımlar. Bu ezginin kendine has usulü ve ritimi, ayak denilen sazlı kısımları vardır. Divan adının, belirli bir ezgiye ad olması, yukarıda belirttiğimiz tarife uyan aruzlu şiir veya 15 heceli halk şiirlerinin bu ezgiyle okunmasından olsa gerek. Divan ezgisiyle usta okuyucular gazel okurlarsa da, halk on beş heceli halk şiirlerini tercih eder. «Divan Atatürk'ün en çok sevdiği makamdır. 1937'de Elâzığ'a geldiği zaman Hafız Osman ve Mehmet Akar'dan dinlemiştir.»³

Hoyrat için daha evvel söylediklerimize şunu ekleyebiliriz: Daha çok erkek sesine yakışır ve cinaslı manilerle söylenir. Harput kürdi hoyratında olduğu gibi cinassız manilerle söylendiği olursa da makbul sayılmaz, değişik ezgili çeşitli hoyratlar kâh bahçeci, nohatçı (nöbetçi), yolçı (yolcu) gibi yaratıcısının iş ve meslek; kâh yetimi, bağrıyanık gibi ezgisinin ifade şekline kâh Hüseyini, Irak gibi ezgisinin seyrindeki güçlü perdesinin (sesinin) klâsik Türk müziğindeki ismine göre ad alırlar.

Usullü olanlara, belli bir ölçü ve ritmi olan türkülere Urfa'da kırık hava, Konya'da oturak adı verilir.⁴

(3) Fikret Memişoğlu, Harput Âhengi, İstanbul 1966, s. 103.

(4) M. Ragıp Gazimihâl, Anadolu Türküleri ve Musiki İstikbali-miz, İstanbul 1928, s. 192

Kırık havalar da bölgeden bölgeye, ezgilerine ve ölçülerine göre değişik isimler alırlar. Karadenizliler, horizon ve denizci türkülerine yalı havası,⁵ Harput'ta oyuna gelen türkülere şıkıltım,⁶ Ege'de zeybek, Ordu, Giresun, Marmara ve Trakya'da karşılama adı verilir. Erzurum, Kars yöresinde summani ağzı, Isparta ve Eğridir taraflarında Datdiri hep birer kırık hava isimleridir.

B. ŞEKİL YAPISINA GÖRE:

Şekli ne olursa olsun, Türküyü belirleyen, her şeyden evvel ezgisidir. Çünkü müzik cümlesinin, bazı türkülerde şekli zorladığı görülür.

*Yaylalar içinde Erzurum yayla
Şehirler içinde aney ne hoştur Konya
Nezifi vurdular şen olsun dünya...*

(Urfa yöresi, anonim)

*Sallanı sallanı sona can gelir geçersin
Yar bana nisbetin Sona can göğsün açarsın
Ne candan seversin sona can ne vaz geçersin...*

(Artvin - Şavşat yöresi, Anonim)

Yukarıdaki türkülerde görüldüğü gibi, «Aney, sona-can» bir çok türkülerde olduğu gibi «of, aman aman, aslanım» v.b. sözler şiirin şeklini değiştirir, Bunun için türkü hece ölçüsünün her türlü kalıbı ile söylenir diyebiliriz.

Türkülerde bentler, iki, üç, dört mısralı olurlar.

(5) M. Ragıp Gazimihâl, Şarkî Anadolu Türküleri ve Oyunları, İstanbul 1929, s. 60.

(6) Muzaffer Sarısözen, Türk Halk Musikisi Usulleri, Ankara 1962, s. 8.

Bazen bağlantı (nakarat, bağlama, bağ, kavuştak) denilen ve ezginin gereklerine uyarak meydana gelmiş ölçülü veya ölçüsüz, bir veya daha fazla mısralı söz gurubu bu bentleri birbirine bağlar.

Şekil yapısı göz önüne alınarak bir ayırım yapıldığında, aşağıdaki bir kaç çeşit türkü yapısı karşımıza çıkar.

1 — Bentleri mani dörtlüklerinden meydana gelen türküler:

Anonim halk edebiyatında en yaygın tür de budur. Mani biçimindeki (7 veya 8'li) dörtlüklerin arda arda sıralanmasıyla meydana gelmiştir. Bağlantılı veya bağlantısız olabilirler. Bunlar belirli bir türkü için yaratılmış maniler olabileceği gibi, eskiden başka bir türkülü söz unsuru olan ve zamanla da bir türküye geçmesi mümkün olan gezgin maniler de olabilirler.

Başka türküye geçemeyecek dörtlüklerden meydana gelmiş bir türkü örneği:

*Tuna nehri akmam diyor
Etrafımı yıkmam diyor
Şanı büyük Osman Paşa
Plevneden çıkmam diyor.*

*Ruslar Tunayı atladı
Kara kolları yokladı
Osman Paşanın kolunda
Yüzbir tane top patladı.*

(Serhat türkülerinden, anonim)

Ezginin dışında bakıldığında herhangi bir türkünün malı olmayan başka başka ezgilere uygulandıklarında başka başka türküler meydana getiren manilerden yapılmış türkülerde bağlayıcı unsur ezgidir. Örnek:

*Sarı kavun dilimi
Dost dilimi dilimi
Şu kadın giysin
Mendilimi dilimi*

*Giderim ben de ben de
Bir ayvam kaldı sende
Ayva gibi sarardım
Din iman yok mu sende*

(Erzurum-Bayburt, Faruk Kaleli'den, anonim)

*Giderem burdan artık
Baş açık yaka yırtık
İsterem gamsız gidem
Gam gelir gamdan artık*

*Giderem ben de ben de
Bir ayvam kaldı sende
Ayva gibi sarardım
Din iman yokmu sende.*

(Urfa yöresi, Hafız Nuri Başaran, anonim)

Birbiriyle ilgisi olmayan bentlerden meydana gelmiş birinci türkünün yanında, müşterek öğeleri bulunan bentlerden meydana gelmiş olan ikinci türkünün anlatım gücü daha kuvvetlidir.

Dörtlükler arasına bağlantı da girebilir demiştik.
Örnek:

*Yemenimin yeşili
Ben kaybettim eşimi
Yemenim sende dursun
Sil gözünün yaşını*

*Allı da yemenim şina nina nay
Pullu da yemenim nay nini nay*

Yemenim ye le ye le
Ben düştüm gurbet ele
Yedi mendil çürüttüm
Göz yaşı m sile şile
Allı da yemenim.....

.....
(Gaziantep yöresi, anonim)

2. Bentleri iki mısralı türküler:

Bunlar umumiyetle dört mısralı türkülerin, son iki mısralarının düşmesi ile meydana gelmiş türkülerdir. Bunların kafiye örgüsü aa, bb, cc, v.b.'dir. Örnek:

Su gelir akmaynan nenni
Ne olur bakmaynan aslan karam nenni

Aman nenni nenni
Uyutayım seni
Saat beşten sonra
Götüreyim seni
Aman nennilerle
Avutayım seni

Kale kaleye bakar nenni
Kaleden çaylar akar aslan karam nenni

Aman nenni nenni
Uyutayım seni
Saat beşten sonra
Götüreyim seni
Aman nennilerle
Avutayım seni

(Orta Anadolu, anonim)

Bilindiğı gibi, başka türkülerde birinci bendin;

*Çirkin güzel olur mu?
Som altın takmayla*

İkinci bendinde;

*Delikanlı dururken
İhtiyara kim bakar*

şeklinde bir devamı vardır.

Bu tür türküler genel olarak oyun havalarıdır. Bundan dolayı çoğunun uzun uzun bağlantıları vardır.

- a. Bentleri iki mısralı, bağlantıları olmayan tür-
külere örnek:

*Çay dibinde çıra çaktım yanmadı
Bekledim bekledim yârim gelmedi*

*Yolun kenarında sıra güzeller
Toplamış fistanı bulgur ezerler*

*Geliyor güzeller yayla yolundan
Bülbül seda verir ayva dalından*

(Erzurum yöresi, Hayrettin Akçay, Anonim)

- b. Bentleri iki, bağlantıları bir mısralı türkülere
örnek:

*Değirmende döner taşım
Sevda değil bu bir hışım
Uy amman amman, uy amman amman,
uy amman amman hey*

*Değirmenden fener aldım
Ben oyare neler aldım
Uy amman amman, uy amman amman,
uy amman amman hey.*

(İstanbul, anonim)

- c. Bentleri de, bağlantıları da iki mısralı türkölere örnek:

Çimenli bahçede bulgur eliyor
Kendi görünmüyor sesi geliyor
Gel hanım, gel canım, gel gidek bize
Açılmış gülleri der gidek bize
Çimenli bahçede ne salınır
El etmem, göz etmem, ne alınırsın
Gel hanım, gel canım, gel gidek bize
Açılmış gülleri der gidek bize

(Şenkaya yöresi, anonim)

- d. Bentleri iki, bağlantıları üç mısralı olan türkölere örnek:

Suya gider su testisi elinde
Allar giymiş etekleri belinde vay
Aman Fadimem
Suya gidemem
Sensiz edemem
Suya gider su testisin doldurur
Eve gelir gül benzini soldurur
Aman Fadimem
Suya gidemem
Sensiz edemem

(Çankırı yöresi, Anonim)

- e. Bentleri iki, bağlantıları dört mısralı türkölere örnek:

O yana indi a balam bu yana indi
Çöz beyaz göğsün a canım yar gelir şimdi

Kaş, kaş, kaşlar-karadır
A balam gözler eladır
El vurma, diz kırma
Sinem yaradır

O yana pembe a balam bu yana pembe
Çöz beyaz göğsün a canım yâr gelir şimdi

Kaş, kaş, kaşlar karadır
A balam gözler eladır
El vurma, diz kırma
Sinem yaradır

(Kars yöresi, Anonim)

f. Bentleri iki, bağlantıları beş mısralı olan türküler örneği:

Türkmen kızı süt pişirir
Sütün köpüğün taşırır
Nenni de bebek nenni
Nenni de çocuk nenni, oy nenni
Dilin dişin yerim
Kız sana neler derim
Kömür gözler benim, vuy nenni
Türkmen kızı un eliyor
On parmağın kınalıyor
Nenni de bebek

(Sivas yöresi, anonim)

g. Bentleri iki, bağlantıları altı mısralı türküler örneği:

Çek deveci develeri yokuşa aman, yar, yar aman
Siyah perçem ak gerdana yakışa aman aman aman
Develi
Sordum aslın nereli

Haydi elma yanaklı
Haydi kiraz dudaklı
Çok sallama göbeği
Düşürürsün bebeği
Çek deveci develeri engine aman, yar, yar, aman
Şimdi rağbet güzel ile zengine aman aman aman
Develi

(Kayseri yöresi, anonim)

3. Bentleri üç mısralı türküler:

Ya doğrudan doğruya üç mısralı bentler şeklinde yakılan veya dört mısralı bentlerin dördüncü mısrasının düşmesiyle meydana gelen türküler bu gruba girer, bentlerde kafiye örgüsü aaa, bbb, ccc, v.b.'dir.

- a. Bentleri üç mısralı, bağlantısı olmayan türkülerine örnek:

Sarı zeybek iner gelir, inışten
Her yanları parıldıyor gümüştən
Haberin yok dün geceki cümbüşten

Sarı zeybek şu dağlara yaslanır
Yağmur yağar silâhları ıslanır
Bir gün olur deli gönül uslanır

(Burdur yöresi, anonim)

- b. Bentleri üç, bağlantıları bir mısralı türkülerine örnek:

Seller aldı dermenimi bendimi
Yıktım kül eyledim kendi kendimi
Çok aradım bulamadım dengimi
İnan olmaz o güzelin sözüne gel gel aman

Güzel olur İslimyenin söğüdü
Benim yarım naz içinde büyüdü
Yoktur kimsenin bana versin öğüdü
İnan olmaz o güzelin sözüne gel gel aman
(Edirne yöresi, anonim)

- c. Bentleri üç, bağlantıları iki mısralı türkülere örnek:

Küffar sanur hüccet almış Eğriye
Hali benzer nefes çekmiş bengiye
Bire sorun Nemçelüye Leh'liye
Ne de çabuk unuttular Mohaç'ı
Zigetvar'ı, Tamaşvar'ı, Uyvar'ı
Haberler iletsin Beç cesarına
Durmasın kılıcın sarsın donuna
Er ise buyursun er meydanına
Ne de çabuk unuttular Mohaç'ı
Zigetvar'ı, Tamaşvar'ı, Uyvar'ı
(Serhat Türküsü)

- d. Bentleri de bağlantıları da üç mısralı türküle-
re örnek:

Havuz başının gülleri
Şak şak öter bülbülleri
O yarin dudu dilleri
Kaşların; gözlerin
Seni sinemde gizlerim
Onbir aydır yol gözlerim
Havuz başında üç testi
Ne yaman bir rüzgâr esti
O yar benden ümit kesti
Kaşların

(Erzincan yöresi, anonim)

- e. Bentleri üç, bağlantıları dört mısralı türkölere
örnek:

*Pınar başından bulanır canım oy
İner ovayı dolandır hanım oy
Sende çok mallar talandır zalım oy*

*Dağlar duman olur
Çayır çimen olur
Ben yari görmezsem
Halim yaman olur vay*

*Hiç ovaya inmedin mi canım oy
Aşk od'una yanmadın mı hanım oy
Can yakmadan doymadın mı zalım oy
Dağlar*

(Köroğlu'nun bir deyişinden anonim söyleyiş, Erzurum yöresi)

- f. Bentleri üç, bağlantıları beş mısralı türkölere
Örnek:

*Oduncular kısa keser odunu vay vay
Aynalı canfes sıkmış ince de belini
Küçücükten bilemedim huyunu vay vay*

*Ufak ufak atsana
Yavaş yavaş kalksana
Kemerin düşer de belinden
Hiddetlenme
Lüver müver fırlar da belinden*

(Erzurum yöresi, anonim)

4. Bentleri dört mısralı türkölere:

Eklenti sözleri hariç genellikle yedi, sekiz, onbir ve onbeş heceli olurlar.

- a. Kafiye örgüsü a b a b, c c c b, v.b. olanlar:

Gel ha gönül havalanma
Engin ol gönül engin ol
Dünya malına güvenme
Engin ol gönül engin ol

Teslim Abdal özüm haktır
Sözümün yalanı yoktur
Engin söyle büyüklüktür
Engin ol gönül engin ol

(Teslim Abdal'dan, Sivas yöresi)

b. Kafiye örgüsü x a x a, b b b a, v.b. olanlar:

Âşıkla neylesin seni
Bir ismin var «yalan dünya»
Hâramiler kol kol olsun
Etsin seni talan dünya

Daimî konan göçüyor
Bahar geldi gül açıyor
Çirkin güzelden kaçıyor
Kargalara kalan dünya

(Âşık Daimî, Tercan yöresi)

c. Kafiye örgüsü a a a b, c c c b, v.b. olanlar:

Dün mü burdayydın bugün mü geldin
Ötme garip garip sinemi deldin
Eşimden ayrıldım ben burda kaldım
Yabancılar vurmuş telli turnamı

Aşk sevdası geldi kaynadım coştum
Yüksekte uçarken engine düştüm
Eşimden ayrıldım, ben burda şaştım
Yabancılar vurmuş telli turnamı

(Âşık Hasan Hüseyin, Malatya yöresi)

d. Kafiye örgüsü a a a x, b b b x, v.b. olan türküler:

Havada durna sesi gelir ganedi gırma
Ağız dolu yem getirir şeker ile hurma
Git güzel karşımda ağlayıp durma
Aç kapıyı nazlı yarım ben geliyorum

Burma burma duman tüter dağın belinde
Okunmadık fermanım var düşman elinde
Bunu yazan yanlış yazmış serhoş halinde
Gönder a beyim ben yazayım zülfün telinden

(Kütahya yöresi, anonim)

e. Kafiye örgüsü a a b a, c c d c, v.b. olan türküler:

Aşağıdan gelir hozalır gelin
Kaldır fistanını toz olur gelin
Kaldırsam peçeni baksam yüzüne
Eller ârif olur söz olur gelin

Karıdan görünür üç ağaç dalı
Neylersin sen güzel bu kadar malı
Zengin olsan fakir olsan ne fayda
İşte görünüyor dünyanın halı

(Kayseri yöresi, anonim)

f. Bentleri dört, bağlantıları bir mısralı türküler:

Böyle ıkrarınan böyle yolunan
Mihnetli yar bana lâzım değilsen
Deli gönül sevmiş vaz geçmek olmaz
Cefalı yar bana lâzım değilsen

Gönül kalk gidelim silaya doğru
Bülbül ah eyleyip kanlar ağladı
Gözüm yaşı sel oldu çağladı
Ölüm geldi, çevre yanıma bağladı
Kılma cenazemi lâzım değilsen

Gönül kalk gidelim silaya doğru

(Erzincan yöresi)

g. Bentleri dört, bağlantıları iki mısralı türküler:

Aşağıdan gelir eli develi
Devesinin boynu altın lâleli
Kız gelin olalı burnun havalı
Ben seni kız iken seven oğlanım
Konma bülbül konma ağaç dalına
Seni de vururlar yârin yoluna

Aşağıdan gelir hozalır gelin
Topla fistanını toz olur gelin
Kaldırsam peçeni baksam yüzüne
Eller ârif olmuş söz olur gelin
Konma bülbül konma dalım yok benim
Sineme saracak yarım yok benim

(Zara, anonim)

h. Bentleri dört, bağlantıları üç mısralı türküler:

Kayalar kayalar yüksek kayalar
Kayanın ardında keklik yayarlar
Yar göksün üstünde bergüzar durur
Gizli yadellerden nişan sayarlar
Hele hele şu yavrunun oynayışı
Irakıya meze yollayışı
Top zülfünü sallayışı
Derya kenarında ceylan avlarım
Ben gönlümü altın tele bağlarım
Gül yarimin göçü yüklenmiş gider
Ardı sıra bakar bakar ağlarım
Hele hele şu yavrunun oynayışı
Irakıya meze yollayışı
Top zülfünü sallayışı

(Kayseri, anonim)

i. Bentleri ve bağlantıları dört mısralı türküler:

Bahçenin kapısını açtım
Sanarsın cennete düştüm
Yarinen تنها buluştum
Öldüm yalvarı yalvarı
Aman şimdi, yaman şimdi
Dağlar başı duman şimdi
Kavuşmamız ne hoş olur
Ayrılmamız yaman şimdi
Ördek çalkadır göllerde
İsmi söylenir dillerde
Kalmışam gurbet ellerde
Halin nedir diyenim yok
Aman şimdi, yaman şimdi
Dağlar başı duman şimdi
Kavuşmamız ne hoş olur
Ayrılmamız yaman şimdi
(Tercan yöresi, anonim)

j. Bentleri dört, bağlantısı beş mısralı türküler:

Bir kuş gelir öte öte
Ben yanıyorum tüte tüte
Asker oldum gidiyorum
Toros dağlarında öte
Gel yanıma Türkmen kızı
Sen allar giy ben kırmızı
Çıkalım yayla düzüne
Sen gül topla ben nergizi
Sana yandım Türkmen kızı
Yar bahcemizin gülleri
Şak şak öter bülbülleri
Yaktı beni kül eyledi
Türkmen kızının dilleri

*Gel yanıma Türkmen kızı
Sen allar giy ben kırmızı
Çıkalım yayla düzüne
Sen gül topla ben nergizi
Sana yandım Türkmen kızı*

5. Bağlantıları her mısradan sonra tekrar edilen türküler. Örnek:

Elinde süt küleği

*O maral o ceylan o sevginin bağında
Ölürem anam dönmenem
Giderem anam gelmenem
O kaş o göz o dil o diş kişmişi
yanağında*

Kardan beyaz bileği

O maral o ceylan

(Kars yöresi, anonim)

6. Bağlantısı başta olan türküler:

Genellikle oyun türküleridir. Baştaki bağlantılar pek uzun değildir, bazen aynı kelime veya cümlelerin tekrarıdır.

*Şu boyda gitme gidenlerinen
Şu boyda boyu fidanlarinan
Şu boyda nolun bir selam gönder
Şu boyda gelip gidenlerinen*

*Şu boyda dam başında pıtırak
Şu boyda gelin kızlar oturak
Şu boyda ne oturak ne durak
Şu boyda satılakta kurtulak*

(Yozgat yöresi, anonim)

7. Her bentten sonra değişik kalıpta iki ayrı bağlantısı olan türküler.

Bağlantıların ezgileri de farklıdır. Örnek:

*Kırlangıçlar aman yüksek yapar yuvayı
İner düz ovaya sürer anam sefayı*

Var git oğlan var git sana yar olamam

Anadan babadan intizar almam

Arabaya taş koydum

Ben bu yola baş koydum

Bir kötünün yüzünden

Adımı sarhoş koydum

Kırlangıçlar aman yüksek uçar havada

Yavruları yem bekliyor aman yuvada

Var git oğlan

.....

(Kayseri yöresi, anonim)

C. KONULARINA GÖRE:

Türküleri konularına göre ayırma işlemi bugüne kadar çok kişi tarafından yapılmakla beraber⁸, üniteler arasında kesin sınırlar bulunmadığından, bu ayırım şekilde kalmadan ileri gidemez. Biz yığidi koçaklamada aşkıyla, insan sevgisiyle, tabiat tutkusuyla, ağıtıyla

1) Hikmet Dizdaroğlu, *Halk Şiirinde Türler*, Ankara 1960, s. 105.
2) P. Nalli Boratav, *Halk Edebiyatı dersleri I*, Ankara 1942. 3) Mehmet Tuğrul, *Ahî ve Örencik köylerinin türküleri*. 4) Cahit Öztelli; *Evlerinin Önü*. 5) Eflatun Cem Güney, *Halk Türküleri*. 6) Bilal Azızlı Yanıkoğlu, *Folklor El Kitabı* (P. Santyves) önsözü. 7) Mahmut R. Gazimihal, *Anadolu Türküleri ve Musiki İstikbalimiz*. 8) Ahmet Kabaklı, *Türk Edebiyatı*. 9) Hamid Z. Koşay, *Folklor ve Etnoğrafya Klavuzu*.

yan yana buluruz. Bir kara sevdalıy, bir bakarsınız düğün dernek türküsünde, bir bakarsınız ağıtta yad ederiz. Bir kahramanlık türküsünün aynı zamanda bir oyun türküsü olarak da karşımıza çıktığı görülür. Bu durumu göz önüne alarak aşağıdaki sınıflandırmamızı da kesin kabul etmemek gerekir.

A. LIRIK TÜRKÜLER:

İnsanî duyguların çok etkili ve coşkun bir şekilde anlatıldığı türküler bu gruba girer.

- 1 — *Aşk, sevdâ türküleri,*
- 2 — *Gurbet türküleri(ayrılık, asker, mapushane türküleri),*
- 3 — *Ağıtlar (ölüm, tabii afetler üzerine),*
- 4 — *Ninniler.*

B. SATİRİK TÜRKÜLER:

Kişiyi veya toplumu kınayan, yeren türküler bu gruptadır.

- 5 — *Güldürücü türküler (Mizahî türküler)*
- 6 — *Taşlamalar, ilenmeler.*

C. OLAY TÜRKÜLERİ:

- 7 — *Tarihî türküler (Destanlar, kahramanlık ve serhat türküleri).*
- 8 — *Eşkiya türküleri, (Derebeyi, cinayet türküleri)*

D. TÖREN VE MEVSİM TÜRKÜLERİ:

- 9 — *Kına, düğün, esvap giydirme töreni türküleri,*
- 10 — *İtikat ve mezhep törenleri türküleri.*

E. İŞ VE MESLEK TÜRKÜLERİ:

- 11 — *Esnaf türküleri.*

F. PASTORAL TÜRKÜLER:

Çoban ve kır yaşamını anlatan, tabiat güzelliklerini konu edinen türküler bu gruba girer.

12 — *Tabiat türküleri.*

G. DİDAKTİK TÜRKÜLER:

Dinleyene bir şeyler öğreten, ders veren türküler.

H. OYUN TÜRKÜLERİ:

13 — *Ritmik dans türküleri,*

14 — *Temsilî oyun türküleri.*

DERLEME YAPACAKLARA UFAK BİR KAÇ NOT:

Her ilmin olduğu gibi folklorun da bir inceleme metodu ve bu metodun bir takım prensipleri vardır.⁹ Ne var ki bu metod ve prensipler ilmin içine girmeden, çalışmadan, çıraklık devresi geçirmeden kavranılamaz. Bu çalışmalara giden doğru yol, önce iyi bir yüksek öğrenimden geçer. Bu konuda yazılmış olan yayınları okuyup anlamak, bir takım «öz»ler çıkarmak, ufak tefek tecrübeler kazanmaya yardım edecektir. Bu basit gibi görünen çalışmaları küçümseyerek hemen büyük işlere girişmek hatâlı olur.

Derleme işini yapacak olan kişi önce kendine bir plân yapar. Bu plânda, derleme yapacağı yer ve in-

(9) Bizde ve Batıda bu konuda sayısız metodlar ve kılavuzlar yazılmış, reçeteler verilmiştir: (1) P. Saintyves, folklor el kitabı (2) P. Naili Boratav, Halk Edebiyatı dersleri. (3) Hamit Z. Koşay, Folklor ve Etnoğrafya Klavuzu. (4) Mahmut R. Gazimihal, Folklor ve Etnoğrafya klavuzu. (5) Mehmet Tuğrul, Ahi ve Örencik köyleri türküleri.

sanları hakkındaki önceden edindiği bilgilere dayanarak bir anket hazırlar.

Toplayıcı her şeyden evvel çalıştığı muhiti sevecek, orada tanıdıklarıyla düşüp kalkacak, acele etmeyecek, onlara yakın hareketlerle kendini sevdirecek ve onları ürkütmeden istediği şeyleri almasını bilecektir. Bunun için kendini bir âlim gibi değil, önemsiz işler yapan, hattâ basit bir misafir gibi tanıtmayı işini daha da kolaylaştıracaktır.

Malzeme toplarken yöre ve kişiler hakkında da geniş bilgi almayı ihmal etmemek gerekir. Toplanan ürünler muhit adlarına, konularına ve benzerlerine göre sınıflandırılabilir.

Araştırmacı her şeyden evvel konusuna karşı objektif ve tarafsız olmalıdır. Gerçi folklor millî konuları araştırdığı için objektif olmak, duyguya kapılmamak çok zordur. Folklor cemiyetin, gelenek, görenek, sanat v.b. ürünlerini bir oluş halinde inceler. Konuları canlı konulardır. Oysa bazı folklorcular mutlaka en iyi, en güzel, en eskiyi araştırma çabası gösterirler. Oysa bunların gösteri safhasında düşünülmesi gerekir.

Bir de bazı araştırmacılar başlı başına bir olay olan «halk kültürü ürünleriyle» temelinde ferdi yaratma gücü bulunan «yüksek sanat ürünleri»ni karşılaştırma ve halk kültürü ürünlerini küçük görme anlayışı içindedirler. Oysa bu iki ürünün birbirleriyle olan ilişkilerini incelemek yerine karşılaştırmalarını yapmanın ne kadar gereksiz olduğu gerçektir.

TÜRK HALK ÇALGILARI

Geçmişten bugüne kadar, ta Çin ortalarından Macaristan ovalarına kadar uzanan bir alanda, binlerce yıl hayatını sürdüren Türk toplumunun, müzik ihtiyacını gidermek için kullandığı, çeşitli karakterde bir çok çalgısı olması tabiidir. Anadolu'da bugün ve yakın zamana kadar kullanılmakta olan çalgıları, yapacağımız listenin daima eksik olacağını unutmamak şartıyla, şöyle sıralayabiliriz:

a) Telli Çalgılar:

I. Telli-tezeneli (tezene veya parmakla çalınan) çalgılar.

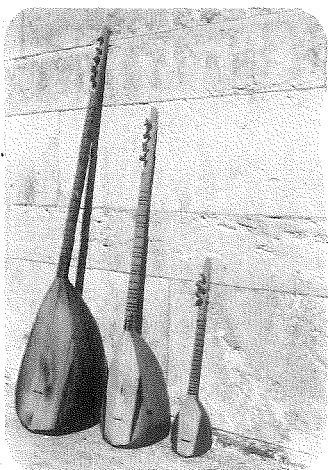
1. Meydan, divan sazları
2. Bağlama, bozuk, tambura, çöğür.
3. Cura, bulgarı,
4. Tar, v.b.

II. Telli - yaylı çalgılar:

1. Kopuz, ıklığ,
2. Kabak, Rebab (rubbaba), eğit,
3. Karadeniz kemençesi, İstanbul kemençesi v.b.

b) Nefesli Çalgılar:

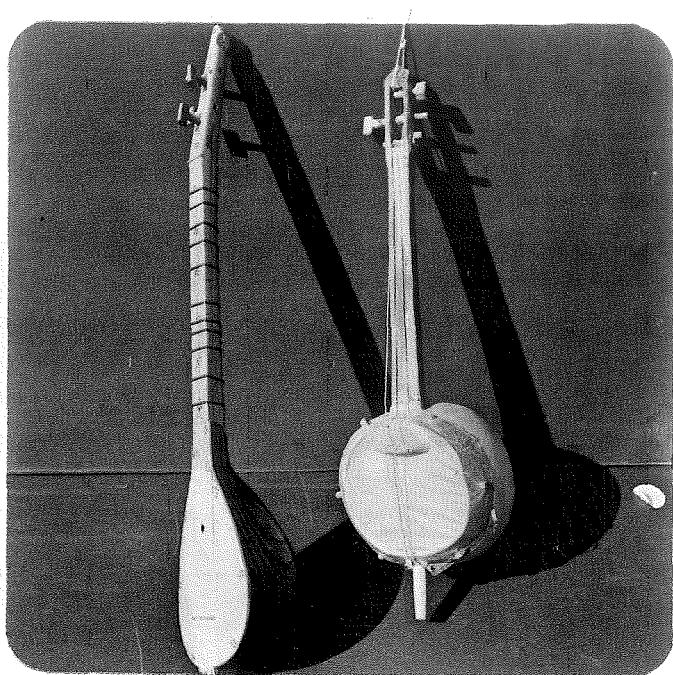
1. Zurna

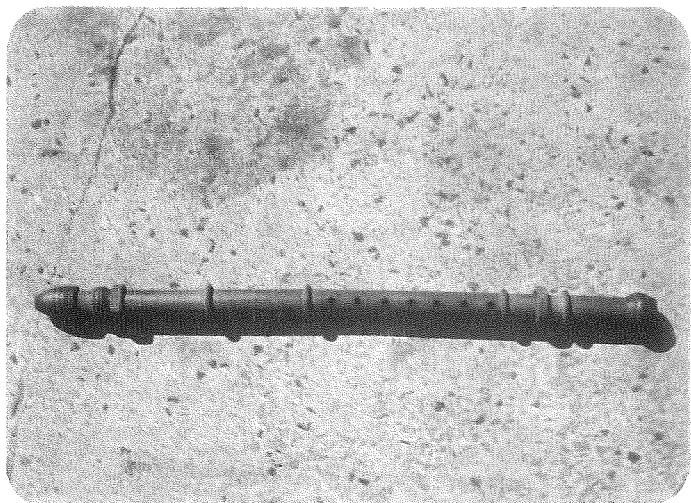
1 — (Küçükten büyüğe) Cura,
Bağlama, Divan

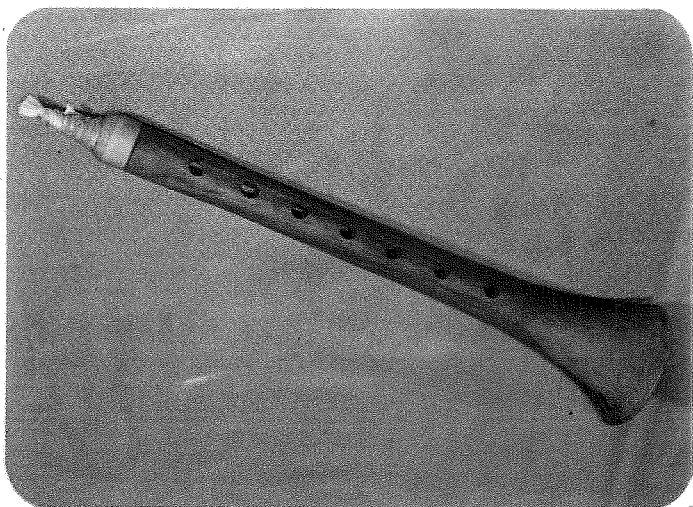
2 — Tar

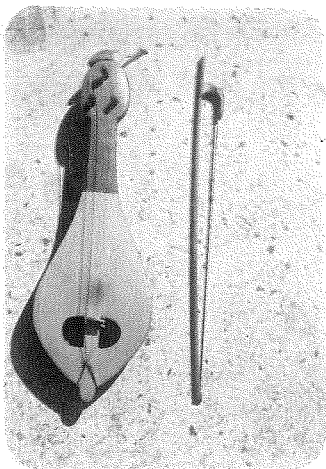
3 — Cura (solda) Kabak Kemane (sağda)

4 — Dilsiz Kaval

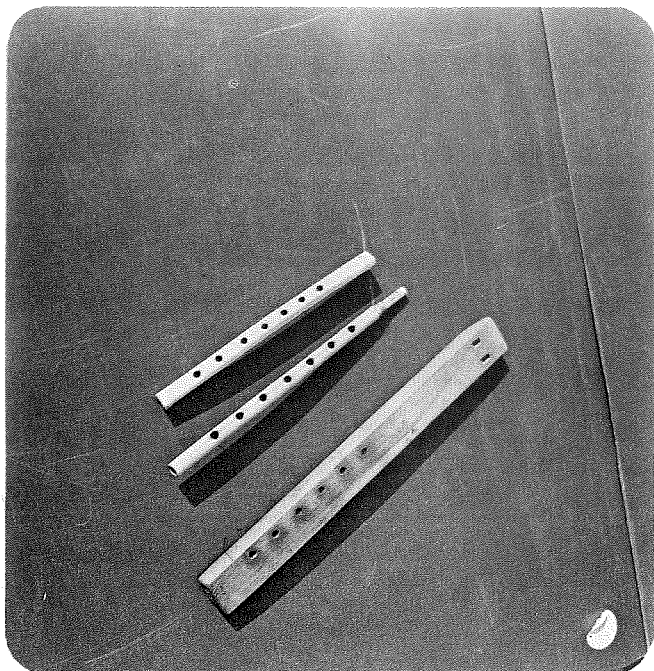
5 — Zurna

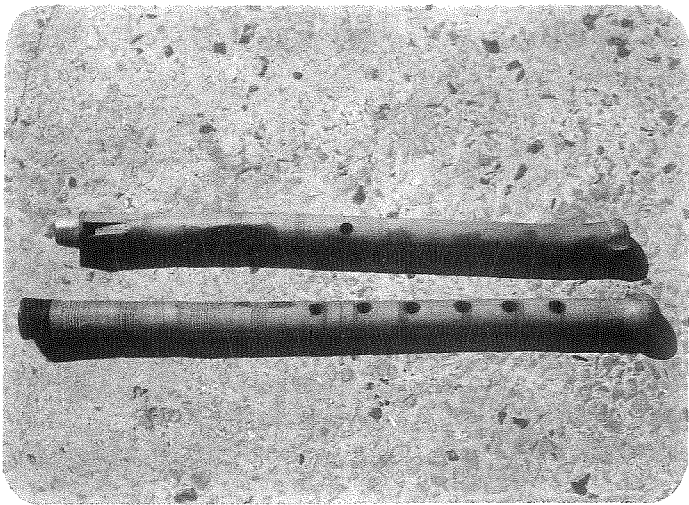
6 — Kemançe
(İstanbul Kemançesi)

7 — Davul

8 — (Küçükten büyüğe) Çığirtma, Sipsi, Çifte

9 — Dilli Kaval

10 — Zilli Maşa

2. Kaval (dilli, dilsiz),
3. Ddk (dilli, dilsiz),
4. Cıgırtma (cırıtma),
5. Sipsi,
6. Cifte, tulum-ifte.
7. Mey, balaban.

c) *Vurmalı Çalgılar:*

1. Davul (nağara), koltuk davulu,
2. Tef, kudm (daire),
3. Darbuka (deplike, dümbelek, dmbek, kp)
4. Zilli maşa, arpara, parmak zilleri, kaşık v.b.

Meydan sazı telli algılar ailesinin en bygdr. Yanık bir sesi vardır. Gayet sade çalınır. Tok ve inilili bir ses verilir. Bu saz Anadolu'da artık gzdeliğini yitirmiştir. erli, dört grup (on iki) teli vardır.

Divan sazı, (R. 1) meydan sazı görünümünde, biraz k üçerli  gurup teli olan, olgun ve dokunaklı ses veren bir sazdır. Bugün meydan sazının yerini almıştır.¹

Bağlama: (R. 1) Halkımızın en çok sevdiği ve elinde bulundurduğu en yaygın çalgıdır. Uzun saplı, ikişerden  gurup tellidir. Eski bir Türk algısı olan, bugün Altay Türkleri arasında yay'la çalınan çeşidi hâlâ kullanılan *kopuz* adlı sazdan türediği biliniyor. *Kolca kopuz* denilen saz da kopuzun daha uzun saplısı imiş. XV. yüzyılın itibaren Türkçeden bozulma adlarıyla batıda da uzun müddet kullanılmış. Bağlamanın kendine has bir e ses düzeni (akort'u) vardır ki, buna *bağlama düzeni* denilir. Alt teli sesini *la* kabul edersek, orta tel rt ses *pes mi* st tel beş ses *re* seslerine akort edilir.²

(1) Mahmut Ragıb Gazimihâl, *Musiki Sözlüğü*, İstanbul 1961, *kolca kopuz* mad. s. 131.

(2) Sadi Yaver Ataman, *Anadolu Halk Sazları*, İstanbul 1938, s. 13.

Bozuk: Yine bu aileden 80 - 90 cm. boyunda üçerden üç gurup telli bir sazdır. Açık ve berrak bir sesi vardır.

Tambura: Boyca Bozuk kadar olup ikişerden üç gurup teli vardır. Akordu da *bozuk* sazının akordu gibidir. Yalnız perde bağı bozuğunkinden, fazladır (20 - 22). Tambur gibi çalınmakla beraber, tezene tutan parmaklardan gayrı parmaklarla bütün tellere vurulup ritim tutularak çalındığı görülür.

Çöğür: Belli bir sazın adı değil. Yurdun çeşitli yerlerinde, çeşitli sazlara çöğür denildiği görülmektedir. Güneyde (Adana, Mersin, Gaziantep, Urfa, Diyarbakır) *bozuk*'a, doğuda on iki telli âşık sazlarına çöğür deniyor.³

Cura: (R. 1) Bu ailenin 50-70 cm. boyunda olanıdır. Üzerinde 7-16 perde bulunur. *Bağlama* veya *bozuk* düzenlerine akort edilebilir. Burdur yöresinde bağlama düzene ile akort edilmiş çuraların tezene yerine parmakla çalındığını görürüz.

Bulgari: Güney ve güneybatı Anadolu ile Kayseri yöresinde görülen *curaya* yakın bir saz. «Eski Volga boylarında yerleşip Müslümanlığı da kabul etmiş olan *bulgar* isimli Türk boyundan bazı oymaklar, Kars yoluyla Anadolu'ya inerek Toros'lara komşu bazı yaylalarda konup göçer olmuşlardır. Bulgari sazının onlardan kamış olduğu şüphesizdir.»⁴

Doğu Anadolu ve Azerbaycan'da çalınan bir başk halk sazı da *Tar*'dır. Resim 2'de görüldüğü gibi *Tar*'ın özel bir görünümü vardır. Göğsü diğer telli sazlarda olduğu gibi ahşap olmayıp deriyle kaplıdır. İkişerden üç gurup teli vardır. Bunlardan başka çalınan ezginin k

(3) Mahmut Ragıp Gazimihâl, Şarkî Anadolu Türküleri ve Oyuları, İstanbul 1929, s. 77.

(4) M. Ragıp Gazimihâl, Musiki Sözlüğü, s. 43.

rar ve güçlü perdelerine akortlanan *dem* telleri vardır. Tezene ile tambur tarzına yakın bir tarzda çalınır.

İlk çağ medeniyetleri yaylı saz kullanmamışlardır. Yaylı saz Asya'dan Selçuklular vasıtasıyla Anadolu'ya, oradan da Avrupa'ya geçmiştir.

Yaylı sazlarımızın en eskisi *kopuz*'dur (yaylı kopuz). *İklığ* adı verilen bir yaylı sazın geçen yüzyıla kadar doğu Türkleri tarafından kullanıldığı söylenmekte. Sazın, yarım Hindistan cevizinin kesik yüzüne gerilmiş bir deri ve üst tarafına takılmış bir kol ile alt tarafına takılmış bir ayaktan ibaret olduğu bildiriliyor.⁵ *Yaylı kopuzun* özel bir ismi olabileceği söylenmektedir.

Kabak: (R. 3) Gövdesi kabak veya hindistan cevizi, göğsü deri, iki veya üç telli olan bir halk çalgısıdır. Güneydoğu konar-göçerleri aynı saza *rubbaba* (Rebab) diyorlar. Toroslar'da güney Türkmenleri arasında yaygın olan diğer bir yaylı çalgı da *eğit*'tir.

Kemençe: Orta ve doğu Karadeniz sahilinde yaygın olan yaylı halk çalgısıdır. Üç veya dört telli olur. *İstanbul kemençesi* armudî şekliyle *Karadeniz kemençesinden* ayrılır. Bu sazda tellerin yan taraflarına tırnak yüzeyi ile basılır. (R. 6)

Nefesli sazlarımızdan en yaygını *zurnadır*. (R. 5) Kaba, orta ve cura olmak üzere üç boy zurna vardır. *Kaval*, tek veya birbirine geçen üç parçadan meydana gelen 60-70 cm. uzunluğunda bir nefesli halk çalgısıdır. Dilli (R. 9) veya dilsiz (R. 4) olabilir. *Düdük* ise 25-30 cm. boyunda dilli veya dilsiz olabilen bir çalgıdır.

Çığırta, (R. 8) (çırıtma), Elâzığ yöresinin yakın amana kadar yaygın bir sazı idi. Kartalın kanat kemiğinden yapılan bu sazın boyu 25 ilâ 26 cm. kadardır. Ege

(5) Mahmut Ragıp Gazimihâl, *Musiki Sözlüğü*, İst. 1961, s. 114.

ve Güneybatı Anadolu'nun yaygın bir halk çalgısı da *sipsi*'dir. Sipsi, (R. 8) 17-18 cm. boyunda kesilmiş bir su kamışı ile ağzına takılan cuk cuktan ibarettir. *Çifte*, çığırta gibi kartalın kanat kemiğinden veya sipsi gibi su kamışından iki borunun birbirine bağlanması ve ağız kısmına bir cuk cuk'un (Sipsi'nin) takılmasıyla meydana getirilmiş bir çalgıdır. Ayrıca «çifte resmi»nde görüldüğü gibi içinde iki ayrı kanal olan ahşap'tan yapıları da vardır. Burada bir dizi delikleri bulunan kısım la asıl ezgi çalınırken diğer tarafla da ezgiye dem tutulur.

Tulum-zurna, doğu Karadeniz'in dağlık bölgelerinde çalınan bir çalgıdır. Delinmeden ve bozulmadan çıkarılmış bir koç tulumunun boyun kısmı tıkanır, kollardan birine bir ağızlık diğerine de bir *çifte* (nefesli halk sazı) takılır. Buradaki *çiftenin* tuluma göre özel bir yapısı vardır.

Mey, Doğu Anadolu illerimizin (Artvin, Erzurum, Kars, Ağrı, Bayburt v.b.) karakteristik sazıdır. Dilsiz düdüğe benzer. Bir gövde ve ağız tarafına takılan ses çıkarıcı yassı kamış ağızlıktan ibarettir. Sesi mat ve hafiftir. Bu özelliği ile küçük ve kapalı yerlerde zurnanın yerini alır. Hazer doğusu Türkmenleri, Azerbaycan ve Türkistan müslümanları arasında yaygın olan bir başka saz da *balaban*'dır. Balaban, mey'den daha uzun olup ona göre daha kaba seslidir.

Vurmalı sazlarımızın başında gür sesiyle davul gelir. (R. 7) Kaynağı Orta Asya olup Selçuk Türkleriyle Anadolu'ya gelmiş, Osmanlılardan da Avrupa'ya geçmiştir. Davulun ölçüleri çeşitli yörelere göre değişiktir. 25-30 cm.'den 75-80 cm. kadar değişir. Büyük davulların tokmak ve çomak (Metçik) denilen araçlarla çalınmasına karşılık, Kars yöresinde görülen küçük davullar kol-

çuk altına alınarak parmaklarla çalınır. 5-10 cm. eninde 30-40 cm. çpında bir kasnağın tek tarafına gerilmiş deri ve kasnak üzerinde takılmış çiftler zilden oluşan bir başka vurmali çalgımız da *tef*'tir. Tef'in daha geniş ve zilsizine Anadolu'da kudüm denir ki, bu da dinî müziğimizde yeri olan daireden başka bir çalgı değildir. Anadolu'nun çeşitli yörelerinde darbuka, deplike, dümbek, dümbek, küp diye adlandırılan bildiğimiz çalgı, nadenî veya toprak olabilir.

Zilli maşa, (R. 10) iki, üç kollu bir maşa ve uçlarına akıh zillerden ibarettir. Bir elle tutulup, diğer elin baş parmağı ile diğer parmakları arasına vurularak çalınır. *Harpara*, şimsirden kesilmiş kaşık büyüklüğündeki dört ahta parçasından ibarettir. Bunlar birbirine iple veya nenteşeyle bağlıdır. Zilli maşa gibi çalınır.

A. LİRİK TÜRKÜLER

- 1 — Aşk, sevda türküleri, güzellemeler,
- 2 — Gurbet türküleri; mahpushane, asker türküleri,
- 3 — Ağıtlar,
- 4 — Ninniler.

Aşk, sevinç, keder, hasret v.b. insanî duyguların çok etkin bir şekilde anlatıldığı türkülerdir. Gerçekten lirik türküler bu konuları, herkesi duygulandıracak kadar kuvvetli bir şekilde ifade eder.

Aşk türküleri bunların başında gelir. Gönül denilen muammanın en çapraşık meseleleri bu türkülerde işlenmiş, samimiyet, karşılıklı sevgi, fedakârlık, sabır bu türkülerde sergilenmiştir.

Gurbet türküleri hem gurbettekilerin ağzından, hem de onları sılada bekleyenlerin dilinden söylenmiş olan türkülerdir. Gurbet çetindir. Dolayısıyla halkımız ayrılığı ölümden daha acı bulur, «Ölüm Allah'ın emri, ayrılık olmasaydı» der. Gurbet türkülerinde sıra gözlerde tüter. Baba ocağından gurbetin kucağına atılan insanımızın gönlünde dağlar, gurbetin bir parçası, turnalar ise halden anlayan tek dost olarak yer alır.

Mahpushane türkülerinde de bir hasret vardır. Özgürlük hasreti... Akşam olup da demir kapılar kapa-

nıp firengiler vurulunca ağır bir kimsesizlik çöker insanın içine. İşte mahpushane türküleri yalnızlık, ümitsizlik, ve pişmanlık duygularının yanıp tüttüğü gönüllerin türküleridir.

Ağıtların iç dokusu, ölüm ve çeşitli felâketlerin, derin bir acının ruha ürperti veren telleri ile örülmüştür. «Ben korkmam ölümden ergeç yolumdur» deyip inanç ve ideal uğruna vuruşan koç yiğitler hâric, insanoğlu bu kaçınılmaz gerçek karşısında «Ölüm Allah'ın emri» deyip boyun bükümüştür. Bundan başka kaza kurşunu, aile faciaları, deprem, yangın, sel gibi felâketlerin dağlarca üzüntüsü karşısında halkımız ağıt yakmıştır.

Ninniler, daha beşikten itibaren çocuğuna millî duyguları aşılama için Türk anasının baş vurduğu araçtır. Ninniler vatan, aile, halk sevgisi ve mahallî renklerle süslenerek işlenmiştir.

Develi-İmamgulu Köyü

Cuma Gürbüz

SARAMAZSAM YÜREĞİME DERD OLUR

Ağ pınar da güzelinen görgülü
Siyah saçlar sırmayınan örgülü
O kız bana güçücükten vergili
Saramazsam yüreğime derd olur

Karşıda görünen güzelin köyü
Koyudur gölgesi soğuktur suyu
O köyde sevdiğim güzelin soyu
Saramazsam yüreğime derd olur

Tıkır tıkır merduvandan enişi
Cıgışıyor altınınan gümüşü
İlkin söz verip te sonra dönüşü
Saramazsam yüreğime derd olur

Sabahınan vardım hamur kesiyor
Mor belikler efir efir esiyor
O güzel de bana niye küsüyor
Saramazsam yüreğime derd olur

SİYAH PERÇEMLERİN

Siyah perçemlerin, gonca yüzlerin,
 Garip bülbül gibi zâr eyler beni.
 Hilâl ebrûların, âhu gözlerin,
 Tiğ-i sevda ile yareler beni.

Sevda-yi aşkınla âh ü zar oldum,
 Kalmadı tahammül bi-karar oldum,
 Cemalin görelî sevdakâr oldum,
 Korkarım ki bu dert pareler beni.

Elif kametine hayran olduğum,
 Gece gündüz hayaline döndüğüm,
 Hep senin içindir boyun eğdiğim,
 Yoksa zeptedemez bu yerler beni

SABAHIN SEHERİNDE

Sabahın seherinde ötüyor kuşlar,
 Balınan yağrulmuş o sırma saçlar.
 Kudretten çekilmiş karadır kaşlar,
 İşte bu gönlümün cânânı geldi.

Seher vakti keklik çıkar kabana,
 Sallandıkça püskül değer tabana,
 Korkarım sevdiğim vara yabana,
 İşte bu gönlümün cânânı geldi.

Yârim yine şekerlendin, ballandın,
 Alınan yeşili geydin sallandın,
 Kırılın kolların, ne tez çullandın,
 Aç gözlerin aç, cânânın geldi.

GÜZEL SENDEN AYRILALI

Güzel senden ayrılalı
Hayli zaman oldu gel, gel.
Bak gözünden akan yaşım
Ab-ı revan oldu gel gel

Böyle m'olur küsüp gitmek
Seni seveni terk etmek
Haram oldu yemek, içmek
İşim figan oldu gel, gel

Kurulu yaydır yasılmaz
Gönül yârından kesilmez
İçmeyince dert eksilmez
Boş kadehler doldu gel, gel

Kul âşık ever varmağa
Halinden haber almağa
Yetiş namazım kılmağa
Seni seven öldü gel, gel

YEŞİL ÖRDEK GİBİ

Yeşil ördek gibi daldım göllere,
Sen düşürdün beni dilden dillere.
Başım alıp gidem gurbet ellere,
Ne sen beni unut, ne de ben seni

Sevdiğim semanın güneşi, mahı,
Seni seven âşık çekmez mi âhı?
Getir el basayım Kelâmullahı,
Ne sen beni unut, ne de ben seni.

Gel seninle bir ahduman kuralım,
Bağlanalım bir karara varalım.
Verdiğimiz sözde hemen duralım,
Ne sen beni unut, ne de ben seni.

KÂMİLE'NİN TÜRKÜSÜ

Bu Balıkesir türküsü, Kınakpınarın Kılıçlar köyünden Halil adındaki bir gençle Kâmile isimli bir genç kızın sevda hikâyesidir. Derin bir sevda çeken Halil, kızı annesinden ısrarla istetiyorsa da annesi kızı yine aynı köyden başka bir delikanlıya verir. Bunun üzerine Halil bu türküyü yakar.

Balıkesir

KÂMİLE'NİN TÜRKÜSÜ

Akardım çağlamazdım
Gülerdim ağlamazdım
Bileydim gelmeyeceni
Sevdalar bağlamazdım

Aman da Kâmile eller oldun sen
Ellere düşmanlara diller oldun sen

Alma aldım budaktan
Yâri öptüm dudaktan
A gız seni alaydım
İndirmezdim gucaktan

Aman da Kâmile olur mu böyle
Gel guzum yat dizime, derdini söyle

Garşıda guru dallar
Bacakta mavi şalvar
A gız beni seversen
Diz gel Allaha yalvar

Aman da Kâmile eller oldun sen
Ellere düşmanlara diller oldun sen

ELA GÖZLERİNİ SEVDİĞİM DİLBER

Ela gözlerini sevdiğim dilber
Göster cemalini görmeye geldim.
Şeftalini derde derman dediler
Gerçek mi sevdiğim sormaya geldim.

Gündüz hayellerim, gece düşlerim
Uyandıkça ağlamağa başlarım
Sevdiğim, üstünde uçan kuşların,
Tutup kanatların kırmaya geldim.

Senin âşıkların gülmez dediler
Ağlayıp yaşını silmez dediler,
Seni bir kez saran ölmez dediler
Gerçek mi sevdiğim sarmaya geldim.

Mail oldum senin ince beline
Canım kurban olsun tatlı diline.
Âşık olup senin hüsnün bağına
Kırmızı güllerin dermeğe geldim.

Karacaoğlan der ki gönül oğrusu,
Gökte melék, yerde hûma yavrusu.
Ben sana söyledim, sözün doğrusu.
Soyunup koynuna girmeye geldim.

Adāna

NEDENDİR DE KÖMÜR GÖZLÜM NEDENDİR

Nedendir de kömür gözlüm, nedendir
Şu benim geceler uyumadığım?
Çetin derler ayrılığın derdini,
Ayrılık derdine doyamadığım.

Dostun bahçesine yad eller dolmuş
Gülünü toplarken fidanın kırmış,
Şunda bir kötünün koynuna girmiş,
Şu benim sevmeğe kıyamadığım.

Kömür gözlüm seni sevdim sakındım.
İndim has bahçeye güller sokundum,
Bilmiyorum nerelerine dokundum,
Bir belli haberin alamadığım,

Karacaoğlan der ki yandım da öldüm
Her deliliği ben kendimde buldum.
Dolanıp ta kavil yerine geldim
Kavil yerinde bulamadığım.

Şarkışla

Âşık Ali İzzet Özkan

YÖRÜ BİRE ÇİÇEK DAĞI

Yörü bire çiçek dağı
Sende suna boylum galdı
Hep guşların dönüm çağı
Bülbülün goncası soldu

Bakarım ki yâr gelecek
Yâreme melhem olacak
Mısır'a sultan olacak
Yusuf-ı Ken'anım geldi

Göllerde küçücük suna
Sesi hayat verir cana
Ben ağlarım yana yana
Firkatî figanım geldi

Bakarım ki yâr gelecek
Yâreme melhem olacak
Mısır'a sultan olacak
Yusuf-ı Ken'anım geldi

Dedem oğlu ne hal oldu
Dünya haldan hala kaldı
Tez seviştik tez ayrıldık
Ahırî pişmanım geldi

Bakarım ki yâr gelecek
Yâreme melhem olacak
Mısır'a sultan olacak
Yusuf-ı Ken'anım geldi.

Çorum *Cafer Kaya*

BEYREK DAĞI

Beyrek dağı dumanın var karın var,
Kız koynunda turuncun var narın var.
Gel sarılalım gıyamata galmasın,
Dünya yalan ayrılık var ölüm var.

Bahçenizde mor menevşe, gülüm var,
Yârimden ayrıldım ah ü zarım var,
Sana derim nazlı yârim gel bana,
Dünya yalan ayrılık var ölüm var.

Azeri

BİLİRSEN Mİ SENNEN NİYE KÜSMÜŞEM

Bilirsen mi sennen niye küsmüşem?
Bahmadm üzüme size gelende.
Ona göre bu dostluğu kesmişem
Kem bahırsan üz be üze gelende.

Kerem olup men oduna yananam,
Dostuma dost düşmenime yamanam.
Men ârifem işareden ganaram,
Kelmeni başlayıp söze gelende.

Şeydâ diyer hiç derdimi bilmedin,
Dost oluban bir yüzüme gülmedin.
Vede verip vedemize gelmedin,
Ne demiştik geze geze gelende.

Azeri

KÖNLÜM

Mehebbet âşiyanımdır, ona sadık kalar könlüm,
Deniz tek çağlayar her dem, bulutlar tek dolar könlüm

Düşer tûfanlara bezen, eğilmez esse de yeller,
Çınar tek yollar üstünde durup sâye salar könlüm.

Senin sensizliğin cânan, meni bi-ihtiyar etti
Sınığ bir ney kırığ bir saz dutup daim çalar könlüm

Uçar gartal kimi, dağlar başında yurt salar her dem,
Dem a dem intizar gözler kimi fikre dalar könlüm.

Deyirler gülgün and içmiş yene sâdıktı andına,
Bu odlar yurduna tehrîr deyip ilham alar könlüm.

Azeri

KURBAN OLDUĞUM

Bilmem meni niçün atmış, unutmuş,
Ehd ü peymanına kurban olduğum,
Yohsa özgesine üzünü tutmuş.
Yeni sevdasına gurban olduğum.

Men dilberi sordum gelip gedende,
Dediler küsmüştür, barışmaz senden.
Men iltifat ettim o gaçtı menden,
Gaçkın edasına gurban olduğum.

O benim sevgilim o benim sonam.
O'nsız üzüm gülmez, açılmazam,
Bilmem harda galdı o nazlı durnam,
O hoş sedasına gurban olduğum.

Ayrılığ oduna könlüm dayanmaz,
Eşk oduna yanan bir daha yanmaz.
Çektiğim naleden niçün o yanmaz?
Şirin rüyasına gurban olduğum.

Hicranı galbimi yandırar yahar,
Gözlerim yollara bahar,
Müşfik seni anar, sensiz odlanar,
Yitmiş heyalına gurban olduğum

Erzurum

Hulisi Seven

MAYA

Oğul oğul, yara benden
Yavru yavru, ok senden yara benden
Oğul oğul, yolcuyam durmak olmaz
Selam et yara benden

Oğul ben nasıl edim, gönüldür nasıl edim

Oğul oğul, bu haber ne haberdır
Yavru yavru, sinem kâbar kabardır
Oğul oğul, bir yanım kurt kuş yemiş
Bir yanım bihaberdır

Oğul ben nasıl edim, gönüldür nasıl edim

Oğul oğul, bu dağlar kömürdendir
Yavru yavru, geçen gün ömürdendir
Oğul oğul feleğin bir kuşu var
Pençesi demirdendir

Oğul ben nasıl edim, gönüldür nasıl edim

Erzurum

Hulisi Seven

MAYA

Bir melek simadır' aklımı alan,
Aşkın ateşini serime salan.
Bizi kınamasın ehli dil olan
Harabat ehliyiz bizde ar olmaz

Humar gözlüm bakışından doyamam,
Halların çok birer birer sayamam,
Yâr küçüktür ben o yâra kıyamam,
Kıyar isem şivan olur kan olur.

Diyarbakır

Celal Güzelses

MAYA

Baba böğün...	Değda duman yeri var.
	Kaşta keman yeri var.
Baba böğün...	Çez göksün düğmesini
	Sende güman yeri var.. zalim yârim

3aba böğün... Dağ ayrı duman ayı
Kaş ayrı keman ayı
3aba böğün... Düşman gözün kör olsun
Gezdik bir zaman ayrı.. hayin yârim

Dişarbakır

Celal Güzelses

BRAHİMİ

Silmedin göz yaşını aşkın ile ağlayanın
Vay ahvâline zâlim sana bel bağlayanın

Öyle zahm açtı nigâhın kılıcı sineme ki,
Pârelendi ciğeri, yarelerim bağlayanın.

Sem'a pervâneyi yaktığı için yanmadadır
Ciğeri dağlanır elbet te ciğer dağlayanın

.....

Urfa

Bakır Yurtsever

KEREM

İsfahandır aslı bizim elimiz,
Ördek uçtu vıran kaldı gölümüz.
Sen gidersen nice olur halimiz,
Çez Ashm çez göğsün düğmelerini.

Elim nenni gülüm nenni
Beşikte belenim nenni

Seni bana verdi yaradan Hüda,
Seni ben arayıp gezerim hala.
Bir canım var o da olsun sana feda,
Çez Ashm çez göğsün düğmelerini.

Elim nenni gülüm nenni
Beşikte belenim nenni

Keskin

Hacı Taşan

GÖKYÜZÜNDE BÖLÜK BÖLÜK DURNALAR

Gökyüzünde bölük bölük durnalar,
Yok mu insafınız aldı dert beni.
Başım alıp nerelere gideyim,
Mecnun gibi çöle saldı dert beni.

Bu dert beniminden verdi el ele,
Çok çalıştım konamadım bir dala.
Geydirdim guşattım verdim allala,
Satılmadı, gine buldu dert beni.

Geldi beniminden inad oturdu.
Aşkın ateşini bağrıma goydu.
Keskin gılcını sineme vurdu,
Eyyvah bölük bölük böldü dert beni.

Sivas - Yıldızeli

Emin Yanar

SEVDİĞİM DE GELİN OLMUŞ GİDİYOR

Havalanma turnam bir çift sözüm var,
Boyladım Allaha doğru yüzüm var.
Her kimler alsa da sende gözüm var,
Yaktın beni gelin mi oldun ellere?

Şu karşıdaki yeşil bahçayı,
Boynuna takmış ta altun akçayı.
Koltuğuna kıstırmış allı bohçayı,
Sevdiğim de gelin olmuş gidiyor.

Kerkük

GÜLÜM GÜLLER ZARINNAN

Gülüm güller zarınnan,
Vaz geçmiri yarınnan,
Gögerçinler gök girip
Hepsi o yâr kahrınnan,

Menim belalı başım,
Gamnan yel alı başım.
Felek yemind içipti.
Olmaz safalı başım.

Gülüm.....

Menim bu hama derdim,
Batmaz bir dama derdim.
Gelsin Halep kervanı
Yükliyim Şama derdim.

Gülüm.....

Meni gördü güldi yâr,
Dertlisiydim bildi yar,
Açtı kolaç kolların
Gözyaşımı sildi yâr.

Gülüm.....

Urfa

Bakır Yurtsever

TAMBURAM REBAB OLDU

Tamburam rebab oldu,
Cigerim kebab oldu.
İstedim vermediler
Bir zâlm sebeb oldu.

Aman aman aman aman
Çok içmişem halım yaman
Yâr sana kurban

Ördek suya dal da gel,
Yârdañ haber al da gel.
Eger haber vermezse
Tut kolundan al da gel.

Aman aman aman aman
Çok içmişem halim yaman
Yâr sana kurban

Ördek göllerde olur,
Şahin kollarda olur.
Yârı gurbet gezenin
Gözü yollarda olur.

Aman aman aman aman
Çok içmişem hâlüm yaman
Yâr sana kurban

Trakya *Ali Şevket Öndersev*

BÜLBÜLÜM ALTIN KAFESTE

Bülbülüm altın kafeste
Öter ahaste aheste
Ötme bülbül yârim hasta
Ah neyleyim şu gönlüme
Hasret kaldım sevdiğime

Ben sana dayanamam yârim
Ben sana aldanamam
Ben sana aldanamam yârim
Ben sana güvenemem

Bülbülleri har ağlatır
Âşıkları yâr ağlatır
Ben feleğe neylemişem
Beni her seher ağlatır
Beni her seher ağlatır

Ben sana dayanamam yârim
Ben sana aldanamam
Ben sana aldanamam yârim
Ben sana güvenemem

Urfa

HÜVEĞİN YOLLARINDA

Hüveğin yollarında
Çimeydim göllerinde... hey ağam hey
Altun pazvbant olaydım
O yârın kollarında... Hey ağam hey

Di yandan yandan yandan
Severem candan candan... Hey ağam hey
Keşke sevmez olaydım
Tez usandın sen benden... Hey ağam hey

Hüvek yolu bu mudur
Testin dolu su mudur... Hey ağam hey
Gettin ki tez gelesen
Tez geldiğin bu mudur... Hey ağam hey

Di yandan yandan yandan
Severem candan candan... Hey ağam hey
Keşke sevmez olaydım
Tez usandın sen benden... Hey ağam hey

Urfa

Bakır Yurtsever

GARİP BİR KUŞTU GÖNLÜM

Garip bir kuştu gönlüm... yâr
Elimden uçtu gönlüm
Saçının tellerine... lo
Takıldı düştü gönlüm... aman... halım yaman vay

Beklerim erken seni... yâr
Güller açarken seni
Gel gidelim bahçeye... lo
Sen gül kokla ben seni... aman... halım yaman vay

Suya düştü gülümüz... yâr
Ötmüyor bülbülümüz
Bir kuru sevda yüzünden
Zaya getti ömrümüz... aman... halım yaman vay

Evleri tetirbeli... yâr
Derdiden oldum deli
Sağ geldim mahleyize... lo
Nasıl gidim yaralı... aman... halım yaman vay

Yalvardım sana yeter... yâr
Gel katıl câna yeter
Ben geçtim sağlığımdan... lo
Sen sağ ol bana yeter... aman... halım yaman vay

Kıbrıs

Refia Berkalp

HANAYLAR YAPTIRDIM

Hanaylar yaptırdım döşedemedim
Çifte kumruları eş edemedim
Zalim felek ile baş edemedim

Konma bülbül konma çeşme taşına
Bu gençlikte neler geldi başıma

Hanaylar yaptırdım yüceden yüce
İçinde yatmadım üç gün üç gece
Kurbanlar keserim gördüğüm gece

Konma bülbül konma çeşme taşına
Bu gençlikte neler geldi başıma

Lefkoşe

Ekrem Yeşilada

BEŞ PARMAKDAĞI

Beş parmak Dağı sıra
Ot sarılmış mısıra
Ben gurbette düşeli
Ayşe'mi kimler sara

Gülemedim ben, nidem a yârim
Sevilmedim ben, niye a cicim
Güzel Ayşe'mi eller almış
Kime varıp ne diyem a canım

Yol boyu servi dolu
Çaya gider bir kolu
Dün bir güzeli gördüm
Yâre benzerdi boyu

Gülemedim ben, nidem a yârim
Sevilmedim ben, niye a cicim
Güzel Ayşe'mi eller almış
Kime varıp ne diyem, a canım

Günyeli'de çınar yok
Yaz kış akan pınar yok
Bin türlü derde düştüm
Halimi hiç soran yok

Gülemedim ben, nidem a yârim
Sevilmedim ben niye a cicim
Güzel Ayşe'mi eller almış
Kime varıp ne diyem, a canım

Rumeli

SABAH OLDU UYANSANA

Sabah oldu uyansana
Gül yastığa dayansana
Ölüyorum inansana a canım

Uyan yarım sabahlar oldu
Sabah yıldızları doğdu

Ne uyursun, ne uyursun
Bu uykudan ne bulursun
Âkibet benim olursun

Sabah oldu ben varayım
Yoluna güller sereyim
Uyan gül yüzün göreyim

Sarıkamuş

Kurbani Kılıç

SÜSEM SÜMBÜL YİTİRMİŞEM

Süsem sümbül yitirmişem,
Ömrü sona yetirmişem.
Men yârimı yitirmişem,
Aman kızlar yâr muhannet.

Ağ yüzde halı
O meh cemalı
Öldürür meni
Soldurur meni

Al çiçekler dört yanımı bürüdü,
Civan ömrüm gurbet elde çürüdü.

Ağ yüzde halı
O meh cemalı
Öldürdü meni
Soldurdu meni

Urfa

Mukim Tâhir

GÜVERCİN VURDUM KALKMAZ

Güvercin vurdum kalkmaz... uy aman, uy aman
Kanı göl olmuş akmaz... uy havar, uy havar
zülûf gerdanı kapar
sen bize gelsey ne var

Ben bu derde düşeli...
Kimse yüzüme bakmaz...

uy aman, uy aman
uy havar, uy havar
zülûf geranı kapar
sen bize gelsey ne var

Evler göçtü Narhğ'a...
Güvenmeyin varlığa...

uy aman, uy aman
uy havar, uy havar
zülûf gerdanı kapar
sen bize gelsey ne var

Gün olur devran döner...
Başın düşer darlığa...

uy aman, uy aman
uy havar, uy havar
zülûf gerdanı kapar
sen bize gelsey ne var

Sarıkamış

Kurbanî Kılıç

AH LALA

Sizin evler bizim kende daldadır,
Lala senin gözün alda maldadır.
Başım yasda gözüm yine yoldadır,
Lala meni namertlikle vurdular.

Bir zaman da gezdim senin yolunda,
Can besledim kâhlân atlar belinde.
Başım yasda gözüm senin yolunda,
Lala meni namertlikle vurdular.

Urfa

DİVAN

Gitti kış geldi bahar, dayanmaz oldu ahıma dağlar.
Küller o yârin başına, her vefasıza bel bağlar.
Ey felek kaddim büküp, nâmurad ettin beni.
Ben murad almış iken, tarûmar ettin beni.

MAYA

Kar mı yağmış Diyarbekirin dağına
Bülbül konmuş bostanına, bağına
Yeni gelmiş sarılmağın çağına
Reva mıdır niye ben murad almiyayım

Ah... İkbale zeval erse ne var, sende kemal var
Mağrur-i kemal olma ki ardınca zevâl var

Tek başıma kalsam şeh-i devrana kul olmam
Viran olası hânede evlâd ü ayal var
Reva mıdır niye ben murâd almiyayım

*Urfa**İbrahim Çadırcı***SEHER OLDU VAKT OLDU**

Seher oldu vakt oldu,
Sinem yâra taht oldu.
Ötün bülbüller ötün
Yâr gelecek vakt oldu.

Seherlerde uyan yâr,
Bağrıma kan koyan yâr.
Evvel böyle değildin
Seni bir öğreden var.

Seher sabahtır yârım,
Gamzen kadehtir yârım,
Bülbüller figân eyler
Uyan sabahtır yârım.

Urfa

Nafi Budak

NE ÇEMEN NE SAYE-İ GÜL

Ne çemen ne sayey-i gül,
Ne bahar ne buy-i sümbül,
Bana vasfın etme bülbül,

Men esiri kâkül yârâ,
Can kurban o şivekâra.

Gel benim kâkülü kemendim,
Boyu boyuma menendim.
Sen benim ağam efendim.

Men esiri kâkül yâra.
Can kurban o şivekâra.

Urfa

Nafi Budak

PORTAKAL DİLİM DİLİM

Portakal dilim dilim,
Gel otur benim gülüm,
Ne dedim ne söyledim
Lal olsun benim dilim.

Dola kolların boynuma,
Sok ellerin koynuma.
Bir gece egle beni,
Her zaman egle beni.

Portakalın irisi,
Geçti kızlar sürüsü.
Sürüsünden fayda yok
Yaktı beni birisi.

Dola kolların boynuma,
Sok ellerin koynuma.
Bir gece egle beni,
Her gece egle beni.

AKŞAMIN VAKTI GEÇTİ

Akşamın vakti geçti,
Bir güzel baktı geçti.
Zülfünü kemend etmiş
Boynuma taktı geçti.

Arpa biçtim göğ iken,
İçinde çakır tiken.
Ben seni gizli sevdim
Sen kız ben oğlan iken.

Kaladan endim bağa,
Gül sarılmış yaprağa.
Nazlısından ayrılan
Nasıl girer toprağa.

*Urfa***KARANFİL**

Karanfil ekilende,
Toprağa dikilende.
Kâkülünden bir tel ver
Kefenim dikilende.

Süse mi hanım canım süse mi vay vay
Bozulmuş tanburamın düzeni vay vay
Sağ olsun gurbet eli gezeni vay vay

Karanfil oyum oyum,
Yolum koynuma koyum,
Yağmur yağar yer doymaz
Ben sana nasıl doyum.

Süse mi

Karanfil bedrenk olur,
Aşka düşen denk olur.
Umaram başıya gele
Göresen ne renk olur.
Süse mi

Karanfil mor üstüne,
Dökülmüş yol üstüne.
Yar benden yüz çevirmiş,
Bir deste gül üstüne.
Süse mi

Urfa

DÖN BERİ DE YÜZÜN GÖREYİM

Dön beri dön beri de yüzün göreyim,
Yüzün görenlere kurban olayım.
Bir amanatım var sana vereyim
Gidem yar eğlenem belki gelmeyem.

Gel gülüm gel di gel gel
Gel şirin gel ha gel gel
Di gel di gel adına kurban
Di gel di gel sanına hayran
Di gel di gel kadan ben alım

Evlerinin önü de paşa makamı
Çıkmaz kalem ile yazdım vefamı.
Ben sürmedim eller sürsün sefamı
Gidem yar eğlenem belki gelmeyem.

Gel gülüm gel di gel gel
Gel şirin gel ha gel gel
Di gel di gel adına kurban
Di gel di gel sanına hayran
Di gel di gel kadan ben alım

Korkuteli

Fahrettin Çelik

AVŞAR AĞZI

Eser eser de sabah yeli kesilmez,
Güzellerin kem sözüne küsülmez,
Güzel sevmeyinen yiğit asılmaz,
Severim güzeli korkmam ölümden.

Ne bakarsın Urum kızı kuleden,
At kendini kurtar beni beladan,
Seni güzel, beni çirkin yaradan,
O Tanrının kulu ben değil miyim,

Çorum

Cafer Kaya

BAYRAM GELDİ BENİM YÂRIM GAÇIYOR

Bayram geldi benim yârim gaçıyor,
Argadaşlar gelmiş helallaşıyor,
Bana ne diyonuz konu gomsular,
Gideceğim askerliğim geçiyor.

Soğuk sular gibi çağlayıp akma,
Yeşil çimen gibi gabarıp galkma.
Ne dedim nazlı yâr gusura galma,
Yangın yârın gusuruna galınamaz.

Urfa

Mukim Tahir

KAPUYU ÇALAN KİMDİR

Kapuyu çalan kimdir,
Aç bakım gelen kimdir.
Yaram derine düştü
Belki gelen hekimidir.

Ko desinler, desinler!
O dillleri yesinler.
Halepli Bahçası'nda
Nesimem oynar desinler

Liverimin kaytanı
Sen geldin ağam hanı
Yüzden seven çok olur
Candan sevenim hanı

Ko desinler desinler!
O dilleri yesinler
Halepli Bahçası'nda
Nesimem oynar desinler.

Urfa

Cemil Cankat

AYAĞINA GEYMiŞ KARA YEMENİ

Ayağına geymiş kara yemeni
Sallanma sevdiğim öldürdün beni
Dünya düşman olsa severem seni
Meğer kurşun ile vursalar beni

Sen bir yana ben bir yana yan yana
Kaşlar kara gözler benzer ceylana

Dere kenarına bir ev yapmışam
Kerpicim tükenmiş naçar kalmışam
Bir yâr için çok cefalar çekmişem
Sen bir yana ben bir yana yan yana

Sen bir yana ben bir yana yan yana
Kaşlar kara gözler benzer ceylana

Urfa

Mahmut Güzelgöz

ALAYDIM ELİN ELİME

Alaydım elin elime,
Varaydım baban evine.
Merhamet eyle halime,
Kurbanın olam yâr senin,
Hayranın olam yâr senin.

Başına örtmüş valalar,
Yüreğim başı paralar.
Korkaram seni alalar,
Kurbanın olam yâr senin,
Hayranın olam yâr senin.

Urfa

Mahmut Güzelgöz

ARAP ATI GİBİ SALLAR BAŞINI

Arap atı gibi sallar başını,
Ne söyledim yıktın kara kaşını,
Kara gözlüm sil gözünün yaşını.
Vermem seni yâd ellere sevdalım hey
Kaşı gözü kirpikleri belalım hey

Arap atı binmeyinen yorulmaz,
Beşli mavzer ile bir genç vurulmaz.
Çeyrek altın ile bir yâr sevilmez.
Vermem seni yâd ellere sevdalım hey
Kaşı gözü kirpikleri belalım hey

Urfa

URFALIYAM EZELDEN

Urfalıyam ezelden,
Göynüm geçmez gözelden.
Göynümün gözü çıksın
Sevmeseydim ezelden.

Anam olasan Ömer
Babam olasan Ömer
Bensiz kalasan Ömer
Yetim olasan Ömer

Urfa bir yana düşer,
Zülûf gerdana düşer,
Bu nasıl baş bağlamak
Her gün bir yana düşer.

Anam olasan Ömer
.....

Urfa dört dağ içinde,
Gülü bardağ içinde.
Urfayı hak saklasın
Bir yârım var içinde.

Anam olasan Ömer
.....

Dağlardan akar seller,
Dökülür sırma teller,
Yüreğin daştan mıdır
Bana acıyor eller.

Anam olasan Ömer
.....

Urfa

Mukim Tâhir

ÇAY İÇİNDE ADALAR

Çay içinde adalar
Sâki doldur badeler... yâr, yâr zâlim yâr
Şirin canıma gelsin
Sana gelen kadalar... yâr yâr zâlim yâr

Hele yâr yâr zâlm yâr
Ayrılık var ölüm var
Uzak yoldan dönüm var

Çay içinde eşme çok
Tabib yaram eşme çok... yâr yâr zâlm yâr
Ben dedim sen olasan
Bana göre aşna çok... yâr yâr zâlm yâr

Hele yâr yâr zâlm yâr
Ayrılık var ölüm var
Uzak yoldan dönüm var

Çay içinde yarpızlar
Vuruldu yaram sızlar... yâr yâr zâlm yâr
Bezenmiş toya gider
Alma yanaklı kızlar... yâr yâr zâlm yâr

Hele yâr yâr zâlm yâr
Ayrılık var ölüm var
Uzak yoldan dönüm var

Kerkük

ALTUN HIZMA

Altun hızmav mülayim,
Seni haktan dileyim.
Yaz günü temmuz tabak
Sen terle men sileyim.

Gün gördüm günler gördüm (ay havar)
Yârın kahrınnan öldüm

Altun hızmav kadağa
Salıpsan alt dudağa
Bayramdı bayramlaşağ
Dudağ degsin dudağa

Gün gördüm günler gördüm (ay havar)
Senuv aşkuvden öldüm

Altun hızmav incidi
Gömlegüv narıncıdı
Menim lal olmuş dilim
Ne dedi yar incidi

Gün gördüm günler gördüm (ay havar)
Seni gördüm şâd oldum

Azeri

SENSEN SEN

Ay ne gece, serin külek, göy çemen
Dört yanımız zefir saçan yâsemen,
Anca meni heyretlere ğerg eden
Ne çemendi, ne çiçeydi... sensen sen

Bir söz ahır duduğuma dilinden,
Canan değil can bilirem seni men,
Gece gündüz bu sinemde döyünen
Ne könüldü, ne yürekti... sensen sen

Azeri

AZERBAYCAN MARALI

Ay gız gezme aralı,
Etme könlüm yaralı.
Gözlerine heyranam,
Azerbaycan maralı.

O güne gurban keserem.
Gelmezsən sennen küserem.
Gezmerem sennen aralı,
Azerbaycan maralı.

Men kurbanam gözlere,
Şirin şirin sözlere.
Bir konak gel bizlere,
Azerbaycan maralı.

O güne gurban keserem.
Gelmezsen sennen küserem.
Gezmerem sennen aralı,
Azerbaycan maralı.

Kerkük

SUSUZAM SU İSTEREM

Susuzam su isterem, eşmer yanağın gösterir.
Yatmağa yer isterem, koynun kucağın gösterir.

Geceler zar geceler,
Mene zinhar geceler.
Ay battı ülker çıktı,
Gelmedi yâr geceler.

Susuzam su isterem

Gecenin yarısıdı,
Yâr ömrüm vârisidi.
İki gözüm insaf et
İnsaf din yarısıdı.

Susuzam su isterem

Görelle - Çavuşlu

Ömer Akpınar

YAYLANIN SOĞUK SUYU

Yaylanın soğuk suyu da
Deldi bağrımı deldi
Üç günlük gelin iken de
Baña selâmı geldi

Seni domuzun gızı
Hayırsızın gelini
Alsam seni yanıma da
Sarsam ince belini
Ha buradan o yanı
Nazaradır nazara
İkimizi koysunlar da
Bir ufacık mezara

Derenin gıyısında da
Gurudu ya ocaklar

Sözüme darıldılar da
Alsâm ne yapacaklar
(bağlantı)

Ha buradan görünüşü de
Görelle ışıkları
Adamı öldürüyü da
Yârin konuşukları
(bağlantı)

Kapının söyesine de
Boya vururum boya
Everdi anan seni de
Ayırdı benden göya
(bağlantı)

Ürgüp

Ürgüplü Refik Başaran

NAR AĞACI BUDAM BUDAM

Nar ağacı budam budam,
Yâr yitirdim nerelerde bulam.
Kız goca ilin içinde gözlerinden bilem.

Haydi gel yanıma sallanaraktan.
Bir su doldur ver ırmaktan,
Kurtulmadım yalvarmaktan.

Nar ağacı narsız olmaz,
Benim gönlüm yarsız kalmaz.
Benim yârım bensiz olmaz.

Gülüm gel yanıma sallanaraktan.
Bir su doldur ver ırmaktan,
Kurtulurum bir gün sana yalvarmaktan.

Kerkük

AL İPEK YEŞİL İPEK

Al ipek yeşil ipek kaytan edeller
Vay nene nâ-murad ölüm bühtan edeller

Keten könek dizden yâr	Kaytan edeller
Hâyam aldov yüzdenyâr	Bühtan edeller
Uyma eller sözüne	Kaytan edeller
Ayah kesme bizden yâr	Bühtan edeller

Al ipek yeşil ipek kaytan edeller
Vay nene nâ-murad ölüm bühtan edeller

Keten könek dizuvdan	Kaytan edeller
Gül yağırı üzuvdan	Bühtan edeller
Üzuv dönder bir öpüm	Kaytan edeller
O sürmeli gözuvdan	Bühtan edeller

Al ipek yeşil ipek kaytan edeller
Vay nene nâ-murad ölüm bühtan edeller

Keten könek beden dar
Meni koyup giden yar
Evvel bele degilduv
Seni bir öğreden var

Kaytan edeller
Bühtan edeller
Kaytan edeller
Bühtan edeller

Al ipek yeşil ipek kaytan edeller
Vay nene nâ-murad ölüm bühtan edeller

Kayseri

Ürgüplü Fefik Başaran

KAYSERİ MEKTEBİ

Gayseri mektebine oldum cenderme,
Nazlı yarım el sözüne aldanma.
Benden başka yar seversen güvenme.

Nâfilesin sevdiğim gonuşmam gayrı,
Ellerinen olmuşsun barışmam gayrı.

Gönül kâsesini kırdıktan kelli,
Gönül asgılarda galdıktan kelli.
Nedeyim dünyanın bol olduğunu
Nazlı yarım ellerinen olduktan kelli.

Yanarım yanarım derdime yanarım,
Kimse fırsat vermedi de güler oynayım.

Ürgüp

Ürgüplü Refik Başaran

KARADIR KAŞLARIN ALE GETİRİR

Karadır kaşların ale getirir
Bu saz çalmak başa belâ getirir
Bu dil ilen bu tel sende variken
Ölmüş ölüleri dile getirir.

Evlerinin önu bir kötü yokuş,
Gız gurbanın olurum bu nasıl bakış,
Halının üstüne döktüğün nakış
İlmek çalan ellerine kurban olurum.

İrmak kenarında iner gezerim,
Benim çektiklerim senin gaderin.
Gız annenden babandan vefa göremen,
Suna boylum da düş ardıma gidelim:

Kerkük

ÖLLEM ÖLLEM MEN ÖLLEM

Öllem öllem men öllem nece
Başıva dolanım bu gece
 Damımız ardı çöle
 Sunalar, endi göle
 Ayağıma kan doldu
 Yoluva gele gele
Öllem öllem

 Karaçadır üstüyem
 Bir esmerin dostuyam
 Kur'an gëti and içim
 Sen gideli yashyam
Öllem öllem

 Karaçadır haraldan
 Boyuv seçtim maraldan
 Ne derdim var ne belâm
 Sensen benzim saraldan
Öllem öllem

 Ay çıktı minnaradan
 Ne geçipti aradan
 Seni mene yetirsin
 Arşu ürsü yaradan
Öllem öllem

SEHER VAKTİ ÇALDIM YÂRİN KAPISINI

Seher vakti çaldım yârin kapısını
 Baktım yârin kapıları sürmeli
 Boş bulmadım otağının yapısını
 Çıkageldi bir gözleri sürmeli

Aslanım eller eller
 Kokuyor güller güller
 Ne bilsin eller eller
 Perişan haller hey

Açtırdım kapıyı girdim içeri
 Aklımı başımdan aldı o peri
 Dedim sende buldum halis gevheri
 Dedi yoh yoh bir mehenge sürmeli

Aslanım eller eller
 Kokuyor güller güller
 Ne bilsin eller eller
 Perişan haller hey

Hep gönüller muradıdır âşığın,
 Nöbetin bekliyen alır keşiğin,
 Beklemeli şu sultanın eşiğin
 Gün de yüz bin kerre yüzler sürmeli.

Aslanım eller eller
 Kokuyor güller güller
 Ne bilsin eller eller
 Perişan haller hey

Gahi karıştırır kanlı yaş ile
 Dost bulunmaz hayal ile düş ile
 Yetilmez menzile bu gidiş ile
 Hemen aşk atına binip sürmeli

Aslanım eller eller
 Kokuyor güller güller
 Ne bilsin eller eller
 Perişan haller hey

Kerkük

BAKAR KAPI ZARINNAN

Ay balam eğlene
O damda duran oğlana
Yazıgıv gelsin ay nene
Bu benim kimin ceylana

Bakar kapı zarınnan,
Gözün kesmez yarınnan.
Bizim hasta istiri,
Sizin bahça narınnan.
Ay balam

Kaşıv gözüv arası,
Besler ceylan balası,
Soyunum bak canıma
Hepsi de sevdav yarası.
Ay balam

Kaş kara kirpik oklar
Derduvdan öldü çoklar.
Bir dem seni görmesem
Gevlim yüz yeri yoklar.
Ay balam

Biga - Sinekçi Bucağı

*Fehime Kutluer-
Fevziye Doğramacı*

PINAR BAŞTAN BULANIR

Pinar baştan bulanır
İner dağı dolanır
Al başımdan sevdayı
Buna can mı dayanır
Bınna...

Şu dağlar olmasaydı
Çiçeği solmasaydı
Ölüm Allah'ın emri
Ayrılık olmasaydı
Rinna...

Al entarim asılsın
Etekleri basılsın
Ben sevda yollarında
Söyle yâr sen nasılsın
Rinna...

Çeşmeye varmadın mı
Gül koydum almadın mı
Ben sevdadan ölüyüm
Sen sevdalanmadın mı
Rinna...

Kerkük

O DAĞ BU DAĞ ÜSTÜNE

O dağ bu dağ üstüne Günnaz
Hıznav dudak üstüne Günnaz
Sizin bülbül yığnağ edip
Bizim çardağ üstüne Günnaz

Yağış yağar göllere,
Bülbül konar güllere.
Menim vefasız yârım
Sahp meni çöllere.

O dağ

Yağış yağar göl olı,
Kervan geçer yol olı;
Gözüm yarı görende
Dilim tutmaz lal olı.

O dağ

Yağış yağar çem çiler,
Kaşarda saltaçılar,
Mên dedim sen olaşan,
Olmaşın yabañçılar.

O dağ

Çiçekdağı - Kırşehir

Ömer Yılmaz

GELİN TÜRKÜSÜ

Ufacık meşenin dalları yerde,
Gıvırcık zilifin yüzüme perde,
Nazlı yar düşürdün sen beni derde,
Tükenmez dertlere düşen ağlasın.

Gökyüzünde pare pare bulutlar,
İçerimde dağlar kadar umut var,
Diyollar ki nazlı yarin el almış,
Ölenedek göz yaşımı gurutmam,

Evinin uğrunda garannık yazı,
Yazıda yayılır gelini gızı,
Gelinin yanında bir körpe guzu,
Guzu gadar olamadım sevdiğim.

Daldan dalıya saçın düzedir,
Yönü öte ama göğnü bizdedir,
Gövel ördek gibi boynun uzadır,
Onun için arz'ederim yâr seni.

Bir gül olsam ağ göğsüne sokulsam
Bir ben olsam ağ gerdana asılsam,
Biber olsam çorbanıza atılsam.
Acı datlı deyip yemen mi güzel?

YÜCE DAĞ BAŞINDA

Yüce dağ başında biter ot olur,
Sevdaya yelenin aklı kıt olur.
Bir güzel de sevdiğinden ayrılrsa,
Ölene dek yüreğine derd olur.

Var git hakigatsiz bende nen galdı,
Devşirttin çiçeği, dalda nen galdı.
Yar sevmesen kesmez idim umudu,
Evlenmişsin daha bana nen galdı.

Garşidan geçiyor ceylanın ucu
Melek mi kesildin canımın içi,
Koynumda saklarım verdiğin saçı,
Belki cenazeme ilazım olur.

SÜRMELİ

Yozgat seni delik delik delerim
Galbır alır toprağını elerim
Yohlarım posdayı cevap çıkmazsa
Goyun olur ardın sıra melerim
Vay vay anem sürmelim vay

Benden selam söylen gamlı dostlara
Gam zamanı geldi gam bölüşelim
Eksik fazla diye cevap ederse
Okka terazi var tam bölüşelim
Vay vay anem sürmelim vay

Yaz gelince çayır çimen uyanır
Mor menevşe penbe güle dayanır
Meyva bile dallarına güvenir
Meyva dalı gadar hükmüm yoğumuş
Vay vay anem sürmelim vay

Ezel bahar yaz ayları gelince
Guru çayın kenarını sel alır
Lâle açıp sümbül boyun eğince
Yârim bana nergiz verir gül alır.
Vay vay anem sürmelim vay

Kerkük

AĞLAMA CEYLAN BALASI

Ağlama ceylan balası,
Sızlama ceylan balası.
Gider gözuv karası,
Soyunum bak canıma
Hepsi sevdav yarası.
Özuv şıh, özuv mulla
Nedi bunun çarası.

Ağlaram yaşım gider,
Gülsem yoldaşım gider.
Geçmerem nazlı yardan
Bilsem de başım gider.

Ağlama

Ağlaram ağlar kimin,
Derdim var dağlar kimin,
Yüz yerden yaralıyam,
Gezerem sağlar kimin.

Ağlama

Ağlar ağladı meni,
Çarpaz bağladı meni.
Demir zencir kâr etmez
Zülfuv bağladı meni.

Ağlama

Kırım

SUDAĞ'IN KARŞISI ÇARDAK

Sudağ'ın karşısı çardak
Penceresi altı parmak
Ahdım olsun seni sarmak

Sardıklarım yalan oldu
Yalan oldu, viran oldu
Sudak bize haram oldu

Sudağ'ın yolları burma
Ağaçları verir hurma
Gülerek karşımda durma

Sardıklarım yalan oldu,
Yalan oldu, viran oldu.
Sudak bize haram oldu.

Afyon - İhsaniye

Mevlüt Dede

ÜMMÜ

Ümmüm seni hanaylardan atarlar
Ak eline kara kına yakarlar gelin Ümmüm yakarlar
Güzel isen al yanaktan öperler
Çirkin isen dış kapıdan kovarlar

Vargit Ümmüm vargit doldur suyunu suyunu
öğrenemedim huyunu
Vargit Ümmü vargit doldur destini destini
unutmuşun dostunu

Davul çeşmesinin önü çayırılık
Zor geliyor şu gençlikte ayrılık gelin Ümmü ayrılık
Ümmüm sende değil annende gâvurluk

Vargit Ümmüm vargit doldur suyunu suyunu
öğrenemedim huyunu
Vargit Ümmü vargit doldur destini destini
unutmuşun dostunu

Akşam olur dombayımı tararım
Ümmü diye sokakları ararım gelin Ümmü ararım
Gelenden geçenden haber sorarım

Vargit Ümmüm vargit doldur suyunu suyunu
öğrenemedim huyunu
Vargit Ümmü vargit doldur destini destini
unutmuşun dostunu

Tunceli - Pülümür

Ahmet Sarıgül

ELÂ GÖZLERİNİ SEVDİĞİM DİLBER

Elâ gözlerini sevdiğim dilber
Göster cemalini görmeye geldim
Buselerin derde derman dediler
Gerçek mi sevdiğim sormaya geldim

Senin âşıkların gülmez dediler
Ağlayıp yaşını silmez dediler
Seni saran yiğit ölmez dediler
Gerçek mi cananım sormıya geldim

Sarı gülüm elden ele gezerim
Elâ gözlü yâri candan severim
Dediler o güzel sararıp solmuş
Hak nasip ederse görmeye geldim.

Rumeli

ALİŞİMİN KAŞLARI KARA

Alişim'in kaşları kara
Sen açtın sineme yara
Bulamadım derdime çâre
Görmedin mi ah civan Alişimi Tuna boyunda

Evleri var hâne hâne
Benleri var dâne dâne
Saramadım kane kane
Görmedin mi ah civan Alişimi Tuna boyunda

Alişim yatır yol başında
Benleri var sol kaşında
Yazık oldu genç yaşında
Görmedin mi ah civan Alişimi Tuna boyunda
Görmedin mi ah arslan Alişimi Tuna boyunda

Kırşehir

Neşet Ertay

ZÜLÜF DÖKÜLMÜŞ YÜZE

Zülûf dökülmüş yüze... aman
Kaşlar yakışmış göze... aman aman
Usandım bu canımdan... aman aman
Derdile geze geze

Bu ellerde gez gayri... aman
Katip ol da yaz gayri... aman aman
Bir kazma al bir kürek... aman aman
Mezarımı kaz gayri
Gün doğdu aşdı böyle... aman
Gönüldür coşdu böyle... aman aman
Sen orada ben burada... aman aman
Ömrümüz geçti böyle.

Kerkük

NERGİZİ DESTE BAĞLADIM

Nergizi deste bağladım
Desteye deste bağladım
Birini öz yarımçın
Birini dosta bağladım

Gettiler yurt koydılar
Yarama murt koydular
Eski yaram üstüne
Yeni barut koydular
Nergizi deste bağladım

.....

Gidisen men de gellem
Kaş üste kalem sallam
Gevliv heç fikretmesim
Ögüvce men de gellem
Nergizi deste bağladım

.....

Gidisen oğur olsun
Gök çimen yoluv olsun
Harda yuhuv gelende
Kolum yastuğuv olsun
Nergizi deste bağladım

.....

SABAHTAN ERKENDEN GELMİŞ ÇEŞMEYE

Sabahtan erkenden gelmiş çeşmeye... oy gürcüm
gürcüm

İstedim testiden bir su içmeye
Ahdetmiştik gülüm benlen kaçmaya... oy gürcüm
gürcüm

Neden beni böyle derde düşürdün
Oy gürcüm gürcüm
Dur yolcum yolcum

Pınarın başında elimi yudum... oy gürcüm gürcüm
Elinde bakracı geliyor dudum
Ölüp de almaktır yâr benim bahtım ...oy gürcüm gürcüm
Neden muradımı gözümde koydun
Oy gürcüm gürcüm
Dur yolcum yolcum

Sabahtan erkenden kalk da bize gel... oy gürcüm
gürcüm

Gerdana gülleri tak da bize gel
Bugün bayram günü komşu kınanmaz... oy gürcüm
gürcüm

Eline kınalar yak da bize gel
Oy gürcüm gürcüm
Dur yolcum yolcum

EVLERİNDE VAR BADIYA

Evlerinde var badiya... sen niye gelmezsen
Şeker yedirrem duduya... sen niye gelmezsen
Elinden gittim kadıya... sen niye gelmezsen
Sen şeker yârim güzel canım niye gelmezsen

Evlerinde vardır arış... sen niye gelmezsen
Eşkin verir karış karış... sen niye gelmezsen
Azıcık da benden konuş... sen niye gelmezsen
Sen şeker yârim güzel canım niye gelmezsen

Evlerinde vardır kuyu... sen niye gelmezsen
Kuyudan çekerler suyu... sen niye gelmezsen
Her güzelin var bir huyu... sen niye gelmezsen
Sen şeker yârim güzel canım niye gelmezsen.

Rumeli

Mehmet İpek

LOFÇANIN ARDINDA KAYA

Lofça'nın ardında kaya
Kayadan bakarlar aya

Canım Lofçalı
Doldurma fincanı (a canım)
Yandım Lofçalı
Takalım altın kopçalı

Lofçanın altında pınar
Lofçalım da pınardan döner

Canım Lofçalı
Doldurma fincanı (a canım)
Yandım Lofçalı
Takalım altın kopçalı

Lofçanın altında kuyu
Lofçalım kibar da huylu

Canım Lofçalı
Doldurma fincanı (a canım)
Yandım Lofçalı
Takalım altın kopçalı

DARACIK SOKAKTA YÂRE KAVUŞTUM

Daracık sokakta yâre kavuştum
Yâr aşağı ben yukarı savuştum
Yâre bir gül verdim yârnan barıştım
Bir tanecik bu dert yaralar beni

Beni beni beni ceylanım seni
Sürmedim safanı neyleyim seni

Yüce dağ başında yayılan atlar
Yârımın koynuna girmesin yâdlar
Mezarım üstünde bir karış otlar
Bir tanecik bu dert yaralar beni

Beni beni beni ceylanım seni
Sürmedim safanı neyleyim seni

KALANIN ARDINDA EKERLER KÜNCÜ

Kalanın ardında ekerler küncü
Ekerler biçerler bir avuç inci
Yâr bana göndermiş ayva turuncu

Kalmıya kalmıya âhım kalmıya
Beni yârdan eden miraz almıya

Kalanın ardında ekerler darı
Ekerler biçerler yarı ba yarı
Yâr bana göndermiş ayvanan narı

Kalmıya kalmıya âhım kalmıya
Beni yârdan eden miraz almıya

Kalanın ardında daş ben olaydım
Gelene geçene yoldaş olaydım
Bacısı gözele kardaş olaydım

Atma bu Çaşları ben yaralıyam
El alem al geymiş ben karalıyam.

Erzincan

Turan Engin

VARDIM HİND ELİNE KUMAŞ GETİRDİM

Vardım Hind eline kumaş getirdim
Açtım bedestanı sattım oturdum
Sen de benim başıma neler getirdin
Ben senin kahrını çekemem gönül

Eline aluben sazlar istersin
Göllerde ördeği kazlar istersin
Benden mahbub gelin kızlar istersin
Ben senin kahrını çekemem gönül

Kara bulut gibi göğe ağarsın
Sulu yağmur gibi yere yağarsın
O yâr senin değil ne çok bakarsın
Ben senin kahrını çekemem gönül.

Kayseri

Osman Gonalga

SARI KIZ

Yılan akdî kamışa
Su neylesin yanmışa
Mevlam sabırlar versin
Yarinden ayrılmışa... hele yandım sarı gız

Aman aman sarı gız
Nasıl yatıyon bensiz
Seni dinsiz imansız

Sarı saçın yaşıdurur
Yel eser dolaşıdurur
Şu benim mekdubumu
Yâre kim ulaşıdurur... hele yandım sarı gız

Aman aman sarı gız
Nasıl yatıyon bensiz
Seni dinsiz imansız

Sarısın seçemedim
Gözelsin geçemedim
Sen benden geçtin ama
Ben senden geçemedim... hele yandım sarı gız

Aman aman sarı gız
Nasıl yatıyon bensiz
Seni dinsiz imansız

Konya

KARANFİL TÜRKÜSÜ

Karanfil oylum oylum
Geliyor selvi boylum.
Selvi boylum gelince,
Şen olur benim gönlüm.

Vay benim efendim, efendim
Servi bülendim.

Karanfil olacaksın
Sarıp solacaksın.
Ben hâki me danıştım,
Sen benim olacaksın.

Vay benim efendim, efendim
Servi bülendim.

Karanfil uzar gider,
Yaprağı düzer gider,
Yar yolunu şaşırmış,
İnşallah bize gider.

Vay benim efendim, efendim
Servi bülendim.

Urfa

AKŞAM OLDU GÜNEŞ GİRDİ BULUDA

Akşam oldu güneş girdi buluda,
Korkaram ki o yar beni unuda.
Cahillikte saldı beni umuda
Ben bilirim gönlümdedir kabahat.

Has bahçede öten bülbül kuş olmaz,
Yar elinde gelen bade boş olmaz.
Yüzbin güzel sevsem gönlüm hoş olmaz.
Ben bilirim gönlümdedir kabahat.

Kütahya

FURUN ÜSTÜNDE FURUN

Furun üstünde furun,
Duyun komşular duyun.
Yar üstüme evlenmiş
Derdime çare bulun vay vay vay vay.

Furun üstünde kürek,
Ne yanıyon a yürek.
Her dertlere dayandın,
Buna da dayan yürek, vay vay vay vay.

Allar giysem iz olur,
Beyaz giysem toz olur.
Gel yârim yeşil giyek
Muradımız tez olur. vay vay vay vay.

Erzurum

EVLERİNİN ÖNÜ

Evlerinin önü lâle bağıdır,
Eser bad-i saba zülfün dağıdır.
Sevilecek koculacak çağıdır.

Yandım yar elinden gel insaf eyle,
Ellerim koynunda merhamet eyle.

Evlerinin önü hamama yakın,
Hamamdan çıkıyor boyuna bakın.
Altın bileziği koluna takın.

Yandım yar elinden gel insaf eyle,
Ellerim koynunda merhamet eyle.

Urfa

Mukim Tahir

URFALİYAM DAĞLIYAM

Urfalıyam dağlıyam
Bahçeliyim bağlıyam

Ağam da şimdi gelir
Paşam da şimdi gelir
Güzel de şimdi gelir vay...

Ben yârimden ayrıldım
Ciğerimden dağlıyam

Ağam da şimdi gelir
Paşam da şimdi gelir
Güzel de şimdi gelir vay...

Urfa'nın bedenleri
Çevirin gidenleri

Ağam da şimdi gelir
Paşam da şimdi gelir
Güzel de şimdi gelir vay...

Vurun vurun öldürün
Yâri terk edenleri

Ağam da şimdi gelir
Paşam da şimdi gelir
Güzel de şimdi gelir vay...

Çorum

DİL LALA

Kırda erik ağacı
Etrafında alıcı
Oğluna gönül verdim
Darılma hanım bacı.

Dil lala, dil lala
Paralar verdim dellala
Dellal gözün kör olsun
Beni verdin ellere.

Kırda şeker kamışı
Elvan olmuş güneşi
Öyle sevdim o yâri
Dünyada yoktur eşi.

Dil lala, dil lala
Paralar verdim dellala
Dellal gözün kör olsun
Beni verdin ellere.

Elma dalda biter mi
Gökte yıldız yiter mi
Bana yârdan geç derler
Seven yârdan geçer mi

Dil lala, dil lala
Paralar verdim dellala
Dellal gözün kör olsun
Beni verdin ellere.

Sivas

KALENİN BAYIR DÜZÜ

Kalenin bayır düzü
Mevlâm 'ayırdı bizi
Babamın akli olsa
Evlendirirdi bizi

Kıyidan kenardan
Kapıdan, bacadan düş de gel
Nişanına küs de gel.

Kereviz özü ile
Kim görmüş gözü ile
Adam yâre küser mi
Ellerin sözü ile

Kıyidan kenardan
Kapıdan, bacadan düş de gel
Nişanına küs de gel.

Kaleden iniyordum
Çağır-san dönüyordum
Aşkından kibrit oldum
Üflesen yanıyordum.

Kıyidan kenardan
Kapıdan, bacadan düş de gel
Nişanlına küs de gel.

Kar.

İhsan Taftalı

BAHÇELERE GELDİ BAHAR

Bahçelere geldi bahar,
Yeşil halı serdi bahar.
Gel dedim gelmedi yâr.

Meni yâda salsana yâr,
Şu gönlümü alsana yâr,
A ceylân sevdiğim
Mehriban sevdiğim
Sırrımı bilmedin, bilmedin yâr!

Bahçelerde güllü çiçek
Güllü çemen, güllü çiçek
Gül dedim, gülmedi yâr

Meni yâda salsana yâr,
Şu gönlümü alsana yâr,
A ceylân sevdiğim
Mehriban sevdiğim
Sırrımı bilmedin, bilmedin yâr!

Şirin şirin sözle meni,
Özüm dedim özle meni,
Gözledim gelmedi yâr.

Meni yâda salsana yâr,
Şu gönlümü alsana yâr,
A ceylân sevdiğim
Mehriban sevdiğim
Sırrımı bilmedin, bilmedin yâr!

Orta Anadolu

SU SIZIYOR SIZIYOR

Su sızıyor sızıyor
Taşların arasından.
Eğil bir yol öpeyim
Kaşların arasından.

Oğlan mavilim oğlan,
Sözüne de kavilim oğlan.
Beni sana geçmişler
Yalan sevdiğim yalan.

Derenin kenarında,
Kalayladım kazanı.
Kız ben senin yüzünden
Tutmadım ramazanı.

Oğlan mavilim oğlan,
Sözüne de kavilim oğlan.
Beni sana geçmişler
Yalan sevdiğim yalan.

Kar yağıyor, yağıyor
Abamı mı geyeceğim?
Sakallıya varıp da
Baba mı diyeceğim.

Oğlan mavilim oğlan,
Sözüne de kavilim oğlan.
Beni sana geçmişler.
Yalan sevdiğim yalan.

İNDİM YÂRİN BAHÇESİNE

İndim yârin bahçesine, gül dibinde gül biter.
Gül dalını diken almış, şakı bülbül ne öter?..
Yâr başımdan aklım aldı, oldum mecnundan beter.

Yürü yürü, yavaş yürü, cahilim aklım iter;
Vallahi dost, hilâfım yok, yüreğim yanmış tüter.

İndim yârin bahçesine, gül açılmış gül güle,
Yanakları alev almış, haber verin bülbüle,
Yâr seni sevdim seveli, düşmüşem dilden dile.

Hangi bir derdime yanam, dağlar derdim var benim;
Başımı sevdaya salan bir ağabeyim var benim.

İndim yârin bahçesine, gülleri fincan gibi;
İrisin derdim, dövşürdüm; ufağı, mercan gibi.
Gel, sarılıp yatalım gel, ikimiz bir can gibi.

Vallahi dost, billâhi dost, yüreğimden kan gider.
Gözüm gördü, gönlüm sevdi, yâr yoluna can gider.

İndim yârin bahçesine, yattığım yer taş oldu.
Altım çamur, üstüm yağmur, yine gönlüm hoş oldu.
Gün yüzüne çıkmayan yâr, uykumuza düş oldu.

Hangi bir derdime yanam, dağlar derdim var benim;
Başımı sevdaya salan bir ağabeyim var benim.

TELGİRAFIN TELLERİNİ ARŞINLAMALI

Telgırafın tellerini arşınlamalı
Yâr üstüne yâr seveni kurşunlamalı

Di gel di gel, gel yanıma ben bir bekârım
Koynundaki turunçları sormak efkârım

Telgırafın tellerine mendil bağladım
Ben o yâra gizli gizli mektup yolladım

Di gel di gel, gel yanıma, yanı başıma
Bu genç yaşta neler geldi garip başıma

Telgırafın tellerine kuşlar mı konar
Herkes sevdiğine böyle mi yanar.

Di gel di gel, gel yanıma, yanı yanıma
Aklaştıkça kaynaşıyor kanımı kanıma

Telgırafın direkleri semaya bakar
Kız senin çapkın bakışın çok canlar yakar

Di gel di gel, gel yanıma ben bir bekârım
Eni alıp kaçırmaktır benim efkârım

Telgırafın tellerinde olur mu diken
Kız hasretin değil midir boynumu büken

Di gel di gel, gel yanıma, yanı başıma
Oldur da ver yudum yudum otur karşıma

ütahya

Hisarlı Ahmet

İDİN BULUTLAR GİDİN

İdin bulutlar gidin
Ârime selâm edin... gel gel gel aman
Ârim uykuda ise
Ykusun haram edin... ayle bir tanem ayle

İder isen uğurlar olsun
Ağlar taşlar yolun olsun... gel gel gel aman
İnden başka yâr seversen
İhî gözün kör olsun... ayle bir tanem ayle

Gidiyorum elveda
Bu can yoluna feda... gel gel gel aman
Kavuşmadık yâr olmaz
Kavuşturun beni hüdâ... ayle bir tanem ayle

Mardin

Nezih Şenses

KIRPIKLERİN OK MUDUR

Kirpiklerin ok mudur oy oy
Kalbime batıyor di yâr Mardin güzeli
Gözlerin güneş midir oy oy
Beni çok yakıyor di yâr Mardin güzeli

Güllere bak güzelim oy oy
Bülbül kısıkanıyor di yâr Mardin güzeli
Gülen yüzüne değil oy oy
Kalbim çok seviyor di yâr Mardin güzeli

Muğla

Ali Rıza Zorlu

BEN SUSADIM SULAR İSTERİM

Ben susadım sular aman isterim
Su deresi neriye gelir gösterin
Ben ellerin kahrını çekemedim
Ben ille kendi yârımı isterim

Amanın aman da yaylaların ormanı
Bulunur mu yangınlığın dermanı.

Şu dağların kekliğini av ettim
Bir yosmayı ben kendime kul ettim
A sevdiğim nerelere gideyim
Günlerimi sen başıma yıl ettin

Amanın aman da yaylaların ormanı
Bulunur mu yangınlığın dermanı.

Muş

Düriye Keskin

KALENİN BEDENLERİ

Kalenin bedenleri... havar yârim
Çevirin gidenleri... aman
Kıyma kıyma çeksinler... havâr yârim
Yârimi sevenleri... aman

Süse mi hanım canım süse mi vay
Bozulmuş bağlamamın düzeni vay
Yapılmaz yüreğimin ezeni vay

Kalelerden inen yok... havar yârim
Halin nedir diyen yok... aman
Yârim gurbetten gelmiş... havar yârim
Gözün aydın diyen yok... aman

Süse mi hanım canım süse mi vay
Bózulmuş bağlamamın düzeni vay
Yapılmaz yüreğimin ezeni vay

Niğde

Remzi Coşkun

ÇAYA İNDİM DURNAYA

Çaya indim durnaya
Avcı geldi vurmaya
Avcı gözün kör olsun
Beni gördün vurmaya... ben yandım aman

Baygınım ben gelemem
Yorgunum ben yatamam

Çaya indim çay susuz
Mahmur gözler uykusuz
Ellerin yâri gelmiş
Nerde bizim hayırsız... ben yandım aman

Baygınım ben gelemem
Yorgunum ben yatamam

Rize

YENGE KIZUN BİR DANE

Yenge kizun bir dane,
Saçları dane dane.
Yenge kizun ikidir.
Küçüğü benumkidur.
Yenge kizun üç oldu,
Biri bana güç oldu.
Yenge kizun dört oldu,
Biri bana dert oldu.
Yenge kizun beş oldu,
Biri bana eş oldu.
Yenge kizun altıdır,
Yanakları tatlıdır.

Yenge kizun yedidir,
Bir tanesi dertlidir,
Yenge kizun sekizdir,
Bir tanesi semizdir.
Yenge kizun dokuzdur,
Bir tanesi domuzdur.
Yenge kizun on tamam,
Bayıldım aman aman.

AKAYI DAŞLI DERE

Akayî daşlı dere
 Vura vura daşlara
 Sesileyum sevdiğum
 Sendeki kaşlara

Şurbanım daşlı dere
 Rûlûne çiçeğune
 Güz senin türkilerin
 Derd oldu yüreğüme

Şey dere daşlı dere
 Derman ol derdimize
 Evlam sabırlar versin
 Sevdüğum ikimize

Rize

TEREZ ÇİÇEK AÇAYI

Terez çiçek açayı
 Aykiri dal üstüne... can can can aykiri dal üstüne
 Alır seni kaçarum
 Kollarımın üstüne

İk kaçalım dağlara
 Dağlar olsun evimiz... şip şip şip dağlar olsun evimiz
 Her gamardan bir yaprak
 Olsun keremitimiz

Yayrının dibinde
 Üzün vurdu üzüme... can can can üzün vurdu üzüme
 İşkâr etme sevdiğum
 Üzün vurdu yüzüme

ELMAYI TOP TOP YAPALIM

Elmayı top tap yapalım
 Kızlara bahşiş atalım
 Kadife de ceketini dar yapalım
 Ne güzel yakışır ince bele

Eğlenelim tâze ilen
 Altında yelpaze ilen
 Ölçelim de o güzelin ince belin
 Bir gümüş endâze ilen

Sinop

Münire Tarabuş

BEN GİDERİM BATUMA

Ben giderim Batuma
 Batumun batağına
 Pencereden içeri
 Al beni otağına

Nazlı yârim geldim sana
 Fistanını toptasana
 Kemençeler çalınıyor
 Bize horon oynasana

Köşke serdim yatağı
 Gel derdimin ortağı
 Yataklar diken oldu
 Senden ayrı yatalı

Fistanını toptasana
 Kemençeler çalınıyor
 Bize horon oynasana
 Nazlı yârim geldim sana

Bıldırcının uçuyor
Kanağını açıyor
Bıldırki sevdiceğim
Bu yıl benden kaçıyor

Nazlı yârim geldim sana
Fistanını toptasana
Kemençeler çalınıyor
Bize horon oynasana

Haziantep

ADIR KURDUM DÜZLERE

Adır kurdum düzlere ellere vay
Diken oldum gözlere ellere vay
Şte ben gidiyorum ellere vay
Antep kalsın sizlere ellere vay

Ellere cicom cicom ellere vay
Giyin pembe şalvarı
Sallansın saçakları
Yerlere vay

Toğurt koydum dolaba ellere vay
Bugün başım kalaba ellere vay
Ârim küsmüş gidiyor ellere vay
İkilas Halebe ellere vay

Ellere cicom cicom ellere vay
Giyin pembe şalvarı
Sallansın saçakları
Yerlere vay

asa koydum yoğurdu ellere vay
eni kimler doğurdu ellere vay
eni doğuran ana ellere vay
alınan mı yoğurdu ellere vay

Ellere cicom cicom ellere vay
Giyin pembe şalvarı
Sallansın saçakları
Yerlere vay

Elâzığ

Şükrü Canaydın

KAR MI YAĞMIŞ ŞU HARPUTUN BAŞINA

Kar mı yağmış şu Harputun başına?
Kurban olam toprağına; taşına
Küçük yaşda bir yâr sevdim vay nenni
O da girmiş onüç ondört yaşına

Bir ah çeksem karşı dağlar yıkılır
Bugün posta günü canım sıkılır
Ellerin mektubu gelmiş okunur,
Benim yüreğıme hançer sokulur.

Küçük yaşdan bir yâr sevdim zulmü var.
Benim gibi bahtı kara kul mu var?
Küçük yaşdan bir yâr sevdim vay nenni
Görmek için düşmanlardan yol mu var.

Kırklareli

Âşık Ali Tamburacı

KALK GİDELİM YÂR SENİNLE

Kalk gidelim yâr seninle Nemseye
Ah sarı kâkül yâr döküvermiş enseye
Sen benimsin vermem seni kimseye

Gel gülüm gel gör ne hal oldu (yâr yâr) bana
Şimden de sonra yâr haram olsun şu yerler bana

Kalk gidelim yâr senin ile yokuşa
Ah sarı kâkül al yanağa yakışa
Mâil oldum o sendeki bakışa

Gel gülüm gel gör ne hal oldu (yâr yâr) bana
Şimden de sonra yâr haram olsun şu yerler bana.

Kayseri

KAYALAR KAYALAR

Kayalar kayalar yüksek kayalar,
Kayanın ardında keklik yayalar
Yâr göksün üstünde bergüzar durur,
Gizli yâdellerden nişan sayarlar.

Hele de hele şu yavrunun oynayışı
Irakıya meze yollayışı
Top zülûfünü sallayışı

Derya kenarında ceylân avlarım,
Ben gönlümü altın tele bağlarım,
Gül yârimin göçü yüklenmiş gider
Ardı sıra bakar bakar ağlarım.

Hele de hele şu yavrunun oynayışı
Irakıya meze yollayışı
Top zülûfünü sallayışı

Harpur

HAVUZ BAŞI TÜRKÜSÜ

Havuz başının gülleri
Şak şak öten bülbülleri,
O yârın dudu dilleri,

Allah yâr gele yâr gele
Umut var gele, tez gele

Havuz başında gül açar,
Kokusun etrafa saçar.
Benim yârim benden kaçar
Bağlantı.

Havuz başında yatmalı,
Yorganı baştan atmalı.
O yâri sarıp yatmalı.
Bağlantı.

Havuz başında yâr sandım,
Yârim sesine uyandım.
Kalktım boynuna dolandım.
Bağlantı.

Havuz başında bir testi,
Ne yaman bir rüzgâr esti.
O yâr benden ümit kesti
Bağlantı.

Ankara

MOR KOYUN

Aman mor koyun meler gelir,
Amanın dağları deler gelir.
Aman hakikatli yâr ise,
Yavrum geceyi böler gelir.

Nesine de yavrum nesine,
Sigara da koymuş fesine,
Aman ben yandım cilvesine.

Aman mor koyun meşelerde,
Amanın gül yağı şişelerde.
Aman evliler evine de gider,
Yavrum biz kaldık köşelerde.

Nesine de yavrum nesine,
Sigara da koymuş fesine,
Doyulmuyor yârin cilvesine.

Aman mor koyun kuzusuna,
Amanın kan kaynar pazusuna,
Aman ne deyim de ağlayım,
Yavrum alnımı vazısına.

Nesine de yavrum nesine,
Sigara da koymuş fesine,
Aman ben yandım cilvesine.

Çanakkale

Refia Berkalp

KARANFİLİN MORUNA

Karanfilin moruna,
Ölüyorum yoluna.
Çifte kurban adadım,
Sevdiğimin yoluna.

Karanfilim süt beyaz,
Ayrı düştük biz bu yaz,
Hediyeni istemem,
Mektubunu sıkça yaz.

Karanfilsin tarçınsın,
Neden böyle hırçınsın.
Ne küçüksün ne büyük,
Tamam benim harcımsın.

Harput

DAĞLAR TÜRKÜSÜ

Dağlar dağımdır benim,
Gam ortağımdır benim.
Çok söyletme ağlarım,
Yaman çağımdır benim.

Uy dağlar, dağlar, dağlar,
Başı dumanlı dağlar,
Göğsü çimenli dağlar.
Ben derdimi söylesem,
Yel durur bulut ağlar.

Dağları ağlasınlar,
Ko beni ağlasınlar.
Yârimin mendiliyle,
Yaramı bağlasınlar.
Bağlantı.

Dağlar taşıma felek,
Döner başıma felek,
Akibet kuş kondurur,
Mezar taşıma felek
Bağlantı.

Dağlar ağladı beni,
Gören ağladı beni.
Devri dönesi felek,
Çarpraz ağladı beni.
Bağlantı.

NAZLI KAVAK

Nazlı kavak aman gıcır gıcır gıcılar,
Nazlı da yavrunun yüreğinde sancı var.
Ben ölürsem benden gayri genci var.
Al martinini, dağları dolaşalım gezelim,
Hovardasına baskın verelim geçelim.

Nazlı kavak aman hep dalların kurusun,
Dökülsün yaprakların sularda çürüsün,
Beni yârdan ayıranlar sürünsün.
Al martinini, dağları dolaşalım gezelim,
Hovardasına baskın verelim geçelim,

Nazlı kavak aman aman eğivermiş dalını,
Soldurmamış yaprağını, dalım,
Nazlı yârim aman gel salını salını,
Al martinini, dağları dolaşalım gezelim.
Hovardasına baskın verelim geçelim.

Konya

Ali Çalışkan

KARANFİL OYLUM OYLUM

Karanfil oylum oylum,
Geliyor selvi boylum.
Selvi boylum gelirse... yandım hey
Şen olur benim göynüm... a n'ettin sevdiğimi

Karanfil olacaksın,
Sararıp solacaksın.
Ben hâkime danıştım... yandım hey
Sen benim olacaksın... a n'ettin sevdiğimi

Karanfil oymak oymak,
Olur mu yâre doymak.
Yâre doydu diyenin... yandım hey
Câizdir boynun vurmak... a n'ettin sevdiğimi

Harput

UY UY DEMEĞE GELDİM

Bülbülüm bağ gezerim.
Aşıkım dağ gezerim.
Yüz yerde yüz yaram var,
El sanır sağ gezerim.

Uy uy demeğe geldim
Yâri görmeye geldim
Yavrum yaran nerende
Merhem vurmağa geldim.

Bülbülüm kafesteyim,
Aşıkım hevesteyim,
Hâlâ sağım ölmedim,
Fakat son nefesteyim.
Bağlantı.

Bülbülüm neva bilmem,
Dertliyim deva bilmem,
Başıma bir iş geldi,
Başımdan sava bilmem.
Bağlantı.

Isparta

Gönen'li Kadir Acar

EVLERİNİN ÖNÜ MERSİN

Evlerinin önü mersin,
Ah sular içmem gadınım tersin tersin,
Mevlâm seni bana versin.

Al hançeri kadını, vur ben öleyim,
Ah kapınızda bidanem, kul ben olayım.

Evlerinin önü susam,
Ah su bulsam da gadınım çevremi yusam,
Açsam yüzünü, baksam dursam.

Al hançeri gadını, vur ben öleyim.
Ah gapınızda bidanem, kul ben olayım.

GÜZEL NE GÜZEL OLMUŞSUN

Güzel ne güzel olmuşsun,
Görülmeyi görülmeyi,
Siyah zülfün halkalanmış... aman aman
Örülmeyi örülmeyi.

Mendilim yudum, arıttım,
Gülün dalında kuruttum.
Adım ne idi unuttum,
Sorulmayı sorulmayı.

Seyirttim ardından yettim,
Eğildim yüzünden öptüm,
Adın bilirdim unuttum,
Çağırmayı çağırmayı.

Benim yârim bana küsmüş,
Zülfünü gerdana dökmüş,
Muhabbeti benden kesmiş,
Sevilmeyi sevilmeyi.

Çağır Karac'oğlan çağır,
Taş düştüğü yerde ağır,
Yiğit sevdiğinden soğur,
Sarılmayı sarılmayı.

Harput

AL ALMA TÜRKÜSÜ

Al almayı daldan al
Daldan alma elden al
Duydum gelin olisin
Dur ben ölem elden al

Uy Henno, Henno, Henno
Eller kınalı Henno
Gözler sürmeli Henno.

Al alma dörd'olaydı
Yiyene derd'olaydı
Al almayı veren yar
Sözüne merd'olaydı

Uy Habib, Habib, Habib
Sensin derdime tabib
Sensin yarama tabib.

Alma versem almazsın
Sen almadan kalmazsın
Hankı bağın gülüsen
Karlar yağsa solmazsın

Uy Henno, Henno, Henno
Eller kınalı Henno
Gözler sürmeli Henno.

Alma atışan kurban
Atıp tutuşan kurban
Älem de yol gidiyor
Senin gidişen kurban

Uy Habib, Habib, Habib
Sensin derdime tabib
Sensin yarama tabib.

Çal

BANA KARA DİYEN DİLBER

Bana kara diyen dilber,
Gözlerin kara değil mi?
Yüzünü sevdiren gelin,
Kaşların kara değil mi?

Beni kara diye yerme,
Mevlâm yaratmış, hor görme.
Ala göze siyah sürme,
Çekilir kara değil mi?

Hint'ten Yemen'den çekilir.
İner Bağdad'a dökülür.
Türlü taama ekilir,
Biber de kara değil mi?

Pınara konan kuğunun,
Kanadı beyaz çoğunun,
Çöldeki Arap beyinin,
Çadırı kara değil mi?

İllerde konup göçerler,
Lâle sümbülü biçerler,
Ağalar, beyler içerler,
Kahve de kara değil mi?

Karac'oğlan der inşallâh,
Görenler desin mâşallah,
Kara donludur Beytullâh,
Örtüsü kara değil mi?

HAFİZE İLE ŞEVKİNİN TÜRKÜSÜ

Şevki; yakışıklı, sesi, sözü ve sohbeti tatlı sanatkâr ruhlu bir hovarda. Evi, ailesi ve çocukları var. Var amma gençlik heyecanıyla yaşayan bir kişi olan Şevki Beyin Hafize isminde bir de sevgilisi var. Sevgi ve saygıyla kabullendiği evi yanında bir de Hafize'ye açmış olduğu bir yuva var. Aşk ve heyecanı bu yuvada buluyor, Hafize'yi deli gibi seviyordur.

Şevki beyin büyük oğlu Tefvik de bu ilişkiden haberdardır. Fakat Hafize'nin de kendisini bir evlât gibi yürekten sevmesi ve kendisinin yetişmesine önayak olması Tefvik'in bu mace-rayaya göz yummasına kâfidir.

Tefvik sık sık bu güzel, kibar ve neş'eli kadını ziyaret eder. Şevki Beyle Hafize'nin bu ilişkisini zamanla ev halkı da duyar. Fakat Şevki Beyin mevkîî hatırı için bu ilişkiye ev halkınca boyun eğilir.

Bir gün Tefvik'le ev hizmetçileri Ali adındaki çocuk akşam üzeri Hafize'nin evine giderler. Kapıyı çalarlar, aralarındaki işarete rağmen kapı açılmaz. İçerden yanık kokusunun geldiğini hissedince, güçlü bir çocuk olan Ali kapıyı omuzlar. İçeri girdiklerinde Hafize'nin boğularak öldürülmüş olduğunu görürler. Olaya yangın süsü vermek gayesiyle de mangaldaki ateş etrafa saçılmıştır.

Bu haber Korukoğlu Şevki'ye ulaştığı andan itibaren Şevki Bey deliye döner. On gün odasına kapanır. İşte o günlerde bu türküyü bizzat kendisi yakar.

Aradan yıllar geçer, fakat Hafize'nin aşkı bir türlü geçmez. Harput'ta oturamaz artık. Vazifesini Palu'ya naklettirir. Hafo'ya olan sönmeyen aşkıyla orada hayatını sürdürür.

HAFİZE İLE ŞEVKİ'NİN TÜRKÜSÜ

Hafo'mun evi kaya başında ala leylim
Oyalı yazma yandı kaşında vay beni
Şavkı'nın akli yoktur başında ala leylim

Dağlar daldadır, gözüm yoldadır, vay beni
Kız kaşın gözün adam aldadır vay beni

Hafo'mun evi kayaya bakar ala leylim
Akşamdan sonra çırılar yakar vay beni
Şavkı'nın durmuş yoluna bakar ala leylim

Dağlar daldadır, gözüm yoldadır, vay beni
Kız kaşın gözün adam aldadır, vay beni

Hamamdan çıkmış gider yoluna, ala leylim
Şeveler takmış pambuk koluna vay beni
Mevlam sabır ver Şavkı kuluna, ala leylim
Dağlar daldadır

Aşık Musa Arslan

YÜCE DAĞ BAŞINDA YAĞAN KAR OLSUN

Yüce dağ başında yağan kar olsun,
Yâr bana darılmış, ömrü var olsun.
Bana yâr olmayan kime yâr olsun,
Sanki kunduramın bir mihî düştü.

Varamıyom sana iğdeli gelin,
Eli deste deste buğdalı gelin.

Her zaman bağlanır mavılı yazma,
Yâr, gelip geçtikçe yüreğim ezme,
Vebâlim boynuna yadınan gezme,
Merhametsiz elinden yaram var benim.

Varamıyom sana iğdeli gelin,
Eli deste deste buğdalı gelin.

AŞ YEDİM DİLİM YANDI

Aş yedim dilim yandı
Köz düştü kilim yandı
Ben kilimi kayırmam
Bahçede gülüm yandı

Aş yedim yar elinden
Gül derdim har elinden
Başa tek güldürmedi
Ağladım har elinden

Aş yedim aş pişirdim
Yarıma gül dövşürdüm
Yarım uğruma çıkmış
Ben yolumu şaşırdım

Aş yedim acı kimin
Yar değil bacı kimin
Bahçemin katmer gülü
Başımın tacı kimin

Sivas

Âşık Veysel

MECNUNUM LEYLAMI GÖRDÜM

Mecnun'um Leylâ'mı gördüm,
Bir kerecik baktı geçti.
Ne sordum, ne söyledi.
Kaşlarını yıktı geçti.

Soramadım bir çift sözü,
Ay mıydı, gün müydü yüzü,
Sandım ki Zöhre yıldızı,
Şavkı beni yaktı geçti.

Ateşinden duramadım,
Ben bu sırra eremedim,
Seher vakti göremedim,
Yıldız gibi aktı geçti.

Bilmem hangi burç yıldızı,
Bu dertler yaralar bizi,
Gamze okun bazı bazı,
Yâr sineme çaktı geçti.

VELÎ'm eydür, ne hikmet iş,
Uyumadım ki diyem düş,
Zülfünü kement eylemiş,
Boynumuza taktı geçti.

Bolu

Emin Baran

ADA YOLU KESTANE

Ada yolu kestane
Amanın ada yolu kestane
Dökülür dane dane.
Amanın dökülür dane dane
Kızlar yola dizilmiş,
Amanın alahm birer dane.

Ada yolu düz gider
Amanın ada yolu düz gider,
Bir edalı kız gider
Amanın bir edalı kız gider.
O kız yolu şaşırmış,
Amanın inşallah bize gider.

Ada yolu yamandır
Amanın ada yolları yamandır,
Bolu dağı dumandır.
Amanın bolu dağı dumandır.
Dostlar vurun sazlara,
Amanın eğlenecek zamandır.

İstanbul

BAHRİYELİ

Gemilerde talim var,

Bahriyeli yârim var.

O da gitti sefere,

Ne talihsiz başım var.

Hani benim Recebim,

Recebim, sarı lira vereceğim.

Almazsan karakola gideceğim.

Gemi gelir yanaşır,

İçi dolu çamaşır.

Benim yârim pek güzel,

Gören gözler kamaşır.

Hani benim Recebim,

Recebim, sarı lira vereceğim.

Almazsan karakola gideceğim.

Gemi gelir yan verir,

İskeleyle şan verir.

Şu İstanbul kızları,

Koca diye can verir.

Hani benim Recebim,

Recebim, sarı lira vereceğim,

Almazsan karakola gideceğim.

Urfa

Mehmet Toptan

HARMAN YERİ SÜRSELER

Harman yeri sürseler... oy Senem

Yerine gül ekseler... esmer kaday ben alım

Bahtılı kız başına ...oy Senem

Sevdiğine varseler... esmer kaday ben alım

Harman yeri yaş yeri... oy Senem

Yavaş yeri hoş yeri... esmer kaday ben aldım

Gel beraber gezelim... oy Senem

Sevdiğim gitme geri... esmer kaday ben alım

KİREMITTE BUZ MUSUN?

Kiremitte buz musun?
 Gelin misin kız mısın?
 Yârim size varacam,
 Evde yalnız mısın?
 Yan Osman'ım yan...

Deniz üstünde biber,
 Kayıklar gelir gider.
 Ne mektup var, ne haber,
 Yüreğim yanar gider.
 Yan Osman'ım yan...

KARADIR KAŞLARIN

Karadır kaşların, ferman yazdırır.
 Bu âşk beni diyar diyar gezdirir.
 Lokman hekim gelse yaram azdırır,
 Yaramı sarmayâ yâr kendi gelsin.

Ormanlardan aşağı aşar giderim,
 Nazlı yâri kaybettim, ağlar gezerim.
 Ormanların gümbürtüsü başıma vurur,
 Nazlı yârin hayali karşımda durur.

Karadır kaşların, benzer kömüre.
 Yârdan ayrılması zarar ömüre.
 Ellerimden bağlasalar zencire,
 Kırarım zenciri, kaçırım yâre.

Ormanlardan aşağı aşar giderim,
 Nazlı yâri kaybettim, ağlar gezerim.
 Ormanların gümbürtüsü başıma vurur,
 Nazlı yârin hayali karşımda durur.

Uzağa gittim ki gelirim diye.
Tabanca doldurdum vururum diye.
Hiç aklıma gelmedi ölürüm diye.
Ölüm ver Allahım ayrılık verme.

Ormanlardan aşağı aşar giderim,
Nazlı yâri kaybettim, ağlar gezerim.
Ormanların gümbürtüsü başıma vurur,
Nazlı yârin hayali karşımda durur.

Üç güzel oturmuş karaya bakmaz,
İnsan sevdiğini dilden bırakmaz.
Hey Allahtan korkmaz kuldan utanmaz,
Gönül defterinden sildin mi beni?

Ormanlardan aşağı aşar giderim,
Nazlı yâri kaybettim, ağlar gezerim.
Ormanların gümbürtüsü başıma vurur.
Nazlı yârin hayali karşımda durur.

Urfa

Mahmut Güzel

HAYATLARI DEĞİRMİ

Hayatları degirmi,
Bu gelen yâr değil mi?
Sakıplar'dan üç güzel
Biri Eşref değil mi?

Aman Eşref canım Eşref
Uykudan uyattın beni
Kana boyattın beni

Hayatlarında durdum,
Aradım yarı buldum.
Çuha şalvarı al mintan
Eşrefime vuruldum.

Aman Eşref canım Eşref
Uykudan uyattın beni
Kana boyattın beni

Gele mi yâr gele mi,
O yar bize gele mi.
Seni sevdim seveli
Oldum gönül veremi.

Aman Eşref canım Eşref
Uykudan uyattın beni
Kana boyattın beni

Hatay

Emel Akça

ŞU KARŞIKI DAĞDA KAR VAR DUMAN YOK

Şu karşıki dağda kar var, duman yok,
Benim sevdiceğimde din var iman yok.
Vardım baktım nazlı yârime evde yok,

Ver benim sazım efendim ben gider oldum,
Süremedim lâvantayı, konsola koydum.

Şu karşıki dağda titrer dallar,
Benim gönlüm arzu çeker tomurcuk güller.
Kader kısmet böylemiş ne yapsın eller?

Ver benim sazım efendim, ben gider oldum,
Süremedim lâvantayı, konsola koydum.

Aydın

Mehmet Tepecik

EMİRİM SUYA GİDER

Emirim suya gider desti doldurur,
Testinin kulpuna bülbüller kondurur.
Emirimin yan bakışı beyler öldürür.

Emirim Emirim ben yine gelirim.
Akan çaylar gibi ağlar da gelirim.

Emirimin evleri taşlık değil mi?
Salıver kâkülü Emirim gençlik değil mi?
Cebine koyduğum harçlık değil mi?

Emirim Emirim ben yine gelirim,
Akan çaylar gibi ağlar da gelirim,

Kızılcahamam

Muzaffer Sarısözen

MEŞELER GÖVERMİŞ

Meşeler gövermiş, varsın göversin,
Söyleyin huysuza durmasın gelsin.
Varmasın kötüye, asılsın, ölsün,
Kötü adam var ömrünü yok eder.

Ben bilemedim yaylamızın yolunu,
Saçın uzun bağlasınlar kolumu.
Eğer anan seni bana vermezse,
Yemin ettim keseceğim yolunu.

Karaser deresi bükülür gider,
Zülüfler gerdana dökülür gider,
Bir yiğit te sevdiğini almazsa,
O yiğidin ömrü sökülür gider.

Aydın

ŞU DALMANIN DAĞINI DA DUMAN BÜRÜDÜ

Şu dalmanın dağını da duman bürüdü
Üçyüz atlı aman, beşyüz yayan yürüdü
Benim de yârim aman şu cihanda bir idi

Amanın da beyler, beyler; avdan geldim yorgunum
Yorgun da değil aman, bir güzele vurgunum

Şu Dalmanın aman çeşmeleri burmalı
Yâr üstüne aman, yâr seveni vurmali
Yâr üstüne aman, yâr seveni vurmali

Amanın da beyler, beyler; avdan geldim yorgunum
Yorgun da değil aman, bir güzele vurgunum.

Çanakkale

Kemal Nizam Bigalı

YATMA YEŞİL ÇİMENE

Yatma yeşil çimene
Uyur uyanamazsın
Yârim benim sevgime
Niçin inanamazsın

Yol verin dumanlı dağlar
Söyle canım ayrılık mı var

Çeşmelerin taşına
Çıkma öyle karşıma
Seni sevdim seveli
Neler geldi başıma

Yol verin dumanlı dağlar
Söyle canım ayrılık mı var

Yeşil giyme yeşerir
Yeşil yere döşenir
Senin gibi güzeli sevmeye kim üşenir
Sevmeye kim üşenir

Yol verin dumanlı dağlar
Söyle canım ayrılık mı var

AYVANA SERDİM KİLİM

Ayvana serdim kilim
Gel otur benim gülüm
Ne dedim de darıldan
Lal olsun benim dilim

Ayvan evimdir benim
Ayvan meskenim benim

Ayvana serdim keçe
Neçe bir ömrüm geçe
Hak yoluna üç kurban
Yar gele burdan geçe

Ayvan evimdir benim
Ayvan meskenim benim

ARDIÇTANDIR KUYULARIN KOVASI

Ardıçtandır kuyuları kovası
Suya koyvermiyor gızın gâvur anası
Ne ettim de aldandım, Allahından bulası

Dolandım dağları kar bulamaldım
Halime münasip yar bulamadım

Uzun olur kuyuların zenciri
Gıymatlı olur Âşalı'nın inciri
Salı verin amanın aman del'oğlandan zenciri

Dolandım dağları kar parça parça
Âşalım geliyor el çırpı çırpı

EDİRNE'NİN ARDI BAĞLAR

Edirne'nin eşrafından yağız bir delikanlı vardır ki, Dankile isimli bir Rum kızına aşıktır. Delikanlının adı Mestan'dır. Dankile güzel mi güzel bir kızdır. Gençler birbirlerini deli gibi sevmektedirler. Fırsat buldukça Meriç kıyısında buluşur, gelecekte konuşurlar. Köy halkı bu sevgiyi sezinleyince rahatsız olur. Eşraftan bir delikanlı nasıl olur da bir Rum kızını sever.

Umutsuzluğa düşen gençlerin akıllarına bir fikir gelir. «Niye buralardan kaçıp uzaklara gitmiyoruz.» Böyle düşünürlerken bu meseleyi şerefsizlik sayan Mestan'ın allesi Meriç kıyısında onları öldürtür. Türkü bu olay üzerine yakılır.

Edirne

EDİRNE'NİN ARDI BAĞLAR

Edirnenin ardı bağlar

Meriç akar, moru Dankilom sular çağlar

Eşinden ayrılan ağlar

Ay oldu mu, moru Dankilom duyuldu mu?

Hacıoğlu Mestan gibi vuruldu mu?

Edirne köprüsü taştan

Sen çıkardın moru Dankilom beni baştan

Ayıldılar beş kardaştan

Ay oldu mu, moru Dankilom duyuldu mu?

Hacıoğlu Mestan gibi vuruldu mu?

İzmir

ASMALI MENCERE

Asmalı mencere,
Kara gözlüm, al beni içere

Merdivenim kırk ayak
Kırkına vurdum dayak
Benden başka seversen
Kalkmaz döşeklerde yat

Kaleden indirdiler
Kır ata bindirdiler
Üç günlük güvey iken
Yemene gönderdiler

İzmir - Bergama

Yusuf Babacan

ELA GÖZLÜ BENLİ DİLBER

Ela gözlü benli dilber
Koyma beni el yerine
Altın kemerin olayım
Dola beni bel yerine

Hadi hadi canım hadi
O bakışlar beni baydı
Seni seni zalım seni
Nerelerde bulsam seni
Kendime alsam seni
Sineme sarsam seni

Gel kız karşımda dursana
Nedir şu halim sorsana.
Saçımdan bir tel versene
Koklayayım gül yerine

Hadi hadi

Karac'oğlan der nolayım
Kolum boynuna dolayım
Nazlı yar kölen olayım
Kabul eyle kul yerine

Hadi hadi

PENCEREMİN ALTINDA ZERDALİ DALI MISIN?

Bu türkünün hikâyesi Çankırı'nın Çerkeş kazasının Hacı-bey köyünde yaşanmıştır.

Altı çocuğuyla beraber yoksul bir hayat süren, bütün umutları toprağa bağlı bir aile vardır. Bu ailenin Gülbahar isimli bir de güzel bir kızları vardır. Henüz onbeş yaşında olan Gülbahar'ın gönlünde köyün zenginlerinden bir ağanın oğlu Murat yatmaktadır. Murat bu sevgiden habersizdir.

Gülbahar her gün testisini alır çeşmeye gider. Gider ama düşüncesiyle Murat'ı da beraber götürür. Testisini doldurur. Penceresinin önündeki zerdali ağacını sular, ama bu işleri yaparken hep Murat'ı düşünmektedir. Birgün çeşme başında Murat'ı gördü. Heyecanını gizliyemedi Gülbahar. Elleri titriyor, yüzü durmadan renk değiştiriyordu. Murat dayanamadı sordu:

— Beni sevdiğini söylüyorlar köyde, doğru mu bu?

Gülbahar bu sefer daha da heyecanlandı, bir şey diyemeden kaçamak bir bakışla Murat'ın yüzüne baktı, hızla oradan uzaklaştı. Bakış o bakış. Murat'ın da içine bir ateş düşmüştür. Her gün çeşme başında buluşmaya başlarlar. Murat'ın babası bunu duyar. Oğlunun bir fakir kıızıyla ilgilenmesini istemiyordur. Komşu köyden bir kızla Murat'ın nikâhını kıydırır. Bütün umudunu yitiren Gülbahar ekmekten aştan kesilir, günlerce ağzına bir şey koymaz. Artık her şeyin bittiğine kanaat getirir ve kendisini, büyük bir umutla beslediği zerdali ağacına asar. Çünkü davul zurna sesleri köyün sessizliğini yıkmıştı, gelin geliyordu.

Her şeyden habersiz Murat pek düşünceliydi. Haberi duyunca beyninden vurulmuşa döndü. Kendisine ve insanlara, dünyaya lânet ediyordu. Çok geçmeden aklını kaybetti. Bir daha da eski haline gelmedi.

Çankırı

PENCEREMİN ALTINDA

Penceremin altında da a beyim
Zerdali dalı mısın?
Düşkün düşkün duruyon da a beyim
Benden sevdalı mısın.

Hep kara leyli de bakışır aman
Kaşları gözlere yakışır aman

Penceremin altında da a beyim
Kitap almış okuyor.
Perçemine yağ sürmüş te a beyim
Yel estikçe kokuyor.

Hep kara leyli de bakışır aman
Kaşları gözlere yakışır aman

Pencereden bakıyor da a beyim
Şeker olmuş akıyor.
Bu sevda nasıl sevda da a beyim
Beni candan yakıyor.

Hep kara leyli de bakışır aman
Kaşları gözlere yakışır aman

Uşak

EY SU YOLU

Ey su yolu su yolu... edalım hey
Boş gider gelir dolu
Testi de kulpun kırılısın... edalım hey
Yoruldu yârin kolu

Güyer bostanım güyer... edalım hey
Su gelir bendi döyer
Hem yetimim hem öksüz... edalım hey
Her gelen beni döyer

Deyirmenin bendine... edalım hey
Döner kendi kendine
Değirmende üç kız var... edalım hey
En güzeli kendime

Van

Özdemir Aşkîner

ÇORABI ÇEKTİM DİZİME

Çorabı çektim dizime
İndim Ereğin düzüne
Diz be diz otururken
Hasret kaldım yâr yüzüne

Bele midir zalımın kızı
Sen beni derde salıpsan
Di gel otur gel yanıma
Belki de halımdan bilirsən

Kızım sen Türkmen kızısən
Sen beni derde salıpsan
Gel otur gel yanıma
Belki de halımdan bilirsən

Bele midir zalımın kızı
Sen beni derde salıpsan
Di gel otur gel yanıma
Belki de halımdan bilirsən

Mardin

Bedri Olcay

BAHAR GELDİ GÜL AÇTI

Bahar geldi gül açtı
Bülbül yerinden uçtu... yar yar di yar...
Şu benim deli gönlüm
Başıma neler açtı... yar yar di yar...

Seherin vakti geçti
Sinemi yaktı geçti... yar yar di yar...
Hazırlanmış gitmeye
Güzelim baktı geçti... yar yar di yar...

Yüreğim oldu pare
Aşka bulunmaz çare... yar yar di yar
Ah yalnız yaşayamam
Gideceğim o yâre... yar yar di yar

Sakarya

ALLI YAZMA BAŞINDA

Allı yazma başında
Yavrum kalem oynar kaşında
Benim sevdiğim güzel
Aman onüç ondört yaşında
Vay vay... vay aman
Ayrı da düştüm yavrum ben duramam

Allı yazma бүрінür
Aman saçı yerde sürünür
Benim sevdiğim dilber
Yavrum nerelerde görünür
Vay vay... vay aman
Ayrı da düştüm yavrum ben duramam

Ağrı

AĞRI DAĞINDAN AŞTIM

Ağrı dağından aştım
Çayır çimene düştüm
Ne belalı başım var
Vefasız yâre düştüm

Kışlanın önü pınar
Hep kuşlar ona konar
Bu gün yâri görmedim
Yüreğim ona yanar

Dağda hayladım kurdu
Atım terledi durdu
Karşıdan gelen güzel
Beni yürekten vurdu

Bilecik

ELMANIN BİR YANI PEMBE

Elmanın bir yanı pembe
Hak nazarım kaldı sende
Arayıp bulduğum yerde
 Al elmayı, beş elmayı
 Bas daline al elmayı

Elmam dalinde eş midir
Biribirine eş midir
Güzel sevmesi iş midir
 Al elmayı, beş elmayı
 Bas daline al elmayı

Elmanın bir yanı sarı
Ben çekerim ah ü zarı
Arayıp bulsam ben yâri
 Al elmayı, beş elmayı
 Bas daline al elmayı

Bitlis

BAĞA VARDIM NAR İÇİN

Bağa vardım nar için... ben yandım, yâr yandım
Gül kopardım yâr için... Yandım gülüm bir tanem

El vurma, diz kırma yüreğim yaralı
Beni baştan çıkartan o göz karalı

Bağa vardım budanmış... ben yandım, yar yandım
Ah yine bülbül dadanmış... Yandım gülüm bir tanem

El vurma, diz kırma yüreğim yaralı
Beni baştan çıkartan o göz karalı

Terzilerde makine... ben yandım, yâr yandım
Kalk gidelim hakime... yandım yâr bir tanem

El vurma diz kırma yüreğim yaralı
Beni baştan çıkartan o göz karalı

Bursa

BİNDİM ATIN BİRİNE

Bindim atın birine
Geçtim Urumeline
Urumelinin kızları
Sürmelidir gözleri

Kavak senden uzun yok
Dallarında üzüm yok
Eller ne derse desin
Başkasında gözüm yok

Bursa

DERELER DOLDU TAŞINAN

Dereler doldu taşınan
Gözlerim doldu yaşınan
Ben nerelere varayım... a yârım dayanamıyom
Bu gülmedik başınan

Acem şalı belinde
Bir ucu da halimenin elinde
Halime de benim olmazsa... a yârim dayanamıyom
Durmam şu Bursanın köyünde

Afyonkarahisar

Abdullah Uluçelik

ÇEMBER OYUN HAVASI

Çemberim dalda kaldı,
Gözlerim yolda kaldı.
Yıkılası meyhane,
Sarhoşum nerde kaldı?

Eyvahlar olsun,
Olsun da, kadehler dolsun.

A sokaklar sokaklar,
Yarım şeker ufaklar.
Pul pul olsun dökülsün,
Seni öpen dudaklar.

Eyvahlar olsun,
Olsun da, kadehler dolsun

Çemberim yola yola,
Ben düştüm gurbet ele,
Ben o yardan ayrılmam,
Meğer Allah ayıra.

Eyvahlar olsun,
Olsun da, kadehler dolsun.

Erzincan

KEKLİK GİBİ KANADIMI SÜZMEDİM

Keklik gibi kanadımı süzmedim,
Murad alıp doya doya gezmedim,
Bu kara yazıyı kendim yazmadım.

Alnıma yazılmış bu kara yazı
Kader böyle imiş ağlarım bazı
Gönül ey... sebebim ey...

Geceleri uyku girmez gözüme,
Zalım yastık diken olur gözüme,
Uyma dedim uydun eller sözüne.

Alnıma yazılmış bu kara yazı
Kader böyle imiş ağlarım bazı
Gönül ey... sebebim ey...

Diğarbakır

Mehmet Ali Erdem

BİR ÇAKET İSTEREM

Bir çaket isterem beli dar ola,
Bir çubuğı yeşil biri al ola.
Kadir mevlam senden bir yar isterem,
Ölene dek o yar bana yar ola mal ola.

Hele yâr yâr
Dinsiz yâr, İmansız yâr, mürvetsiz yâr
Al hançeri vur sineme iki yâr
Gör ki benim bu sinemde neler var

Bir çaket isterem koli yazmalı,
El ele vermeli sehra gezmeli.
Kadir mevlam senden bir yar isterem,
Topuğı halhalli burnu hızmalı.

Hale yâr yâr
Dinsiz yâr, İmansız yâr, mürvetsiz yâr
Al hançeri vur sineme iki yar
Gör ki benim bu sinemde neler var

HAVUZ BAŞININ GÜLLERİ

Havuz başının gülleri,
Şak şak öter bülbülleri.
O yârin dudukilleri,

Balam kaşların gözlerin,
Seni sinemde gizlerim.
Onbir aydır yol gözlerim.

Havuz başında üç testi,
Ne yaman bir rüzgâr esti,
O yâr benden ümit kesti.

Balam kaşların gözlerin,
Seni sinemde gizlerim.
Onbir aydır yol gözlerim.

Havuz başında yatmazdım,
Yorganım yele açmazdım.
Sensiz bir yere gitmezdim.

Balam kaşların gözlerin,
Seni sinemde gizlerim.
Onbir aydır yol gözlerim.

HANGİ BAĞIN BAĞBANİSAN

Hangi bağın bağbanisan gülüsen... gülüsen
Aldın aklım ettin beni deli sen aman
Yüz yıl geçse gene benim malımsan... malımsan
İsterem ki bir gün evvel gelesen aman

Öldüm bittim eridim kul oldum aman
O senin aşkın elinden eridim aman
Sesin aldım yüzün gördüm ayıldım aman

Diyarbakır etrafında bağlar var... bağlar var
Fıtil işler yüreğimde yara var aman
Sen gidersen benim başka kimim var... kimim var
İsterem ki bir gün evvel gelesen aman

Öldüm bittim eridim kül oldum aman
O senin aşkın elinden bayıldım aman
Sesin aldım yüzün gördüm ayıldım aman

Adana

Aziz Şenses

YENİCE YOLLARI

Yenice yolları bükülür gider,
Zülûf ak gerdana dökülür gider.
Yigidin sevdiği güzel olunca
Ömrü ardı sıra sökülür gider

Yürüdüm yürüdüm yolda yorulдум,
Giden yârin gülüşüne vuruldum,
Dünya yalan imiş ben yeni bildim
İşin gücün dalga imiş yâr senin.

Tomurcuk gül olsan hâr olamazsın,
Azrail olsan can alamazsın,
Dünyayı kalbura koysan elesen
Sen de benim gibi yâr bulamazsın.

Tomurcuk gül olsan elime almam,
Yüzbin yemin etsen billah inanmam.
Yandım ateşine bir daya yanmam
İşin gücün dalga imiş yâr senin?

Diyarbakır

VARDIM YARIN BAHÇASINA

Vardım yârin bahçasına bir nar aldım, yemağa,
Meramin nar yemağ değil gettim yâri görmağa,
Yâra bir çüt sözüm vardır utanıram demağa,

Dağlar daşlar dayanamaz ah u zârıma benim,
Gider isen selâm söyle nazlı yarıma benim.

Vardım yarın bahçasına çevrilir şişte kebab,
Dolandım yüzine baktım sanki doğmuş mâhitap,
Benden gayri yâr seversen seni çarpsın Dört Kitap.

Dağlar daşlar dayanamaz ah u zârıma benim,
Gider isen selâm söyle nazlı yarıma benim.

Malatya

BİR MEKTUP YAZDIRDIM

Bir mektup yazdırdım Urfa'lı kızına,
Zahımın kızı anam, bakmaz yüzüme.
Anam duyar ise, vurur dizine,

Uy nenni nenni
Askerim nenni
Esmerim nenni

Bir mektup yazdırdım bir ucu kara,
Künyemiz geliyor anam karakollara.
Anam duyar ise, düşer yollara.

Uy nenni nenni
Askerim nenni
Esmerim nenni

Evlerinin önü mermer döşeli,
Doktorlar geliyor anam, eli şişeli.
Üç gün oldu ben bu aşka düşeli.

Uy nenni nenni
Askerim nenni
Esmerim nenni.

ÇARŞAMBA DEDİKLERİ

Çarşamba dedikleri,
Şekerdir yedikleri.
Hiç aklımdan çıkmıyor
O yarin dedikleri,

Telgrafın tellerinin rengi kurşuni,
Genç yaşında atma bana mavzer kurşuni.
Çarşamba'nın ortasından
Akıyor ırmak,
Her yiğidin kârı değil
Sözünde durmak.

Çarşamba yazıları,
Körpedir kuzuları.
Allah alnıma yazmış
Bu kara yazıları.

Telgrafın tellerinin rengi kurşuni,
Genç yaşında atma bana mazver kurşuni.
Ben samsun'a gidemiyom
Kâr olmayınca.
Samsun bana haram olsun
Yâr olmayınca.

Antalya

Hüseyin Balkan

ANYALYANIN MOR ÜZÜMÜ

Antalya'nın mor üzümü
Severler boyu uzun
İmamın küçük kızını
Sarsam ne zaman, ne zaman
Sevsem ne zaman, ne zaman

Saran kollar yorulur mu bir zaman
Seven kollar yorulur mu bir zaman

Antalya'nın kuyuları
Çayır çimen kıyıları
Avdan gelir dayıları
Sarsam ne zaman, ne zaman
Sevsem ne zaman, ne-zaman

Saran kollar yorulur mu bir zaman
Seven kollar yorulur mu bir zaman

Antalya'nın altı bakır
Atlar gelir şakır şakır
Sevdiğimin gözü çakır
Sarsam ne zaman, ne zaman
Sevsem ne zaman, ne zaman

Saran kollar yorulur mu bir zaman
Seven kollar yorulur mu bir zaman

Aydın

HER GÜN SARHOŞ

Her gün sarhoş, her gün sarhoş şu Aydın'ın uşağı,
Al kanlara boyanmış da Trablus kuşağı.

Aman ya ne
Yoktur çare
Eller ala ne derler

Ah bey oğlu, vay bey oğlu, yandı yandı kül oldu.
Ne olduysa bana oldu, güzel sana ne oldu,

Aman ya ne
Yoktur çare
Eller ala ne derler

Ay mı doğdu, gün mü doğdu Pınarbaşı köşküne
Sen doldur da ben içeyim nazlı yârin aşkına.

Aman ya ne
Yoktur çare
Eller ala ne derler

Hatay

Mehmet İpek

GÜL KURUTTUM

Gül kuruttum gül kuruttum,
Yâri sinemde uyuttum.
Yâr söyledi ben unuttum.

Ah akabinde coştı gönül,
Yârdan ayrılması müşkül

Gül ezerler gül ezerler,
Gülü tabağa dizerler.
Güzeli candan severler.

Ah akabinde coştı gönül,
Yârdan ayrılması müşkül

Şereflikoçhisar

Muzaffer Sarısözen

KARA KAŞ ALTINA ÇEKMiŞ SÜRMELER

Kara kaş altına çekmiş sürmeler,
Ak göğsün üstünde gümüş düğmeler.
İnadından dar geliyor düğmeler,
Düğmelerin sedeftendir sevdiğim.

Sürmelimin kaşlarına mailem,
Ayda bir selâmı gelse kailem.
Ben senden ümidi keser değilim.
Derdime derman olur musun acep?

Bahçenize biber ektim biterse,
Garip bülbül gül dalında öterse.
Benim vadem senden evvel biterse
Derdime derman olur musun acep?

KIRAZ ALDIM DİKMEDEN

Bu türkü aslında bir ağıttır. Bolu'nun bir köyünde, köyün zenginlerinden birinin Halime isminde güzel bir kızı vardır. Güzelliği dillere destan bir kız. Köyü bütün delikanlıları ona tutkundur; gece gündüz onun hayaliyle yaşarlar. Ama o Mehmet isimli yakışıklı bir genci sevmektedir. İki genç fırsat buldukça Taşbaşı'nda buluşurlar, gelecek günlerini hayal ederler. Taşbaşı denen yer üç tarafı uçurum bir dağ başı. Onlar öyle her an hayal kura dursunlar. Bir gün acı bir haber gelir kullaklarına. Babası Halime'yi şehirde oturan zengin birine verecekmiş. Gençlerin ve bunların sevdasını bilen köy halkının yalvarma ve yakarmaları boşa gider. Babası kararlıdır. Gelin gideceği gün Halime gelinliğini giyeceğine Mehmet'le buluşup yine Taşbaşı'na giderler. Ertesi gün Taşbaşı'nda bu iki sevgilinin cesedi bulunur. Baba pişman, köy halkı üzgündür, ama vakit çok geçtir artık.

Mengen

Emin Baran

KIRAZ ALDIM DİKMEDEN

Kiraz aldım dikmeden,
Halimem dallarını bükmeden,
Bir armağan ver bana
Halimem ben gurbete gitmeden,

Tombalacık Halimem, yar başına gel,
Ben gidiyorum Bolu'ya, düş peşime gel.

Ocak başında kaldım.
Halimem ince fikire daldım.
Kapılar açılırken
Halimem seni geliyor sandım.

Alçaklara kar yağıyor, üşümedin mi?
Sen bu işin sonunu hiç düşünmedin mi?

Tütün aldım Hendek'ten,
Halimem hekim gelir Devrek'ten.
Hekim buna neylesin
Halimem yangınımız yürekten.

Algın mısın Halimem, baygın mısın gel,
Hiç haberin gelmiyor, dargın mısın gel.

Malatya

Kemal Çıgırık

GEZMEDİM YORULMADIM

Gezmedim yorulmadım... Cemil
Boş yere kırılmadım... Cemil
Sana benzer dünyada... Cemil
Bir başka bulamadım... Cemil

Anan öle... Cemil
Baban öle... Cemil
Yetim kalasın... Cemil
Benim olasın... Cemil

Kayalıkta bir kuş var... Cemil
Kanadında gümüş var... Cemil
Yârim gitti gelmedi... Cemil
Elbet bunda bir iş var... Cemil

Anan öle... Cemil
Baban öle... Cemil
Yetim kalasın... Cemil
Benim olasın... Cemil

Kırşehir

BİTER KIRŞEHİRİN GÜLLERİ

Biter Kırşehirin gülleri biter efendim
Şakıyıp dalında bülbüller öter.

Gülüm aman aman,
Sebep aman aman,
Efendim aman...

Aynam düştü yerlere,
Karıştı gazellere.
Tabiatım kurusun
Bakarım güzellere.

Güzelleri çoktur da hep yeni yeter efendim
Kaşının üstünde keman görünür.

Gülüm aman aman,
Sebep aman aman,
Efendim aman...

Aynam düştü yerlere,
Karıştı gazellere.
Tabiatım kurusun
Bakarım güzellere.

Sivas - Kaşkışla

Kağızman'lı Hıfzı'nın

SEFİL BAYKUŞ NE GEZERSİN BU YERDE

Sefil baykuş ne gezersin bu yerde,
Yok mudur vatanın illerin hani?
Küsmüş müsün selamımı almadın,
Şeyda bülbül, şirin dillerin hani?

Ecel tuzakını açamaz mısın?
Açıp ta içinden kaçamaz mısın?
Azad eyleseler uçamaz mısın?
Kırık mı kanadın kolların hani?

Bir kuzu koyundan ayrı ki durdu,
Yemez mi dağların kuşuyla kurdu.
Katardan ayrıldın şahin mi vurdu?
Turnam teleklerin tellerin hani?

Aç mısın yok mudur ekmeğin aşın?
Odan ne karanlık, yok mu ataşın?
Hanidir güveğin hani yoldaşın,
Hani kapın bacan yolların hani?

Kara yerde mor menevşe biter mi?
Yaz baharda ishak kuşu öter mi?
Bahçede alışan çölde yatar mı?
Uyan garip bülbül güllerin hani?

Bunda yorgan döşek yastık var mıdır?
Bu geniş dünyada yerin var mıdır?
Dalın tahta duvar, önün yar mıdır,
Yeşil başlı sunam göllerin hani?

Körpe maral idin dağlarımızda,
Dolanırdın sol u sağlarımızda,
Taze fidan idin bağlarımızda,
Felek mi budadı dalların hani?

Gelinlik esvabı dar mı biçildi?
Düğününde acı şerbet içildi.
İlikle, düğmele, göğsün açıldı,
N'oldu kemer beste bellerin hani?

Alışmış kaşların var mı kınası?
Ala idi o gözlerin binası.
Kocaldın mı onbeş yılın sunası,
Yok mudur takatın hallerin hani?

Emmim kızı, aç kapıyı gireyim.
Hasta mısın halin hatırın sorayım.
Susuz değil misin bir su vereyim,
Çaylarda çalkanan sellerin hani?

Yatarsın gaflette gamsız kaygusuz,
Ninni balam ninni kalma uykusuz.
Hem garip hem çıplak hem aç hem susuz,
Felek fukarası malların hani?

Her gelip geçtikçe selâm vereyim,
Nişangâh taşına yüzüm süreyim,
Kaldır nikabını yüzün göreyim,
Ne çok sararmışsın hallerin hani?

Civan da canına böyle kıyar mı?
Hasta başın taş yastığa koyar mı?
Ergen kıza beyaz bezler uyar mı?
Al giy allı balam alların hani?

Daha seyrangâha çıkamaz mısın?
Çıkıp ta bağlara bakamaz mısın?
Kaldırsam ayağa kalkamaz mısın?
Ver bana tutayım ellerin hani?

Sen de Hıfzı gibi tezden uyandın,
Uyandın da taş yastığa dayandın,
Aslı hanım gibi kavruldun, yandın,
Yeller mi savurdu küllerin hani?

Söğüt

Mustafa Şimşek

SÖĞÜDÜN ERENLERİ

Söğüdün erenleri,
Çevirin gidenleri.
Ne güzel baş bağıyor
Söğüd'ün güzelleri.

Aldırdın beni, gül iken
Soldurdun beni.

Söğüdün çarşısına,
Gün doğar karşısına.
Ah insan hile yapar mı
Kapı bir komşusuna?

Aldırdın beni, gül iken
Soldurdun beni.

Elmayı yüke koydum,
Ağzını büke koydum.
Ah aldı yâri elimden
Boynumu büke koydum.

Aldırdın beni, gül iken
Soldurdun beni.

Maraş

Ökkeş Eşkin

KARA ÇADIR DÜZDEDİR

Kara çadır düzdedir
Top zülûfler yüzdedir
Oniki gelin sevdim
Gine gönlüm kızdadır

Aman aman Eminem
Yavru da güzel Eminem
Aman aman Eminem
Yavru da güzel Eminem

İndim dereye durdum
Bir çift güvercin vurdum
Bir gelinin uğruna
Onbeş altın bozdurdum

Aman aman Eminem
Yavru da güzel Eminem
Aman aman Eminem
Yavru da güzel Eminem

YAŞ NANE KURU NANE

Yaş nane kuru nane,
Aman kül oldum yane yane.
Ne ben öldüm kurtuldum
Aman ne sen geldin imane.

Odalara küçük hanım odalara vay...
Şimdi de rağbet modalara vay...

Çayır çıktı dizime,
Aman dolaş da gei izime.
Diz dize otururken
Aman hasret kaldım yüzüne.

Odalara küçük hanım odalara vay...
Şimdi de rağbet modalara vay...

Eğme de güzel kaşını,
Aman kim bağladı kaşını.
Ayrılan kavuşmaz mı?
Aman sil gözünün yaşını.

Odalara küçük hanım odalara vay...
Şimdi de rağbet modalara vay...

KALENİN ARDINDA

Kalenin ardında üç ağaç incir,
Elimde kelepçe, boynumda zencir.
Zenciri sallama kollarım incir.

Atma bu daşları ben yaralıyam,
Elâlem al geymiş ben karalıyam.

Kalenin ardında bir daş olaydım,
Gelene geçene yoldaş olaydım.
Bacısı gözele kardaş olaydım.

Kalmıya kalmıya ahım kalmıya,
Beni yârdan eden miraz almıya.

Kalenin ardında ekerler küncü,
Ekerler biçerler bîr avuç inci.
Yâr bana göndermiş ayva turuncu

Atma bu daşları ben yaralıyam,
Elâlém al geymiş ben karalıyam.

Kalenin ardına ekerler darı,
Ekerler biçerler yarı ba yarı.
Yar bana göndermiş ayvayla narı.

Kalmıya kalmıya ahım kalmıya,
Beni yârdan eden miraz almıya.

Afyonkarahisar

*Şükrü Hanlı -
Kâzım İşnas - Çakal Ali*

KAPI ARDINA ASA KOYMUŞ ELEGİ

Kap'ardına asa koymuş eleği,
Bekârların genç kızlardan dileği,
Anasının mühür gözlü meleği.

Aman yârim evleriniz nerd'olur?
Eller sarar yüreğime derd olur.

Yeni çıkmış kestanenin dalına,
Beni koymadılar kendi hâlime,
Kamalar mı sokam kendi kalbime.

Aman yârim evleriniz nerd'olur?
Eller sarar yüreğime derd olur.

Yol üstüne kura koymuş çıkırığı,
Kendi havasına bükür ipliği,
Anasının bir tanecik kekliği.

Aman yârim evleriniz nerd'olur?
Eller sarar yüreğime derd olur.

Dam başına asakoymuş kalburu,
Bekârları yatağından kaldırı,
Bu dert bizi iflah etmez öldürü.

Aman yârim evleriniz nerd'olur?
Eller sarar yüreğime derd olur.

Kars

İsmail Başaran

SALLANA SALLANA GELİR GEÇERSİN

Sallana sallana gelir geçersin,
Ele yan yan bahma beni üzersin.
Evvel benim idin şimdi geçirsin
Neden uzahlardan bahan ben oldum?

Gözleri güzel kız,
Saçları sarı kız,
Gel gidek bize.

Seherde uğradım yârın yanına,
Tutmadı dillerim diyem, yâr eylen.
Söylediğin sözde niçin durmadın
Hey insafsız kız, bahtı kara kız?

Gözleri güzel kız,
Saçları sarı kız,
Gel gidek bize.

Bülbül ne gezersin bizim bu bağda,
Bilki bu bağ güzellerin bağıdır.
Zahmet çekip yuva yapma bu bağda
Felek vurur yurdun yuvan dağıdır.

Gözleri güzel kız,
Saçları sarı kız,
Gel gidek bize.

Çoruh

Cevri Altıntaş

ÇEPER ÇEKTİM

Çeper çektim yol açtım,
Kızıl güle dolaştım.
Yağma yağmur, yel esme
Ben yârime kavuştum.

Kız niye, niye, niye
Öldüm yâr diye diye

Karşıda elmalıklar,
Suda oynar balıklar.
Ne böyle sevda gördüm
Ne böyle ayrılıklar.

Kız niye, niye, niye
Öldüm yâr diye diye

Karşıda gördüm seni,
Gül iken derdim seni.
Derdin belân ben çektim
Ellere verdim seni.

Kız niye, niye, niye
Öldüm yâr diye diye

ZEYNEBİM

Zeynep bu güzellik var mı soyunda?

Elvan elvan güller biter koynunda.

Arife gününde bayram ayında.

Zeynebim Zeynebim allı Zeynebim,
Üç köyün içinde şanlı Zeynebim.

Söğüdün yaprağı narindir narin,

İçerim yanıyor dışarım serin.

Zeynebi bu hafta ettiler gelin.

Zeynebim Zeynebim allı Zeynebim,
Üç köyün içinde şanlı Zeynebim.

Zeynebe yaptırdım altından tarak,

Tara kâkülünü gerdana bırak,

Zeynebe gidemem yolumuz ırak.

Zeynebim Zeynebim allı Zeynebim,
Üç köyün içinde şanlı Zeynebim.

Kangaldan aşağı Mamaşın yolu,

Derindir kuyusu serindir suyu,

Güzeller içinde Zeynebim huyu.

Zeynebim Zeynebim allı Zeynebim,
Üç köyün içinde şanlı Zeynebim.

YÜRÜ GÜZEL

Yürü güzel yürü saçın sürünsün,

Sürünsün de bellerine bürünsün.

Evvel benim idin şimdi kiminsin?

Şimdi karşılardan bakan ben oldum.

Yürü güzel yürü ömrümün varı.
Ağustosta erir dağların karı.
Günde onbeş kere gördüğüm yârı
Şimdi karşılardan bakan ben oldum.

Dağ başında bir topacık kar idim,
Gün vurdu da ılgıt ılgıt eridim.
Evvel yârın sevgilisi ben idim
Şimdi karşılardan bakan ben oldum.

SERENLER

Serenler serenler yüksek serenler,
Ben gidiyorum mâmur olsun viranlar.
Ahret hakkın helâl edin yarenler.

A dağlar, a dağlar, lâleli dağlar,
Lâlesi koynunda bir gelin ağlar,

Beyler bahçesinde armut sallanır
Sulu şeftaliye ağzım ballanır
Çok salınma güzel, adın dillenir

Aradım dağları kar bulamadım,
Kendime münasip yâr bulamadım.

Orta pencerenin parmağı çoktur,
Ölürüm ayrılmam çâreler yoktur,
Gel sunam göğsüne düğmeler diktir.

A dağlar, a dağlar, lâleli dağlar,
Lâlesi koynunda bir gelin ağlar,

Beyler ile bozuk gitti aramız.
Ayak ayak varmak bizim töremiz.
Barışmaktan başka yoktur çaremiz.

Aradım dağları kar bulamadım,
Kendime münasip yâr bulamadım.

Ben yârimi gülün dibinde buldum.
Kuru sevda imiş kendimi yordum.
Hayıf ömrümü şimdi ne havaya verdim.

A dağlar, a dağlar, lâleli dağlar,
Lâlesi koynunda bir gelin ağlar,

Maraş

Ferruh Arsunar

ELİF TÜRKÜSÜ

Elifin hecesine,
Gündüzün gecesine.
Allah beni kavuşturun,
Cumanın gecesine.

Mendilim kara, kara,
Yüreğim yara.

Beylerin yazısına,
Av tutar tazısına.
Ne diyerek ağladım,
Anlının yazısına.

Mendilim dalda, dalda,
Gözğlerim yolda.

Mendilimin beyazı,
Elif etme bu nazı,
Ağ memeyin üstünde
Kılsam bayram namazı.

Mendilim yeşil, yeşil,
Fistanın deşir.

KIRLANGIÇLAR YÜKSEK YAPAR YUVAYI

Kırlangıçlar aman yüksek yapar yuvayı,
İner düz ovaya sürer aman sefayı.
Var git oğlan var git, sana yâr olmam
Anandan babandan intizar almam. .

Arabaya taş koydum,
Ben bu yola baş koydum,
Bir kötünün yüzünden
Adımı sarhoş koydum

Kırlangıçlar aman yüksek uçar havada,
Yavruları yem bekliyor aman yuvada.
Var git oğlan var git, sana yâr olmam,
Anandan, babandan intizar almam.

Arabaya taş koydum,
Ben bu yola baş koydum,
Bir kötünün yüzünden
Adımı sarhoş koydum

ÇAY İÇİNDE DÖĞME TAŞ

Çay içinde döğme taş... vay vay
Gönlüm huni; gözüm yaş... vay gülüm vay
Aklımı baştan aldı... vay vay
Orta boylu, kalem kaş... vay gülüm vay

Oy niye niye niye... vay vay
Öldüm yâr diye diye... vay gülüm vay

Bu küçe uzun küçe... vay vay
Küçeye serdim keçe... vay gülüm vay
Hak yoluna üç kurban... vay vay
Yâr gele burdan geçe... vay gülüm vay

Oy niye niye niye... vay vay
Öldüm yâr diye diye... vay gülüm vay

Bu küçe baş aşağı... vay vay
Gelinde şal kuşağı... vay gülüm vay
Her gün gel burdan savuş... vay vay
Çatlasın el uşağı... vay gülüm vay

Oy niye niye niye... vay vay
Öldüm yâr diye diye... vay gülüm vay

Yozgat

KUŞBURNU'YU BUDARLAR

Kuşburnu'yu budarlar
Haydah ışkın sürmesin deyi.
Bizi burdan kovarlar
Haydah güzel sevmesin deyi.

Kız geline bak geline,
Kınalar yakmış eline.
Gelin kurban olayım
Seni bana verene.

Havuz başı subaşı,
Haydah ben istemem onbaşı.
Olursa çavuş olsun
Haydah dosta düşmana karşı.

Kız geline bak geline,
Kınalar yakmış eline.
Gelin kurban olayım
Seni bana verene.

Denize dalayım mı?
Haydah bir balık alayım mı?
Ay doğdu şafak attı
Haydah daha yalvarayım mı?

Kız geline bak geline,
Kınalar yakmış eline.
Gelin kurban olayım
Seni bana verene.

Dinar - Afyonkarahisar

Cafer Arıkan

CEVİZİN YAPRAĞI DAL ARASINDA

Cevizin yaprağı dal arasında
Güzeli severler bağ arasında... bağ arasında
Üç beş güzel bir araya gelmişler
Benim sevdiceğim yok arasında... yok arasında

Evlerinin önü zerdali dalı
Pencereden gördüm kınalı eli... o nazlı yâri
Benim sevdireceğim tomurcak gülü
Sensiz lokmaları yiyemez oldum... yutamaz oldum

Evlerinin önü bahçelik bağlık
Yâr bana göndermiş bir beyaz yağlık... bir beyaz yağlık
Ne güzel işlemiş eline sağlık
Dolasın boynuna sallansın diye... sallansın diye

Sındırgı

Muzaffer Sarısözen

AKPINAR YAPISINA

Akpınar yapısına,
Gün doğmuş kapısına.
Eminem çiçek yollamış,
Uyandım kokusuna.

Güzelim, güzelim,
Çiçek geldi yakmdan,
Yaprakları haber verdi,
Bana burcu kokundan.

Akpınar'a varayım,
Eminemi göreyim,
Eminemin yoluna
Canlar verip öleyim.

Güzelim, güzelim,
Öldüğüme yanmazdım,
Gözüm sana kapansa,
Cennet bile anmazdım.

Akpınar yolu geniştir,
Kız urbanı değiştir,
Mehmet canlar verirken
Can Eminem demiştir.

Güzelim, güzelim,
Kara bağla hırkaya,
Telli kuşum bıraktırdı,
Eminemi arkaya.

Bolu

Ahmet Sevinç

BEYAZ GIYME TOZ OLUR

Beyaz giyme toz olur,
Siyah giyme söz olur.
Gel beraber gezelim
Muradımız tez olur.

Salına da salına da gel.
Haydi yavrum
Dön dolaş gene bana gel.

Beyaz giyme tanrlar,
Seni yolcu sanrlar.
Zaten bende talih yok
Seni benden alrlar.

Salına da salına da gel.
Haydi yavrum
Dön dolaş gene bana gel.

Alçak ceviz dalları,
Sıva beyaz kolları.
Yâr nereden geleyim
Hep sarmışlar yolları?

Salına da salına da gel.
Haydi yavrum
Dön dolaş gene bana gel.

Erzincan *Muzaffer Sarısözen*

SÜPÜRGESİ YONCADAN

Süpürgesi yoncadan, Eminem
Beli gayet inceden, of
Ben seni sakınırım Eminem
Yerdeki karıncadan, of

Vay bana vaylar bana Eminem
Yıl oldu aylar bana of
Susadım su isterim Eminem
Su vermez çaylar bana of

Süpürgesi saz olur, Eminem
Gül açılır yaz olur, of
Ben yarime gül demem Eminem
Gülün ömrü az olur, of
Vay bana vaylar bana

HEY ONBEŞLİ ONBEŞLİ

Hey onbeşli onbeşli
Tokat yolları taşlı
Onbeşliler gidiyor
Kızların gözü yaşlı

Aslan yârim kız senin adın Hediye
Ben dolandım sen de dolan gel geriye
Fistan aldım endazesi on yediye

Giderim ilinizden
Kurtulam dilinizden
Yeşil baş ördek olsam
Su içmem gölünüzden

Aslan yârim kız senin adın Hediye
Ben dolandım sen de dolan gel geriye
Fistan aldım endazesi on yediye

Gidiyom gidemiyom
Sevdim terk edemiyom
Sevdiğim pek gönüllü
Gönlünü edemiyom

Aslan yârim kız senin adın Hediye
Ben dolandım sen de dolan gel geriye
Fistan aldım endazesi on yediye

Bingöl

GÜLLÜ PAŞA KIZ

Yaz gelende çıkam yayla başına
Kurban olam toprağına taşına
Zalim felek ağı kattı aşına
Ağam nerden aşar yolu yaylanın, Bingölün

Hanım çıkmış soğuk pınar başına
Güneş vurmuş kemerinin kaşına
Henüz girmiş onüç ondört yaşına
Paşam nerden aşar yolu yaylanın, Bingölün

Göç göç oldu göçler yola dizildi
Sürmelenmiş ela gözler süzüldü
O zaman ki elim yârdan üzüldü
Gülüm nerden aşar yolu yaylanın, Bingölün

Yaylanın kuzusu koçtan seçilmez
Suyu kardan soğuk olur içilmez
Anadan geçilir yârdan geçilmez
Gülüm nerden aşar yolu yaylanın, Bingölün

G Ü Z E L L E M E L E R

Erbaa

İbrahim Karataş

BUGÜN BEN BİR GÜZEL GÖRDÜM

Bugün ben bir güzel gördüm,
Bakar cennet sarayından.
Kamaştı gözümün nuru,
Onun hüsnü cemalinden.

Salındı bahçeye girdi,
Çiçekler selâma durdu,
Mor menevşe boyun eğdi,
Gül kızardı hicabından.

Bahçenin kapısı daldır,
Dalında öten bülbüldür,
EMRAH'ım bir ednâ kuldur,
Bağışla geç günahından.

Erzurum

Kemal Kırmızı

YÜZÜNÜ SEVDİĞİM SEYRANA ÇIKMIŞ

Yüzünü sevdiğim seyrana çıkmış
Sahnıp gezdiğin yerler ah çeker
Çiçekler selâmda boynunu eğmiş
Sallanır selviler güller ah çeker

Salınır selviler ömrüm, ömrüm, ömrüm
Güller ah çeker

Gözlerin kapatmış Kars'ı Sivas'ı
Edirne İstanbul zilfin pahası
Giyinmiş kuşanmış hasların hası
Giyinmiş yeşili allar ah çeker

Giyinmiş yeşili ömrüm, ömrüm, ömrüm
Allar ah çeker

Menedin bulunmaz Gürcü Revanda
Şam ü Diyarbekir, Haleb ü Van da
Ağalar el pençe, beyler divanda
Geda gibi nice canlar ah çeker

Geda gibi nice ömrüm, ömrüm, ömrüm
Canlar ah çeker

Diyarbakır

Celal Güzelses

ESMER BUGÜN AĞLAMIS

Esmer bugün ağlamış
Ciğerimi dağlamış
Kara kaşın üstüne
Siyah Puşi bağlamış

Hele yâr yâr yâr kibar yârim esmerim
Sen güzelsin esmerim, sen benimsin esmerim

Esmerin ağı gerek
Alnında dağı gerek
Yâri esmer olanın
Zencirden bağı gerek

Hele yâr yâr yâr kibar yârim esmerim
Sen güzelsin esmerim, sen benimsin esmerim

Esmer bugün toydadır
Kesimi ne boydadır
Ne kadar esmer varsa
Hepsi bizim soydadır

Hele yâr yâr yâr kibar yârım esmerim
Sen güzelsin esmerim, sen benimsin esmerim

Erzurum

Âşık Dursun Cevlânî

UYKUDAN UYANMIŞ

Uykudan uyanmış gözleri bir hoş,
Dedim sarhoşmusan, söyledi yoh yoh,
Ağ elleri boğum boğum gınalı,
Dedim yâr bayram mı, söyledi yoh, yoh,

Dedim kalem nedir, dedi kaşımdır.
Dedim inci nedir, dedi dişimdir.
Dedim onbeş nedir, dedi yaşımdır.
Dedim artık var mı, söyledi yoh, yoh.

Dedim Erzurum nen, dedi ilimdir.
Dedim gider misen, dedi yolumdur.
Dedim Emrah nendir, dedi kulumdur.
Dedim satar mısın, söyledi yoh, yoh.

Erzincan

Davut Sulari

ELA GÖZLERİNİ SEVDİĞİM DİLBER

Ela gözlerini sevdiğim dilber,
Cihana saldırdı gözlerin beni.
Hasretinden Mecnun misali oldum,
Ölmeden öldürdü gözlerin beni.

Güzel olan güzelliğın bildirir,
Yüzünün terinden bade doldurur,
Hasretin firkatin beni öldürür,
Ölmeden öldürdü gözlerin beni.

Dâvut Sulariyim İlim Erzincan,
Yıktı Kâmetimi derd ile hicran,
Bûlbûlüm, gül için olurum nalân,
Ölmeden öldürdü gözlerin beni.

Ankara

Zekeriya Bozdağ - Mucip Arcıman

MADEM DİLBER

Madem dilber meylin yoğudu bende
Evvelinden ikrar vermeyeyidin.
Muhabbettir güzelliğın nişanı
Uğrun uğrun bakıp gülmeyeyidin.

Siyah saçlarını eylersin perde,
Beni sen uğrattın bu zalım derde.
Ben kendi halımda gezdiğim yerde
Çağırıp yadigâr vermeyeyidin.

Karacoğlan der ki, ey mâhi mestim,
Kaşla göz eğersin, bana mı kastın?
Severler güzeli, darılma dostum.
Darıldıysan güzel olmayaydın.

Artvin

Derleyen: Hasan Çıtak

GÜLBEDEN

Kız Gülbeden Gülbeden... bala
Ne sen güldün ne de ben
Hani ayrılman derdin... bala
Bu ayrılışın neden?

Kaşı kara, gözü elâ, yandırdın beni
Saçı sümbül, dili bülbül, kandırdın beni
Mahvettin beni a canım, öldürdün beni

Kız Zernişan Zernişan... canım
Mendilim sana nişan
Aldın gittin aklımı... canım
Koydun beni perişan

Kaşı kara, gözü elâ, yandırdın beni
Saçı sümbül, dili bülbül, kandırdın beni
Mahvettin beni a canım, öldürdün beni

Kız civelek civelek... canım
Kendin güzel bir melek
Kışı birlik geçirdik... canım
Yazın ayırdı felek

Kaşı kara, gözü elâ, yandırdın beni
Saçı sümbül, dili bülbül, kandırdın beni.

Erzurum

Hayriye Temizkalp

SARI KIZ DEDIĞİN

Sarı kız dediğin bir ince kızdır,
Babası bezirgân, geydiği bezdir.
Beşyüz lira verdim, dediler azdır,
Digel digel, gadan alim, sarı kız
Amman amman, digel digel, bari kız.

Sarı kızı aldım çıktım kalaya,
Sarı kızı sevdim düştüm belâya.
Beşyüz lira verdim Halil ağaya
Yoksulluk elinden gitti sarı kız.
Amman amman, digel digel, bari kız.

Sarı kızın ayağında yemeni,
Yaz gelince gezer çayır çimeni.
Sarı kızın yoktur dini imanı
Hangi dağın maralısn sarı kız?
Amman amman, digel digel, bari kız.

Erzurum

Faruk Kaleli

AL YEŞİL GEYMiŞ ALLANIR

Al yeşil geymiş allanır aman
Çermik yolunda sallanır.
Gorharam bu söz dallanır aman

Yandım yanasan ay gız,
Benim olasan ay gız.

Al yeşil geymiş bürünür,
Fistanı yerde sürünür,
Yel vurur yüzün görünür.

Yandım, yanasan ay gız.
Benim olasan ay gız.

Başına örtmüş emame,
Nazilen gider hamame.
Goynunda bir çift şemame.

Yandım, yanasan ay gız,
Benim olasan ay gız.

Afyonkarahisar

Abdullah Uluçelik

HEZİN HEZİN GİR KAPIDAN

Hezin hezin gir kapıdan,
Sensin gönlümü avudan.

A yarım aman da aman
Ellere demem.
Oynayışın, sallanışın
Bulanışın, ırlayışın
Del'etti beni
Aman aman kül etti beni.

Ah yatamadım mis kokudan,
Yatamadım mis kokudan.

Aman Fadik edalı Fadik
Gümüştēn dōkmeli Fadik
A yarım aman da aman
Ellere demem.
Oynayışın, sallanışın
Bulanışın, ırlayışın
Del'etti beni
Aman aman kül etti beni.

Aydın

EMİR'İN TÜRKÜSÜ

Emir'im suya gider desti dōldurur,
Destinin kulpuna da Emir'im bülbül kondurur.
Emir'imın yan bakış beyler de öldürür.

Emir'im Emir'im ben yine gelirim,
Akan çaylar gibi harlar gelirim.

Emir'imın evleri taşlık değil mi?
Cebine koyduğum da Emir'im harçlık değil mi?
Salı ver kâkülü gençlik değil mi?

Emir'im Emir'im ben yine gelirim,
Akan çaylar gibi harlar gelirim.

İçel

Silifke ekibi

HER SABAH HER SABAH

Her sabah her sabah gel geç buradan,
Gamı kasaveti kaldır aradan.
Ne güzel yaratmış seni yaradan,
Ben de seni yaradann kuluyum.

Göl göl olur Gökbelen'in çınarı,
Elind'olur yiğitlerin hünéri.
Sana derim sana, Kahveci Pınarı
Benim yârim bu dağlardan geçti mi?

Urfa

Bedii Maraş

EMİNEM

Eminem oturmuş taşın üstüne,
Taramış zülfünü kaşın üstüne.
Selâmın gelirse başım üstüne.

Eminem Eminem aslan Eminem,
Gel otur yanıma, yaslan Eminem.

Eminem oturmuş ayna dizinde,
Destanlar okunur elâ gözünde,
İşkilim erirken beyaz yüzünde.

Eminem Eminem güzel Eminem,
Güzel gözlerini süzen Eminem.

Karşı dağda yeşil buğday ekili,
Eminemin top top olmuş kâkülü.
Eminem olmuştur kızlar vekili,

Eminem Eminem hanım Eminem,
Gel otur yanıma, canım Eminem.

Çiçekdağ

MERDİVENİM KIRK AYAK

Merdivenim kırk ayak... aman
Kırkına vurdum dayak... aman
Yâr karşıdan gelirken... aman aman
Ne el tutar, ne ayak.

Sallan gel de boylarına bakayım... aman
Ak gerdana beşibirlik takayım... aman
Nazik söyle dillerine hayranım... aman
Gel yanıma dertlerime dermanım... aman

Su gelir millendirir... aman
Çayırı çimlendirir... aman
O sendeki güzellik... aman aman
Dilsizi dillendirir.

Sallan gel de boylarına bakayım... aman
Ak gerdana beşibirlik takayım... aman
Nazik söyle dillerine hayranım... aman
Gel yanıma dertlerime dermanım... aman

Bulut bulut üstüne... aman
Bu buludun kasti ne... aman
Yârim saray yaptırmış... aman aman
Ak gerdanın üstüne.

Sallan gel de boylarına bakayım... aman
Ak gerdana beşibirlik takayım... aman
Nazik söyle dillerine hayranım... aman
Gel yanıma dertlerime dermanım... aman

Orta Anadolu

OY MENDİL

Oy mendil, oyalı da mendil
Kaldır kolların indir
Hep sözlerin yalandır
Gel de beni inandır

Mendilim allanıyor
Allanıp dallanıyor
Yenile bir yâr sevdim
Sevdikçe ballanıyor

Mendili serdim taşa
Vurgunum kara kaşa
Bu gün ben yâri gördüm
Sevdiğim sen çok yaşa.

Mendilim allanıyor
Allanıp dallanıyor
Yenile bir yâr sevdim
Sevdikçe ballanıyor

Mendilim iki yoldur
Biri sağ, biri soldur
İki kaşın arası
Yâre gidecek yoldur

Mendilim allanıyor
Allanıp dallanıyor
Yenile bir yâr sevdim
Sevdikçe ballanıyor.

Bayburt

GÜZEL VASFEDEYİM HALLERİN SENİN

Güzel, vasfedeyim hallerin senin,
Âleme destandır dillerin senin,
Hiç kimse bilmiyor fellerin senin.

Bayburt'ta bir sultan bir maral gördüm,
Ebrular yüzüne taralı gördüm, maralı gördüm.

Nasıl kıydı yolladılar tarlaya,
Huriler periler saçın taraya,
Mağrıptan maşrıka sana câriye.

Bayburt'ta bir sultan bir maral gördüm
Ebrular yüzüne taralı gördüm, maralı gördüm.

Erzurum

BİLLUR PİYADELİM

Odasına vardım namaza durmuş,
Kaş ilen kirpiği kendine uymuş.
Sanarsın odaya bir nurdur doğmuş,

Billur piyadelim aman bize mi geldin,
Sarı sarı perçemli efendim sen sefa geldin.

Keten gömlek giymiş yeni dizinde
Bir hal bukağında bir de yüzünde.
Gözüm kaldı yârin elâ gözünde,

Aman da dağlar dumanlı dağlar gayet darday
Şaki bülbül gibi ah ü zârdayım.

Meles gömlek giymiş yakası nazık,
Kollarda bilezik parmakta yüzük.
Öpmeye kıymazdım kucmaya yazık,

Billur piyadelim aman bize mi geldin,
Sarı sarı perçemli efendim sen sefa geldin.

Erzurum

ELÂ GÖZ

Ay balam Karabağ'da talan var,
Ay balam beni derde salan var,
Ay balam çek bayraktar bayrağın,
Ay balam gözü yolda kalan var, kanlım elâ göz.

Ay balam şir memenden, şir memenden,
Ay balam şir akar şir memenden,
Ay balam olaydım körpe kuzu,
Ay balam emeydim şir memenden, kanlım elâ göz.

Ay balam ağa yârim, paşa yârim ağa yârim,
Ay balam kalk gidek bağa yârim,
Ay balam gözlerin bulutlanmış,
Ay balam korkarım yağa yârim, kanlım elâ göz.

Erzurum

VANLI

Vardım gittim odasına di le le le
Yatak yapmış kocasına
Beşyüz lira gecesine di le le le

İmanın alayım Vanlı
Yâr gadan alam Sivash.

Vardım gittim bulaktadır
Elin yüzün yumaktadır.
Hatem yüzük parmaktadır.

İmanın alayım Vanlı
Yâr gadan alam Sivash.

Hoş olur Erzurum yazı
Çalkanır ördeği kazı.
Bedendedir çerkez kızı

İmanın alayım Vanlı
Yâr gadan alam Sivash.

Harpüt

EMİNE TÜRKÜSÜ

Eminem oturmuş taşın üstüne,
Taramış zülfünü kaşın üstüne.
Selâmı gelirse başım üstüne.

Eminem Eminem güzel Eminem,
Ben seni sevmişim ezel Eminem.

Caminin duvarı biri ben olam,
Emine güzelin yârı ben olam.
Eller gülü olsun, harı ben olam,

Eminem Eminem yosma Eminem,
Her olur olmaza küsme Eminem.

Eminem oturmuş top top kâküllü,
Güzeller bağının olmuş vekili.
Bastığın yerde gül, sümbül ekli.

Eminem Eminem dön de geri gel
Sahna salına şöyle beri gel.

Eminem oturmuş yüzü peçeli,
Halılar serilmiş iki geçeli,
Yalvardım yakardım almaz içeri.

Uzaktan uzağa görün Eminem,
Mor ipek çarşafa bürün Eminem.

Eminem oturmuş çorap örüyor,
Kör ola gözleri beni görmüyor,
Yalvardım yakardım cevap vermiyor.

Eminem Eminem güzel Eminem,
Ben seni sevmişim ezel Eminem.

Alaşehir

ALTI KIZLAR TÜRKÜSÜ

Altı kızın biri Ayşe
Benleri var köşe köşe
Dostlar şaşı hep bu işe
Altı kızlar altı kızlar

Altı kızın biri Meryem
Benleri var eğrem büğrem
Zülfündeki gülü derem
Altı kızlar altı kızlar

Altı kızın biri Fatma
Benleri var derme çatma
Kız bürüğünü yana atma
Altı kızlar altı kızlar

Elâzığ

Fikret Memişoğlu

YÜKSEK MİNAREDE KANDİLLER YANAR

Yüksek minarede kandiller yanar
Kandilin üstüne bülbüller konar
Herkes sevdiğine böyle mi yanar

Ellerin benimle ne kavgası var
Gül ile bülbülün har davası var

Yüksek ayvanlarda yatmış uyumuş
Elâ gözlerini uyku bürümüş
Ezel küçüçüktü şimdi büyümüş

Ellerin benimle

Yüksek ayvanlardan attım kendimi
Görmedim âlemde yarın dengini
Kırmızı güllerden almış rengini

Ellerin benimle

Elâzığ

Fikret Memişoğlu

ODASINA VARDIM KAHVE PIŞİRİR

Odasına vardım kahve pişirir,
Kınalı parmaklar fincan dövşürür,
O yârin bakışı aklım şaşırır.

Söyleyin ahbablar nasıl edeyim
Ben yârimden ayrı düştüm kime gideyim.

Odasına vardım olur mu böyle
Ellerim koynumda merhamet eyle.
Her ne derdin varsa gel bana söyle

Bağlantı

Odasına vardım odası melûl
Gergefin üstünde iğnesi olur
Elbet bu odanın sahibi gelir

Bağlantı

Odasına vardım namaza durmuş
Yüzünün şelveşi etrafa varmış
Sandım ki karşımda bir aydır doğmuş

Bağlantı

Odasına vardım ipekli minder
Gel otur sevdiğim yüzünü dönder
Her ne derdin varsa yaz bana gönder.

Söyleyin ahbablar nasıl edeyim--
Nazlı yârdan ayrılmışım kime gideyim.

GÜLENDAM

Ayağında mest olaydım,
Boynunda elmas olaydım,
Başındaki fes olaydım,
Ceylan gözlü Gülendamım.

Çağında bekâr olaydım,
Elinde nöker olaydım,
Ağzında şeker olaydım,
Ceylan gözlü Gülendamım.

Denizli

Özay Gönlüm

ZOBALARINDA GURU MEŞE YANIYOR

Zobalarında guru meşe yanıyor
Yanıyor ya Memed ağam da üşümüş donuyor.
Boncuklu Gelin ortalıkta dönüyor.
Aslanım da efeler vay vay

Gar mı yağıbba yaren Gövelin dağına,
Mamed ağam da oturu vermiş efelerin sağına.
Çıkam ha ben de şu dağların başına.
Aslanım da efeler vay vay

Kerkük

CERRE

Cerrevün kulpu burma,
Doldur cerrevü durma.
Yengi bir yar sevmişem
Ağzı bal dili hurma.

Yeri yeri yolumda durma
Ay dede meni yandırma
Serhoşam gevlimi kırma

Cerrevün kulpu düştü,
Ayağıma ilişti.
Menim gözüm yardıadı
Yar gözüv kime düştü.

Yeri yeri yolumda durma
Ay dede meni yandırma
Serhoşam gevlimi kırma

Suya gider ki gelin,
Kız tutup gelin elin.
Seleşirem seleşmez
Gelin üregim delin.

Yeri yeri yolumda durma
Ay dede meni yandırma
Serhoşam gevlimi kırma

Suya gider ikidi
Saçı mer'üz tügüdü
Men de olaydım bir su
Su gözeller yüküdü

Yeri yeri yolumda durma
Ay dede meni yandırma
Serhoşam gevlimi kırma

Kerkük

BU HAL NE HALDI

Bu hal ne haldı, güzel ne haldı, yanağda dögdürüpsen
Canım ne haldı, gözüm ne haldı, âlemi yandırıpsan

Bu halı hurda meni,
Salıptı derde meni.
Rakipler yıgnağ edip
İster giderde meni.

Bu hal ne haldı

Bu dağlar hali kaldı,
Kuş uçtu yavru kaldı.
Anahtar yâr koynunda
Gevlim buhavlı kaldı.

Bu hal ne haldı

Bu dağın maralı var,
Yalguz degi yârı var.
Dünya temelden gidip
Kim kimden haberi var.

Bu hal ne haldı

Kangal - Sivas

Ali Rıza Bozkurt

OCAKTA KAHVE PİŞİRİR

Ocakta kahve pişirir,
Gören aklını şaşırır,
Çıkmış bahçede devşirir.
Susam mıdır, sünbül müdür,
Güle de gül gül müdür bilmem.

Sevdiğim seyrana çıkar,
Ateşi sinemi yakar,
Emzik emzik olmuş akar,
Şeker midir, şerbet midir,
Bala da bal mıdır bilmem.

Asil bir zâde uşağı,
Belinde ipek kuşağı,
Dökmüş gerdana aşağı.
Zülûf müdür, kâkûl müdür,
Tele de tel tel midir bilmem.

Sefil Suzani'nin yâri,
Boyu servi dal çınarı,
Küsmüş söylemiyor barı.
Dilli midir, dilsiz midir,
Lala da lal lal mıdır bilmem

Bilecik

Mehmet İbiş

GİZ PİNAR BAŞINDA YATMIŞ UYUMUŞ

Gız pınar başında yatmış uyumuş
Elâ gözlerini uyku bürümüş
Herkes sevdiğini almış yürümüş

Elmalar yolladım, çevreler salladım
Eğlensin diye, sallansın diye

Kız pınar başında testi doldurur
Testinin kulpuna şahin kondurur
Kız senin bakışın adam öldürür

Elmalar yolladım, çevreler salladım
Eğlensin diye, sallansın diye

Azeri

GAFGAZ

Gafgaz diye genç iken,
Men-vuruldum bu ada.
Yüzü kimi adı var
Her sıldırım gayada.
Hara gettim bir anda?
Unutmadım dünyada.
Göy Hazeri, Göy Gölü
Arazı, Kürü men
Sevirem Gafgazı,
Sevirem Gafgazı men.

Neçe gardaş milletin,
İndi burda yazıdır.
Bu künlümün aşkıdır,
Nağmesidir, hazıdır.
Eziz ana yurdumun
Doğma bir parçasıdır.
Min yıl öpsem doymaram.
Bu toprağı azı men
Sevirem Gafgazı,
Sevirem Gafgazı men.

Azeri

ARZU GIZIM

Etir saçır gül çiçek,
Gülsün ömrün bahar tek.
Senin bu şen heyatta ay gızım
Hoş gademin mübarek.

Ay benim Arzu gızım
Ömrümün yazı gızım
Sevinci, nazi gızım
Arzu gızım

Dağda duman çen gözel,
Çehri o çemen gözel,
Galbimde min arzu var ay gızım,
Hamısından sen gözel..

Ay benim

Ana kimi mehriban,
Var mı gözel bir insan?
Gün olsun sen özün de ay gızım
Böyük anay olasan.

Ay benim

Şebinkarahisar

Selâhattin Erdal

KIZIM SANA FİSTAN ALDIM

Kızım sana fistan aldım
Fistan sana pek yakışır
Gey gey bize gel

Dudu dilli yâr
İnce belli yâr
Kalem kaşlı yâr
Sırma saçlı yâr

Kızım sana fotin aldım
Fotin sana pek yakışır
Gey gey bize gel

Dudu dilli yâr
İnce belli yâr
Kalem kaşlı yâr
Sırma saçlı yâr

Kızım seni kaçırırlar
Karlı dağdan aşırırlar
Kaç kaç bize gel

Dudu dilli yâr
İnce belli yâr
Kalem kaşlı yâr
Sırma saçlı yâr

GURBET TÜRKÜLERİ

YÂRİM İSTANBULU MESKEN Mİ TUTTUN

Trk Orta Anadolu'da pek yaygındır. Benzer olaylar türkünün yaygınlığına sebep olmuştur. Hikâye şu:

İki genç hayatlarını birleştirirler. Birleştirirler ama, geçim derdi deşkanlının canını sıkmaya başlar. Toprak verimsizdir. İş yoktur. Gurbete çıkmaya karar verir. İstanbul'un yolunu tutar. Uzun bir ayrılık başlamıştır genç evliler arasında. Gelin kılım dokumakta teselliyl  arar ve başlar. Aylar yılları kovalar, ne gelen var, ne giden. Mektup da gelmez olur artık. Kız bu üzüntüyle verem olur. Artık mitsizdir. Muradına ermeden göçüp gider bu dünyadan. Arkasında yaşadığı bu umutsuz hayatın öyküsüyle süslenmiş ağıtı kalır.

Kayseri

YÂRİM İSTANBULU MESKEN Mİ TUTTUN

Yârim İstanbulu mesken mi tuttun?

Gördün güzelleri beni unuttun.

Sılaya dönmeye yemin mi ettin?

Gayrı dayanacak zm kalmadı.

Mektuba yazacak sözüm kalmadı.

Yârim sen gideli yedi yıl oldu.
Diktiğin fidanlar meyvalar verdi.
Seninle gidenler sılaya döndü.

Gayrı dayanacak özüm kalmadı.
Mektuba yazacak sözüm kalmadı.

Ağamın geydiği ketenden gömlek,
Yok imiş dünyada öksüze gülmek.
Gurbet ellerinde kimsesiz ölmek.

Gayrı dayanacak özüm kalmadı.
Mektuba yazacak sözüm kalmadı.

İğde çiçek açmış dallar götürmez,
Dağlar diken olmuş kervan oturmaz.
Benim bağrım yufka, sitem götürmez.

Gayrı dayanacak özüm kalmadı.
Mektuba yazacak sözüm kalmadı.

Çorum

Niyazi Bîçerei

ŞU UZUN GECENİN GECESİ OLSAM

Şu uzun gecenin gecesi olsam,
Sılada bir evin bacası olsam.
Dediler ki nazlı yârin pek hasta,
Başında okuyan hocası olsam.

Kâtipler oturmuş yazıya bakmaz,
Herkes sevdiğini dilden bırakmaz,
Hey Allahtan korkmaz kuldan utanmaz,
Gönül defterinden sildin mi beni?

Evlerinin önü üç ağaç çınar,
Dillerim tutuşur, yüreğim yanar,
Eşinden ayrılan böyle mi yanar?
Anam anam hangi derdime yanam.

ERZURUM DAĞLARI

Erzurum dağları kar ile boran,
Aldı yüreğimi dert ile verem.
Sizde bulunmaz mı bir kurşun kalem,
Yazam arzualimi, yâre gönderem.

Uy beni beni beni
Belâlım beni
Satarım bu cam da
Alırım seni
Çıkayım dağlara da
Kurt yesin beni

Dört yanımı gurbet sardı tel ilen,
Yaşlı yaşlı bayram yaptım el ilen.
Göz göz oldu yaralarım dil ilen,
Yaramı sarmayada derman bulamam.
Uy beni beni beni

Edirne - Yol üstü köyü

Kızlar Ekibi

YÜKSEK TEPELERE EV KURMASINLAR

Yüksek yüksek tepelere ev kurmasınlar
Aşrı aşrı memlekete kız vermesinler
Annesinin bir tanesini hor görmesinler

Uçan da kuşlara malûm olsun ben, annemi özledim
Hem annemi hem babamı, ben köyümü özledim

Annemin yelkeni olsa açsa da gelse
Babamın bir atı olsa binse de gelse
Kardeşlerim yolları bilse de gelse

Uçan da kuşlara malûm olsun ben, annemi özledim
Hem annemi hem babamı, ben köyümü özledim

Erzincan - Tercan

Davut Sulari

ELÂ GÖZLERİNİ SEVDİĞİM DİLBER

Elâ gözlerini sevdiğim dilber
Cihana saldırdı gözlerin beni
Bu deritten bu sinem çürüyüp gider
Hasrete yandırdı gözlerin beni

Ben sana hayranım çekerim sevda
Sular gibi aksam çay olsam maha
Gey sevdiğim şenle edelim veda
Hasrete yandırdı gözlerin beni.

Divrik - Sivas

Nuri Üstünseç

EŞİMDEN AYRILDIM YOKTUR KARARIM

Eşimden ayrıldım yoktur kararım,
Uçan kuştan haberini sorarım,
Gece gündüz hasretine yanarım.

Beni öldürmeli döğmeli değil,
Karadır gözleri sürmeli değil,
Beni öldürmeli döğmeli değil.

Yedi yıldır haberini almadım,
Geçti ömrüm bir murada ermedim,
Fırsat elde iken demler sürmedim.

Beni öldürmeli döğmeli değil,
Karadır gözleri sürmeli değil,
Beni öldürmeli döğmeli değil.

Elimden aldırđım gözü elâyı,
Onun için terkeyledim sılayı,
Başıma almışım türlü belâyı,

Beni öldürmeli döğmeli değil,
Karadır gözleri sürmeli değil,
Beni öldürmeli döğmeli değil.

Ürgü

Ürgüplü Refik Başaran

GARŞI BAĞDA SIRA SIRA BADEMLER

Garşı bağda sıra sıra bademler,
Otursun ağlasın yâri gidenler.
Ne sen bana doydun ne ben de sana,
Kör olsun gurbeti icad edenler.

Alıverin filintamı oymadan,
Gideceğim şu Ürgübe doymadan.

Garşı bağda badem gülüp duruyor,
Yaprağı başında solup duruyor.
Bir iyiyi bir kötüye vermişler
Ağlamış, göz yaşın silip duruyor.

Keklik olsam çalı dibi eşerdim,
Zengin olsam kız ardına düşerdim.

Karanlık yerlerdir bizim yurdumuz,
Bugünlerde arttı yine derdimiz.
Hep ellerin üzer beşer yari var,
Bir yavruyu bana çok mu gördünüz.

Aliverin dabancamı oymadan,
Gidiyorum şu Ürgübe doymadan.

Gaziantep

Hüseyin Kırmızıgül

GURBET

Gine kismet çekti gurbet ellere,
Acep nerden aşar yolumuz bizim?
Yiyecek, içecek, sular çekiyor,
Toplayıp devşirmek kârımız bizim.

Dağlar dumanlandı hava bozuldu,
Anlımıza kara yazı yazıldı.
Mezarımız gurbet ele kazıldı
Acep nerde kalır ölümüz bizim.

Yağmur yağar boran serper kar ilen,
Günümüz geçiyor ah ü zar ilen,
Kavuşmazsak gözü yaşlı yâr ilen,
Çok perişan olur halimiz bizim.

Gaziantep

Hüseyin Kırmızıgül

TURNALAR

Yüce dağ başından uçan turnalar.
Var mı sizin vatanınız eliniz?
Bir selam var göndereyim yârıma,
Bizim köye uğrar ise yolunuz.

Turnam geçerseniz dostun elinden,
Gurbet elde kimse sormaz halimden,
Bir selam söyleyin benim dilimden,
Nazlı yâre uğrar ise yolunuz.

Giderseniz karlı dağın ardına,
Selam söyle aslanına, kurduna.
Kimseler konmasın yayla yurduma,
Nazlı yâre böyle söylen turnalar.

Muğla

Galip Bilgin - Raziye Gülten

ALI DA VERİN BARITIMI SAÇMAMA

Alı da verin benim barıtımı saçmama
Üç gün kaldı şu Muğladan kaçmama
Gurbet de sebep oldu yârdan ayrı düşmeme

Aman da aman yaylada bülbül ötmesin
Benim de yârim gurbetlere gitmesin

Aman da karanfili saksılarda kuruttum
Suyunu da billurlarda durulttum
Aman da ben yârimi görmeyeli unuttum

Aman da aman yaylada bülbül ötmesin
Benim de yârim gurbetlere gitmesin

Niğde

Nimet Balkan

NİĞDE BAĞLARI

Gine yeşillendi anam anam Niğde bağları
aslanım Niğde bağları
Bize mesken oldu anam anam gurbet elleri
aslanım gurbet elleri

Bilmem hayal midir anam anam bilmem düş müdür
aslanım bilmem düş müdür
Mektubun gelmiyor anam anam yollar gış mıdır
aslanım yollar gış mıdır

Tekirdağ

AMAN DAYLER

Aman dayler, yol verin a beyler
Ben sılama varayım
Sılam yeşil yaprak açmış
A ben nasıl dayanayım

Küp içinde unum var aman
Allahtan umudum var
O yâr benim olursa
Dedelere mumum var

Küp içinde bulgurum aman
Keman kaşa vurgunum
Bana sabırsız diyorlar
Ben sabırlı bir kulum.

Adıyaman

GÖLBAŞINA VARDIM GÖLLERİ ÇOKTUR

Gölbaşına vardım gölleri çoktur
Güzeller geliyor sevdiğim yoktur

Uy gelin gelin
Sevdalı gelin
Öldürdün beni

Gölbaşına vardım tiren duruyor
Annem beni gurbet ele yolluyor

Uy gelin gelin
Edalı gelin
Öldürdün beni

Bu derenin alıcından burcundan
Bana gelsen ölür müydün acından

Uy gelin gelin
Sevdaı gelin
Öldürdün beni

Eskişehir

Selahattin Tekakçe

AŞAMADIM ŞU DAĞLARIN BELİNDEN

Aşamadım şu dağların belinden
Gayfe içerken fincan kaydı elimden
Kurtulaydım şu zalimin dilinden

Ördeğim, gölüne girmeye geldim;
Şahinim, koynuna girmeye geldim.

Elma idim indirdiler dalımdan
Ayırdılar beni nazlı yarımdan
Kurtulaydım şu zalımın elinden

Ördeğim, gölüne girmeye geldim;
Şahinim, koynuna girmeye geldim.

Eskişehir

Osman Özdenkçi

DURNAM GELİR GONA GALKA

Durnam gelir gona galka
Ganedinde gümüş halka
Yârim gelir bu yaz hafta

İşte de geldim gidiyorum durnalar
Sılayı terk ediyorum durnalar

Durnamın ganesi aktır
Arasan menendi yoktur
Ört anam, girmesin doktor

İşte de geldim gidiyorum durnalar
Sılayı terk ediyorum durnalar

Durnamın ganesi uzun
Gelir yazın gider güzün
Sılaya da mektup yazın

İşte de geldim gidiyorum durnalar
Sılayı terk ediyorum durnalar

Silifke

Sadık Taşucu

ÇİÇEKLER İÇİNDE MENEVŞE BAŞTIR

Çiçekler içinde menevşe baştır
Güzeli gösteren göz ile kaştır
Gurbete gidiyom mektup ulaştır
Mektup ile konuşalım bir zaman

Şu dünyada üç nesneden korkarım
Biri gurbet, bir ayrılık, bir ölüm
Hiç birinden hasta gönül şen değil
Biri gurbet, bir ayrılık, bir ölüm

Kerem der ki dağ üstüne dağ olmaz
Ah çekenin yüreğinde yağ olmaz
Elin kızı gelip sana yâr olmaz
Varıp kapısına kul olmayınca

SEHER YELİ

Şafaktan esen seher yelleri,
Başın için uğra bizim diyara.
Bir selâm vereyim al bile götür,
Benim ahvalımı bildir o yâra.

Nazlı yâra benden eyle selâmı,
Yazan kâtip böyle çalmış kalemi.
Beyan eyle bir bir anlat kelâmı,
Benim ahvalımı bildir o yâra.

Yakın varıp esme zülfün teline,
Rüyada nazar kıl kendi haline,
Muhabbet nâmesin yârin eline,
Bir تنها düşür de ver seher yeli.

Sivas

Ali Kızıltuğ

GURBET

Şu zalim gurbet çıktı çıkalı,
Sulu tarla ile bahçe perişan.
Gelin oğlum da neler gediyo,
Oğlu memur olmuş baba perişân,

Çektiğim çileler de haddini aştı,
Köyüm viran olmuş görenler şaştı.
Goyunu, guzu da bırakan kaçtı,
Garı hanım oldu ama anam perişân.

Sana ne diyeyim yavrum gurbette evin,
Söyletme Aliyi yara çok derin,
İneğin göğsünü kör etti gelin,
Acından öliyi dana perişân.

Naylon çıkınca kayıp oldu dolaklar,
Kara günde nice oluyı ki sabahlar.
Harab olmuş altlı üstlü gonaklar,
Baykuşun sesinden köyler perişân.

Gecegondur yapan da silaya düşman,
Gendi efendi olmuş, garı çok şişman.
Gayrı bundan sonra hiç beni sorman,
Âşıklardan dertli Ali perişân.

Sivas

Ali Kızıltuğ

GURBET

Gurbet eli mekân tutup gelmeyen,
Vefasızlar gözüm görür, yavaş sen!
İkrar verip ikrarında durmayan,
Baykuş ile çadır kurdun yavaş sen!

Soysuz, soysuz yavaş sen!

Gün gibi doğdun, yel gibi estin,
Kötü söz mü dedim ki sen bana küstün?
Tutam, tutam, tutam saçımı kestini,
Câhil aklın böyle çaldı yavaş sen!

Öldüm, öldüm yavaş sen!

Sanma ayaktayım, yine baştayım,
Ceylan oldum karşı dağ u daşdayım.
Ölmedim ama, ağır hastayım.
Kızıltuğa mezar kazdın yavaş sen!

Soysuz, soysuz yavaş sen!

GURBET

Aslı gurbet harabetmiş köyümü,
Bülbül gidip baykuş konmuş gel hele,
Ben ağayım, ben paşayım diyenler,
Gapıları kitlemişler gel hele.

Bir ev burda, bir ev garşıda kalmış,
Sorun hele, bizim gomsular nolmuş?
Gırk senelik ağaç kurumuş kalmış
Bizim köye benzemişi gel hele.

Yanarım da ben bu derde yanarım.
Bizim eli bulanacak ararım,
Güzellere sıra vermeyen pınarın,
Daşlarına baykuş konmuş gel hele.

Gel ki çoban gel ki dertleşek bari,
Dağlarda meleşen kuzular hani?
Tanydın mı beni çoban Ali'yim, Ali.
Kaç Ali gitti tanydın ki gel hele.

Saz elimde şu elleri gezerdim,
Dertli idim bazı destan yazardım.
Sen Ali'ysen niye saçın ağarttın,
Kızıltuğa benzemeyi gel hele.

BARABAR

Mursallı'dan çıktım ekmeğe doğru
Bir gelin yavruna çağırıyor «nenni, nenni, nenni»
Dedim bacım nerelisin? dedi «Gardaş Mursallı»
Yoldaş olak mı şu yollarda barabar

Gelin dedi, «Bu yoncalık kara çamırlık.
«Bir ah eyledim ki o da ömürlük.
«Ali'mi salmiyi zalım askerlik.
«Mektup yazak şu yollarda barabar.»

Oğlan dedi, «Tanımam ki yazayım,
«Koyver bacım şu dağları gezeyim.
«Evliyisen sennen nasıl gideyim,
«Ben ayrılım garşı yoldan barabar.»

Gelin dedi, «Şu gediği şavuştur.
«Gorhuyum Allah Ali nerdeyise bana gavuştur.
«Yaylacılar yukarıya gelmiştir..
«Oraya da beni yolla barabar.»

Oğlan dedi «ben ölem bacı.»
Ekin değmiş keçeye dönmüş saçı.
«İşte ben Aliyim canımın içi.»
Yol üstünde ağladılar barabar.

Urfa

Mahmut Güzelgöz

ÖRDEK ÇALKANIR GÖLLERDE

Ördek çalkanır göllerde,
İsmin söylenir dillerde.
Kalmışam gurbet ellerde.
Aman şimdi aman aman şimdi...

Aman şimdi yavrum aman şimdi
Kara gözlüm gelir ağlar şimdi

Karşı dağlar yüce olur,
Gündüz geçer aman gece olur.
Yar yatışı aman nice olur.
Aman şimdi aman aman şimdi...

Aman şimdi yavrum aman şimdi
Dağlar başı duman duman şimdi.

MENEVŞESİ TUTAM TUTAM

Menevşesi tutam tutam
Arasına güller katam
Nice gurbet elde yatam

En gel menevşelim en gel
Zülûfleri çengel mengel
Aramıza girdi engel

Menevşe kokulu yârim
Kime arzedeyim halim
Elimden aldılar yârim

En gel menevşelim en gel
Zülûfleri çengel mengel
Aramıza girdi engel

Menevşesi boyun eğmiş
Yapracığı suya değmiş
Allı yeşil fistan geymiş

En gel menevşelim en gel
Zülûfleri çengel mengel
Aramıza girdi engel

Menevşesi biçim biçim
Ben ağlarım senin için
Çektiklerim kimin için

En gel menevşelim en gel
Zülûfleri çengel mengel
Aramıza girdi engel

Sivas

BELKAMADA YATAN HASTA

Belkamada yatan hasta,
Kara kekil deste deste.
Mektubunu yaz kardışım,
Sabah bağlanacak posta.

Belkamanın önü yazı,
Ötüşür ördeği kazı,
Kalk gidelim babam oğlu,
Bekler evde emmi kızı.

Erzincan

ERZİNCANDAN KEMAHTAN

Erzincandan Kemahtan,
Yar gelir oynamaktan.
Kolunda can kalmadı
Tef çalıp oynamaktan.

Hoy dağlar hoy dağlar,
Silada yarım ağlar.
Ağlarsa anam ağlar,
Kalanı yalan ağlar.

Ağlama nine ağlama,
Başına kara bağlama,
Ben gidersem gelirim,
Nafile yürek dağlama.

Erzincanın deresi,
Hayli de çeker arası.
İbişimi vurdular
Yedi yerden yarası.

Hoy dağlar

ŞU KARŞI YAYLADA GÖÇ KATAR KATAR

Şu karşı yaylada göç katar katar,
 Bir güzel sevdası serimde tüter.
 Bu ayrılık bana ölümden beter,
 Geçti dost kervanı, egleme beni.

Şu benim sevdiğim başta oturur,
 Bir güzelin derdi beni bitirir.
 Bu ayrılık bana zulüm getirir,
 Geçti dost kervanı, egleme beni.

Pir SULTAN Abdal'ım, dağlar aşalım,
 Aşalım da dost iline düşelim.
 Çok nimetin yedim, helallaşalım,
 Geçti dost kervanı, egleme beni,

ALA GÖZLÜM

Ala gözlüm ben bu elden gidersem,
 Zülfü perişanım kal melil melil.
 Kerem et aklından çıkarma beni,
 Ağla, göz yaşını sil melil melil.

Yeter ey sevdiğim, sen seni gözet,
 Karaları bağla, beyazı çöz at.
 O nazik ellerin bir daha uzat,
 Ayrılık şerbetin ver melil.

Elvan çiçekleri takma başına,
 Kudret kalemini çekme kaşına.
 Beni ağlatırsan doyma yaşına!
 Gez benim aşkımla yar melil melil.

Karacaoğlan der ki ölüp ölünce,
Ben de güzel sevdim kendi halimce,
Varıp gurbet ele vâsıl olunca
Dostlardan haberim al melil melil.

Erzincan

Ali Ekber Çiçek

GURBET ELDE

Gurbet elde bir hal geldi başıma,
Ağlama gözlerim, Mevlâ kerimdir.
Derman arar iken derde düş oldum,
Ağlama gözlerim, Mevlâ kerimdir.

Hüma kuşu yere düştü, ölmedi,
Dünya Sultan Süleyman'a kalmadı.
Dedim yâre gidem, nasip olmadı,
Ağlama gözlerim, Mevlâ kerimdir.

Kâğıda yazarlar ufak yazılar,
Anasız olur mu körpe kuzular.
Yürek yaralıdır, ciğer sızılar,
Ağlama gözlerim, Mevlâ kerimdir.

Pir Sultan Abdal'ım böyle buyurdu,
Ayrılık donları biçti, geyirdi.
Ben ayrılmaz idim, felek ayırdı,
Ağlama gözlerim, Mevlâ kerimdir.

Sivas

YÜCE DAĞ BAŞINDA YANAR IŞIK

Yüce dağ başında yanar bir ışık,
Düşmüşem derdine olmuşam âşık.
Ağ buğday benizli, zülfü dolaşık.

Dividim, kalemim, yazarım
Yâr bende, oy bende
Aha ben gidiyom sen hemen ağla
Dön ağla yâr ağla.

Yüce dağ başından indiremedim,
Yönünü yönüme döndüremedim.
Bir güzelin aklın kandıramadım.

Dividim, kalemim, yazarım
Yâr bende, oy bende
Aha ben gidiyom sen hemen ağla
Dön ağla yâr ağla.

Malatya

DERDİMİ SÖYLESEM

Derdimi söylesem ben kara taş,
Neler geldi geçti bu garip baş.
Mektuplar yolladım sevdiğim eşe,
Bendeki yaralar türlü türlüdür.

Gitme güzel gitme nar tanesiyem,
Anamın babamın bir tanesiyem.

Atma bu taşları ben yaralıyam,
Elâlem al geymiş ben karalıyam.
Ayda bir selâmın gelse razıyam,
Bendeki yaralar türlü türlüdür.

Gitme güzel gitme nar tanesiyem,
Anamın babamın bir tanesiyem.

Yüce dağ başında otlar kuzular,
Anayı babayı gönül arzular.
Açma tabib açma yarem sızılar,
Bendeki yaralar türlü türlüdür.

Gitme güzel gitme nar tanesiyem,
Anamın babamın bir tanesiyem.

Eğin

YEŞİL KURBAĞALAR

Yeşil kurbağalar öter göllerde,
Kırıldı kanadım kaldım çöllerde.
Anasız babasız gurbet ellerde,

Ya ben ağlamayım, kimler ağlasın.
Şu mahzun gönlümü kimler eylesin.

Eğin'in etrafı dağdır, meşedir,
İçinde oturan beydir, paşadır.
Yüz elli mahalle, beşyüz köşedir.

Gel ağam gel ağam, olma yalancı,
Benim ahım eder seni dilenci.

Eğin viran olmuş bülbül ötmüyor,
Ağam ırak yolda, elim yetmiyor.
Sayı tutam dedim sayı yetmiyor.

Gel ağam, gel ağam tez gel sılaya,
Sen gelmezsen ağam, gelem oraya.

Ağam sen gideli yedi yıl oldu.
Diktiğin ağaçlar mevyeyle doldu.
Seninle gidenler sılaya döndü.

Tez gel ağam, tez gel eğlenmeyesin.
Elde güzel çoktur, evlenmeyesin!

Bayram geldi diye oynuyor kızlar,
Yâri düşününce yüreğim sızlar.
Karalar geyinmiş gökte yıldızlar,

Tez gel ağam, tez gel bayram geliyor,
Eller sevdiğine allar alıyor.

Gaziantep

Hüseyin Kırmızıgül

GÖNÜL GURBET ELE VARMA

Gönül gurbet ele varma!
Ya gelinir ya gelinmez.
Her güzele gönül verme!
Ya sevilir ya sevilmez. Gel ey gel ey ey
Her güzele gönül verme,
Ya sevilir ya sevilmez. Gel güllüm gel gel tellim gel
Gel nazlım gel gel ey gel ey ey

Has bahçenin nar ağacı
Kimi tatlı kimi acı.
Zalım derdimin ilacı
Ya bulunur ya bulunmaz. Gel ey gel ey ey
Zalım derdimin ilacı
Ya bulunur ya bulunmaz. Gel güllüm gel gel tellim gel
Gel nazlım gel gel ey gel ey ey

Deryalarda yüzer bahri,
Doldur ver içeyim zehri.
Zalım gurbet elin kahrı
Ya çekilir ya çekilmez. Gel ey gel ey ey
Zalım gurbet elin kahrı
Ya çekilir ya çekilmez. Gel güllüm gel gel tellim gel
Gel nazlım gel gel ey gel ey ey

Karac'ođlan dűsse yola.
Bűlbűl figan eder gűle.
Gűzel sevmek sarp bir kale
Ya çekilir ya çekilmez. Gel ey gel ey ey
Gűzel sevmek sarp bir kale,
Ya alınır ya alınmaz. Gel gűllűm gel gel tellim gel
Gel nazlım gel gel ey gel ey ey

Tunceli

Muzaffer Sarısűzen

DERSİM BİR DAĞ İÇİNDE

Dersim bir dağ içinde,
Gűlű bardađ içinde.
Hak Dersim'i saklasın
Bir gűlűm var içinde.

Noldu ağama noldu?
Srarıp rengi soldu.
Ağam burdan gideli
Bu yerler viran oldu.

Dersimin yazıları,
Meliyor kuzuları.
Ben buraya gelmezdim
Alnımın yazıları!

Noldu ağama noldu?
Srarıp rengi soldu.
Ağam burdan gideli
Bu yerler viran oldu.

POTİN BAĞI

Potin bağım çözüldü,
Bağla da sevdiğim bağla.
Ben gurbete gidiyom,
Ağla da sevdiğim ağla.

Güllüm aman aman, şanlıda şanlı.
Ben seviyorum bir delikanlı.

Potin bağım ipekten,
Kaydı da düştü topuktan.
Ben seni seviyorum
Gayet candan, yürekten.

Güllüm aman aman, şanlıda şanlı.
Ben seviyorum bir delikanlı.

Odam kireç sıvalı
İçi de bülbül yuvalı.
Böyle güzel görmedim
Ben anamdan doğalı.

Güllüm aman aman, şanlıda şanlı.
Ben seviyorum bir delikanlı.

MENDİL

(Kadın Oyun Havası)

Mendilimde kişmiş ile badem var.
Usul söyle, köşelerde adam var.
Seni benden, beni senden eden var.

Tipi olur, bora olur, elbet bir gün yaz olur.
Bağdat yolu hor göründü göründü,
Gurbet bana dar göründü göründü.

Baltayı vurdum bayıra,
Su bağladım çayıra.
Ben giderim gurbet ele,
Seni Mevlâm kayıra.

Tipi olur, bora olur, elbet bir gün yaz olur.
Bağdat yolu hor göründü göründü,
Gurbet bana dar göründü göründü.

Afyonkarahisar

Kâmil Karanfil

EMİRDAĞI TÜRKÜSÜ

Aşamadım Emirdağı başından
Yatamadım hayalinden düşünden
Az mı oldu ayrılalı eşimden
Kız iken beraber olan ben idim

Emirdağı ne belalı başın var
Yastık olup yaslanacak taşın var
Şu dağlarda bir gelinle işim var
Kız iken beraber olan ben idim

Koca dağ başına çıktım oturdum
Dört yanımda lâle sümbül bitirdim
Alnı top kâküllü bir yar yitirdim
Onun için dolaşırım dağları

Dolan ey sevdiğim dağları dolan
Ara bul sevdiğin, dünyalar yalan
Kimdir nazlı yârim elimden alan
Kız iken beraber olan ben idim

EĞİN DEDİKLERİ

Eğin dedikleri bir küçük şehir,
Ana ben cahilem, çekemem kahr,
Yediğim ağudur, içtiğim zehir.

Ya ben ağlamayım kimler ağlasın,
Bu garip gönlümü kimler eylesin?

Eğin viran olmuş baykuşlar öter,
Diken olan yerde bir gül mü biter?
Benim bu derdime derman mı yeter?

Ya ben ağlamayım kimler ağlasın,
Bu garip gönlümü kimler eylesin?

Her sabah her sabah okunur ezan,
Takatım gelmiyor gurbeti gezem,
Okumuş değilim bir nâme yazam.

Ya ben ağlamayım kimler ağlasın,
Bu garip gönlümü kimler eylesin?

Bir su ver içem altın tas ile,
Ben yârimi aldım ne heves ile,
Geçti cahil ömrüm kara yas ile,

Ya ben ağlamayım kimler ağlasın,
Bu garip gönlümü kimler eylesin?

Erzincan

A. Ekber Çiçek

AĞLAMA GÖZLERİM MEVLÂM KERİMDİR

Gurbet elde bir hal geldi başıma,
Ağlama gözlerim Mevlâm kerimdir.
Derman arar iken derde düş oldum,
Ağlama gözlerim Mevlâm kerimdir.

Hüma kuşu yere düştü ölmedi,
Dünya Sultan Süleymana kalmadı.
Dedim yâre gidem, nasip olmadı,
Ağlama gözlerim Mevlâm kerimdir.

Kâğıda yazılmış ufak yazılar,
Anadan ayrılmış körpe kuzular,
Derdi olan yüreğinden sızılar,
Ağlama gözlerim Mevlâm kerimdir.

A ĞITLAR

POSOFLU MÜDÂMÎ'DEN

Kan ağlar gözlerim hicran elinden,
Döker tane tane yaşın Atatürk.
Bizi sen kurtardın düşman elinden.
Dünyaya değerdi başın Atatürk.

Canın yurt uğruna fedakâr idi,
Sağlığın millete tunç siper idi.
Kırk evliya kerameti var idi.
Vahiy idi fikrin düşün Atatürk.

Giyelim karalar dökelim allar,
Ebedî hâtıra kurduğun yollar,
Çürüsün emeğin yitiren diller,
Yok geçmiş çağlarda eşin Atatürk.

Yıkılaydı evi Melekülmevte,
Atamın üstüne gül kefen örtün,
Düşmanların yüreğinde heybetin,
Mızrak idi gözün kaşın Atatürk.

Ağlar Müdâm evlâdınla milletin,
Yürürüz yolunda şaşmadan metin,
Ebede dek yaşar mâneviyatın,
Nur olsun toprağın taşın Atatürk.

HACILAR KÖYÜ

Türkü, Çerkez Mahmud'un kolcular tarafından vurulması üzerine yakılır.

Çerkez Mahmut, Tütün kaçakçılarından Tütüncü Bey diye tanınan birinin kızıyla içgüveyi olarak evlenir. Kayınatasına pek saygılıdır. Onun işleriyle ilgilenir, gösterdiği her şeyde büyük bir yüreklilikle başarı gösterir; kaçak tütünü alır, bölüştürür, satar, parası Tütüncü Beye getirir. Bir gün yine epayı tütün gelmiştir. Mahmut bunları alır, arkadaşlarıyla beraber Hacılar köyüne götürür. Satış için dağıtımını yapar, elinde biraz kalır. Onu da satmak için birkaç gün bekler. Olayı haber alan kolcular Hacılar köyünü alt üst etmeğe başlarlar. Mahmut dağa çıkar. Birkaç gün de dağda kalır iki arkadaşıyla. Yerlerini tesbit eden kolcular etraflarını sararlar. Yedekteki mermileri yanlarına alarak kaçan iki arkadaşı Mahmut'u cephanesiz bırakmışlardır. Çaresiz kalan Mahmut teslim olmak ister, fakat kolcular onun bu hareketini anlayamazlar. Mahmut gizlendiği yerden çıkınca kolcuların kurşunuyla yere serilir.

Çerkez Mahmut, nâmert ve çıkarıcı kişilerin kurbanı olmuştur. Kayınatası onu en tehlikeli işlere koşturmuş, ondan kazandığı parayla devran sürmüştür. Dağda gizlendikleri sırada yerlerini kolculara, en yakın dostu, tütün sattığı Balağın Ali söylemiştir.

Kayseri

HACILAR KÖYÜ

Hacılar köyüne bastığım oldu,
Tütünün dengi de yastığım oldu
Zâlim arkadaşların kaçtığı oldu.
Gelin ahbablarım gelin yanıma
Sebebim tütünü basın kanıma

Bilseydim de Hacılar'a varmazdım.
Tütüncü beyinin kızını almazdım.
Gelen belâlara karşı dürmazdım.
Gelin ahbablarım

Ne yaptım Balâğın Ali sana ne yaptım,
Yerimi gösterdin, ciğerim yaktın.
Beşyüz altınla da açığa çıktın.
Dost bildiğim Ali büktün belimi
Lal eyledin bülbül gibi dilimi

Erenler erenler kanlı erenler
Erenler içinde Çerkez vuranlar
«Teslimim» deyince cana kıyanlar
Gelin ahbablarım gelin yanıma
Sebebim tütünü basın kanıma

Urfa

Ömer Alabey

ANAMA SÖYLEYİN

Anama söyleyin damda yatmasın,
Çuha şalvarıma uçkur takmasın.
Oğlu gelir diye yola bakmasın,
Di vurun vurun Türk uşakları ,namus günüdür.

Anama söyleyin malımı satsın,
Kanlı köyneğimi bağrına bassın.
Nişannım gözeldir kardaşım alsın,
Di vurun vurun Türk uşakları namus günüdür.

Van

Abdurrahman Cabirolu

ALİ PAŞA AĞITI

Arpa ekdim biçemedim,
Bir düş gördüm seçemedim.
Alışmışım soğuk suya,
Issı sular içemedim.

Allı gelin pullu gelin,
Sana liralar vereyim.
Bu güzellik sende varken,
Beşibirlik dizdireyim.

Üç atım var biri binek,
Arkadaşlar kalkın gidek,
Ali paşayı vurdular,
Yavrusuna haber vererek.

Allı gelin pullu gelin,
Sana liralar vereyim.
Bu güzellik sende varken,
Beşibirlik dizdireyim.

Paşa giyer iki kürkü,
Biri samur biri tilki,
Ali Paşayı vurdular,
Harap oldu Van'ın mülkü.

Allı gelin pullu gelin,
Sana liralar vereyim.
Bu güzellik sende varken,
Beşibirlik dizdireyim.

FELEK

Bir zaman dünyada ben de varıdım,
Meğer Dünya bizden bıkıyo felek!
Şu yalan dünyada ben de dururdum,
Gayrı mâmurumu yıkıyo felek!

Bir zaman da eşgiyalık geldi başıma,
Ucan guşlar düştü benim peşime.
Bir garı sebep oldu şu genç yaşıma,
Aslanı dar gabire sokuyo felek!

Bir oğlum yoğu ki yerimi dutsun.
Gaçan düşmanların peşinnen gitsin.
Gayrı mezarımda guşlar ötüşsün
Bayguşu gabrime gondurdun felek!

İhtiyar pederim yalnız galdı,
Bu belâ genciken başıma geldi.
Vadem tamam oldu, acelim doldu,
Ezrail künyemi okuyo felek!

Vuruldum döşümden akiyo ganım,
Yatağa koydular durmuyo canım.
Başımda ağlasın ailem hanım,
Gayrı mâmurumu yıkıyo felek.

İki hizmetkârım vurannar beni.
Şahanın gargaynan alınmış canı.
Gırk atlıya hücum ettiğin hani,
Ma'ser evrağını okuyo felek!

Gariya muvallı olmuş desinler,
Gayrı düşmannarım gülmüş desinler.
İşte, Molla Durak ölmüş desinler.
İsmimi defterden sildirdim felek!

HACI BEY TÜRKÜSÜ

Ayvalığın kara daşı
Yandı yüreğimin başı
Emin Hacı'nın gardaşı
Uyan Hacı Beyim uyan

Ayvalıktan çıktık yayan
Dayan ey dizlerim dayan
Emmim atlı ben de yayan
Uyan Hacı beyim uyan

Avvalıktan endirdiler
Martine fişek sürdürdüler
Öğleyinen ikindide
Hacı Beyi öldürdüler

Eş mi idi eş mi idi
Gelen atlı beş mi idi
Ünü büyük Hacı Beyim
Mavizerin boş mu idi

Evimizin uğru gaya
Gayadan bakardık aya
Bin gidelim Hacı Beyim
Tavladaki doru taya

Hazerine hüzerine
Varın bakın mezerine
Hacı Beğin al atını
Çekin sultan bazarına

Ayvalığın yazıları
Av avlıyo tazıları
El eleşden dutmuş gelir
Hacı Beğin guzuları

Evimizin önü arpa
Gır at gelir gırpa gırpa
Hacı Beyim can veriyö
Gollarını çırpa çırpa

Odasında yanar ışığ
Sofrasında gümüş gaşığ
Ne ağhyon Hacı Beyim
Sol yanında gökçe beşik

Avvalığdan endim yayan
Dayan ey dizlerim dayan
Ödemişden yârin geliyo
Uyan Hacı Beyim uyan

Gelin ağlar eşim deyi,
Ana ağlar başım deyi
Küçük bacı pek yanıyo
Hacı Bey gardaşım deyi

Nevşehir

Mustafa Mavuş

YAŞAR'IN TÜRKÜSÜ

Nevşehir dedikleri de bir büyük şehir
İçerime attılar da bir avuç zehir
Hiç aman vermedi de Bursalı Tahir

Depemde gırşunum da ağzımda ganım
Sebeğim oldu da vicdansız hemşirem hanım

Ortasar içinde bir büyük gale
Çok gâfil bulundum ben düştüm ele
O vicdansız hemşirem düşürdü dile

Vicdansız hemşirem ne dedim sana
Huzuru mahşerde de ne desen bana

Nevşehirde de geldiğimi bildiler
Hükûmete tezce haber verdiler
Beni öldürmeye karar verdiler

Depemde gürşunum ağzımda ganım
Sebebim oldu da vicdansız hemşirem hanım

Akdağmadeni

Nidâ Tüfekçi

HASTANE ÖNÜNDE İNCİR AĞACI

Hastane önünde incir ağacı... annem ağacı
Doktor bulamadı bana ilacı... annem ilacı
Baştıbip geliyor zehirden acı... annem vay acı

Garip kaldım yüreğime derdoldu... annem derdoldu
Ellerin vatani bana yurdoldu... annem yurdoldu

Mezarımı kazın bayıra düze... annem vay düze
Yönünü çevirin sıladan yüze... annem vay yüze
Benden selâm söylen sevdiğimize... sevdiğimize

Başına koysun kareler bağlasın... annem bağlasın
Gurbet elde kaldım diye ağlasın... annem ağlasın

MOLLA AHMED'İN TÜRKÜSÜ

Aslen Babadağlıdır. Genç, yiğit, yakışıklı bir delikanlıdır. Serde delikanlılık var ya, ailesine küser, tutar gurbetin yolunu. Gellir Şuhut ilçesine. Güçlülüğü ve cesaretinden ötürü delikanlılar arasında kendini hemen sevdinir. Efeler alayının başı olur. Sesinin güzelliğinden dolayı da Müezzinlik yapar arasıra. Bu yüzden de kendisine Molla lâkabını takarlar. Molla Ahmet aynı zamanda kasabada kahvecidir. Kasabanın zenginlerinden birinin kızı bu özellikleri bulunan Molla Ahmed'e tutulur. Molla Ahmet de bu güzel kızı sever. Anadoluda böyle zengin ve güzel kızların gönlüne girmek için delikanlılar arasında rekabet bir görenektir. «Macar» lâkaplı namert de kıza tutkundur. Arkadaşlarıyla birlikte Molla Ahmed'i bir kır alemine davet ederler. Molla Ahmet yürekli, arkadaşlarının namert çıkacaklarına hiç ihtimal vermez. Kısa bir eğlenceden sonra ansızın Ahmed'i kısıvrak bağlarlar. Hiç acımasız elini kolunu, bacağına parça parça edip sazlığın oraya bırakır uzaklaşırlar. Yakın köylerin köpekleri ağızlarında et parçalarıyla dolaştıklarında köylüler Molla Ahmed'i çoraplarından tanırlar. Suçlular yakalanır adelete teslim edilirler. Katiller halk arasında nefretle anılır. Olay Türküde bütün inceliğiyle hikâye edilmiştir.

Afyonkarahisar

Kâzım İşnas

MOLLA AHMET

Anne beni Kırkpınar'da kestiler,
Cepkenimi saz dalına astılar.

Anam babam benden umut kestiler.

Dalgın uykulardan uyan Ahmedim,
Yağlı kamalara dayan Ahmedim.

Yakuboğlu kamaları yağıyor,
Neslihan kız siyim siyim ağlıyor,
Kaatil Macar kollarını bağhyor.

Kuş gibi meydanda dönen Ahmedim,
Neslihan yoluna ölen Ahmedim.

Bir incecik yol gidiyor Bazlar'a,
İlgıt ılgıt kanım aktı sazlara,
Selam söylen anamınan kızlara.

Dalgın uykulardan uyanamadım,
Yağlı kamalara dayanamadım.

Biçildi mi Seydiköy'ün çayırı,
Kadir Meylam canı candan ayırı,
Hiç kalmamamış Neslihanın hayırı.

Koç gibi meydanda dönen Ahmedim,
Dostlar düşman imiş ben bilemedim,

Yozgat

Nida Tüfekçi

ÇAMLIGIN BAŞINDA TÜTER BİR TÜTÜN

Çamlığın başında tüter bir tütün,
Acı çekmeyenin yüreği bütün.
Ziya'nın atını pazara dutun,
Gelen geçen Ziya'm ölmüş desinler.

At üstünde kuşlar gibi dönen yâr,
Kendi gidip, ahbabları kalan yâr.

Uzun olur gemilerin direği,
Yanık olur anaların yüreği.
Ne sen gelin oldun, ne ben güveği,
Onun için kapanmıyor gözlerim.

At üstünde kuşlar gibi dönen yâr,
Kendi gidip, ahbabları kalan yâr.

Ham meyveyi kopardılar dalından,
Beni ayırdılar nazlı yârimdan.
Eğer yârim tutmaz ise salımdan,
Onun için açık gider gözlerim.

At üstünde kuşlar gibi dönen yâr,
Kendi gidip, ahbapları kalan yâr.

Amasya

Amasya Folklor Ekibi

TEK KAPIDAN ÇIKTIM YÜZÜM PEÇELİ

Tek kapıdan çıktım yüzüm peçeli
Ahbaplar oturmuş iki geçeli (vay, vay)
Hulûsim de alnı sıra perçemli

Neyleyim dünyada dünya malını
Gönül arz ediyor eski hâlini

Dağdan yuvarlandı kayalarımız
Gam ile yoğruldu mayalarımız (vay, vay)
N'ola taş doğursaydı analarımız

Neyleyim dünyada dünya malını
Gönül arz ediyor eski hâlini

Mezarımı Helvacıya eşsinler
Al yeşili üzerime örtsünler (vay, vay)
Gelen geçen yazık olmuş desinler

Neyleyim dünyada dünya malını
Gönül arz ediyor eski hâlini

Konya

UYAN ALİM

Evimizin önü yazı,
Gelir geçer koyun kuzu,
Secdeden kalkmaz yüzü,

Uyan Alim tan yüzüne,
Sıralanmış ben yüzüne.

Elimizin önü iğde,
İğdenin dalları yerde,
Altı tavan yüksek evde,

Uyan Alim tan yüzüne,
Sıralanmış ben yüzüne.

Evimizin önü kavak,
Kavaktan dökülür yaprak,
Elim kına yüzüm duvak.

Uyan Alim tan yüzüne,
Sıralanmış ben yüzüne.

Evimizin önü çardak,
Çardakta asılı bardak,
Burnumuzdan geldi gerdek.

Uyan Alim tan yüzüne,
Sıralanmış ben yüzüne.

Annem ineği sağmadan,
Babam câmiden gelmeden,
Eller evimize dolmadan,

Uyan Alim tan yüzüne,
Sıralanmış ben yüzüne.

HASTAHANE TÜRKÜSÜ

Kılıçlar köyünün (Balıkesir'in Konakpınar bucağına bağlı) ince uzun, zayıf, duygulu, karasevda bir genci vardır. Adı Ümmet. Köylerinden bir kızla aralarında gizli bir sevda vardır. Ümmet bir gün duygularını annesine açar, bu kız için yanıp tutuştuğunu anlatır. Onu kendisine almazlarsa bu deritle gideceğini belli eder. Fakat annesi bir türlü delikanlının isteğini anlamaz, her defasında «hâyır» der. Sevgisinin artık ümitsizleştiğini gören Ümmet meraka kapılır. Zaten zayıf olan vücudu bu üzüntüyü taşıyamaz, Ümmet çok geçmeden verem olur. Günden güne zayıflamaya başlayan Ümmete hiç bir ilaç kâr etmez. Hastahaneye kaldırılan Ümmet orada bir seneye tedavi görürse de iyi olamayacağını anlayan doktorlar onu taburcu ederler. Ümmet köye gelir bir müddet köyde kalır. Tekrar fenalaşır, bu sefer babası da ölmüştür. Annesi alır yine hastahaneye götürür. Ümmet iki ay sonra orada ölür. Köylü, sevgilisine hasret giden bu genç için aşağıdaki ağıtı dizer.

HASTAHANE TÜRKÜSÜ

Hastanenin önünde çimenler biter
Vakitlerim kalmadı ah ömrüm de biter
Annem bir oğluna ah hasret gider

Eyvah doktor eyvah gençliğim vardır,
Aldırdım ben gençliği kabirim dardır.

Hastanenin önünde halı yayılır
Başımda hademeler şimdi dağılır
Duyurman anneme düşer bayılır

Eyvah doktor eyvah havada bulut
Göremeycem ben seni annecim unut

Hastanenin yolları nar değil duttur
Zabahlara çıkmaya umudum yoktur
Salımdan tutacak kimseler yoktur

Yazma doktor yazma derdim goyaktır
Göremeycem sılamı eyvah uzaktır

Hastanenin önüne dikerler çamı
Doktor beyler geliyor kaldırım camı
Söyleyin anama uçurdum canı

Eyvah doktor eyvah, eyvahlar olsun
Anne öldüm gayri malûmun olsun

KÂZIM'IN AĞITI

Mezar arasında harman olur mu,
Kama yarasına derman olur mu,
Kama saplayanda iman olur mu.

Aslanım Kâzım'ım yerde yatıyor,
Kaytan bıyıkları kana batıyor,
Seni vuran zalım damda yatıyor.

Söyle doktor söyle ölecek miyim,
Ölmeden yârimi görecek miyim.

Karakoldan çıktım yan basa basa,
Ciğerlerim koptu kan kusa kusa,
Beni vuran zâlim Konyalı Musa.

Aslanım Kâzım'ım yerde yatıyor,
Kaytan bıyıkları kana batıyor,
Seni vuran zalım damda yatıyor.

Söyle doktor söyle ölecek miyim,
Ölmeden yârimi görecek miyim.

Mezarımın taşı kibleye karşı,
Dil verin söylesin kabrimin taşı.
Beni vuran zâlim çerkesler başı.

Aslanım Kâzım'ım yerde yatıyor,
Kaytan bıyıkları kana batıyor,
Seni vuran zalım damda yatıyor.

Söyle doktor söyle ölecek miyim,
Ölmeden yârimi görecek miyim.

Keskin

Keskin'li Hacı Taşan

ANKARADA YEDİK TAZE MEYVEYİ

Ankarada yedik taze meyveyi,
Boşa çiğnemişim yalan dünyayı.
Keskin'den de sildirmeyin künyeyi.
Söyleyin anama anam ağlasın,
Annamdan başkası yalan ağlasın.

Ankara'la şu Keskin'in arası,
Arasına kara duman durası.
Çok doktorlar gezdim, yokmuş çaresi.
Söyleyin anama anam ağlasın,
Babamın oğlu var beni neylesin.

Tirene bindim de tiren salladı,
Zalim doktor ciğerimi elledi.
Ey'olursun diye, geri yolladı.

Söyleyin anama anam ağlasın,
Anamdan gayrısı yalan ağlasın.

Binmiş taksiye de sefer eliyor,
Anasının da ciğerini deliyor
Gelin Hatice'ni de eller alıyor.

Söyleyin anama anam ağlasın,
Gelin Haticeyi kimler eğlesin.

Mezarımı derin eşin dar olsun,
Etirafı lâle sümbül bağ olsun,
Ben ölüyüm ahbablarım sağ olsun.

Kadir Mevlâm böyle yazmış yazımı.
Söylen kardaşıma çalsın sazımı,

NEZİF'İN AĞITI

Nezif, yürekli, iyi kalpli, fakir, dost, yiğit bir kişidir. Her haksız kişi, her zalim kişi karşısında 'dalma Nezif'i bulur. Gayri meşrû yoldan zengin olanlardan bilek kuvvetiyle aldığını, fakir halka veren bir kişidir Nezif. Daha çok da Ermenilerle uğraşır. Hacı İsa'ların yanında devecilik yapan Hacı Mehmet de bu işlerde en yakın arkadaşdır.

Bir gün Nezif Hacı Mehmed'in evine gider, bulamaz. Pek yakın oldukları için içeri girer, biraz bekler. Bu arada aynanın önündeki esans şişesine gözü takılır, alır kullanır, şişeyi de cebine koyar. Akşam Nezif'le Mehmet buluştuklarında Nezif şişeyi çıkarır Mehmet'e esans verir. Kokuyu ve şişesini tanıyan Mehmet, karısıyla Nezif arasında bir ilişkinin olduğundan şüphelenir.

Aradan bir kaç gün geçmiştir, Nezif'le Mehmet yine pusu kurmak üzere Feriz (Faris) Paşa hayratına gelirler. Şehirden epeyce dışarıda olan bu hayrat, kervanların konup göçtüğü bir su başıdır. Hayrata girerler, Urfa'nın yaz sıcaklığında orası Nezif'e pek hoş gelir ve uzanıp biraz dinlenmek ister. «Galiba dışarıda birileri var, ayak sesleri geliyor, ver şu tüfeğini de bir bakayım» diyen Mehmet tüfeği alır ve tam hayrattan çıkarırken geri döner, Nezif'e:

— Demek en yakın arkadaşım evime kötü niyetlerle geliyor, der. Bir kurşun çeker Nezif'in konuşmasına fırsat vermeden, ikincisi onu takıp eder. Nezif kuvvetini toplayarak Mehmet'i kovalar, fakat takatı kesilir oraya yığılır.

Oradan geçen kervanlar Nezif'in ölümünü babasına ulaştırırlar. Dertli baba gelip oğlunun cenazesini götürür. O günden sonra bu ağıt yayılmaya başlar Urfa'da.

NEZİF'İN AĞITI

Yaylalar içinde Erzurum yayla,
Şehirler içinde ne hoştur Konya.
Nezifi vurmuşlar şen olsun dünya.

Ana düştüm ben bir ormana yol belli değil, iz belli değil.
Beni vuran dostum anam düşmanım değil.
Urfa mahpushanasında gün belli değil, yıl belli değil.

Nezifin hurcunda bir top alaca.
Saraya getirdiler kanlı salaca.
Ası'yı gönderin getsin ilaca.

Ana düştüm ben bir ormana yol belli değil, iz belli değil.
Beni vuran dostum anam düşmanım değil.
Urfa mahpushanasında gün belli değil, yıl belli değil.

ABDO'NUN AĞITI

Gelin kızlar gelin Abdoma gelin,
Kiminiz ağlayın kiminiz gülün.
Abdoy'u kaldırın Müslüm'ü koyun.

Vurma zalım vurma suçumu söyle,
Rilyamda görmüşem kaderim böyle.

Abdo'nun odası parmaklı camlı
Atını getirin eğerli gemli.
Abdo'yu sorarsan Dünyada namılı.

Vurma zalım vurma yaram derindir,
Yaram sağalırsa Mevlam kerimdir,

Abdo'mun mezarını kayadan oyun,
Mezar taşlarını mermerden koyun.
Abdoyu kaldırın boyunu görün.

Vurma zalım vurma yaram derindir,
Kardaşım büyürse Mevla kerimdir.

KÂTİBİN AĞITI

Elâzığ tahrirat kaleminde küçük bir memur olan Mehmet ismindeki gencin Fikri adındaki bir genç tarafından öldürülmesi üzerine yazılan bu türkünün hikâyesi de şöyledir:

Anadolu'nun bir çok yerlerinde, sosyal hayatın bir zorlaması olarak ortaya çıkan dost tutma olayı vardır. Halkın hoş karşılamaması ve geleneklere aykırı düşmesi yüzünden gayri meşrû aşk çevrede hoş karşılanmaz. Sevmek ve sevilmek arzularıyla kaynayan hovardalar, halkın aşırı taassubuna rağmen yine de bir çözüm getirdiğine inanıldığından sermaye kadınlarının kurmuş olduğu genelevlerde dost, sevgili tutarlardı. Tutarlardı diyorum, bugün artık bu gibi olaylar olmamakta, ayrıca türkümüzün konusu olan olay da bundan 60-70 sene evvel geçmektedir.

Sara adındaki sermaye kadının evinde bulunan ve güzelliği, çekiciliği, kıvraklığıyla gençleri baştan çıkarmada usta olan Zinnete isimli yosma ile Kâtip Mehmet arasında da işte böyle bir ilişki vardır. Zinnete, bu özellikleriyle birçok gencin kanına girmiş, birçok yuvanın yıkılmasına sebep olmuş bir dilber, Mehmet ise genç, yakışıklı. Olay akşamı Kâtip yine Sara'nın evine gider, Zinnete ile buluşur, geceyi orada geçirir. Zinnete'nin beri tarafta Fikri adında başka bir dostu vardır. Fikri her nasılsa Kâtip'in o akşam Zinnete ile beraber olduğu haberini alır, kafaları çektikten sonra iki arkadaşıyla beraber Sara'nın evine giderler. Kapının açılmaması karşısında kafası bozulan Fikri ve arkadaşları kapıyı kırarak içeri girerler, Fikri belinde taşıdığı hançeri çektiği gibi Kâtip'e saplar. Kâtip oracıkta ölür. Fikri ve arkadaşları hapse atılır, belli süre sonunda çıkarılır. Çıktığının ertesi günü gece karanlığında yüksek bir köprüden düşen Fikri, boynu altında kalarak ölür. Bu acıklı olay üzerine de bu ağıt yazılmıştır.

Harput

«KÂTİP» TÜRKÜSÜ

Mezireden çıktım ağrıyor başım
Dumdum kurşunuyla serildi leşim
Buna sebep olan arap kardaşım

Di değme de değme yaram derindir,
Yaram sağalırsa mevlam kerimdir.

Mezireden çıktım yıldız ışılar,
Kâtibi vurmuşlar kanı fışılar.
İmdada gelmiyor hayın komşular.
Bağlantı.

Saranın evleri Toptop'a bakar,
Kâtibi vurmuşlar al kanlar akar,
Bir mahle kâtibin yoluna bakar.
Bağlantı.

Atımı bağladım ben bir dikene,
Tükettin ömrümü ömrün tükene.
Benden selâm olsun «kefen diken»e
Bağlantı.

Toptop'un önünde pertegin yolu,
Fikri bey geliyor liveri dolu.
Kâtibi vuran da İbiş'in oğlu
Bağlantı.

Anam yoğurdumu ayran eylesin,
Çıkıp yücelerden seyran eylesin.
Yoluma bakmasın, hicran eylesin
Bağlantı.

Sabahleyin kalktım çantama baktım,
Melul mahzun alıp atıma taktım
Anama uymadım bağrımı yaktım.
Bağlantı.

Aydın - Koçarlı

ALIVERİN SANDIĞIMDAN KÜRKÜMÜ

Aliverin sandığımdan kürkümü,
Ben ölürsem söylesinler türkümü.
Ana benim al entarim soldu mu?
Kader kismet böyle imiş ağalar hey

Mezarımı derin kazın dar olsun,
Etrafında mor sümbüllü bağ olsun.
Cafer öldü vatan millet sağ olsun.
Kader kısmet böyle imiş ağalar hey

Dermencik ortasında toplar kuruldu,
Cafer zeybek öğle sonu vuruldu.
Anasına akşam üstü duyuldu.
Kader kısmet böyle imiş ağalar hey

MAMOŞ

Elâzığ'ın Koca Mustafa Paşa mahallesinde oturan Bekir Hoca'nın genç ve güzel bir karısı vardır. Bekir Hoca Harput'ta namusuyla ve iyiliğiyle tanınan yumuşak başlı temiz bir insandır. Karısı ise gençliğin verdiği tecrübesizlikle evli olduğu halde komşularından, soylu bir aileden olan genç, yakışıklı Mamoş (Mehmet)le ilişki kuracak kadar toydur daha.

Mamoş'la Bekir Hoca'nın karısı arasındaki sevgi gittikçe alevlenir. Etraf da bunu sezmeye başlamıştır. Fakat sevdalılar buna rağmen her şeyden habersizdirler. Fırsat buldukça buluşur, konuşur, sevişirler. Bekir Hoca bunun neye varacağını hesaplamaktadır.

Bir gün karısına Harput'a gideceğini ve akşam dönmeyeceğini söyler. Bu fırsattan yararlanan genç kadın Mamoş'u eve davet eder, yerler içerler, eğlenirler. Bekir Hoca ise Harput'a gitmeyecektir. Karanlık bastırınca eve gelir, sessizce kendi anahtarıyla kapıyı açar, sevdalılarının bulundukları odaya gelir. İçerden onların eğlenceli çılgınlıklarını duyar, tabancasını çekerek odaya girer. Girer girmez tabancasını ateşler, Mamoş'u kalbinden, karısını da ağzından vurarak öldürür. Bu olaydan sonra Bekir Hoca zabıtaya teslim olur. Adil bir heyetin eve gelip olayı yerinde incelemelerinden sonra, duruşma sonunda Bekir Hoca beraat eder.

İçli olan bu türkünün hikâyesinde de böylece büyük bir ders yatmaktadır.

Elazığ

Fikret Memişoğlu

MAMOŞ TÜRKÜSÜ

Pencereden bir daş geldi,
Ben sandım ki Mamoş geldi.
Uyan Mamoş, Uyan, uyan,
Başımıza ne iş geldi
bağlantı
Penceresi yeşil yaprak,
Mamoş giyer kara kalpak.
Kör olasin Bekir hoca
Yatağımız kara toprak.

Eyvah Mamoş, eyvah, eyvah,
Tabib getir yarama bak

Pencerenin önü çardak,
Rakı içdik bardak bardak.
Kör olasin Bekir hoca
Koymadın ki murad alak

bağlantı

Evlerinin ardı kavak
Yağmur yağar ufak ufak
Kör olasin Bekir hoca
Ağızındaki kurşuna bak.

Di kalk Mamoş, di kalk, di kalk,
Başımıza yığıldı halk.

Dış kapıyı araladın,
Ak bahtımı karaladın.
Kör olasin Bekir hoca
Mamoşu da yaraladın.

bağlantı

Mamoş, palton tutayım mı?
Hayrın için satayım mı?
Mezarın da boş yer var mı?
Ben de girip yatayım mı?

Eyvah Mamoş, eyvah Mamoş,
Tabib getir, imdada koş.

Malatya

Malatyalı Kalender

AĞIT

Keferdüzü kavakları
Dökülüyor yaprakları... bacın öle
Kara toprakta çürüyor
Al kırmızı yanakları... bacın ölen

Kara çadır yan veriyor
Pötürgeye şan veriyor... bacın öle
Elif bacıma söyleyin
Öksüzöğlü can veriyor... bacın öle

Biner atın iyisine
Düşer köyün kıyısına... bacın öle
Öksüzöğlü'nu vurdular
Haber verin bacısına... bacın öle

Divrik - Sivas

Nuri Üstünses

CELÂL'İN AĞITI

İpek mendil dane dane
Yudular serdiler güne
Ana Celâli yudular
Baş ucunda döne döne... Celâl oy oy

Evlerinin önü yonca
Yonca kalkmış dam boyunca
Bu yoncayı kim biçecek
Celâl oğlan olmayınca... Celâl oy oy

Evlerin önü kare
Selâm söylen Celâl yâre
Nişanlısın eller almış
Bulunmaz mı buna çare... Celâl oy oy

Denizli

Süleyman Uğur

DEVRENT DERESİNE DUMAN BÜRÜDÜ

Devrent deresine duman bürüdü of of
Yedi deveyilen Musam yürüdü
Musamın ciğeri mosmor oldu çürüdü of of
Ağlasın ağlasın anam ağlasın
Tülü mayaları Dudu bağlasın

Devrent deresine çıvgınlar esti of of
Elimi kolumu poyrazlar kesti
Feleğin bizlere böyle mi kasti of of
Devrent deresi dar geldi bana
Vadesiz ölümler zor geldi bana.

Harpur

HOZAT TÜRKÜSÜ

Hozat'ta gezerdim bir fidan boylu,
Görenler derdi kim bu aslan soylu,
Sorana deyin ki Hamil'in oğlu

Varsın Hozat yansın ver veran olsun,
Hozatın gençleri intikam alsın.

Hozatın önünde değirmen bendi,
Mevlâm nasib etmiş bana bu fendi.
Buna sebep olan oğlum efendi.

Vurma zalım vurma ne dedim sana,
Bir çift cevabı mı çok gördün bana.

Teştekin başında vurdular beni,
Bir kara palas'a sardılar beni.
Şu kara toprağa verdiler beni.

Ağlasın ağlasın anam ağlasın,
Ahmedim diyerek kara bağlasın.

Hozat'ın başında bir sürü koyun,
Üstümü soymadan mezara koyun
Bir oğlum olursa adımı koyun,

Yansın Hozat yansın, yansın kül olsun,
Bana değen gözler yansın kül olsun.

Hozat'ın önünde çüt pınar çıkar,
Ahmedi vurmuşlar al kanlar akar.
Çifte doktor gelmiş yaraya bakar.

Gençliğe doymadan giderim böyle,
Rüyada görmüşüm kaderim böyle.

Hozatın içinde okunur ezan,
Ne kara yazmış ah alnını yazan
Hep Seyit Rızadır kavlini bozan.

Yolumu kesenler yolundan kalsın,
Büyüsün efendim, intikam alsın.

Teştekin başında iniş inemem,
Kurşunlar sekiyor, geri dönemem.
Atımı kaçırdım tutup binemem.

Yansın Hozat yansın ver veran olsun,
Anamın gözünden akan kan olsun.

Urfa

Cevdet Emiroğlu

BU DEREDE BASTI BİZİ HARAMİ

Bu derede bastı bizi harami,
Ay karanlık görebilmem yârimi.
Sabah olsun göstereyim yaramı.

Bu zamanın halkı zâlim değil mi?
Bana derler geç yârından, zulüm değil mi?

Yüce dağlar var mı sana zararım?
Yana yana ben ağamı ararım.
Üç gün üç gece kol kırarım.

Bu zamanın halkı zâlim değil mi?
Bana derler geç yârından, zulüm değil mi?

EVİMİZİN ÖNÜ KAVAK

Evimizin önü kavak,
Kavaktan dökülür yaprak,
Elim kına yüzüm duvak...
Uyan Alim sabah oldu,
Uyanmazsan güller soldu.

Evlerinin önü ceviz,
Cevizin içini yeriz,
Sanki biz de gelin miyiz...
Uyan Alim sabah oldu,
Uyanmazsan güller soldu.

Evlerinin önü meşe,
Sana vardım koşa koşa,
Ümitlerim çıktı boşa...
Uyan Alim sabah oldu,
Uyanmazsan güller soldu.

Gökte yıldız beşyüz elli,
Elim kına saçım telli,
Gelin oldum nerden belli...
Uyan Alim sabah oldu,
Uyanmazsan güller soldu.

Evlerinin önü karnı,
Uzar gider vermez yemiş,
Allah seni bana vermiş...
Uyan Alim sabah oldu,
Uyanmazsan güller soldu.

KONMA BÜLBÜL

Konma bülbül konma nergiz daline, nergiz daline
 Öldürürler aman bir yâr yoluna, yandım yoluna
 Ben de kurban olam fidan boyuna, fidan boyuna
 Demeyin, demeyin aman, yârin vuruldu
 Kanı duruldu, köye duyuldu.

Eleşkirt'ten çıktım yüküm eriktir, yüküm eriktir
 Açmayın yâremi aman delik deliktir, ciğer eziktir
 Benim sevdiceğim ince feriktir, ince feriktir
 Demeyin demeyin aman yârim vuruldu
 Kanı duruldu, köye duyuldu.

Ordu-Fatsa

Ümit Tokcan

HEKİMOĞLU DERLER BENİM ASLIMA

Hekimoğlu derler benim aslıma
 Aynalı martin yaptırdım da (Narinim) kendi neslime

Hekimoğlu derler ufak bir uşak
 Bir omuzdan bir omuza (Narinim) on arma fişek

Konaklar yaptırdım mermer direkli
 Hekimoğlu dediğin de (Narinim) aslan yürekli

Konaklar yaptırdım döşedemedim
 Ünye Fatsa bir oldu da (Narinim) baş edemedim

Ünye Fatsa arası Ordu'da kuruldu
 Kekimoğlu dediğin (Narinim) o da vuruldu.

İKİ DAĞIN ARASINDA KALMIŞAM

İki dağın arasında kalmışam
Bülbül kimin daldan dala konmuşam
Ne gün görüp ne de mıraz almışam
Ana beni bu zalımlar vurdular oy
Vurdular da al kanlarda koydular oy

Mezar arasında harman olur mu?
Kama yarasına derman olur mu
Osman'ı vuranda iman olur mu
Ana beni bu zalımlar vurdular oy
Vurdular da al kanlarda koydular oy

Yıkılır mı hastane binası
Sağalır mı genç Osman'ın yarası
Sende kama bende sevda yarası
Ana beni bu zalımlar vurdular oy
Vurdular da al kanlarda koydular oy

Karaman

AŞAMADIM KARAMAN'IN İLİNDEN

Aşamadım Karaman'ın ilinden
Kahve fincan kayar oldu elimden
Korkar oldum ayrılıktan, ölümünden
Er gibi meydanda dönenlerdeniz
Bir ahbap yoluna ölenlerdeniz

Kalkar kalkar sedirlere dayanır
Pembe şalvar al kanlara boyanır
Seni vuran zalim nasıl dayanır
Er gibi meydanda dönenlerdeniz
Bir ahbap yoluna ölenlerdeniz

Duman vardır şu dağların başında
Arzum kaldı toprağında taşında
Bir biz değil, cümle âlem başında
Asıyorlar kömür gözlüm, ağla gel
Sözün geçer, var beylere söyle gel

Balıkesir

Mehmet Ali Torun

AYVA ÇİÇEK AÇMIŞ

Ayva çiçek açmış yaz mı gelecek?
Gönül bu sevdadan vaz mı geçecek?
Sağ gözüm seyiriyor yâr mı gelecek?
Uyan yârim uyan, gel tut elimden,
Nasıl ayrılalım nazlı yârimden.

Evlerinin önü vişne fidanı,
Dolanı dolam buldum odam,
Hanı bu güzelin körpe fidanı?
Yandım Allah yandım, al kanım akar,
Al duvaklı gelin yoluma bakar.

Yozgat - Sorgun - Eymir köyü

Süleyman Yanık

VURULMUŞ GELİN AĞITI

Vurma oğlan vurma ben de vuruldum
Ağ ellerim çarpa çarpa yoruldum
İmdat için direklere sarıldım
Vurma dinsiz oğlan ben sana n'ettim

Ağır mallarını ele mi sattım
Yoksa namusuna hille mi gattım
Vurma dinsiz oğlan gelini vurma
Gannıdır ellerin sözüne uyma

Odanıza serdim ipekli minder
Gusurum varısa babama gönder
Vurma dinsiz oğlan gelini vurma
Gannıdır ellerin sözüne uyma

Yortan'dan getirdim gınalı bölek
Yolumu yolsuza düşürdün felek
Bu yolun yolcusu olmak mı gerek
Vurma dinsiz oğlan gelini vurma

Gaziantep - Uruş köyü

ezo gelin ağıtı

Ezo gelin hürülerden, benzer meleğe
Başın için salma beni dileğe
Benim olsan seni vermem feleğe
Minnet eylen nazlı yâri versinler

Ezo Gelin tutmuş, seker düğünde
Al geyinmiş, Antep çiti önünde
Bir güzel gördüm Uruş köyünde
Minnet eylen nazlı yâri versinler

Ezo Gelin hürülerden hürüdür
Başköy derler gümanımın biridir
Ezo Gelin neçe canlar eridir
Minnet eylen nazlı yâri versinler

ÖZEY GELİN

Özey Gelin Gaziantep'in Oğuzeli ilçesinin Uruş köyünden Bozgeyikli oymağından Emin Dede'nin kızı imiş.

Asıl adı Zöhre olan Özey Gelin köylerinden biriyle, Şitto Hanefi ile evlendirilir. Şitto Hanefi'nin kızkardeşi Hazna da Özey Gelin'in kardeşi Zeynel'dedir. Hazna ile Zeynel geçinemediklerinden ayrılırlar. Bunlar değişik usulü ile evlenmiş olduklarından anlaşma bozulur ve Özey de kendi babasının evine döner.

Altı yedi sene dul yaşayan Özey'e pek çok talip çıkarsa da reddeder. Ali Hoca diye birisi de Özey'i beğenmektedir. Arkadaşlarıyla beraber Özey'in köyüne onu istemeye giderler. Tam köye vardıklarında bir düğün alayının köyden uzaklaştığını görürler. Bu alay Özey'in alayıdır. Halası oğlu Türkmen soylu Memey'e gelin gidiyordur. Ali Hoca gurubunda bulunan İznalı Bekir Karaduman bu olay karşısında oracıkta bu türküyü yakıyor.

Gaziantep

İznalı Bekir Karaduman

ÖZEY (EZO) GELİN

Turnayı uçurdum Uruş gölüne de,
Tilsevet gölüne battı mı dersin?
Bir haber alamadım Zambur köyünden,
Şibip'e tüyünden attı mı dersin?

Hele Devehüyük geçit yeridir,
Bozhüyük de gümanımın biridir,
Alıp giden Türkmenlerin eridir,
Bir gece Kozbaşa yattı mı dersin?

Önünde Sacır var geçmez orayı,
Hep avcılar arar bahtı karayı.
Şaine, Küllü'yü hem Zugara'yı,
Bu üç köyü şavkı tuttu mu dersin.

Malların kaçaktır varma gümrüğe,
Geç Karakuyudan otur Düynüğe,
Dön ha Özey dön ha eski yurduna,
Sahiplerin seni sattı mı dersin?

Urfa

KARA SANDIK

Kara sandık açamadım lo lo
Çeyizimi seçemedim lo lo
Yazık oldu gençliğime lo lo
Bir genç ile kaçamadım lo lo

Saçımı üçe böldüler lo lo
Bölük bölük te ördüler lo lo
Yazık oldu genç ömrüme lo lo
Bir sakallıya verdiler lo lo

Ezme ile süzme ile lo lo
Yâr bulunmaz gezme ile lo lo
Mezarımı kızlar kazsın lo lo
Altın gümüş kazma ile lo lo

Bursa

ÇOCUKLA EVLENDİRİLEN GELİNİN AĞITI

Sabah olur oğlan gider oyuna
Yamru yumru taş doldurur koynuna
Ana şunun bakmadın mı boyuna

Ana beni niye verdin çocuğa
Akşamcıktan yuvarlanır, bucuğa

Biz gelirken bu ekinler yoğidi
Açıldı mı yaylaların söğüdü
Kalmadı mı Eynegöl'ün yiğidi
Ana beni niye verdin çocuğa
Oynar oynar kum doldurur kucağa

Ana beni niye verdin ellere
Genç yaşında dayanamam dillere
Atam bari ben kendimi sellere
Ana beni niye verdin çocuğa
Akşamcıktan yuvarlanır bucuğa

GELİN AĞITI

Sabah olur çocuk gider oyuna
Oynar oynar taş doldurur koynuna
Gelen geçen şamar vurur boynuna
Ben güzelim bir çocuğa verdiler
Verdiler de günahıma girdiler

Sabah olur çarığını giyemez
Çifte gider bir evleği süremez
Eve gelir halin nedir diyemez
Ben güzelim, bir çocuğa verdiler
Verdiler de günâhıma girdiler

Elime verdiler mısır darası
Yanıma koydular kedi yavrusu
Bana derler şu çocuğun karısı
Ben güzelim, bir çocuğa verdiler
Verdiler de günâhıma girdiler

Sabah olur duman çıkar bacadan
Öğlen olur çocuk gelir hocadan
İlâhi çocuk sensin beni kocadan
Anne beni niçin verdin ellere
Sen düşürdün beni dilden dillere

YENİ GELİN AĞITI

El eyvana yatak serdim yumuşak,
Emmioğlu koynuma girdi bir uşak.
Öpmesi yok sevmesi yok konuşak.

Ana beni bir çocuğa verdiler oy...
Verdiler de mebalıma girdiler oy...

El ayvana yatak serdim buz kimin,
Emmioğlu koynuma girdi kız kimin.
Öpmesi yok sevmesi yok buz kimin.

Ana beni bir çocuğa verdiler oy...
Verdiler de mebalıma girdiler oy...

CEVİZ OYNAMAYA GELMİŞ ODAMA

Ceviz oynama Kayseri'de yaygın bir oyundur. Köy odalarında toplanan halk sabahlara kadar ceviz oynarlar. Torbalarla ceviz kaybeden olduğu gibi o kadar kazananlar da olur. Usta oyuncu bir oturuşta üç beş bin ceviz kazanan oyuncudur.

Ceviz oyununun pek yaygın olduğu bir devirde, daha toy bir delikanlı ile nişanlandırılan genç ve güzel bir kızın hikâyesidir bu türkü.

Genç kız delikanlıyı sevmektedir. Fakat delikanlı bu tür sevginin ne olduğunu bilemiyecek yaştadır. Derken evlendirilirler. Çocuk gündüzleri ceviz oynar, kazandığı cevizleri eve getirir kıza gösterir. Onun mutluluğu odur. Oysa kızcağız başka şeylerde aramaktadır mutluluğu haklı olarak. Yine de umudunu kesmez, büyük bir sabırla sevgisini sürdürür. Delikanlının tam serpilip erkekleştiği bir zamanda da onu askere alırlar. Türkü bu sefer de asker yolu bekleyen bahtsız kızın duygularını anlatır.

Bu tür olaylar Anadolu'da sıkça meydana gelen olaylardır. Bazen sabırla mutlu sona ulaşılır, bazen de cana kıymakla acı bir şekilde son bulur.

Kayseri

CEVİZ OYNAMAYA GELMİŞ ODAMA

Ceviz oynamaya gelmiş odama
Nişanlın da bu mu derler adama
Dayanamam senin kara sevdana

Aman aman olmuyor
Eş eşini bulmuyor
Kara yağız genç oğlan
Niye gönlün olmuyor

Asker bayrağını burca diktiler
Küçücük yârımı asker ettiler
Ben doymadan o yâri de alıp gittiler

Aman aman olmuyor
Eş eşini bulmuyor
Kara yağız genç oğlan
Niye gönlün olmuyor

Asker oldu yârim gitti kışlaya
Ben beklerim yârim gelsin sılaya
Ben ölmeden o yâri de bana yollaya

Aman aman olmuyor
Eş eşini bulmuyor
Kara yağız genç oğlan
Niye gönlün olmuyor.

Urfa

Nafi Budak

KÖYÜN DEVELERİ

Köyün develeri çekilir dağa,
Anası hatındır babası ağa.
Anam babam beni attı uzağa.

Zalım babam beni köyde bıraktı,
Derdi çok dermansız derde bıraktı.

Köyün develeri gider geç gelir,
Haftadan haftaya karnım aç kalır.
Köyde kalması da bana güç gelir.

Zalım babam beni köyde bıraktı,
Derdi çok dermansız derde bıraktı.

DAĞDAN YUVARLANDI GAYALARIMIZ

Dağdan yuvarlandı gayalarımız,
Gam ile yoğruldu mayalarımız,
N'ola taş doğuraydı analarımız,
Mektupların dizime de kâküllerin yüzüme,
Ne dedim de darıldın, hiç bakmıyon yüzüme.

Çarşıdan aldım da allı yaşmağım,
Gelin olduğuma bende pişmanım.
Kayserinin bir yarısı düşmanım.
Mektupların dizime de kâküllerin yüzüme,
Ne dedim de darıldın, hiç bakmıyon yüzüme.

Erzincan

DERSİM DERLER

Dersim derler elimize,
Bülbül konmaz dalımıza,
Ana sütün helâl eyle,
Bugün misafirim size.

Olur mu böyle olur mu?
Böyle zulum olur mu?
Evlât babayı vurur mu?

Kır atımı çekin bağa,
Binem gidem dağ be dağ.
Dersimde bir bey ölmüş,
Güneşli Güllayı ağa.

Olur mu böyle olur mu?
Böyle zulum olur mu?
Evlât babayı vurur mu?

Tokat

BURÇAK TARLASI

Şu dağın ardında silâh sesi var
Silâh sesi değil gelin yası var
Varın sorun güveye kaç tarlası var
Ah ne yaman zormuş burçak yolması
Burçak tarlasında gelin olması

Elimi saldırdım, değdi dikene
Ben ileniyorum burçak ekene
İlâhî kaynana ömrün tükene
Ah ne yaman zormuş burçak yolması
Burçak tarlasında gelin olması

Sabah erken kalktım sütü pişirdim
Sütün kaymağını yere taşırdım
Burçak tarlasında aklım şaşırdım
Ah ne yaman zormuş burçak yolması
Burçak tarlasında gelin olması.

Elimin kınasın hamur ettiler
Gözümün sürmesin çamur ettiler
Bir günlük gelindim, zehir ettiler
Ah ne yaman zormuş burçak yolması
Burçak tarlasında gelin olması

Orta Anadolu

HEM OKUDUM

Hem okudum, hemi de yazdım
Yalan dünya senden bezdim... off
Dağlar koyağını gezdim
Yiten yavru bulunur mu... vay

El yazıya, el yazıya
Duman çökmüş çöl yazıya... off
Kurban olam, kurban olam
Beşikte yatan kuzuya... vay

El veriyor, el veriyor
Orta direk bel veriyor... off
Döndüm baktım sağ yanıma
Mehmed'im can veriyor... vay

Atalardan aldım öğüt
Derelere diktim söğüt... off
Hep kırılsın Avşar eli
Mehmet gitti baba yiğit... vay

KÖGENK TÜRKÜSÜ

Saka Hasan'ın kızı Hayriye ile Hacı İshak efendinin oğlu Mamo'nun adamı Ahmed'in arasında daha evvel efendisine olan sevgiye benzer bir aşk vardır. Hayriye'nin daha evvelce Mamo'yla ilişkisi olduğu gibi ondan evvel de daha başkaları ile ilişkisi vardır. Ahmet'le Hayriye arasındaki aşk bir müddet devam eder. Dalma değişiklik arayan Hayriye bir bahane ile Ahmet'ten ayrılır. Eski alevli aşk Ahmed'in gönlünde hâlâ tütme-ktedir. Oğlu Abdurrahman'ı evlendirirken düğüne Hayriye'yi de davet ettirir. Hiç değilse bu vesile ile Hayriye'yi yıllar sonra tekrar görecekler.

Nedense Hayriye bu daveti başından savar, fakat gizlice düğüne gider. Düğün evinde erkeklerin eğlencesini seyreden damdaki kadın ve çocukların arasına katılır. Düğün bu... Coşan delikanlılar, hovardalar sarılıyor tabancaya. Ne yazık ki, havaya atılan serseri kurşunlardan biri Hayriye'ye isabet eder ve öldürür. Hafif meşrep olmasına rağmen halk tarafından sevilen zavallı Hayriye'nin ölümü çevreyi pek etkiler. Ertesi gün halkın ağzında bu türkü vardır, acıklı, içli...

KÖVENK TÜRKÜSÜ

Köğenk'in ellerinde
 Çimeydim göllerinde
 İlik düğme olaydım
 O yârin kollarında

Yar yandan yandan
 Severim seni candan
 Kaç gün oldu seveli
 Ne tez usandın benden

Köğank'de bir düğün var
 Göbeğim de döğün var
 Çok paralar sarfettim
 Bilmedim böyle gün var
 Yar yandan.....

Köğank'in pınar başı
 Yârimin kalem kaşı
 Düğün harmana geldi
 Durmaz gözümün yaşı
 Yar yandan.....

Beğler içmiş coşuyor
 Düğün dağlar aşıyor
 Ahmet' sen seni kolla
 Hayro'n lüver taşıyor
 Yar yandan.....

Ahme ata binsene
 Siyah palton giysene
 Hayriye'n senden küsmüş
 Git gönlünü alsana
 Yar yandan.....

MENTEŞELİ

Halk müziği açısından da büyük bir olgunluk örneği olan Menteşeli türküsü; kocasını, oğlunu ve damadını seferberlik yıllarında Yemen'e gönderen Fatmana (Fatma ana)'nın yakmış olduğu içli bir ağıttır.

Mengene yöresinde mutlu bir hayatları vardır. Menteşeli ailesinin. Bir gün gelir erler seferberlik dolayısıyla askere çağırılır. Fatmana kocasını, oğlunu ve damadını büyük bir yüreklilikle uğurlar. Kendisi, kızı ve gelini ve beş altı torunu ile kala kalır.

Bunlara kendisi bakar, kendisi kazanır, kendisi yedirir. O yıl Konya'da büyük bir kış olur ki, yıllardır görülmemiş bir kış. Kurtlar şehire üşüşür. Bu zorlu kış pek çok ana baba ve çocuğu kara toprağa çekmiş. Bu dar günlerde Fatmana büyük fedakârlıklar yapmış, yememiş yedirmiş, giymemiş giydirmiş.

Günlerden bir gün de gidenlerin dönüşünü görmeden bu dünyadan ayrılıp kara toprağın kucasına gitmiş.

Konya

Silleli İbrahim

MENTEŞELİ

Menteşeli menteşeli,
Del'öldüm derde düşeli
Üç gün oldu yâr gideli,
Tükenmez derdim yalnız... yalnız

Loras'tan bir bulut ağdı,
Sulu sepgen karlar da yağdı.
Yolcularım hanlarda kaldı,
Kaldım evlerde yalnız... yalnız

Derviş olsam, geysem hırka,
Kimsem yok ki verse arka.
Götürdüler Şam'a da Şark'a,
Kaldım çöllerde yalnız... yalnız

Tercan

KARŞI YATAN KARA DAĞLAR

Karşı yatan kara dağlar,
Acep bizim dağlarm'ola?
Siyah saçlı benim anam,
Oğul deyi ağılarm'ola?

Kâbeden gelen hacılar?
Yürekte vardır acılar,
Evdeki çifte bacılar,
Kardeş deyi ağılarm'ola.

Parmağымda gümüş hatem,
Gidem gurbet elde yitem,
Ak sakallı benim atam.
Oğul deyi ağılarm'ola?

Pınarbaşı - Kayseri

Asiye Karapınar

AĞIT

Deveyi deveye çattım
Yuların üstünden attım
Kayın babamdan hicap ettim
Yoklamadım bebek seni
Nenni bebek nenni

Deve de deveden yüce
Deveyi yüklettik gece
Yoklamadık ağ bebeği
Yurda varıp gonmayınca
Nenni bebek nenni

Ağ devenin mayaları
Çide yürür develeri
Çok mu ağrıttı bebeğim
Gara guşun soyları
Nenni bebek nenni

Orta - Anadolu

BEBEK AĞITI

Elmalı'dan çıktım yayan,
Dayan hey dizlerim dayan.
Emmi atlı, dayım yayan.

Bebek beni del'eyledi,
Yaktı yaktı kül eyledi.

Kol bezin dalda bulduğum,
Adımı Ali koyduğum,
Yedi yılda bir bulduğum.

Bebek beni del'eyledi,
Yaktı yaktı kül eyledi.

Gökte yıldızlar ışılar,
Kuzgunlar üleş bölüşür,
Çadırda düşman gülüşür.

Bebek beni del'eyledi,
Yaktı yaktı kül eyledi.

Devem var deveden yüce,
Deveyi yüklettim gece,
Nic'edeyim aman nice.

Bebek beni del'eyledi,
Yaktı yaktı kül eyledi.

Tuzla'dan aldım tuzunu,
Akdağ'a serdim bezini,
Kargalar m'oydu gözünü,

Bebek beni del'eyledi,
Yaktı yaktı kül eyledi.

BEBEK AĞITININ HİKAYESİ

Olay yaklaşık olarak bundan 350 - 400 sene evvel, Orta Anadolu'nun yüksek ve dağlık bölgesinde yaşayan Afşar aşiretlerinden birine aittir.

Günlerden bir gün bir aşiret beyinin oğlu ile başka bir aşiret beyinin kızı evlenir. Yedi sene çocukları olmaz. Aşiret beyinin oğlu bu evliliğin, bu beraberliğin mutluluk getirmediğini, buna gelinin sebep olduğunu her fırsatta gelinin başına kakar. Kader bu ya, yedinci senenin sonunda gelin bir oğlan çocuğu dünyaya getirir. Kabile çok sevinçlidir. Çocuk üç aylıkken kabilenin başka bir yere göçmesine karar verilir. Gelin çocuğunu bir kilime sarıp beşiğine yatırır ve bir mayanın üstüne yerleştirir. Kabile bir gece yarısı Elmalı'dan yola çıkar. Elmalı dağının sık ve karanlık ormanları içinde yollarına devam ederken kötü bir tesadüf, çam dallarından biri zavallı yavrunun beşiğine takılır ve onu mayadan ayırır. Yavru gecenin sessizliği içinde beşiğiyle çam dalına asılı kalır. Hiç bir şeyden haberi olmayan kabile ertesi sabah obaya gelip konakladıkları zannan meme vermek için yavrusunun yanına giden zavallı ana, yavrusunu bulamayınca çılgına döner, dövünmeğe, yolunmağa başlar. Kabile büyük bir üzüntü içine gömülür. Dayısı amcasıyla birlikte geldikleri yoldan geriye dönerek yavruyu aramaya koyulurlar. Fakat ne çâre ki bulamazlar...

Türkü, bu ağıt, korkunç, yürekler parçalayan bu yaşamın ana gönlünde şekillenip dilinden dökülen feryadıdır.

Auşar Ağıtı Orta - Anadolu

BEBEK AĞITI

Elmalıdan çıktım yayan bebek oy amman amman
amman bebek oy
Dayan hey dizlerim dayan nenni, nenni, nenni bebek oy
Emmim atlı dayım yayan bebek oy, amman, amman,
amman bebek oy

Bebek beni del'eydi nenni, nenni nenni, bebek oy.
Bir kötüye kul eyledi nenni, nenni, nenni, bebek oy.
Yaktı yaktı kül eyledi nenni, nenni, nenni, bebek oy.

Havada kuzgunlar dolaşır,
Kargalar öleş bölüşür.
Kara haberler erişir.
Bebek beni.....

Ala kilime sardığım,
Yüksek mayaya koyduğum,
Yedi yılda bir bulduğum.
Bebek beni.....

Tabancamın ipek bağı,
Baban bir aşiret beyi,
Kanlım oldun Çiçek Dağı.
Bebek beni.....

Gelin başı bağlamadım
Top zülûfün yağlamadım
Obamdan utandım ağlamadım
Bebek beni.....

GEYİK AVI

Bir gün birkaç delikanlı geyik avına çıkarlar. Av çok heyecanlı devam etmektedir. Bu heyecan içinde gençlerden biri dalgın, geyiğin peşine düşer. Geyik delikanlıyı yalçın, sarp kayalıklara çeker. Bu heyecanlı takipten sonra dönmeye kalkışan genç avcı, dönüşün imkânsız olduğunu görür. Vakit geçmiştir. Diğer arkadaşları da onu aramağa başlarlar. Nihayet kayalıkların üzerinde onun korkunç halini görürler. Fakat indirmeyi başaramazlar. Bu acıklı olay üzerine türkû yakılır.

GEYİK AVI

Ben de gittim bir geyiğin avına... aman aman
Geyik çekti beni kendi dağına... aman aman dağına
Tövbeler tövbesi de geyik avına... aman aman
Siz gidin kardaşlar kaldım burada... aman aman kayada

Ben giderken kaya başı kar idi... aman aman
Yel vurdu da erim erim eridi... aman aman eridi
Ak bilekler taş üstünde çürüdü... aman aman
Siz gidin kardaşlar kaldım burada... aman aman kayada

Urganım kayada asılı kaldı... aman aman
Esvabım sandıkta basılı kaldı... aman aman basılı kaldı
Sılada nişanlım küsülü kaldı... aman aman
Siz gidin kardaşlar kaldım burada... aman aman kayada

Kayanın dibine çadır kursunlar... aman aman
Çifte davul çifte zurna vursunlar... aman aman
vursunlar
Nişanlımı kardaşıma versinler... aman aman
Siz gidin avcılar kaldım burada... aman aman kayada

Afyonkarahisar

Kâzım İşnas

GELİN ÜMMÜ TÜRKÜSÜ

Kaçındasın gelin Ümmü kaçında?
Sar'altınlar delebiyor saçında.
Gelin Ümmü kaldı göller içinde.

Kaatil göller, nere ko'dun Ümmü'mü?
Ümmü'mü, Ümmüm'ü, gelin Ümmü'mü.

Onsekizdir siyah saçın örgüsü,
Bu güzellik sana Hakkın vergisi,
Suya düştü Ümmü kızın kendisi,

Kaatil göller, nere ko'dun Ümmü'mü?
Ümmü'mü, Ümmüm'ü, gelin Ümmü'mü.

Davulcusu kaya dibi dolaşır
Seymenleri kuzu gibi meleşir,
Evlerine kara haber ulaşır

Kaatil göller, nere ko'dun Ümmü'mü?
Ümmü'mü, Ümmüm'ü, gelin Ümmü'mü.

Altın tası suya düşmüş dalabilir,
Sırma saçlar su üstünde yalabilir,
Şu gelinsiz gelen kervan banadır.

Kaatil göller, nere ko'dun Ümmü'mü?
Ümmü'mü, Ümmüm'ü, gelin Ümmü'mü.

Akmaz iken kanlı sular harladı,
Gelin Ümmü başın kimler bağladı,
Gökte melek yerde insan ağladı.

Kaatil göller, nere ko'dun Ümmü'mü?
Ümmü'mü, Ümmüm'ü, gelin Ümmü'mü.

Adana - Sivas

Hasan Küpeli

GELİN AYŞE

Koyun gelir yata yata,
Çamurlara bata bata.
Gelin Ayşem sele gitmiş,
Yosunları tuta tuta.

Aman Ayşem, yaman Ayşem,
Dağlar başı duman Ayşem.

Uzat Ayşem kollarını,
Ver ağzıma dillerini,
Nöbet nöbet bekliyoruz,
Hanım Ayşem yollarım,

.....
Aman Ayşem, yaman Ayşem,
Dağlar başı duman Ayşem.

Koyun gelir kuzuyunan,
Ayağının tozuyunan,
Gelin Ayşem sele gitmiş,
Yanı körpe kuzuyunan.

Aman Ayşem, yaman Ayşem,
Dağlar başı duman Ayşem.

Kara çadır eğmeyinen,
Göğsü sedef düğmeyinen.
İnsan kendin sele m'atar,
Kayınbaba döğmeyinen.

Aman Ayşem, yaman Ayşem,
Dağlar başı duman Ayşem.

Sinop

Sabahat Karakulak

ÜÇ GÜN EVVEL GELDİ GELİN ALICI

Üç gün evvel geldi gelin alıcı
Denizde de boğuldu, yoktur ilâcı
Anam babam kime olsun dâvacı

Alma da dalgam alma yeni gelini
Gümüş de kemer sıkılmış ince belini

Çeyizim sandıkta basılı kaldı
Elbisem duvarda asılı kaldı
Benim nazlı yârim yasılı kaldı

Alma da dalgam alma yeni gelini
Gümüş de kemer sıkılmış ince belini

Haydin kızlar kalkın yola duralım
Hürmüz gelin geçiyor onu görelim
Öğle namazını bizde kılalım

Alma da dalgam alma yeni gelini
Gümüş de kemer sıkmuş ince belini

Afyonkarahisar

Develioğlu Asım

ULU CAMİİ AVLUSUNDA

Ulu camii avlusunda namazımı kılınlar
Gelinlik şamdanlarımı yan yana kıysunlar
Benim küçük kardeşimi kocama versinler
Aman ebe, canım ebe, el vurma bana
Kader kısmet böyle imiş ağlanan bana

Akşam oldu yakamadım gazımı,
Kucağıma hiç almadım kuzumu,
Kadir mevlam böyle yazmış yazımı.
Aman ebe, canım ebe el vurma bana,
Kader kısmet böyle imiş ağlanan bana.

Bir yazma oyaladım bağlayamadım,
Çocuğumu kundaklayıp sallayamadım,
Ben kocama müjdecı yollayamadım.
Aman ebe, canım ebe el vurma bana,
Kader kısmet böyle imiş ağlanan bana.

Kırım

EMİNE ŞERİFE'NİN TÜRKÜSÜ

Elvedadır dostlar bana elveda
Ben de bir tanecik idim cihanda
Emine Şerife adım kaldı dünyada
Ah nideyim, gençliğime doyamadım

Pazartesi gelip beni buldular
Salı günü cenazemi kıldılar
Düşmanlarım şen şat oldular
Ah nideyim, gençliğime doymadım

Hançer bıçak boğazıma dayandı
Beyaz tenim al kanlara boyandı
Gariip babam uykulardan uyandı
Ah nideyim gençliğime doymadım

Geze geze ben yolumu şaşırdım
Kurtuluş fırsatı elden kaçırdım
Aman Allah, imdat diye bağırdım
Ah nideyim gençliğime doymadım

Hâkim gelip yüreğimi yardı
İpek şalım boğazıma sardı
Kim öldürdü sualı ortada kaldı
Ah nideyim gençliğime doymadım.

OFO'NUN AĞITI

Ofo, Birinci Dünya Harbi sonlarında Güneydoğu-Anadolu'da türemiş bir eşkiyadır. Ofo'nun Aşo (Ayşe) ve İraz adında iki de karısı vardır. Çok güzel ve yakışıklı bir delikanlı olan Ofo sevimliliği ve mertliği dolayısıyla halktan büyük sevgi görür. Kendisini arayan hükûmet kuvvetlerine karşı onu dalma saklarlar. Bir gün artık nasılsa jandarmalar onu bir yerde kıstırır. Çatışmaya tutuşur onlarla. Neticede çok dayanamaz ve vurulur.

Ofo'nun vurulması üzerine küçük karısı İraz bu ağıtı yakar.

OFO'NUN AĞITI

Ofo'nun davarı aklı karalı
Ofo şehit olmuş Mehmet yaralı
Iraz'ın da zati bahtı karalı

Neneyle, neneyle Iraz neneyle
Çıkıp dağlar başına bana el eyle

Aşo (Ayşe) kutnu giyer Iraz alaca
Kırın martinimi edin salaca
Ofo'nun mezarını edin derince

Neneyle, neneyle Iraz neneyle
Çıkıp dağlar başına bana el eyle

Gene sulandı mı ufacık özler
Gene melillendi o elâ gözler
Gelin helâl edin gelinler kızlar

Neneyle, neneyle Iraz neneyle
Çıkıp dağlar başına bana el eyle

Ofo'nun davarı gelir üceden
Yâreni yoldaşı gelir geceden
Kadir Mevlâm kurtar bizi geceden

Neneyle, neneyle Iraz neneyle
Çıkıp dağlar başına bana el eyle

N'oldun Ofo n'oldu sana da n'oldu
Yemenimin içi al kanla doldu
Bizim felegeye kıran mı girdi

Neneyle, neneyle Iraz neneyle
Çıkıp dağlar başına bana el eyle

MAHPUSANE TÜRKÜLERİ

Konya - Karaman

MAHPUSHANELERDE

Mahpushanelerde görmedim direk,
Kimimiz on beşli, kimimiz kürek.
İdam cezaluya dayanmaz yürek.

Yanarım yanarım, aşkına yanarım,
Demir parmaklıktan bakar ağlarım.

Mahpushanelere serdim postumu,
Çok aradım bulamadım dostumu.
Azizim ahbaplar bana kst m?

Yanarım yanarım, aşkına yanarım,
Demir parmaklıktan bakar ağlarım.

Urfa

Hamza Şenses

MAHPUSHANE HAVASI

Ne zalımdır mahpushane havası
Çocuklar ağlıyor, ister babası
Adımıza verdiler idam cezası

Mahpushane seni yapan kör olsun
Kör olsun da iki elleri kırılsın

Akşam olur firengiler vurulur
Gardiyanlar önümüze kurulur
Anam beni ziyaretten yorulur
Mahpushane seni yapan kör olsun
Kör olsun da iki elleri kırılsın

Çiçekdağı - Kırşehir

Rüstem Kurt

HAPİSHANE TÜRKÜSÜ

Aşamadım şu dağların karından,
Yatamadım sevdiğimin zarından.
Kesseler kellemi geçmem yârımden,
Divane gönlümü eğlesin zindan.

Arap at oynattım ovada, dağda,
Ciğerim kavurdum tavada, yağda.
Heç gün görmedim yalan dünyada,
Divane gönlümü eğlesin zindan.

Güz gelir de goyağını kar basar,
Lalenin sümbülün kokusun keser.
Adam sevdiğine böyle mi küser?
Divane gönlümü eğlesin zindan.

Erisin dağların karı erisin,
Sular ensin ovaları bürüsün.
İlahi sebebim, ömrün çürüsün!
Divane gönlümü eğlesin zindan.

Hapishaneye ne attım posdumu,
Yeni bildim düşmanımı dosdumu.
Yoğusa nazlı yâr bana küsdü mü?
Divane gönlümü eğlesin zindan.

HAPİSHANE İÇİNDE

Hapisane önünde yayılır kazlar,
Bir bayramdan bir bayrama çalınır sazlar,
Çok kışlar geçirdim gelmiyor yazlar,
Düştüm ben bir zindana yanar döner ağlarım,
Demir parmaklıklardan boyun büker ağlarım.

Hapisane içinde bir mermer direk,
Kimimiz yüzbirli, kimimiz kürek,
İdam cezalarına dayanmaz yürek.
Düştüm ben bir zindana yanar döner ağlarım,
Demir parmaklıklardan boyun büker ağlarım.

Hapisane içinde ötüşen kuşlar,
Hayırdır inşallah gördüğüm düşler,
Herkes sevdiğine canlar bağışlar,
Düştüm ben bir zindana yanar döner ağlarım,
Demir parmaklıklardan boyun büker ağlarım.

Hapishane'nin suyu içinden akar,
Arkadaşlar gelmiş kapıdan bakar,
Gardiyan darılır, canımı yakar,
Düştüm ben bir zindana yanar döner ağlarım,
Demir parmaklıklardan boyun büker ağlarım.

Yozgat - Kaşkışla köyü

Musa Açikel

GARDİYAN

Karakoyun aştı gitti dağlara,
Üç güzel de şimdi indi bağlara... oy
Ölen öldü selâm söyle sağlara,
Hiç yanma gelenim yok gardiyan.

Daldı deli gönül fîrgata daldı,
Yazıldı cezamız evraklar doldu... oy
Sılda nazlı yârımız galdı,
Nazlı yârdan hiç haber yok gardiyan.

Akşam olur firengiler vurulur,
Gardiyanlar baş ucuma gurulur... oy
Anam babam çok ricada bulunur,
Acep ben de çıkar mıyım gardiyan.

Ne zor olur hapisâne sıtması,
Kıyıda bucakta gârip yatması... oy
Körpe guzuların göze tütmesi,
Guzulardan hiç haber yok gardiyan.

Hapisanelerde sam yeli esti,
Eşler dostlar hep umudun kesti ...oy
Çok arkadaş vardır iyi gün dostu,
Aç kapıyı gelenim yok gardiyan.

Konya

M. Sarısözen

OSMAN'IN TÜRKÜSÜ

Osmanın bindiği doru küheylan
Yine mi geliyor Osman'sız bayram
Gidiyorum gurbet ele, taş ol da dayan
Süpürün hanları Osman geliyor
Dağların serdarı aslan geliyor

Çıkar çıkar parmaklıktan bakarım
Konya seni ateşlere yakarım
Bir gün olur ben buradan çıkarım
Süpürün hanları Osman geliyor
Dağların serdarı aslan geliyor

ASKER TÜRKÜLERİ

Yozgat

f

ASKER YOLU BEKLERİM

Asker yolu beklerim
Günü güne eklerim
Sen git yârim talime de
Ben sılayı beklerim

Pilav pişirdim yavan
stne kestim soğan
Yatağına uzandım da
Uyan askerim uyan

Mendilimde tel oya
Gülmedim doya doya
Asker yolu beklerim de
Gnm saya saya

Sucu suçu suyunan
Sovan acısıyınan
Ksdm de barıştım
Yarin bacısıyınan

ASKER TÜRKÜSÜ

Valideme geydirmişler bir siyah aba,
Silada goyduk da ufacak bebe.
Galaycık'da yatan Gazancı Baba
Çalındı borular yetişin imdada.

Tireni süren de bir tane gapdân,
Eskerin içine de gattılar abdal.
Eskişehir'de yatan Seyid-i Battal
Çalındı borular gelin imdada.

Çoğ oldu bu sene çiftini yasan,
Anadan babadan umudu kesen.
Kelâm-ı gadim piri Hazret-i Osman
Çalındı borular gelin imdada.

Erzurum

MIZIKA ÇALINDI DÜĞÜN MÜ SANDIN?

Mızıka çalındı düğün mü sandın?
Al beyaz bayrağı gelin mi sandın?
Yemen'e gideni gelir mi sandın?
Dön gel ağam dön gel dayanamirem,
Uyku gaflet basmış uyanamirem.

Ağamı yolladım Yemen eline,
Çifte tabancalar takmış beline,
Ayrılmak olur mu taze geline?
Dön gel ağam dön gel dayanamirem,
Uyku gaflet basmış uyanamirem.

Koyun gelir kuzusunun adı yok,
Sıralanmış küleklerin südü yok.
Ağamsız da bu yerlerin tadı yok.
Dön gel ağam dön gel dayanamirem.
Uyku gaflet basmış uyanamirem.

GARİP YERDE GARİP MEZAR

Garip yerde garip mezar,
Yel eser de kumu tozar.
Hasan'ı topçu yazmışlar,
Acep değdi m'ola nazar?

İzmir derler dağlar nere.
Tel vursak da gelir m'ola?
Hasan'ın derdi çoğumuş,
Doktor bulamamış çare.

Asker borusu vuruldu,
Hasan'a çavuşluk verildi.
Mustafa postadan gelirken,
Anası gördü sarıldı:

Hasan çavuş depo bekler,
Durur tüfeğini yoklar,
Hasanım gelecek diye,
Anası tesbihi saklar.

Kapısının önü söğüt,
Döne'ye de verin öğüt.
Dört oğlun var Ayşe Bibi,
Hasan hepisinden yiğit.

Sana derim Türkmen kızı,
Bunun da yok oğlu kızı,
Gayrı gelsen Hasan Çavuş,
Yol bekliyor elin kızı.

AĞIT

Düşmanlar da düştü benim kastime
Kara toprak kapadılar üstüme.
Behramlı derler de benim ashıma
Ana benim geleceğim kalmadı.

Pusulam da köyden köye okunur
Kavuma kardaşa hepten dokunur.
Gelin yârim yâd ellerden sakınır
Ana benim geleceğim kalmadı.

Babam gelsin şubeden pusulam sorsun,
Kınalı bacım da yasıma gelsin.
Çocukların emaneti boynuna olsun
Ana benim geleceğim kalmadı.

Gurbete çıktım da ediyom marak,
Çanakkale derler mevkime ırak.
Gelin arkadaşlar yaremi sarak,
Ana benim geleceğim kalmadı.

NİNNİLER

Erzurum

NİNNİ

Adalardan çıktım yayan,
Di gel bu dertlere dayan.
Bebğim uykudan uyan.

Nenni, nenni, nenni bebeğe.

Bebğin beşiği çamdan,
Yuvarlandı düştü damdan
Beybabası gelir Şam'dan.

Nenni, nenni, nenni bebeğe.

Bebğin beşiği bakır,
Yerinden kalkmıyor ağır.
Ben sallarım tıkır tıkır.

Nenni, nenni, nenni bebeğe.

Van dolayları

NİNNİ

Akşam oldu yakamadım gazımı,
Doya doya sevemedim kuzumu,
Kadir Mevlâm böyle yazmış yazımı

Uyu balam, sana kurban olayım,
Sen uyu da sana nenni diyeyim.

Cümle kuşlar destur almış ötüyor,
Şehit baban gelmiş bize bakıyor,
Yarasından kızıl kanlar akıyor.

Uyu balam, sana kurban olayım,
Sen uyu da sana nenni diyeyim.

Akşam oldu kaygı girdi canıma,
Yetim balam gel de otur yanıma,
Gel otur da ağlaşak biz yanyana.

Uyu balam, sana kurban olayım,
Sen uyu da sana nenni diyeyim.

NİNİNİ

Dandini dandini donatmış,
Allah neler yaratmış,
Çenesi çukur yavrumun,
Kaşları keman yaratmış.
Gözleri kudret halkası,
Burnu Kâbe hurması,
Ağzı şeker hokkası,
Yanakları misket elması,
Uyku getir yavruma babası.
Ninni yavruma ninni

NİNİNİ

Oğlum oğlum üşümüş,
Pazarda buğday taşımış.
Yolda güneş vurmuş'ta,
Ensesini kaşımış.

Uyu yavrum ninni,
Büyü yavrum ninni.

Oğlum oğlum al oğlum,
Ocağında kal oğlum,
Baban artık kocaldı,
İşe güce sal oğlum.

Uyu yavrum ninni,
Büyü yavrum ninni.

Oğlum oğlum yatıyor,
Kolunu bir hoş atıyor,
«Ana bir iş var mı?» diye,
İkide birde bakıyor.

Uyu yavrum ninni,
Büyü yavrum ninni.

Kıbrıs

M. İslâmoğlu

NİNİNİ

Dandini dandini danaylı
Kızım yüksek hanaylı
Hanaylarda yuvası
Goggo getir bubası
Arsızdır, yer abası
Eee yavrum nenni

Nenni yavrucuğuma nenni
Uyusun da büyüsün nenni
Mekteplerde yörüsün nenni
Nenni oğluma nenni

Bahçeye kurdum salıncak
Eline de verdim oyucak
Şimdi bebeğim uyuyacak
Eee nenni

Karadeniz kaba kaba
Derviş olan geyer aba
Konya'daki Koyun Baba
Himmet et kızım uyusun
Eee yavrum nenni

Dağlara vardım dağ uyur
Eve geldim ev uyur
Dağda tavşanlar uyur
Kucağımda oğlum uyur
Eee yavrum nenni

Bahçelerde saz olur
Gül açılır yaz olur
Ben kızıma gül demem
Gülün ömrü az olur
Eee kızıma nenni

Nenni nenni nennice
Bol sovanlı böğrölce
Kızlar oğlumu görünce
Nenni oğluma nenni
Pencerede gözekleyecekler nenni
Nenni oğluma nenni
Bakacak da yanacaklar nenni
Nenni oğluma nenni
Oğlumun yoluna ölecekler nenni
Nenni oğluma nenni

Nenni nenni uyusun oğlum
Uyusun böyüsün oğlum
Böyüsünde yörüsün oğlum
Nenni oğluma nenni
Benim oğlum büyük adam olacak nenni
Nenni oğluma nenni

NİNİNİ

Kundağına sardım taşı,
Gözümde akıttım yaşı,
Evliyaların yoldaşı,

Uyu yavrum uyu,
Büyü yavrum büyü.

Ninni desem ne hal olur,
Açılır gül, bahar olur,
Camilerde ezan olur.

Uyu yavrum uyu,
Büyü yavrum büyü.

Ninnilerim senin olsun,
Uykular gözüne dolsun,
Kişiler sözüne uysun.

Uyu yavrum uyu,
Büyü yavrum büyü.

İzmir

DANDİNİ DANDİNİ

Dandini dandini dan olur,
Bahçede ayva, nar olur.
Çıkma kızım sokağa,
Beyler görür kan olur.

Ninni ninni yaylasına,
Bir kuş konmuş tarlasına,
Beşyüz altın vermişler,
Kızımın uykusuna.

Yanaklar misket elması,
Çenesi bülbül yuvası,
Ağız şeker hokkası,
Burnu Kâbe hurması.

Hoppala hoppala altın top,
Bizde var kimsede yok.
Bir elinde yay, bir elinde ok,
Uyusun yavrum ninni.

Hu hu hu beni,
Tilki duymasın seni,
Eğer tilki duyarsa,
Hem seni yer hem beni.

B. SATİRİK TÜRKÜLER

1. Güldürücü türküler (mizahî türküler)

2. Taşlamalar, ilenmeler

Mizah ve hicv, halk edebiyatımızın biribirinden ayrılmaz iki konusudur. Yerilmek istenen bir kişi, eleştirilmek istenen bir kurum oldumuydu, hemen bir taşlama dökülür halk şâirinin dilinden. Bu bir kötü niyetin değil, fakat yurt ve millet sevgisiyle dolu gönüllerin yarattığı türkülerdir. Toplumumuz, bilhassa halk şairlerimiz gördükleri siyasal ve sosyal her türlü olumsuz hareketler karşısında konuya eğilmeyi bir ödev bilmiş, taşlamalar yakmışlardır.

Halk şairleri topluma yararlı kişileri nasıl öğmüş se, faydasız, tembel, olduğundan fazla görünmeye çalışan saktekâr kişileri de, değil kadı, pâdişâh olsa bile yermekten çekinmemiştir.

MİZAHÎ TÜRKÜLER

ÇEPNİYE GİTMEMEYE NİYET EYLEDİK

Çepniye gitmeye niyet eyledik,
Dedim: Arkadaşım kinli boz öküz.
Yorulup ta bizi yolda komasın,
Ömer çavuş dedi: Canlı boz öküz.

Öğleden evvel Tonus'tan koştuk,
Uğrumuz Şarkışla yoluna düştük,
Kalfaköy'ün üstüne yel gibi aştık,
Yönünü yokuşa döndü boz öküz.

Kinli develere benzer bakışı,
Mısır dadablağına benzer kakışı,
Boş kağıdı ile çıkmaz yokuşu,
Kesilmiş dermanı, canı boz öküz.

Ol gece gitmedik Kanak'ta kaldık,
Çok ikram ettiler rahat ta olduk,
Sabahınan birçok arkadaş bulduk,
Boş koyuversek gider selli boz öküz.

Yine yere yatar başın kaldırır,
Beni utandırır eli güldürür,
Senin bu işlerin beni öldürür,
Adını koyarlar kanlı boz öküz.

Talibim der ki bu nasıl alâmet,
Ellerin içinde olduk melâmet,
Şükür olsun eve geldik selâmet,
Bize zahmet verdin şanlı boz öküz.

EŞEK ÖLDÜ SEMER DÖNDÜ TERSİNE

Eşek öldü semer döndü tersine,
Kurban olsun küçük gelin sesine.
Ahır benzerdi kuş kafesine.

Sele dolu salkım üzüm
Yine güzellendi kızım

Eşegin budunu koydum dolaba,
Kurudu kurudu oldu tarabe,
Verin gâvurlara katsın şaraba.

Sele dolu salkım üzüm
Yine güzellendi kızım

Kaşkışla Köyü - Yozgat

Muharrem Karabulut

SIÇAN

Hemen göçü yükletelim,
Ya bu sıçan durur ya biz.
Karakollar bekletelim.
Ya bu sıçan durur ya biz.

Damımız ardı tarladır,
Ekin yok bize zorladır.
Karanlıkta göz parladır,
Ya bu sıçan durur ya biz.

Bacamızdan çıkmaz tütün,
Bunu teslim ettik bütün.
Gaçak döğüşüne metin,
Ya bu sıçan durur ya biz.

Ayran geldi bize hedaye,
Hasmın gözümüzde tüdaye.
Arzıhal yazsak kediye,
Ya bu sıçan durur ya biz.

BEKÇİ DESTANI

Bak bekçinin iz'anına,
Açlık geçmiş ta canına,
Paça yaptırmaya varmış,
Paçacının dükkâmna.

Sahan'ın eline alır,
Kazanın dibine varır,
Bir iyice yapsın deyu,
Paçacıya pek yalvarır.

Paçacı kazanı açar,
Bekçi de yanına geçer,
Kazan içine bakarken
Başından sarığı uçar.

Sarığı gider bir yana,
Bak bekçinin seyranına,
Sarığı alayım derken
Düşer paça kazanına.

Bekçi bir yol dalar çıkar,
Paçacı ateşi yakar,
Bekçi başlarken feryada,
Paçacı da döner bakar.

Bekçiyi kanda görür,
Başına bir kepçe vurur,
Der ki: «Ne ararsın orda
Sahanın taşrada durur»

Kazan fukur fukur kaynar,
Bekçinin eli ayağı yanar,
Bekçi hop hop hep sıçrar,
Paçacı sanır ki oynar.

Bekçi o haldeyken yine,
Paça doldurur koynuna,
Paçacı der ki «Taşra çık
Bak eylediğin oyuna».

Çıkardılar bunu hele,
Paçacılar güle güle,
Pişmeye az kalmış bekçi
Birazcık kızarmış hele,

Paçacı kazanı döker,
Vafir garip zarar çeker,
Bir sille vurur bekçiye
Bekçi düşer teker meker.

Bekçiniz kaçar gülerek,
Sizlere geldim bilerek,
Ağam efendim sultanım
Bekçinize bahşiş gerek.

KAYGUSUZ ABDAL'DAN

Cümle kaplumbağalar,
Kanatlanmış uçmağa,
Kertenkele derilmiş,
Kırım suyun içmeğe.

Bir pire bir med tuzu,
Yüklenmiş gider yola.
Geh at olup yorgalar,
Geh kuş olup uçmağa.

Bir karınca devenin,
Tepmiş oyluğun ezmiş.
Bir budunu götürmüş,
Dönüp ister kaçmağa.,

Çekirge buğday ekmiş,
Manisanın çayında,
Sivrisinek derilmiş,
Irgat olup içmeğe.

Balıkçıl köprü yapmış,
O çayların birinde,
Yüklü yüklü ördekler,
Gelir andan geçmeğe.

Ergenenin köprüsü,
Susuzluktun kurumuş,
Edirnenin minaresi,
Eğilmiş su içmeye.

Kaygusuzun sözleri
Hindistanın kozları,
Sen de bu yalan ile,
Gidem dersin Uçmağ'a

İYİ - KÖTÜ KARI

Sabahdan kalkanda muhkem oturur,
Gülenmeden kara yuhu götürür.
Beçare yiğit bakar verem getirir
Derdi çekilir mi kötü karının

Yegin karı dünya malını değer,
İbrişim muyları gerdanı döger.
Gendi de güzel olsa eğer,
Emsali bulunmaz yegin karının.

Yüzüne bakanın rast gelmez işi,
İkrahla yiyülür ekmeği aş.
Üç ayda bir darar sirkeli başı,
Derdi çekilir mi kötü karının.

Sabahdan kalkanda şişer, gurulur.
Bismillah der elini işe vurur.
Erinin yanında bir ayna olur,
Emsali bulunmaz yegin karının.

Âşık Kemâlin budur davası,
Pervana döniyi periynen balası,
Koçyiğide nâsib olsun âlası,
Emsali bulunmaz yegin karının.

Sivas

Muzaffer Sarısözen

KOCA ÖKÜZ

Koca dağ başında bir bölük duman
Koca öküzün elinden yandım, el'aman
Haftada yer tam kırk lodalık saman
Namertlere muhtac. ettin koc'öküz

Koc'öküzü koyuverdim ormana
Yayılır yayılır gelir dermana
Döner dolaşır da iner harmana
Harmanı sapa muhtaç ettin koc'öküz

Açtım baktım koc'öküzün dişine
Yeni girmiş üçyüz onbeş yaşına
Ekini yer gelir gölün başına
Suyu göle muhtac ettin koc'öküz

Kırıkkale - Çongar Köyü

Haydar Başkonak

İSTANBULDAN GELİRKENE

İstanbuldan gelirkene,
İras geldim sürüsüne.
Öldürdüm ben birisini,
Davul çekdim derisine.

Sıçanımın evleri var,
Yer altında yolları var.
Çıplak çıplak dölleri var,
Müflis olmuş fındık sıçan.

Eline almış hızarı,
Beline sokmuş keseri,
Çıkış ambarın yukarı,
Usda olmuş fındık sıçan.

Sıçanımın annı sarı,
Gavurmamı etti yarı,
Basdırmadan umma barı,
Onu da umdun fındık sıçan.

Duvara sokdum parayı,
Usandım arayı arayı,
Çaldırdım yeddi lirayı,
Kumar oynar bizim sıçan.

Sıçan gazan ağzı açar,
İçinden yağlısın seçer,
Garanfil biberi saçar,
Aşçı mı oldun fındık sıçan?

Kayseri - Develi

Cemal Pakne

TAHTAKURUSU

Ağşam olunca kederim artar
Zalım tahtakurusu ettiğin yeter
Ufacık iğnesi zehirden beter
Usandım elinden tahtakurusu

Varamam yatağa canım sıkılır
Ne kadar teklifsiz gelir sokulur
Yukardan aşşığı tek tek dökülür
Yaktın vücudumu tahtakurusu

Sarılmış boynuma hakkını ister
Şaşırdım Allahım yolumu göster
Ufacık yavruların koynumda besler
Usandım elinden tahtakurusu

Alacağı var gibi sıkı sarılır
Elimi değersem karnı yarılır
Yatağa geç varsam bana darılır
Şaşırdım elinden tahtakurusu

Her koğuşta elli altmış kişi var
Her biriyle ayrı ayrı işi var
İnci gibi kırılalı dişi var
Usandım elinden tahtakurusu

Vücudum da yara oldu sızılar
Günde de bin tane yavru kuzular
Hiç birini tutamaz avcı tazılar
Bulamadım çaresini tahtakurusu

Tam akşam olunca kederim artar
Tahta kuru su ettiğın yeter
Ufacık iğnesi hançerden beter
Usandım elinden tahtakurusu

Bu da bir böcüktür yuvasız gezer
Deve gaterini yadığā dizer
Bunların elinden kim olsa bezer
Bitirdin bizleri tahtakurusu

Zehire boyanmış sivri iğnesi
Günde onbeş yavru yapar annesi
Gözümü yumunca yürür hepisi
Aldattın bizleri tahtakurusu

Kaşkışla - Yozgat

Muharrem Karabulut

TİRYAKİLER

Bir destan söylesem tiryakilere,
Acep tiryakiler darılır m'ola?
Bir tabağ üzüm olsa koysam cebine,
Gözü tabakadan ayrılır m'ola?

Tiryakiler tütünü gayet çok sever,
Birini sarmada birini ever,
Tütün tükenince, karıyı döver.
Erkeğim deyi de gurulur m'ola?

Azlıh tabaka tamam beş olur,
Yorgunnukda murdar tütün hoş olur.
Beş guruşa kâğıt, nasıl baş olur,
Tutulursa hapise girilir m'ola?

Tiryakiler oturmuş edeller merak,
Hele bir daha ciğara sarak.
Çoluk çocuk çıplak, kendi
Bununla maksuda erilir m'ola?

Gözel paranızı vermen tütüne,
Yazık ömrünüze bütün bütüne.
Düşünün bir kere, bundan kötü ne?
Bununla gabire girilir m'ola?

Kaba kâğıt kalın verir dumanı,
Öğsürük gelince vermez amanı.
İmüğü saz çalar döşü kemani,
Otuziki makam çalınır m'ola?

İçmeyen tütünü, gayet çok garar,
İçmeyen fehm etmez, içene zarar.
Göğsü dutulunca hendeği yarar,
Acep gazma, kürek bulunur m'ola?

Ruhsatım bu sözün haklı değil mi?
Bu destan tiryaki aklı değil mi?
Şimdi kaçak tütün saklı değil mi,
Kesede bir tutum bulunur m'ola?

DERMENT AŞIK'TAN

Kulak tut sözüme dinle hey yâran,
Sizinle bakalım ülfet nic'oldu.
Yedi yıldır ben çıkalı sıladan,
Arzulayıp geldim emek nic'oldu.

Han'abalı Ali, Kazaklı Veli,
İsa oğlu, Musa oğlu küçük kebeli,
Barut Hasan, Çakmak Ali, Zırdeli,
Konuştuğum bunca zevzek nic'oldu.

Hoca sizden bir gün miras sorarım,
Doğru söyle yoktur sana zararım,
İki gündür evimizi ararım,
Hep yıkılmış, temel direk nic'oldu.

Dinlemem martaval, efsun okuma,
Yine derdim yenilendi yoğuma,
İçleri ot dolu kıldan dokuma,
Minder, tastık, yorgan, döşek nic'oldu.

Kargaburun, çarık, baldır dolağı,
Kını kırık, yüzü paslı bıçağı,
Beline sardığı kendir kuşağı,
Yakası yamalı gömlek nic'oldu.

Gözleri görünmez idi irinden,
Mancınıkla kalkar idi yerinden,
Urgan ile asa korduk belinden,
Çamış, katır, çapkın beygir nic'oldu.

Her günlerde kamçı ile sürerdik,
Kendi gelmez idi yolun gözlerdik,
Danasım kepek ile beslerdik,
Boynu çıkık sütsüz inek nic'oldu.

Bunların köküne kıran mı girmiş?
Domuzlar mı çalmış, kurtlar mı yemiş?
Eski köy imamı kör Molla İbiş,
Çağırsanız hele sorsak nic'oldu.

Cemaatle okuyalım Fâtiha,
Babam anam ölmüş bunca akraba,
Velâkin sizlere cümlesi caba,
Emmim oğlu kanbur felek nic'oldu.

Eski hasır, bunca kilim, uruba,
Def çivisine asılan ol delik torba,
Babamın giydiği kuskunsuz aba,
Gök boncuk düğmeli yelek nic'oldu.

Köyün ortasında asma çubuğu,
Yedi yılda verir idi kuruğu,
Güz pilici ile horoz tavuğu,
Kanatsız kaz şaşkın ördek nic'oldu.

Hep söylerim fartu fartu yalanı,
Beygirin kolanı merkep palanı,
Bilirsiniz hiç söylemem yalanı,
Ezber etmediğim gerçek nic'oldu.

Miras için ettim bunca davayı,
Elime geçseydi üçte bir bâri,
Söylersin «Dermend Âşık sevdayı».
Boşuna çaldığım emek nic'oldu.

ÇEKİRGE

Çekirgenin teşiri
Arpa buğday devşiri
Tel çekelim Devlete
Kimden alcaak öşürü

Çekirgenin kararı
Yere düşse kararı
Varın söylen Beytullah'a
Neye verecek kararı

Senir'in kayaları
İçindedir mayaları
Gelin gidelim çekirgeye
Başımızda ağaları

Çekirgenin kanadı
Kanı yere damladı
Kör olası çekirge
Arpa buğday komadı

Entarimi al ettim
Yenlerini dar ettim
Bu devletin önünde
Yatağımı don ettim

TAŞLAMALAR İLE NİMELER

ŞEYTAN BUNUN NERESİNDE

Dertli'den

Telli sazdır bunun adı,
Ne ayet dinler ne kadı,
Bunu çalan anlar kendi.
Şeytan bunun neresinde?

Venedikten gelir teli,
Ardıç ağacından kolu,
Be Allahın sersem kulu,
Şeytan bunun neresinde?

Abdest alsan aldın demez,
Namaz kılsan kıldın demez,
Kadı gibi haram yemez,
Şeytan bunun neresinde?

İçinde mi dışında mı?
Burgusunun başında mı?
Göğsünün nakışında mı?
Şeytan bunun neresinde?

Dut ağacmdan teknesi,
Kırışten bağlı perdesi,
Be hey insanın teresi,
Şeytan bunun neresinde?

Dertli gibi sarıksızdır,
Ayağı da çarıksızdır,
Boynuzu yok kuyruksuzdur,
Şeytan bunun neresinde?

Seyranî'den

ZAMAN

Mahkeme meclisi icad olduğu
Çeşme-i rüşvetin akmaklığından
Kaza belâ ile âlem dolduğu
Kazların kadiya uçmaklığından

Selefin rüşvetle hüccet yazması
Halefin anlayıp hükmün bozması
Yıkılan binanın birden tozması
Asıl sermayenin topraklığından

Asıl sermayey-i niyabetleri
Emval-i eytamdır ticaretleri
Davet-i rüşvete icabetleri
Sıdk ile gönlünün alçaklığından

Bülbülün aşkıdır dalda öttüğü
Çobanın sütedir koyun güttüğü
Toprağın Hâbili kabul ettiği
Şüphesiz yüzünün yumşaklığından

Dünyadan ahrete gidip gelmemek
Olması iktiza eder ölmemek
Balık baştan kokar bunu bilmemek
Seyranî gafilin ahmaklığından

DOSTUN ACI SÖZÜ

Ali Şahin

Düşmanın hançeri işlemez bana,
Dostun bir tek sözü beni öldürür.
El ne derse desin kâr etmez bana,
Dostun bir tek sözü beni öldürür.

Aslan yatağına çakallar doldu,
Yadlar girdi bağa güllerim soldu,
Evvelki dostlarım hep düşman oldu,
Herkes sırlarımı sezdikten geri.

DÜNYANIN GİDİŞİ

Ruhsatî'den

Kasım
Dostun

Bir vakte erdi ki bizim günümüz,
Yiğit belli değil mert belli değil.
Herkes yarasına derman arıyor,
Deva belli değil dert belli değil.

Farkeyledik âhir vaktin yettiğin,
Merhamete çekilip göğe gittiğin,
Gücü yeten soyar gücü yettiğin,
Papak belli değil, kürt belli değil.

Adalet kalmadı hep zulüm dolu,
Geçti şu baharın gülleri soldu,
Dünyanın gidişi acâyip oldu,
Koyun belli değil kürt belli değil.

Başım ayık değil kederden yastan,
Ah ettikçe duman çıkıyor festen,
Haraba yüz tuttu bezmi gülistan,
Yayla belli değil yurt belli değil.

Çarh bozulmuş dünya ıslah olmuyor,
Ehlî fukaranın yüzü gülmüyor,
Ruhsatî de dediğini bilmiyor,
Yazı belli değil hat belli değil.

HEY AĞALAR ZAMAN AZDI

Hey ağalar zaman azdı,
Düşmüşe il üşer oldu.
Küllükte sürünen eşek,
Cins atla yarışır oldu.

Palas üstünde yatmayan,
Bıyığ'na pala batmayan,
Posuk ardından yetmeyen.
Ceylâna ulaşır oldu

Evlerinin önü yazı,
Yayılır turnası kazı,
Yaşına ermedik kuzu,
Koç ile vuruşur oldu.

Gevherî der işler hata,
Katırlar baskındır ata,
Olur olmaz maslahata,
Çocuklar karışır oldu.

Binboğa

Binboğa Avşarları

KIYMET BİLME TÜRKÜSÜ

Gökte uçan hüma kuşu,
Ne bilir dalın kıymatın.
Kargayı kondurman dala,
Ne bilir gülün kıymatın.

Çift sürüp ekin ekmeyen,
Meydana sofra dökmeyen,
Arının kahrın çekmeyen,
Ne bilir balın kıymatın.

Meclisten söz atanlar,
Gerçeğe yalan katanlar,
Sonra beyliğe yetenler,
Ne bilir ilin kıymatın.

Tercan

İsmail Dâimî

YALAN DÜNYA

Âşıklar neylesin seni,
Bir ismin var «Yalan Dünya».
Haramiler kol kol olsun
Etsin seni talan Dünya!

Yaş ağaçları kuruttun,
Bunca canları çürüttün,
Eline geçeni yuttun
Dev, ejderha, yılan Dünya!

Dâimî konan göçüyor.
Bahar geldi gül açıyor.
Çirkin güzelden kaçıyor
Kargalara kalan Dünya!

Urfa

SENE

Ela gözlerini sevdiğim Senem,
Salınma karşımda bu lâzım değil.
Yeter eylediğin bunca cefalar,
Salınma karşımda bu lâzım değil.

Nazlı dilber sen gönlünü gezdirdin,
Siyah yüzün mah yüzüne dizdirdin.
Has bahçeni yâd ellere bozdurdun.
Bozulmuş bağların bu lâzım değil!

Ârif beg der Hak doğruyu bildirsin,
Yaradanım ağlayanı güldürsün,
Ben ölürsem beni eller kaldırsın,
Gelme başucuma bu lâzım değil.

Erzincan

Ali Ekber Çiçek

GÖNÜL KALK GİDELİM SİLAYA DOĞRU

Böyle ikrar ilen, böyle yolunan
Mihnetli yâr bana lâzım değilsen.
Deli gönül sevmiş, vazgelmek olmaz,
Cefâhı yar bana lazım değilsin!
Gönül kalk gidelim silaya doğru.

Bülbülün sevdası hep güllerinen,
Senin şirin dilin yâd ellerinen.
Çık salın sevdiğim engellerinen
Görünme gözüme, lâzım değilsen!
Gönül kalk gidelim silaya doğru.

Bülbül ah eyleyip kanlar ağladı,
Gözüm yaşı sel sel oldu çağladı.
Ölüm geldi çevreyanım bağladı
Kılma cenazemi lazım değilsen!
Gönül kalk gidelim silaya doğru.

VAY SEBEP

Tokatlı Nuri'den

İnkisar eylemem yazık serine
Yatak içre can veresin vay sebep
Ağzından burnundan hicran yerine
Parça parça kan veresin vay sebep

Yata yata herbir yanın çürüsün
Zebaniler etrafını bürüsün
Damarın çekilsin kanın kurusun
Hastalara şan veresin vay sebep

Ne düşmüşsün bu Nuri'nin kastine
Yakan geçsin zebaniler destine
Dokuz ay yatasın bir yan üstüne
On bir ayda can veresin vay sebep

Kerkük

Ümit Musa - Suphi Saatçı

YAZAR CURNALI

Seher sabahtı neynim
Lebiv kadehti neynim
Lebleriv koy ağzıma
Dünya temahtı neynim
Di geli kanun çavuşu yazar curnalı

Seher sabah çağınnan
Öpüm lebiv ağınnan
Sensiz bir gül koklamam
Gelse cennet bağınnan
Di geli kanun çavuşu yazar curnalı

Seherden kalktım sersem
Seher gülünü dersem
Neylirem dünya malın
Günde bir yüzün görsem
Di geli kanun çavuşu yazar curnalı

FAKİRLERE ALLAH SABIR

Gözleriv ne mavıdı
Ne süttü ne mavıdı
Her gelen bir söz diyer
Seni mennen savıdı

Aman tabur yar yaman tabur
Zenginlere bedel kabul
Fakirlere Allah sabur

Gözüv kişmişe benzer
Arak içmişe benzer
Üzüv turş benziv sarı
Gözden düşmüşe benzer

Aman tabur yar yaman tabur
Zenginlere bedel kabul
Fakirlere Allah sabur

EŞREF OĞLU AL HABERİ

Eşref oğlu al haberi
Bahçe biziz, gül bizdedir.
Biz de Mevlânın kuluyuz
Yetmiş iki dil bizdedir.

Erlik midir eri yormak,
Irak yoldan haber sormak?
Cennetteki ol dört ırmak
Coşkun akan sel bizdedir.

Adam vardır cismi semiz,
Abdest alır olmaz temiz.
Halkı dahl'eylemek nemiz
Bilcümle vebal bizdedir.

Arı vardır uçup gezer,
Teni tenden seçip gezer.
Canan bizden kaçıp gezer,
Arı biziz bal bizdedir.

Biz erenler gerçeğiyiz,
Has bahçenin çiçeğiyiz,
Hacı Bektaş köçeğiyiz,
Edep, erkân, yol bizdedir.

Kimi sofı, kimi hacı,
Cümlemiz Hakka duacı
Resûl-ü Ekremın tacı,
Aba, hırka, şal bizdedir.

Kuldur Hasan Dede'm kuldur
Manayı söyleyen dildir;
Elif hakka doğru yoldur,
Cim ararsan dal bizdedir.

Gaziantep

Hasan Hüseyin

BEN DE ŞU DÜNYAYA GELDİM GELELİ

Ben de şu dünyaya geldim geleli,
Ah neyleyim gamlı gönül şâd olmaz.
Felek bana gülme dedi cihanda,
Ben gülsem de felek razı olmaz.

Bilmem şu feleğin nesi var bende.
Gece gündüz ağlarım gözlerim kanda.
Kim istemez şâd olmayı cihanda,
Ben şâd olsam dertli gönlüm şâd olmaz.

DEDE DEDE CAN DEDE

Dede dede can dede,
Tesbihuv mercan dede.
Yerim sal yastığım koy,
Odı geldim men dede.

Yetimin sesi gelmez,
Yığlar nefesi gelmez,
Baş yasduğda göz yolda
Bekler kimsesi gelmez.

Dede dede

Yetimler yavaş olı,
Koynı dolı daş olı.
Degme yetim gevline
Düşer hurd u haş olı.

Dede dede

Neneden olmasaydım,
Dünyaya gelmeseydim,
Yaşım beş haddim onbeş
Bugüne kalmasaydım.

Dede dede

C. OLAY TÜRKÜLERİ

1. Tarihî türküler: Destanlar, kahramanlık türküleri, serhat türküleri v.b.
2. Eşkiya türküleri: Derebeyi, cinayet türküleri v.b

Belli bir olay üzerine yakılmış, bize o olayı hikâye eden türkülerimizin başında kahramanlık türküleri gelir. Kahramanlık türküleri tarihteki büyük olayları, Türk'ün mert karakterine uyar bir biçimde bugüne aktarır. Bu bakımdan kahramanlık türkülerinde tarih yatmaktadır. Duyduğumuz zaman, davulların gümbür gümbür öttüğü meydan muharebeleri, topların amansızca dövdüğü kalelerin sarılması, hürriyetlerine kavuşturulan insanlar, göğüsten siperler ve vücuttan kalelerle Türk'ün yiğitliği gözlerimizde canlanır.

Gönülleri yurt sevgisiyle dolu serhat bekçilerinin yurt parçasının elden çıkmasıyla hazin feryatlarını duyarız. Kaybedilen bir karış toprak, elden çıkan bir kale, yeni bir zaferin kınıyla serhat türkülerimizde işlenir.

Bu tür türkülerde bazan tarih gösterilerek olay ve kahramanları tanıtılır. Övünülecek bir olayı hikâye eden bu tür türküleri her yöre kendine mal etmeye çalışır. Aynı halkın aynı hisleri paylaşması da tabiidir.

SEPETÇİOĞLU

Sepetçioğlu Osman Efe zulme ve haksızlığa karşı gelen, verdiği mücadele ile halkın gönlünü kazanan, orada efsaneleşen yiğit bir Anadolu uşağıdır.

Osman Efe, babasını küçük yaşta kaybedince köydeki ağa'nın zulmüne dayanamıyarak anasıyla Kastamonu'ya göçer, orada baba sanatını devam ettirir, sepetçilik yapar.

Halktan çok ağır vergi, daha doğrusu haraç alan derebeyinin adamları, bir gün ondan da bir haftaya kadar yüz sepet yapıp vermesini isterler. Bunun imkânsız olduğunu, ne yaparsa anlatamaz zorbalara. Derebeyi hakkında kötü konuştuğu iftirasıyla Osman'ı tutup derebeyinin huzuruna getirirler. Derebeyi ona hakaretlerde bulunur. Buna dayanamayan hırslı Osman koltuğunun altında gizlice taşıdığı saldırmayı çektiği gibi derebeyinin kafasını gövdesinden ayırır.

Yakalanıp zindana atılan Sepetçioğlu oradan kaçır, dağa sığınır. Artık zalim ve zorbalara karşı mücadeleye başlamıştır. Halktan da büyük yardım görür. Kimsenin malını gasp etmez, kimseden haraç almaz. Karısını ve anasını da dağa, yanına alan Sepetçioğlu ne yazık ki, bir müddet sonra derebeyinin kuvvetleri tarafından zorlu bir mücadele sonunda öldürülür. Annesi ve karısı da bu çatışmada ölür.

Anlatıldığına göre Sepetçioğlu, yiğit olduğu kadar da sazdan sözden anlayan sanatkâr yapılı bir kişiymiş. Güzel saz çalar, bir o kadar da güzel türkû çağırılmış.

Kastamonu

Avni Özbenli

SEPETÇİOĞLU

Sepetçioğlu bir ananın kuzusu

Hiç gitmiyor kollarımdan efem de sızısı vay vay

Böyle imiş alnımızın yazısı

Yassıl dağlar yassıl, Osman efem de geliyor vay vay

Kalk gidelim kışla önüne aşağı

Salı vermiş ince belden efem de kuşağı vay vay

Yaman olur Kastamonu uşağı

Yassıl dağlar yassıl Osman efem de geliyor vay vay

AVŞAR BEYLERİ

Adını sevdiğim Avşar Beyleri,
Bize de bir vezirlik yakışır durur.
Topla dizgini de tanıt kendini,
Karşıda düşmanların dizilmiş bakışıp durur.

Sızılar mı girmiş kıratımın dizine?
Benden selâm olsun da şu Avşarın kızına.
Yüzbin sene de az geliyor gün yüzüne.

Alaşehir - İnegöl bucağı

Halil Onbaşı

GER ALİ

Ger Ali dedikleri bir kara dane,
Çekdi bıçağını koydu meydana.
Ger Ali'yi doğuran ana gelmez cihana,
Dağları bedesten eden Ger Ali

Beydağının arkası bayır değil mi,
Kır atımın yediği çayır değil mi?
Dün akşamki rüyalar hayır değil mi?
Vurman, ürgüdelim, diyen ince Ger Ali.

İndim şu Aydın'a kollarım bağlı,
Konak önünde urganım yağlı,
Ne ettim, ne eyledim sana Kara Osmanoğlu,
Nedir bu, hayınlıktır, dedi aslan Ger Ali.

ONİKİDİR ŞU BURDUR'UN DERMENİ

Türkiyede yüzyıllarca kardeşçe yaşamış, kanaatkâr Türk halkının göz yummasıyla tekellerinde bulundurdıkları ticaretle büyük servetlere sahip olan azınlıklar (Rumlar, Ermeniler), İtilâf Devletlerinin Birinci Dünya Harbinden sonra Anadolu'yu işgal etmeleri üzerine ayrı devletler kurma yönünde harekete geçerler. Sık sık isyanlar çıkarır, Türk halkını tedirgin eder, İtilâf Devletleriyle bir olup Kurtuluş ordusunu arkadan vurma çabası gösterirler. İşte bu türkû Rum ve Ermenilerin yaptıkları olaylara karşı Barışçı Anadolu halkının millî ruhunda uyanan duyguların bir ifadesidir.

Burdur

ONİKİDİR ŞU BURDURUN DERMENİ

Onikidir imanım aman şu Burdurun dermeni,
Dermencişi efem aman Urum değil Ermeni.
Ya kendisi efeler aman ya kellesi gelmeli.
Ay karanlık efem görünmüyor izimiz,
Üç kardeşiz efem kurban gitsin birimiz.

Bir incecik efeler aman yol gidiyor dermene,
Oturmuşlar efem aman çayır ile çimene.
Hem severim efeler aman hem döverim kime ne.
Al karanfil efem mor şişede ıslanır,
Bir gün olur efem deli gönül uslanır.

Aydın

CAFER EFE TÜRKÜSÜ

Aydın'ın içinde bir kapalı çarşı,
Anne ben gidiyorum düşmana karşı.
Düşmanlar kaçıyor denize karşı.
Caferim, Caferim yiğit Caferim.

Kermencik içinde toplar kuruldu,
Cafer efe ögle sonu vuruldu.
Annesine kara haber duyuruldu.

Caferim, Caferim yiğit Caferim.

Çiçekdağı - Kırşehir
YİĞİT TÜRKÜSÜ

Osman Taş

Galk gidelim Belgamiya
Oturup durana sohbet yaramaz.
Yiğidin bir başı gezginci gerek
Çok gezmeyince adam olamaz

Ben yiğidi bilirim gurt gibi bakar
Hasmını görünce ayağa galkar
Çeker martinini meydana çıkar
Arkadaş başında uygun olmalı

Aslı fakır olanın yası çekilmez
Hozan tarlalara sümbül ekilmez
Aslı yabancıynan yola gidilmez
İçinde sıdginan yanan olmalı

Yiğidim der ki o bazı kötü
İyi olmaz yiğidin densizi satı
Gayet düzgün ister silâhı atı
Arkadaş başında uygun olmalı

Ajyonkarahisar

Emin Hoca - Çarıkçı Ahmet Ağa

İSLAMOĞLU TÜRKÜSÜ

İslâmoğlu kule yapar taşınan,
Gözlerim doldu al kanınan yaşınan.
Nere gidem bu talihsiz başınan,

Eyvahlar olsun saçlı doru şanına,
Beşyüz çakmak çalan gelin yanına.

İslâmoğlu çifte yapar kuleyi,
Kır at dursun çekin isli kula'yı,
Görülmez mi bu işlerin kolayı?
Beri gel, beri gel, ben adam yemem.
Şunun şöylesine ben yârim demem.

İslâmoğlu kulelerin yıkılsın,
Yıkılsın da yerin bostan ekilsin,
Hey kaymakam senin de belin bükülsün,
N'olaydı 'nolaydı gündüz olaydı,
Can Mustafam düşmanları göreydi.

Cevizin dalını nacakladılar,
Kellesiz gövdeyi kucakladılar.
Kaymakam bey seni açapladılar,
Hükûmet önünün dikili taşı,
Hâkime gösterin gövdesiz başı.

KOZANOĞLU

Türkölere kahraman olan Kozanoğlu, Afşar'ların Kozanlı oymağının reisi olan bir ailedendir. Bu oymak önceleri Karmanoğulları'nın, sonradan da Osmanlı Devletinin malyetinde bulunup, Kozan havalisinin idaresini yürütüyordu. Kozan dağlarındaki Varsak'lar (Varsak aşiretinden olanlar) bunların piyadesi, Çukurova'daki Afşar'lar ise süvarileri idiler. Kozanoğulları bu havallide uzun müddet hüküm sürdüler, halkın hak ve hukukunu iç ve dıştaki saldırganlara karşı korudular. Orta Anadolu derebeylerinden Çapanoğlu Süleyman Beğ'in Kozan bölgesini istila için gönderdiği askerler Yusuf Ağa tarafından perişan edildiği gibi, bir müddet sonra Mısırlı İbrahim Paşa'nın Kozan'ı almak için gönderdiği askerler de dağlarda Kozanoğlu Mehmet Beğ'in kuvvetleri tarafından yenilgiye uğratıldı. Yusuf Ağa'dan sonra Ali Beğ, ondan sonra Ali beğ'in oğlu Mehmet Beğ Kozan beğliğine geçtiler. Kozan Beğliği gittikçe kuvvetleniyordu.

1882 senesinde Sultan Azîz zamanında sadrazam Ali Paşa'nın Kozan Beğliği'ni ortadan kaldırmaya karar vermesi üzerine Derviş Paşa kumandasında «İslâhiye Fırkası» adı altında bir kuvvet teşkil edip Kozan'a gönderildi. Ahmet Beğ ile Yusuf Beğ ve Kozan hanedanına mensup diğer beyler, Halil Beğ, Ali Beğ ve Hüseyin Beğ'ler devlete bağlılıklarını hemen bildirdiler. Ahmet beğ Kütahya valiliği, diğer beğlere de birer memurluk veya maaş verilerek dağıtıldı. Kozan bir sancak haline getirildi.

Kozanoğlu Yusuf Ağa Sivas'ta oturmağa memur edildiğinden muhafız askerleri himayesinde yola çıktı. Fakat aşiretlerinden bir kaçı yolunu kesip onu muhafız askerlerin elinden aldılar.

Yusuf Ağa da durumu değerlendirmek istedi. Kozan'a gelerek bütün aşiretleri isyana kaldırdı. Bunun üzerine Müşir Derviş Paşa, İsmail Paşa kumandasındaki bir müfrezeyi Yusuf Ağa üzerine gönderdi. Kısa bir çatışmadan sonra Yusuf Ağa esir düştü, ve asırıldı, taraftarları da dağıtıldı.

Türkü, Kozanoğullarından Yusuf Beğ'in dağlardaki hayatı ve üzerine gönderilen kuvvetlerle yaptığı mücadelenin ifadesidir.

Devlet millet kavramlarından habersiz bu derebeylerinin nizam askerlerini düşman sayması, onlarla çatışması, düzeni ve dirliği saymaması elbette ki beğenilecek bir özellik değildir.

Yalnız, gelenek ve görenekleri, atadan kalma yurt parçasını, kendisine bağlı halk topluluğunun hak ve hukukunu korumayı bir namus borcu bilerek çarpıştıklarını düşünürsek, kendilerini harekete geçiren duygunun eşkiyalık değil, o zamanlarda pek makbul olan asalet, mertlik ve yiğitlik duygularının olduğunu görürüz. Eğer bu böyle olmasaydı geniş bir halk topluluğunun kendilerine yürekten bağlılıklarını göremezdik.

Çukurova
KOZANOĞLU

Sazcı Hulusi Bey

Çıktım Kozan'ın dağına
Remil attım dost bağına
Aşiretten imdat olmaz
Kaçalım Kozan dağına (Gâvur dağına)

Kara çadır eğmeyinen
Ucu sırma düğmeyinen
Ne kaçarsın Kozanoğlu
Beşbin atlı gelmeyinen

Çıktım Kozanın dağına
Karı dizleyi dizleyi
Yaralarım göz göz oldu
Cerrah gözleyi gözleyi

Karaçadır'ın karası
Karıştı Kozan arası
Ben öpmeğe kıyamazdım
Ak göğsü süngü yarası

Çukurova
KOZANOĞLU

Çıktım Kozan'ın dağına
Remil attım dost bağına
Ahbaplardan imdat yoktur
Kaçahm Gâvur Dağına

Olur mu beyler olur mu
Evlât babayı vurur mu
Padişahın zalımları
Bu dünya size kahr mı

Kozan dağı dağ değil mi
İçi dolu bey değil mi
Kozan beyini öldürmüşler
Bu da bize ar değil mi

Ne inişin dibindeyim
Ne yokuşun başındayım
Bana ölüm yakışır mı
On üç, on dört yaşındayım

Kır at gelir seke seke
Kulağında elmas küpe
Çifte kızlar hizmet eder
Ak kollarını çırpa çırpa

MEMET ÇAVUŞ AĞITI

Dersim dağlarında eşkiyalık yapan bir topluluğu yola getirmek amacı ile bir müfreze jandarma görevlendirilir. Başlarında da Memet Çavuş vardır. Memet Çavuş kan dökülmesini istemez. Önce teslim olmalarını söyler elebaşları «Kürt oğlu»na. Kürt Oğlu direnir. Teslim olmasının kendisine bir şey kazandırmayacağını düşünerekten çarpışmayı başlatan ilk kurşunu kendisi çeker. Bunun üzerine çarpışma başlar. Uzun bir çarpışmadan sonra Memet Çavuş vurulur. Eşkiyalar dağılır. Jandarmalar Memet Çavuşun cesedini atının üstüne yerleştirirler. Köye dönerken at üstünde can verir. Türkü bu olayı çok güzel bir şekilde anlatmaktadır.

Hüseyin Kâhya oğlu Hasan

MEMET ÇAVUŞ AĞITI

Kaçman eşkiyalar kaçman sizi dutarım
Pişmiş aşınıza ağı katarım
Mavzerinizi alır ele satarım
Gelin teslim olun der Memet Çavuş

Kürt Oğlu der teslim olamam
Senin ile hapishaniye giremem
Elimdeki mavzerimi veremem
Yakarım canını geç Memet Çavuş

Memet Çavuş der ki yüreğim çatal
Cephanem boynumda tam yedi katar
Uçan kuş olsanız kıratım tutar
Gelin teslim olun der Memet Çavuş

Kürt oğlu da der ki yedi yıl oldu
Çekildi çileler defterler doldu
Anam bacım memlekette yoz kaldı
Yakarım canını geç Memet Çavuş

Memet Çavuş der ki atları çatın
Kurşun yeri tutun sipere yatın
Aman arkadaşlar vurmaya atın
Gelin teslim olun der Memet Çavuş

Kürt oğlu da der ki yiğitlik kadim
Dersim ellerinde söylenir adım
Senin gibi neçe çavuşlar yedim
Şu fişek nasibin der Memet Çavuş

Vuruldum arkadaşlar akıyor kanım
Kıratım üstünde çırpınır canım
Karalar bağlasın Zekiye Hanım
Kader böyle imiş der Memet Çavuş

ÇİFTE KUBURLARI ÇAKTIM ALMADI

Çifte kuburları ağalar çaktım almadı.
Dört yanıma baktım ağalar kimse kalmadı.
En küçük kardaştan ağalar imdat olmadı.
Aman Veziroğlu yazık yazık şanına
Şu gençlikte nasıl kıydın tatlı canıma

Kapının önünde be ağalar bir binek taşı
Durmuyor akıyor ağalar gözümlün yaşı
O yârin uğruna be ağalar keserim başı
Aman Veziroğlu yazık yazık şanına
Şu gençlikte nasıl kıydın tatlı canıma

SEFERBERLİK TÜRKÜLERİ

Rodop Türklerinden

İstihkâmın içinde aynalı çarşı
Anne ben gidiyorum düşmana karşı
Of gençliğim eyvah
Eyvah, yandı ya dünya

İstihkâmın içinde bir uzun selvi
Kimimiz nişanlı kimimiz evli
Of gençliğim eyvah
Eyvah, yandı ya dünya

İstihkâmın içinde vurdular beni
Ölmeden mezara koydular beni
Of gençliğim eyvah
Eyvah, yandı ya dünya

İstihkâmdan çıktım yan basa basa
Ciğerlerim çürüdü kan kusa kusa
Of gençliğim eyvah
Eyvah, yandı ya dünya

İstihkâmdan çıktım başım selâmet
Selânik'e ermeyince koptu kıyamet
Of gençliğim eyvah
Eyvah, yandı ya dünya

İstihkâmın içinde bir dolu testi
Analar babalar umudu kesti
Of gençliğim eyvah
Eyvah, yandı ya dünya

Elâzığ

Fikret Memişoğlu

SEFERBERLİK TÜRKÜSÜ

Havada bulut yok, bu ne dumandır?
Mahlede ölü yok, bu ne şivandır?
Ana ben ölmedim, bu ne şivandır?
Eli Yemendir, gülü çemendir
Giden gelmiyor, acep nedendir?

Kışlanın ardında üç ağaç incir,
Kolumda kelepçe, boynumda zencir,
Zencirin yerleri ne yaman sancır.
Aynı bağlantı

Kışlanın ardında sıra söğütler,
Zabitler oturmuş, asker öğütler,
Yemene gidecek bu koç yiğitler,
Aynı bağlantı

Kışlanın ardında redif sesi var,
Bakın çantasına, acep nesi var,
Bir çüt kundurası, bir al fesi var.
Aynı bağlantı

Kışlanın ardını duman bağladı,
Analar, babalar kara bağladı,
Yemene gidene herkes ağladı.
Aynı bağlantı

Kışlanın ardında yüzüyor kazlar,
Ayağım ağrıyor, yüreğim sızlar,
Yemene gidene ağlıyor kızlar.
Aynı bağlantı

Kışlanın ardında bir kırık testi,
Askerin üstüne sam yeli esti,
Gelinlik tazeler umudu kesti.
Aynı bağlantı

ŞU YEMEN'DE AKAR SULAR AKMIYOR

Şu Yemen'de akar sular akmiyor
Cerrah gelip hastalara bakmıyor
Hastaların hiç birisi kalkmıyor
Yemen çöllerinde kaldım ağlarım

Ne çok imiş şu Yemen'in devesi
Pek ağırdır Hudeybe'nin havası
Yemen'e gelenin ağlar anası
Yemen çöllerinde kaldım ağlarım

Evimizin önünde çifte pınarlar
İçerler suyunu beni anarlar
Yemen'e gideni öldü sayarlar
Yemen çöllerinde kaldım ağlarım

Söyleyin babama abdesini alsın
Okusun Kur'an'ı namazım kılsın
Benim gibi oğlu arasın bulsun
Yemen çöllerinde kaldım ağlarım

Dertli anam benim için ağlasın
Oğul hasreti ile ciğer dağlasın
Körpe kuzum ile gönül eğlesin
Yemen çöllerinde kaldım ağlarım

Bize mekân oldu gurbet illeri
İradıkça ırar sıla yolları
İşitilmez oldu kuzu dilleri
Yemen çöllerinde kaldım ağlarım.

Urfa

Mehmet Türkoğlu

KURTULUŞ TÜRKÜSÜ

Tıfıdır hastahana karşı ma karşı,
Zalım Fıransızın bomba atışı.
Urfa çetelerinin süngü takışı.

Di yeri yeri yeri Saip Beğim yeri,
Çetelerin gidiyor dönmiyor geri.

Kolumu salladım toplar oynadı,
Kara daş içinden asker kaynadı,
Yaşasın Urfa'lılar teslim olmadı.

Di yeri yeri kumandanım yeri,
Çetelerin gidiyor dönmiyor geri.

Fıransızın başında kırmızı fesler,
Atılıyor bombalar, gelmiyor sesler,
Bütün ruhlar uçmuş kalmış kafesler.

Di yeri yeri kumandanlar yeri,
Çetelerin gidiyor dönmiyor geri.

Şişko'nun damından atladım geldim,
Cephanam töküldü topladım geldim,
Hayın Fıransızı pâkladım geldim.

Di yeri yeri kumandanım yeri,
Çetelerin gidiyor dönmiyor geri.

Gaziantep

Kara imiş şu Antep'in yazısı
Yaktı yandırdı bütün âlemi, nâsı
Yüreğimden çıkmıyor kardeş acısı

Hani benim mor sümbüllü bağlarım
Antep diye hazin hazin ağlarım.

Mağaradan geliyor ağıtlar sesi,
Yaktı yandırdı bütün âlemi, nâsı
Pazarda satılır şehitler fesi.

Hani benim mor sümbüllü bağlarım,
Antep diye hazin hazin ağlarım.

Kavaklığın şirazesi bozuldu,
Hemataza kara çadır kuruldu
Camilerde şehit kabri kazıldı.

Hani benim mor sümbüllü bağlarım
Antep diye hazin hazin ağlarım.

Fransızlar her taraftan yürüdü
Yağ kalmadı yüreklerde eridi
Nice yiğitler istihkâmlarda çürüdü

Hani benim mor sümbüllü bağlarım
Antep diye hazin hazin ağlarım.

Fransızlar dört taraftan geldiler
Top sesinden hep sabiler öldüler
Nice gelinler evde beğsiz kaldılar

Hani benim mor sümbüllü bağlarım,
Antep diye hazin hazin ağlarım

Ödemiş

İSTİHKÂMDAN ATLAYAMADIM

İstihkâmdan atlayamadım,
Cephanem döküldü, toplayamadım
Beş on düşmanı haklayamadım,

Koç gibi meydanlarda ölenler/leniz
Devlet sayesinde gezenlerdeniz.

Çekin kır atımı, nalbant nallasın,
Kesilen kellemden, kanım damlasın,
Örtün mendilimle, sinek konmasın.

Koç gibi meydanlarda ölenlerdeniz,
Devlet sayesinde gezenlerdeniz,

Atımı nallattım, yol mu dayanır,
Asker uşakları erken uyanır,
Milletin uğruna kana boyanır.

Koç gibi meydanlarda ölenlerdeniz,
Devlet sayesinde gezenlerdeniz.

On dört aydır kır atımı besledim,
Hem gazilik hem şehitlik istedim.

Koç gibi meydanlarda ölenlerdeniz,
Devlet sayesinde gezenlerdeniz.

ÇANAKKALE TÜRKÜSÜ

Anadolu halkının kahramanlığını destanlaştırdığı savaşlarından biri de Çanakkale cephelerinde olur. Büyük imkânsızlık içinde verdiği bu çetin mücadelede, bağımsızlığı için gerektiğinde çok şeyler yaratabileceğini bütün Dünyaya bir kez daha anlatmıştır.

Birinci Dünya Savaşı İtilâf Devletleri dediğimiz İngiltere, Fransa ve Rusya ile, İttifak Devletleri dediğimiz Almanya, Avusturya ve İtalyanın biribirleriyle savaşmasıyla başlar. Almanya saldıırabilmesi için Rusya'nın silah ve cephane ihtiyacı vardı. Bunun için Boğazlar yoluyla Rusya'nın İngiliz ve Fransız kuvvetleriyle birleşmesi gerekiyordu. Oysa ki Osmanlı Devletinin harbe girmesi üzerine Çanakkale boğazını geçmek için Osmanlı Devletine Çanakkalede cephe açmaları gerekti. İtilaf Devletlerine ait bir donanma 18 Mart 1915'te Çanakkale Boğazı'nı geçmeye kalkıştı. Burada kahramanca çarpışan Türk kuvvetleri karşısında büyük kayıplar vererek geri çekildi. Bu sefer Gelibolu yarımadası'nın çeşitli yerlerine kuvvetler çıkarak karadan İstanbul'a yürümeyi denediler. Ne yazık ki yapılan sayısız hücumlar Türk süngüsü karşısında eriyip gidiyordu. Son olarak büyük bir taarruzla Gelibolu yarımadası üzerinden Marmaraya ulaşmayı denediler. Ansızın yaptıkları bu taarruz da Anafartalar ve Arıburnu bölgelerinde benzeri görülmemiş bir müdafaa ile durduruldu. Türkleri bu cephelerde yenemeyeceklerini anlayan düşman buraları terk ederek çekilmek mecburiyetinde kaldı.

Yüzbinlerce şehit verdiğimiz bu savaşın bütün Anadoluda heyecan uyandırması, bu savaşa doğudan, batıdan, kuzeyden, güneyden hasılı yurdun dört bucağından gönüllü asker gitmesindendir.

Kastamonu

İhsan Ozanoğlu

ÇANAKKALE İÇİNDE AYNALI ÇARŞI

Çanakkale içinde aynalı çarşı
Ana ben gidiyom düşmana karşı
Ah gençliğim eyvah.

Çanakkale içinde bir uzun selvi
Kimimiz nişanlı, kimimiz evli,
Ah gençliğim eyvah

Çanakkale içinde bir dolu desti,
Analar, babalar ümidi kesti,
Ah gençliğim eyvah.

YEMEN TÜRKÜSÜ

Uğruna binlerce şehit verdüğümüz, nice ana, baci, gelin, kızların ağıt yaktığı acıya sebep olan Yemen, Kanunî devrinde (1520-1566) Mısır valisi Hadım Süleyman Paşanın yaptığı 1. Hint Seferi sırasında (1538) zaptolundu, fakat bir müddet ayrı eyalet olarak idare olundu. Bir ara çıkan isyanlar bastırıldı ve sonunda Yemen, Mısır Valisi Koca Sinan Paşa tarafından kesin olarak Osmanlı ülkesine katıldı. (1568)

Buna rağmen Yemen, daima Osmanlı ülkesinin bir sëmürücüsü olmuş; Orduya tek asker, hazineye tek kuruş vermemiş olduğu halde, Türk kanı ve alın teri durmadan akmıştır Yemene. Kısacası Yemen, bir yük olmaktan başka bir şey değildi Osmanlı için. Buraların yabancılara karşı korunması bile Anadolu ve Rumeliden toplanan askerlerle yürütülürdü. Mekke ve Medine gibi İslam alemi için kutsal sayılan bu yerleri elde tutma isteği Osmanlı Devletine pahalıya mal oluyordu. Bunun hatası sonradan öğrenilmiştir ama ne yazık ki binlerce Türkün şehit olmasına, binlerce ana, kız ve gelinin feryatlarına, binlerce yavrunun yetim kalmasına engel olunamamıştır.

Bunca yıl kendilerine öz evladı gibi baktığı Osmanlı devletine karşı Yemen, İngilizlerin aldatmacasına kanarak onlarla ittifaklar imzalar. Ne acıdır ki bu sıralarda Arap liderler de Peygamber sülalesinden gelen şeriflerdir. İngilizlerle birleşip Türklere karşı savaşır. Osmanlı kuvvetleri Arabistan yarım adasında çok zor durumda kalır. Bir değil beş cephe açılmıştır düşmana, üstelik yalnızdır da. Bu yüzden umutsuzca bakılmıştır bu savaşa. Dolayısıyla, daha askere gönderilirken o yağız delikanlılara dönmeyecek gözle bakılmıştır. Yaşlılar o

günleri anlatırken şimdi bile göz yaşlarını tutamazlar. Çanak-kele ve Yemen cephelerindeki bu kayıplar daha yıllarca yüreğimizi dağlayacaktır.

Erzurum

Faruk Kaleli

MIZIKA ÇALINDI DÜĞÜN MÜ SANDIN

Mızıka çalındı, düğün mü sandın
Al yeşil bayrağı gelin mi sandın
Yemen'e gideni gelir mi sandın

Tez gel ağam tez gel dayanamirem
Uyku gaflet basmış uyanamirem
Ağam öldüğüne inanamirem

Koyun gelir kuzusunun adı yok
Sıralanmış küleklerin sütü yok
Ağamsız da bu yerlerin tadı yok

Tez gel ağam tez gel dayanamirem
Uyku gaflet basmış uyanamirem
Ağam öldüğüne inanamirem

Ağamı yolladılar Yemen eline
Çifte tabancalar takmış beline
Ayrılmak olur mu taze geline

Tez gel ağam tez gel dayanamirem
Uyku gaflet basmış uyanamirem
Ağam öldüğüne inanamirem

Urfa

SEFERBERLİK TÜRKÜSÜ

Ordumuz getti Muş'a dayandı,
Daşı toprağı kana boyandı.
Bitlis'i gördüm ciğerim yandı.

Ağlama aney gider gelirem,
Ruz-ı mahşerde seni görürem.

Hasan Kalası bir uca kala,
Etrafı aney kanlı Kerbelâ,
Yüzbaşım getti gelmedi hâlâ,
Ağlama aney belki gelirem.
Ruz-ı mahşerde seni görürem.

Ester'e bindim oldum suvari,
Bir anam vardır başı belâlı,
Bir çavuş düşmüş mavzer yaralı.
Ağlama aney gider gelirem,
Ruz-ı mahşerde seni görürem.

Kerkük

SEFERBERLİK TÜRKÜSÜ

Ana meni oyat giderem talime,
Aynalı tifengimi allam elime,
Ecelim gelipse giderem ölüme.
Aman da padişahım izin ver bize,
İzin vermiyorsan doldur dengize.

Hamma'nın pazarı büyüktü çarşı,
Redifler oturup karşı ba karşı,
Muayene ediri doktor binbaşı.
Aman da padişahım izin ver bize,
İzin vermiyorsan doldur dengize.

Hamma'nın içinde sıra söğütler,
Binbaşılar geçiri asker öğütler,
Talime gidiri baba-igitler.
Aman da padişahım izin ver bize
İzin vermiyorsan doldur dengize

Hammanın divarı bize daldadı
Nişanlı kızların gözü yoldadı,
Padişah izin vermez bizi aldadı.
Aman da padişahım izin ver bize
İzin vermiyorsan doldur dengize.

SERHAT TÜRKÜLERİ

CEZAYİR TÜRKÜSÜ

Cezayir'in ufak ufak evleri
İçindedir ağaları, beyleri
Türkçe bilmez, mâni söyler diller
Tunus, Trablus, Cezayir of

Yaz gelince gemilerimiz yağlanır
Kış olunca tersaneye bağlanır
Delikanlılar Cezayir'de eğlenir
Tunus, Trablus, Cezayir, of

Cezayir'de üç top birden atıldı
Şıp değinden aylar günler tutuldu
Dünya bize miskal miskal satıldı
Kalk gidelim kömür gözlüm Cezayire

Bir yanımız sık ormanlık biçilmez
Bir yanımız Akdeniz, geçilmez
Mevlâm kanat vermeyince uçulmaz
Kalk gidelim kömür gözlüm Cezayire

CEZAYİR TÜRKÜSÜ

Kuzey Afrika ülkelerinden olan Cezayir Önceleri Beni Hafz Devletine aitti. Devletin güçsüzlüğünden ve zayıf idarecilerden yararlanan İspanyollar, 1509 yılında Cezayiri aldılar. Bu sıralarda Akdenizde korsanlık yaparak etrafa dehşet veren Baba Oruç ile kardeşleri Hızır (Barbaros) ve İshak Reyis'ler, zaten daima savaştıkları ve korkuttukları İspanyollardan geri aldılar Cezayiri. Baba Oruç kendi adına burada bir hükümet kurdu (1516).

Araplarla yaptıkları bir savaş esnasında Baba Oruçla İshak Reyis'in ölmeleri üzerine, Barbaros Cezayiri tek başına idare etmek mecburiyetinde kalır. Sık sık İspanyollarla karşılaşır, yener. Fakat bunun böyle gidemiyeceğini anlayan Barbaros, o sıralar Mısırı almış olan Yavuz'un himayesine girmek istediğini belirtir. Buna pek sevinen Yavuz Sultan Selim, O'na ikibin yeniçeri ile kıymetli bir kılıcı armağan olarak gönderir. Barbaros, memleketi, bağımsız bir hükümet gibi idare eder, adına paralar bastırır.

Osmanlı-Avusturya savaşları başlayınca, Avusturyalılar denizden de savaşarak Osmanlıları zor durumda bırakmak istedi. Bunun üzerine, Kanuni, hem Akdenizde yeniden egemenliği sağlamak ve hem de Fransaya denizden yardım edebilmek amacıyla Barbaros'u İstanbul'a davet ederek kendisine Kaptan-ı Derya'lık verdi. Bu tarihten sonra Cezayir eyalet olarak kabul edilip beylerbeyliğine de Barbaros verildi. Cezayirin bizim elimize geçiş hikâyesi böyle.

Eskiden beri Cezayir'de gözü olan Fransızlar, Osmanlıların 1828 yılında Ruslarla savaşmasını fırsat bilerek, Cezayire asker çıkardılar. Burada uzun ve kanlı savaşlar oldu. Anadolu'dan giden binlerce askerimiz buralarda şehid oldu.

Cezayir Anadolu insanında büyük üzüntüler yaratmıştır. Burada ölen binlerce gencimize, elden çıkan güzelim ülkeye Anadolu'nun en batısından en doğusuna kadar her yerde ağıtlar yakılmıştır. Bursadan Bitlise kadar her ilimizde Cezayirin anısına türküler söylenip, halaylar çekilir.

CEZAYİR TÜRKÜSÜ

Cezayir'in gemileri yağlanır
Yağlanır da tersaneye bağlanır
Cezayir'de koç yiğitler eğlenir
Deli düşman aptal aptal dillenir
Kahpe Cezayir, duman vardır başında.
Cümle âlem senin peşinde

Cezayir'de sıra sıra söğütler
Söğüdün altında aslan yiğitler
Binbaşı gelmiş, Mehmed'i öğütler
Dini bir uğruna gitti kanlı yiğitler
Kahpe Cezayir, duman vardır başında
Cümle âlem senin peşinde...

Elden gittiğine mi yanam, ağlayım
Nice koç yiğitleri aldın fidan çağında
Dostu düşmanı güldürdün, kara bağlayını
Cezayir, Cezayir... biz ne ettik sana
Kahpe Cezayir, duman vardır başında.
Cümle âlem senin peşinde...

ESTERGON KALESİ

Kaniye ve Estergon kaleleri Avusturyanın meşhur kalele-
ridir. Osmanlı ordusunun 1956 da Avusturya ordusuna karşı
kazandığı zaferden sonra (Haçova zaferi) Kaniye ve Estergon
Kaleleri de zaptolundu. Bu türkû de Estergon kalesine, onun
yarattığı duyguyla söylenmiştir.

Rumeli.

Kemal Altınkaya

ESTERGON KALESİ

Estergon kalesi su başı durak
Kemirir içimi bir sinsi firak
Gönül yâr peşinde, yâr ondan ırak

Akma Tuna akma, ben bir dertliyim
Yâr peşinde koşar kara bahtliyim

Estergon kalesi su başı kaya
Kemirir gönlümü aşk denen belâ
Çektiğimi hoş gör, gel etme cefa
Akma Tuna akma, ben bir dertliyim
Yâr peşinde koşar kara bahtliyim

Estergon kalesi su başı hisar
Kâfir bayrağını burcuna asar
Baykuşlar çağırır, bûlbûller susar
Akma Tuna akma, ben bir dertliyim
Yâr peşinde koşar kara bahtliyim

Estergon kalesi su başı kale
Göklere ser çekmiş burçları hele
Biz böyle kaleyi vermezdik ele
Akma Tuna akma, ben bir dertliyim
Yâr peşinde koşar kara bahtliyim

Estergon kalesi papazla doldu
Ay tutuldu güneş buluta girdi
Neneler karadan yaslar bağladı
Akma Tuna akma ben bir dertliyim
Yâr peşinde koşar, kara bahtliyim

BUDİN TÜRKÜSÜ

Budin Kanunî'nin 1541 yılında Avusturya seferi sırasında zaptedilmiş olan Macaristanın bir kısmı ve burada bulunan bir kalenin adıdır. Bu türkû de Avrupalıların Kutsal İttifak kurduktan sonra bizden aldıkları Budin kalesinin yüreklerdeki acısının ifadesidir.

BUDİN TÜRKÜSÜ

Ötme bülbül ötme, yaz bahar oldu
Bülbülün figanı bağırmı deldi
Gül alıp satmanın zamanı geldi
Aldı Nemse bizim nazlı Budin'i

Çeşmelerde abdest alınmaz oldu
Camilerde namaz kılınmaz oldu
Mâmur olan yerler hep harap oldu
Aldı Nemse bizim nazlı Budin'i

Budin'in içinde uzun çarşısı
Orta yerde Sultan Ahmet camisi
Kâbe suretine benzer yapısı
Aldı Nemse bizim nazlı Budin'i

Budin'in içinde Serdar kızılım
Anamın babamın iki gözüyüm
Kafeste besili kınalı kuzuyum
Aldı Nemse bizim nazlı Budin'i

Cebhane tutuştu, aklımız şaştı
Selâtin camiler yandı, tutuştu
Hep sabi subyanlar ateşe düştü
Aldı Nemse bizim nazlı Budin'i

SERHATLAR İÇİNDE BUDİN'DİR BAŞI

Serhatlar içinde Budindir başı,
Kan ile yağrulmuş toprağı taşı.
Kahraman âlemdar şehitler başı,
Aldı Nemçe bizim nazlı Budin'i.

Ötme bülbül ötme yaz bahar oldu,
Bülbülün figanı bağırmı deldi,
Gül alıp satmanın zamanı geldi,
Aldı Nemçe bizim nazlı Budin'i.

Çeşmelerde abdest alınmaz oldu,
Camilerde namaz kılınmaz oldu
Mâmur olan yerler hep harap oldu
Aldı Nemçe bizim nazlı Budin'i.

Kible tarafından üç top atıldı,
Perşembe günüydü güneş tutuldu,
Cuma günü idi Budin alındı,
Aldı Nemçe bizim nazlı Budin'i.

BUDİN TÜRKÜSÜ

Kanuni Sultan Süleyman devrinde yapılan Osmanlı Avusturya seferlerinden birinde Macaristanın Osmanlılar tarafından alınan bir kısmına «Budin Eyaleti» adı verildi ve Valiliğine de Süleyman Paşa görevlendirildi (1541).

İkinci Viyana kuşatmasından sonra, 1684'te Budin, büyük bir «Haçlılar ordusu» tarafından kuşatılarak geri alınmaya istendi. Fakat başaramadılar, üçbuçuk aylık bir kuşatmada sonra geri çekildiler. Kale yine Osmanlıların elinde kaldı. İki yıl sonra 17 haziran 1686'da doksan bin kişilik bir kuvvetle Budini tekrar kuşattılar. Kaleyi onaltı bin askerle Abdurrahman Paşa koruyordu. Düşman bizden kat kat kuvvetli, biz istek takviye ve yardım bile göremiyorduk. Haçlı komutanı Loren' bir kaç defa Abdurrahman Paşaya teslim olmalarını haber göndermelerine karşılık, Abdurrahman Paşa, şehit olmadan bir toprak veremeyeceklerini bildirerek kaleyi iki buçuk ay kadar amanca korudu. Artık cephanelik uçmuş, kale bir toprak yığını halini almıştı. Kaledekiler son gayretlerini sarf ediyorlardı. 2 Eylül 1686 da düşman kaleye girmeyi başarabildi ancak. Kaledekiler, başta Abdurrahman Paşa olmak üzere hepsi şehit oldular. Böylece elimizden çıkan serhad kalesi Budin için içli türküler yakıldı.

BUDİN DEDİKLERİ AKSU'YUN BAŞI

Budin dedikleri Aksu'yun başı,
Kan ile yağrulmuş toprağı taşı.
Çerkez bayraktardır şehitler başı.

Geldi küffar aldı kale-i Budin'i.
Aldı Budin kalesini geçti bedeni

Cephane tutuştu aklımız şaştı,
Selâtin camisi havaya uçtu,
Askerin yarısı hep şehit düştü

Geldi küffar aldı kale-i Budin'i.
Aldı Budin kalesini geçti bedeni

Budin'in üstünde doğdu bir yıldız,
Aldı hain küffar on iki bin kız.
Kimi kadı, kimi müftü, müderris.

Geldi küffar aldı kale-i Budin'i,
Aldı Budin kalesini geçti bedeni.

Budin dedikleri çepçevre meşe,
Kurdunu, kuşunu doyurduk leşe.
Hüngür hüngür ağlar Genç Ali Paşa

Geldi küffar aldı kale-i Budin'i,
Aldı Budin kalesini geçti bedeni.

Budin'in içinde biz üç kız idik,
Altun kafes içre besli kuzuyduk,
Küffarın eline lâayık değildik.

Geldi küffar aldı kale-i Budin'i,
Aldı Budin kalesini geçti bedeni.

KÜFFAR SANIR HÜCCET ALMIŞ EĞRİ'YE

Eğri kalesi 1596 yılında Osmanlı topraklarına katılmış, kaleyi kurtarmaya gelen Avusturya ordusu da Haçova denilen yerde büyük bir bozguna uğratılmıştı.

Ancak İkinci Viyana Kuşatması'nın başarısızlıkla sonuçlanması, Hristiyan toplumunu çok sevindirdi. Bunu fırsat bilerek Papa'nın teşvikiyle Kutsal İttifak kurdular. Bu ortaklığa Avusturya, Lehistan, Venedik, Malta ve daha sonra da Rusya katıldılar. Avrupa toplumunun bu ittifaka güvenerek Osmanlı toplumunu küçük görmeye kalkışması, her fırsatta onu ezmek istemesi, yıllarca Avrupa ortalarında at koşturmuş, git-tiği her yere dirlik, düzen götürmüş olan Osmanlı halkını gücendiriyordu.

Gerçekten de Nemçelü (Avusturyalı) ve Lehli (Lehistanlı) diye seslendiği yığınlara, yıllarca baş eğdirmiş, kendini saydırmıştı. Daha 1664 yılında Uyvar kalesini alıp, kalenin kurtarılmasına gelen Avusturya ordusunu da bozguna uğratmış, Av-rupanın dilinde «Neuhoesel (Ayvar) önünde bir Türk gibi kuvvetli» sözünü darbimeselleştirmişti. Onlara Mohaç, Zigetvar, Tameşvar ve Uyvar yenilgilerini hatırlatması, Osmanlıların haklı gururudur.

KÜFFAR SANIR HÜCCET ALMIŞ EĞRİ'YE

Küffar sanır hüccet almış Eğri'ye,
Hali benzer nefes çekmiş bengiye,
Bire sorun Nemçelü'ye Lehli'ye,

Ne de çabuk unuttular Muhaç'ı.
Seketvar'ı Tamaşvar'ı Uyvar'ı.
Haberler iletin Beç Çasarı'na,

Durmasın kılıcın sarsın donuna,
Er ise buyursun er meydanına.
Ne de çabuk unuttular Tamaşvar'ı Uyvar'ı.

Ne de çabuk unuttular Muhaç'ı,
Seketvar'ı Tamaşvar'ı Uyvar'ı

Gagauzlar - Romanya

Varna gibi kale yoktur
İçinde timarı çoktur
Varna'ya imdat yoktur
Biz Varna'lıyız ağalar
İmdat Varna'ya...

Varna Galata'ya bakar
Arasında dere akar
Gemiler Varna'yı yakar
Biz Varna'lıyız ağalar
Padişahlar, imdat Varna'ya...

Varna'nın etrafı deniz
Varna'yı sardı domuz
Verin tabyalara omuz
Biz Varna'lıyız...

Varna'nın etrafı keriz
Kapudan paşa der biz biriz
Karpuz gibi gülle serperiz
Biz Varna'lıyız...

Varna'nın etrafı bağlar
İçinde seçme çaylar
Analar evlâdını eğler
Biz Varna'lıyız...

Varna'nın kalesi taştır
Gözümnden akan yaştır
Kâfir, Osmanlılar baştır
Biz Varna'lıyız...

Düşman ve kâfir Moskof
Denizden ve karadan
Yağmurdan sık gülleyi saçar
Korkar Osmanlı topraklarından
Ve Moskof hücumundan kaçır
Biz Varna'lıyız...

Rumeli

KIRIM'DAN GELİRİM ADIM SİNANDIR

Kırım'dan gelirim adım Sinandır,
Kılıcımın suyu kandır dumandır,
Haber geldi Macar Tuna'ya inmiş,
Haddin bildirmeğe ahdım yamandır.

Kâh köle olursun ve bazen âsi,
Er sözün fehmetmez elin kahpesi,
Gizli işim yoktur bilmeyen varsa,
Dizgin kırmak olmaz meydan burası.

Kırım'dan gelirim atım araptır,
Gizlenme Nemçelü halin haraptır,
Macar illerinde bilmeyen varsa,
Meydan okumakçün Sinan buradadır.

Çankırı

ÖZÜ KALESİ TÜRKÜSÜ

Dört kapısı vardır bekli
Yamaklar çatal yürekli
On iki bin çek tüfekli
Beklerim Özü Kalesi
Ora bekârlar sılası

Bir mumcağız ver yakayım
Zindan dibine bakayım
Mevlâm izin ver çıkayım
Pek metin Özü Kalesi
Ora bekârlar sılası
Altımızda vardır hasır
İşimizde yoktur kusur
Düştük küffara da yesir
Pek metin Özü Kalesi
Ora bekârlar sılası
Zindancının adı Ahmet
Çoktan beri çekeriz zahmet
Bizi kurtarana rahmet
Pek metin Özü Kalesi
Ora bekârlar sılası
Özü'ye giren çıkamaz
Acıdır suyu içemez
Kanat bağlayıp uçamaz
Pek metin Özü Kalesi
Ora bekârlar sılası

NE ÇEKER KULLARIN SERHAD İLİNDE

Ne çeker kulların serhad ilinde,
Bilinmez Hünkârım görülmeyince,
Bunca memleketin kâfir elinde,
Kaldı inanmadın ayrılmayınca.

Kimi şehit oldu kimi giriftar,
Kâfirin elinden inler zâr u zâr,
Estergon'la Budin, Eğri'yle Uyvar,
Ele geçirilmez Şâhım yorulmayınca.

Gaziler başına takıp çelengi,
Kırardı Nemçe'yi Macar Firengi,
N'eylesin kulların edemez cengi,
Hâl ü hatırları sorulmayınca.

Hasan der göklere çıkmıştır âhım,
Hudam bağışlasın çoktur günâhım,
Tamaşvar kalesin bil padişahım,
Vermeyiz kâfire kırılmayınca.

KAHRAMANLIK TÜRKÜLERİ

Serhat'ten

Kemal Altınkaya

BUNA ER MEYDANI DERLER

Buna er meydanı derler bunda söz olmaz.
Çifte yürekli erkekier gelin bu yane,
Ele, bele, dile ihanet olmaz,
Okurlar fermanın kıyarlar cane.

Bu yolun erkânı Hünkâr'dan gelir,
Serden geçmiş erler gelir bu yane,
Sıdk u sadakatten ayrılmak olmaz,
Okurlar fermanın kıyarlar cane.

Erzurum

Erzurum Folklor Ekib

UCA DAĞLARIN BAŞINDA

Uca dağların başında
Tek atlı gezdiğin var mı
Le le... tek atlı gezdiğin var mı
Her taraftan üç beş kelle
Terkiye bastığın var mı
Le le... terkiye bastığın var mı

Kargının ucunu salla
Etme düşmana eyvalla
Le le... etme düşmana eyvalla
Koroğlu söyler şanıdan
Kuş uçurmaz meydanından
Le le... kuş uçurmaz meydanından

KALKTI GÖÇ EYLEDİ AVŞAR ELLERİ

Avşarlar, XIX. yüzyılda Güneyde yazın Zamanlı Çayı kıyılarında, kışın da Çukurovada Ceyhan nehrinin sol kıyısında yaşayan Türk oymağıdır. «Bu yüzyılda Anadoluyu gezen Avrupalılar, yoksul, fakat asil ruhlu ve namuslu olarak vasıflandırdıkları Türk milletinin ölmekte, fena idareciler elinde mahvolmakta olduğunu söylüyorlardı. Yine bu seyyahlara göre, aynı ülkede yaşayan hristiyanlar ise müreffeh bir hayat sürmekte, Türk'lerin nüfusunun azalmasına karşılık onlarınki gittikçe çoğalmakta idi.»¹ Bu şartlar birçok oymakların olduğu gibi Avşarların da kovgunlar yapıp, ticaret kabilelerini soymalarına sebep oluyordu. «Fakat Tomarza'daki Ermeni piskoposunun Molteke'ye² söylediği gibi Avşarlar da baştan başa haydutlardan mürekkep bir oymak değil idi. Aralarındaki ipsisiz ve sapsızlar kendi oymak halkının da düşmanı olup onlar tarafından da takip olunuyorlardı.»³ Bu devir, Avşarlar'ın «al-vur devri» olarak tanımlanır.

Bu sıralar birçok oymaklar gibi devletin iskân emirlerini dinlemezler. Kendilerinden yaylak yurtlarında devamlı olarak kalmaları istenir. Buna karşı çıkarlar. Bunun üzerine Çukurova'daki bütün yolsuzlukları ve aksaklıkları ortadan kaldırmak üzere Cevdet Paşa'nın kurup Derviş Paşa kumandasına verdiği Fırka-ı İslahiyye 1865 yılında onları yaylak ve kışlaklardan birinde yerleşmeğe mecbur eder. Avşarlar Tecirli ve Cerit gibi

1. Prof. Dr. Faruk Sümer, OGUZLAR, s. 198 Ankara 1972

2. Molteke, O sıralar Malatya'ya gitmekte olan Bir Alman Mareşali

3. Prof. Dr. Faruk Sümer, a.g.e. s. 280

oymakların aksine yaylakta yerleşmeyi kabul eder, ve bu kararları Fırka-i İslahiyye'nin ileri gelenlerince de kabul edilir. Ne yazık ki o sıralar bunların kabul ettikleri yaylaklarına Kafkasya'dan muhacir olarak gelen Çerkesler yerleştirilirler. Avşarlar bu sebepten verimsiz ve dağlık dar topraklarda yerleşmek zorunda kalırlar. Yoksul Türk köyleri arasında katılırlar. (Ağıtlarındaki içlilik bu çaresizliğin ifadesidir.) İşte Bizim, Dadaloğlu'ya ait bozlaşımız, Avşarların o «al vur devri»ne ait güzel bir oymak türküsüdür.

Dadaloğlu'ndan

KALKTI GÖÇ EYEDİ AVŞAR İLLERİ

Kalktı göç eyledi Avşar illeri,
Ağır ağır giden iller bizimdir.
Arab atlar yakın eyler ırağı,
Yüce dağdan aşan yollar bizimdir.

Belimizde kılıcımız kirmanı,
Taşı deler mızrağımın temreni.
Hakkımızda devlet etmiş fermanı,
Ferman Pâdişahın dağlar bizimdir.

Dadaloğlu, yarın kavga kurulur,
Öter tüfek davulbazlar vurulur,
Nice koç yiğitler yere serilir,
Ölen ölür kalan sağlar bizimdir.

Keskin

Hacı Taşan

YAZ GELİP DE YAZ AYLARI DOĞUNCA

Yaz gelip de yaz ayları doğunca,
Bizim burdan göçmemize ne galdı.
Sarı çiçek mor menevşe bitince,
Top top edip yolmamıza ne galdı?

Babına da deli gönül babına,
Goçyiğitler sığmaz oldu gabına,
Ala çamın, boz ardıcın dibine,
Silâh çatıp yatmamıza ne galdı?

Seçin dostlar seçin de kötüyü seçin,
Koçyiğit libasın kefinden biçin.
Arap at besledim kara gün için,
Kargı çekip binmemize ne galdı?

Kul Halilim gendi söyler virdinden,
Kervan kalktı göçtü anayurdumdan.
Kırk atlıynan Boztevekli'nin ardından,
Kargı çekip binmemize ne kaldı.

Şarkışla

Aşık Veys

KOÇAKLAMA

Yiğitler silkinip ata binemde
Derelerden bozkurtlara ün olur
Yiğit olan döne döne döğüşür
Kötüler kavgadan kaçır dön olur.

Yiğit cıdasını almış atıyor
Ak elleri kızıl kana batıyor
Bir kötü kavgadan dönmüş kaçıyor
Kaçma kötü kaçma şimdi hûn olur

Bir yiğit cıdasın almış eline
Başını koymuş da yiğit yoluna
Kalkan paralana zırhlar deline
Kanlı gömlek koç yiğide don olur

Köroğlu çağırır figan ağıtlar
İman ehli birbirini öğütler
Boydan boya demir donlu yiğitler
Vurur cıdasını kahraman olur.

Kars

Âşık Dursun Cevlânî

YİĞİTLEME

Tan yeri atmadan şafak sökende
Düşmanın üstüne hörelenmeli
Düşman kalkan alıp kılıç çekende
Yiğit onbeş yerden yaralanmalı.

Haber aldım ihvanından, kulundan
Doyuk olduk akçasından pulundan
Hey ağalar akan kanın alından
Altımızda kır at kınalanmalı

Köroğlu'm der, miraza gele han gele
Ben isterim günde yüz tufan gele
Derelerden oluk oluk kan gele
Sele düşüp gövde gövde küreklenmeli

Kars

Âşık Dursun Ceylanî

KOÇAKLAMA

Mert dayanır nâmerd kaçır,
Meydan gümbür gümbürlenir.
Şahlar şahı divan açar,
Divan gümbür gümbürlenir.

Yiğit kendini öğende,
Oklar menzili döğende.
Şeşper kalkana değende,
Kalkan gümbür gümbürlenir.

Ok atılır kal'asından,
Hak saklaşın belâsından,
Köroğlu'nun nârasından,
Her yer gümbür gümbürlenir.

ATIMA BİNDİM SÜRDÜM DAĞLARA

Atıma bindim sürdüm dağlara
Bu fanide boyun eğmem beylere
Türkoğluyum ünüm çıkar göklere
Bulutlarda şimşek çakar inleşir

Bindiğim atımın irengi aldır
Durma sen Türkoğlu düşmana saldır
Savaş bizim için cennete yoldur
Gökteki melekler ünüm dinleşir

Atıma binende olurum aslan
Yaslan sen sevdiğim koluma yaslan
Düşmanı görende şevk ile seslen
Attığın nâradan kulak cınlaşır

Rumeli

OSMAN PAŞA

Tuna nehri akmam diyor
Etrafımı yıkmam diyor
Şanlı Gazi Osman Paşa
Plevne'den çıkmam diyor

Tuna nehri akar gider
Etrafını yıkar gider
Şanlı Gazi Osman Paşa
Moskofları kırar gider.

Kapandı Plevne'nin yolu
Düşman sardı sağı solu
Askerim çok cephanem az
Yetiş Süleyman Paşa kolu

Karadeniz akınam dedi
Ben Tuna'ya bakmam dedi
Yüzbin Kazak gelmiş olsa
Osman Paşa korkmam dedi

Plevne'nin ardı bayır
Bizlerde kalmadı hayır
Yok olası Damat Paşa
Yaktı bizi cayır cayır

Kara kazan coştı derler
Dalga dalga aştı derler
Osman Paşa'nın askeri
Gece burdan geçti derler

Kılıcımı vurdum taşa
Taş yarıldı baştan başa
Şanlı Gazi Osman Paşa
Moskofları kırar gider

GENÇOSMAN

Dediklerine göre çok eskilerde bir kimsenin askere alınması için bıyığında tarak durması şartmış. Bugün bile Anadolu'nun birçok yerlerinde bir gencin olgun bir topluluğa girmesi için bıyığında tarak durması şartına uyuluyormuş.

Günlerden birgün Sultan Murat Han Bağdad'a sefer açar. Anadolu'da asker yazmaya başlanır. Gençler, yiğitler, delikanlılar büyük bir heyecanla asker yazılmaya koşarlar. Bunlar arasında henüz bıyığı bitmemiş bir genç de vardır. Gençosman...

Gençosman kayıt işlemini yapan subaya yaklaşır. İçi içine sığmıyordur. Daha henüz bıyığı terlememiş bir genç olduğunu göre subay: «Hey... senin daha bıyığın bitmemiş, sen daha çocuksun, asker olamazsın» deyince Gençosman ansızın kuşağından çıkardığı tarağı üst dudağına saplar, subaya dönüp: «Nasıl dudağımda tarak duruyor mu?» Bu üstün cesaret karşısında artık söyleyecek bir söz bulamayan subay onu da askere yazar.

Böylece Gençosman orduya katılır. Bağdat seferinde büyük kahramanlıklar gösterir. Kale kapısını açar, burca sancak diker, kahramanlıklarıyla dillere destan olur. Fakat ne yazık ki, savaşın şiddetli olduğu bir kesimde şehid olur. Ordu ve Anadolu halkı yasa boğulur. Anadolu'da ve yeniçeri şairler arasında bu olay üzerine türküler yakılır, ağıtlar söylenir. Biz buraya bugün en yaygın olan bir çeşitlemesini alıyoruz.

Aydın

GENÇ OSMAN

Genç Osman dediğin bir küçük uşak
Beline bağlamış ibrişim kuşak of of
Askerin içinde biricik uşak
Allah Allah deyip geçer Genç Osman of of

Bağdat'ın içine girilmez yastan
Her ana doğurmaz böyle bir aslan of of
Kelle koltuğunda geliyor Kars'tan
Allah Allah deyip geçer Genç Osman of of

Bağdad'ın kapısın, Genç Osman açtı
Düşmanın cümlesi önünden kaçtı of of
Kelle koltuğunda üç gün savaştı
Allah Allah deyip geçer Genç Osman of of

Askerin bir ucu göründü Van'dan
Kılıcın kabzası görünmez kandan of of
Bağdad'ın içinde, tozdan, dumandan
Toz duman içinde kaldı Genç Osman of of

Kırım

Merdivenden indirdiler
Han Sarayı'ğa bindirdiler
Kalk gidelim Osman Paşa
Bizi şimdi öldürürler

Kaleden toplar atılır
Moskof Islâma katılır
Osman Paşanın elinden
Beş on top birden atılır

Karadeniz akar gider
Akdenizi yıkar gider
Şimdi Çerkes Hasan gelir
Moskova'yı yıkar gider

Karadeniz akmam diyor
Akdeniz'e bakmam diyor
Yüzbin Moskof gelmeyince
Ben yerimden kalkmam diyor

İstanbul

Antalyalı Remzi

BİR GEMİMİZ VAR TELLİ VARAKLI

Bir gemimiz var telli varaklı
Yelkenleri kırmızı, yeşil direkli
Tayfamız da vardır aslan yürekli

Rabbim nasip eyle bize karayı
Evvelden karayı sonra sılayı

Bir gemimiz vardır topa dayanmaz
Tayfaları gaflet almış uyur, uyanmaz
Derler ölüm gelmiş gönül inanmaz
Rabbim nasip eyle bize karayı
Evvelden karayı sonra sılayı

Üsküdar ardında var idi bağlar
Murat reis durmuş, dümende ağlar
On bir ay deyince göründü dağlar
Rabbim nasip eyle bize karayı
Evvelden karayı sonra sılayı

Geldi bir kuş kondu serene
Bizden selâm olsun dosta yârene
Bir Acem kölesi karayı görene
Rabbim nasip eyle bize karayı
Evvelden karayı sonra sılayı

BÜLBÜLLER ÖTÜYOR SEHER VAKTİDİR

Dörtüüzelli senelik bir türkü. Osmanlıların Macaristan seferi sırasında yakılmış herhalde. Bu sefer, hem Osmanlılar için kötü niyetler besleyen şımarık düşüncelere ders verecek, hem de Kanuniden yardım dilenen Fransa Kralı I. Fransuva'ya özgürlük götürecektir.

Osmanlı Ordusu 1526 senesi baharında İstanbul'dan hareket ederek Tunayı geçer. Petervardin Kalesini alır, Macaristan ovasına girer. 29 Ağustos 1526 günü Mohaç Ovası'nda korkunç bir savaş başlar. Osmanlı komutanlarının üstün savaş anlayışı ile az zayıatla düşmana korkunç bir yenilgi verdirilir. Bütün Macar suvarileri imha olunur. Kaçanlar da başta Kral II. Lui (Lajos) olmak üzere bataklıkta boğularak kaybolurlar. İki saat gibi kısa bir zamanda elde edilen bu başarı halkımızın halklı gururuna vesile olur.

BÜLBÜLLER ÖTÜYOR SEHER VAKTİDİR

Bülbüller ötüyor seher vaktidir
Gül bâde içelim bahar vaktidir
Hazır olun erler gaza vaktidir
Saldırahım yine Macar iline

Gönülde Ali'nin aşk ateşiyle
Gönülde o şahın gülbangiyle
Hak Muhammed Ali gayreti ile
Destûr! Uzanalım Macar iline

Çadırlar toplansın tuğlar dikilsin
Tekbir sadaları arşa yükselsin
Saldırahım yine Macar iline.

Azeri

TÜRKÜN BAYRAĞINA

Çırpınırdın Karadeniz,
Bakıp Türkün bayrağına.
Ah ölmeden bir görseydim,
Düşebilsem ayağına.

Sırmalar saç sağ soluna,
İnciler dizin yoluna,
Fırtınalar dursun yana,
Yol ver Türkün bayrağına.

Türk elinden esen yeller,
Sana şirin selâm söyler,
Olsun bütün Kafkas eller,
Kurban Türkün bayrağına.

Ayrı düşmüş dost elinden,
Yıllar var ki çarpar sinen,
Vefalı Türk geldi yine,
Selâm Türkün bayrağına.

D. TÖREN VE MEVSİM TÜRKÜLERİ

D. TÖREN VE MEVSİM TÜRKÜLERİ

1 — Kına yakma, esvap giyme, düğün törenleri türküleri.

2 — İnanç ve mezhep törenleri türküleri.

Kına yakma, esvap giydirmе, gelin alma, düğün gibi geleneklere dayalı olayların, halkımızın yaşantısında özel bir yeri vardır. Kına yakılırken kız evinin yasını, gelinin ince heyecanını; esvap giydirilirken güveyinin sevinç ve heyecanını, düğünde oynayan halkın coşkunluğunu yansıtan ayrı ayrı türküler vardır. Kına türkülerinde ana ile kızın, hala ile gelinin, gelinle kardeşlerinin karşılıklı tebrik, temenni ve vedalaşmalarını görür, esvap giydirmе türkülerinde de oğlan anasının açık mutluluğunu buluruz.

Pınarbaşı - Kayseri

Asiye Karapınar

KÂKÛL KESİLİRKEN SÖYLENEN GELİN TÜRKÜSÜ

Duz torbasın duzsuz goyan
Anasını gızsız goyan
Böyüg evi ıssız goyan
İşte geldim gidiyorum

Gardaş ekmeğin arttı mı
Baban ekini bitti mi
El gızı keyfin yetti mi
İşte geldim gidiyorum

Atladım geçtim eşşiği
Sufrada buldum gaşşığı
Böyüg evin yakışığı
İşte geldim gidiyorum

Çatması çatal üleşli
Üç ocağı dokuz daşlı
Yedi emmim var emir başlı
Vermen beni Develiye

Zonguldak - Safranbolu

KINA HAVASI

Getirin gına yakalım... nenni
Yetmezse azca katalım... nenni
Gelinin halin soralım... nenni

Nenni paşam, benim paşam nenni
Yatırayım ak pamuğum nenni
A gelin kınan kutlu olsun nenni
Evde dirliğin datlı olsun nenni

Evlerinin önü mektep
Mektepte okurlar tebbet
Güveyinin adı Mehmet

Nenni paşam, benim paşam nenni
Yatırayım ak pamuğum nenni
A gelin kınan kutlu olsun nenni
Evde dirliğin datlı olsun nenni

ÇATTILAR ÇATMA TAŞINI

(KINA HAVASI)

Çattılar çatma taşını,
Vurdular pilâv aşını,
Bozdular kızın başını.

Bacım ağzın tatlı olsun.
Kızım kınan kutlu olsun,

Baba pazara vardın mı?
Bana al yeşil aldın mı?
Şu da kızıma dedin mi?

Bacım ağzın tatlı olsun.
Kızım kınan kutlu olsun,

Esvap yuduğum pınarlar,
Sıva çaldığım duvarlar,
Yiyip içtiğim yârenler...

Kızım kınan kutlu olsun,
Bacım ağzın tatlı olsun.

KINA HAVASI

Yüksek eyvanlarda bülbüller öter,
Bülbülün figânı âleme yeter,
Benim çektiklerim ölümden beter.

Gel anam, gel bacım, gelin olasın,
Çarşamba gecesi bize gelesin.

Elinin kınasın al eylemişler,
Gözünün sürmesin bol eylemişler,
Seni bir yiğide mal eylemişler.

Gel anam, gel bacım, gelin olasın,
Çarşamba gecesi bize gelesin.

Denizli - Sarayköy

KINA TÜRKÜSÜ

Salna salna girmiş gelinim bahçeye,
Al kırmızı gül toplamış gelinim bohçaya,
Anası da satı satı vermiş bir kese akçaya.

Ağlama gelinim sızlama gelinim,
Ben yine gelirim...

Altın tas içinde kınan ezerler,
Gümüş tarak ile zülfün çözerler,
Ak gerdana altın, inci, boncuk dizerler.

Ağlama gelinim, sızlama gelinim,
Ben yine gelirim...

Altın tas içinde kınan ezerler,
Gümüş tarak ile zülfün ezerler,
Güveyin yanında da gelinin sözü tutulsun.

Ağlama gelinim, sızlama gelinim,
Ben yine gelirim...

KINA GECEST

Gelinin yükü tutuldu,
Oğlan evine yıkıldı.
Kız, ananın beli büküldü.

Kal evimiz kal kalın dı,
Şen odalar şen olun dı.

Ana hamama vardın mı?
Yunduğum yeri gördün mü?
Bencileyin kız buldun mu?

Kal evimiz kal kalın dı,
Şen odalar şen olun dı.

Atladı geçti eşiği,
Sofrada kaldı kaşığı,
Gitti evin yakışığı.

Kal evimiz kal kalın dı,
Şen odalar şen olun dı.

Diyarbakır

Cemil Değer

HINA HAVASI

Haydi gidah toyuna
Kurban olım boyuna
Hına yahah eline

Hele hele bas hele
Gelin ağlar viş keke
Güvey güler bah hele
Kızlar kahsın oynasın
Dügin evi eglene ah eglene

Hına koydum siniye
Haber salın bibiye
Gelin giyinmiş diye

Hele hele bas hele
Gelin ağlar viş kele
Güvey güler bah hele
Kızlar kahsın oynasın
Dügin evi eglene ah eglene

Altun bastım eline
Hına koydum üstine
Duvah çektim yüzine

Hele hele bas hele
Gelin ağlar viş kele
Güvey güler bah hele
Kızlar kahsın oynasın
Dügin evi eglene ah eglene

Afyonkarahisar

KINASI KARILIR TASTA

Kınası karılır tasta... ney ney
Oğlan evi pek havasta.... ney ney aman
Kız anası kara yasta... ney ney
Yarenim kınan kutlu olsun
Orda dirliğin datlı olsun... ney ney aman

Tuz kabını tuzsuz koyan
Koc'evleri ıssız koyan
Anasını kızsız koyan
Yarenim kınan kutlu olsun
Orda dirliğin datlı olsun

Ana hamama vardın mı
Yunduğum yeri gördün mü
Şimdi kıymetim bildin mi
Yarenim kınan kutlu olsun
Orda dirliğin datlı olsun

Kaya dibi karıncalı
Yanı çifte görümceli
Hem dayılı hem amcalı

Yarenim kınan kutlu olsun
Orda dirliğin datlı olsun

Atlayıp geçer eşiği
Sofrada kalır kaşığı
Gelin evlerin ışıği

Yarenim kınan kutlu olsun
Orda dirliğin datlı olsun.

Hacı Bektaş - İlice köyü

Mürset Karadağ

GICILAR KAVAK GICILAR

(KINA TÜRKÜSÜ)

Gıcılar kavak gıcılar
Kavak deyil oduncular... oduncular
İşde geldi gınacılar

Gız anam gınan kutlolsun
Sağdıgın inek sütlolsun

Elimi soktum astara
Elimi kesdi destere... oy destere
Yârim gidi gurbetlere

Gız anam gınan kutlolsun
Sağdıgın inek sütlolsun

Bizim yaylalar oluklu
İçinde türlü bahklı... oy bahklı
Yanındaki mor belikli

Gız anam gınan kutlolsun
Sağdıgın inek sütlolsun

ATLADI ÇIKDI EŞİĞİ
(KINA HAVASI)

Atladı çıkdı eşiği
Sofrada galdı gaşığı
Gız büyük ev yakışığı
Ağlama gınan kutlolsun
Sağdıgın inek sütlolsun
Gız anam da gınan kulolsun
Vardığın yerler kutlolsun
Gızım sana gerek bir ana
Ağlasın yana yana, ağlasın yana yana
Gız sana gerek bir baba
Ağlasın gaba gaba
Ağlama gınan kutlolsun
Sağdıgın inek sütlolsun
Gız anam da gınan kutlolsun
Vardığın yerler kutlolsun.

Kayseri - Alagöz köyü

Fatma Yağmur

KINA TÜRKÜSÜ

Elekten elen gınamı
Yakın şu soyka kalanı
Ağlatman gelin anamı
İşte geldim gidiyorum
Silayı terk ediyorum
Babamın büyük hayadı
Gardaşım çiftin dayadı
Acısı beni boyadı
İşte geldim gidiyorum
Silayı terk ediyorum

Tekirdağ-Şarköy
VARIN SORUN BABASINA
(KINA HAVASI)

Mustafa Karayer

Varın sorun babasına
İzin versin kinasına
Babası der ki ben veremem
Evlâdına ben kıyamam

Varın sorun annesine
İzin versin kinasına
Annesi der ki ben veremem
Evlâdına ben kıyamam

Varın sorun yengesine
İzin versin kinasına
Yengesi der ki ben veririm
Gittiği yerde hayır görsün.

Erzurum
DÜNGÜRCÜLER GELDİ SIRA SIRA DİZİLDİ
(Kına Havası)

Muharrem Akkuş

Düngürcüler geldi sıra sıra dizildi
Altun tas içinde (anam) gınam ezildi
Alnımıza böyle yazı (anam) yazıldı

İşte ben giderim (anam) şen olsun evüz
Ben gittikten sonra (anam) gen olsun evüz

Çegile taş atma (anam) batarda gider
Uzağa gız verme (anam) iterde gider
Anayı babayı (anam) atarda gider

İşte ben giderim (anam) şen olsun evüz
Ben gittikten sonra (anam) gen olsun evüz

Elimi attığım (anam) asma terekler
Belim yasladığım (anam) yüce direkler
Ahırda iniler (anam) çifte medekler

İşte ben giderim (anam) sen olsun evüz
Ben gittikten sonra (anam) gen olsun eyüz

Acıpayam

Süleyman Uğur

AĞ ELİME MOR KINALAR YAKDILAR
(Gelin Ağlaması)

Ağ elime mor kınalar yakdılar
Gaderim yok gurbet ele satdılar
Oniki yaşında gelin etdiler
Ağlar ağlar göz yaşımı silerim of, of

Merdimenden endim yıkıldım
Mevlâm izin verdi gine dikildim
Her çiçekten aldım aldım takındım
Gırmızı gül sendi galdı tamahım

Yüce dağ başındı n'asmalı pınar
Asması yıkılmış suları hurlar
Galındı gal gal süpürge çaldığım evler
Başım alıp gurbet ele giderim.

İsparta

Dudu Şengüş - Fatma Günyıl

GELİN OKŞAMA HAVAŞI

Ayletmen gelini yazık
Kolunda altın bilezik... ney ney ney aman

Silip süpürdüğün evler
Gülüp oynadığım yerler
Annen sana her gün ayler... ney ney ney aman

Tepsiye koyarlar tuzu
Üstüne örterler bezi
Anasının bir tek kızı... ney ney ney aman

Kıbrıs

KINA HAVASI

Seyirttik çıktık hanaya
Kadınlar gelsin kınaya
Hayıf doğuran anaya

Kal evimiz kal
Şen evimiz şen
Biz gidiyoruz

Köşe başının nalbandı
Hep atlar buna nallandı
Gelin hanım kınalandı

Kal evimiz kal
Şen evimiz şen
Biz gidiyoruz

Kebapçıların şişi
Gelinin inci dişi
Kınanız mübareki
Biz isteriz bahşişi

Arapkir

Sadettin Özdağ

ATLAR EĞERLENDİ

(Gelin havası)

Atlar eğerlendi geldi kapıya,
Kız çehizin topla, doldur terkiye.
Şimdi kızlar başlar yanık türküye,

Doldur pınar doldur, ben gider oldum,
Anamı babamı terk eder oldum.

Anam yoğurdumu ayran eylesin,
Çıksın yüce dağ başına seyran eylesin.
Anamın oğlu var, beni neylesin.

Anamı anamı, benim anamı,
Çarşamba gecesi yakın kınamı,

GESSİ BAĞLARI

(Gelini Ata Bindirirken)

Gessi bağlarından gelsin geçilsin
 Kurulsun masalar anam gonyak içilsin
 Herkes sevdiğini alsın seçilsin
 Gel otur yanıma hallerini sorayım
 Halimden bilmiyor ben o yari neyleyim

Gessi bağlarının gülleri mavi
 Ayrıldım yârimden anam gülemem gayri
 Yarden ayrılanın böyl'olur hali
 Örtün pencereleri aman yeller esmesin
 Dertli olduğumu anam kimse bilmesin

Gessi bağlarında kılarım namaz
 Kılarım kılarım hakka yaramaz
 Dostun yaptığını düşman yapamaz
 Atma anam atma beni dağlar ardına
 Kimseler yanmasın anam yansın derdime

Gessi bağlarını dolanıyorum
 Yitirdim yârimi anam aranıyorum
 Ağam sağlığına güveniyorum
 Sağ olanlar bir gün olur kavuşur
 Küs olanlar bir gün olur barışır

Yozgat

Zübeyde Koçak

DUVAK TÜRKÜSÜ

Gelinin giydiği atlas
 Atlasa iğneler batmaz
 Güveği gelinden gorkmaz
 Ağla gelinim ağla

Elimi soktum asdara
Elimi kesdi destere
Mevlam gelini güveye şirin gösdere
Ağlama gelin ağlama
Bizi yoldan eyleme

Biner atın eyisine
Çıkar yolun gıyısına
Çağırın bey dayısına
Ağlama gelinim ağlama
Beni yolumdan eyleme

Gelin gedikten aştı
Güveğinin aklı şaştı
Seymenleri yola düştü
Ağlama gelin ağlama
Bizi yoldan eyleme

Afyonkarahisar

Murat Çelebi

GÜVEYİ TÜRKÜSÜ

Yatsıya varmadan güveyi koyarlar,
Zengini zengine arar da bulurlar.
Öksüzün nikâhın yolda kıyarlar,
Yatsıya varmadan güveyi koyarlar.

Yâr yârdan ayrıldı,
Yâr bana darıldı.
Vah vah küstü darıldı.

Dereden dereye organ gererler.
Organın üstüne yorgan sererler.
Güzeli candan severler,
Çirkini baştan savarlar.

Haydi boylu güzelim
Nereleri gezelim
Vah vah dağlara gidelim

Urfa

GÜVEYİ GİYDİRME HAVASI

Getirin Hakko'yu,
Geydirin sakkoyu.
Mübarek olsun ağa kirve
Yengi de güvegi.

Getirin elegi,
Geydirin yelegi.
Mübarek olsun ağa kirve
Gelin de güvegi.

E. İŞ VE MESLEK TÜRKÜLERİ

E. İŞ VE MESLEK TÜRKÜLERİ

Toplumun günlük yaşantısının önemli bir kısmını kaplayan iş ve çalışma hayatının türkülere geçmesi ve orada şekillenmesi tabiidir. İş ve meslek türkülerinde çalışma hayatımızın ve mesleklerin özelliklerini çok yalın ve samimi bir şekilde görürüz.

Bu tür türkülerde bahsedilen meslek veya iş ile türküler arasında yakından bir bağ aramak gerekmez. Hanelerde ufak bir iz veya bağlantıda küçük bir ilgi kâfidir. Çoğunun temsili karakteri vardır. Büyük bir kısmını karşılıklı söylenen türküler meydana getirir. Bazılarında bir sanatın özel prensiplerini, usta-çırak ilişkilerine ait bazı gelenek ve yargıları buluruz.

Karadeniz

PEŞTEMAL TEZGÂHI

Paştemal tezgâhına
Canum çıkayı canum
Gideceğim gocaya
Oturacağum hanum

Ederum dügunumi
Şenleturum evumi
Dünyalar benim olur
Alursam sevduğumi

Gelin oldum deyi ne
Boş mu oturağusun
Bizim çay bahçesine
Yaprak topluyacağusun

Bahçeye misirleri
Sen çapaliyacağusun
Ahira iki sığır
Onları bahacağusun
Uşağun ağladu mi
Oni da bahacağusun
Akşam yemekten sonra
Kap ta yıkıyacağusun

Gız babanın evine
Ötersin bilbil gibi
Sevduğunun peşine
Gidersun maymum gibi

Göreceğusun ey a gız da
Çıkacak dediklerum
Gideceğusun gocaya
O zaman sana derum
Peştemal tezgâhına
Çok eyidur rahatun
Ben bekâr duracağum
Evleni olmam hatun
Vaz geçtik evlenmekten
Oturacağuz yalnız
Çalışmayan geline
Kaynanalar der domuz

Sinop

İsmail Dirî

TERSANEDEN KALKTI EFE ALAYI

Tersaneden kalktı efe alayı
Millet bahçesinde verdik molayı
Aman Hakkı Reyis nedir kolayı
Bu sene balıkçılık pek yaman kaçtı

Laka laklak şıbırlak şımbırlak
Şımbırlaka laklak kalkalım hey...

Yüksek gazinoda yanar lambalar
Topal Süleyman söyler çifte kantolar
Tarakçı Mustafa çifte nara atar
Çifte naraları pek yaman kaçtı

Laka laklak şıbırlak şımbırlak
Şımbırlaka laklak kalkalım hey...

İstanbul

DENİZCİ TÜRKÜSÜ

Gelin, çektirelim, karşı varalım
Ne gemiler ise haber soralım
Ya başı alalım, ya baş verelim,
Çatalım, yoldaşlar kadırgalara.

Bir kalıyetanın heybeti n'ola
İki korsan kafir gemisin ala.
Gerçek erenlerin himmeti ola
Çatalım, yoldaşlar kadırgalara

Azep isen sen kolayın söyleme.
Yiğidi yegili melûl eyleme.
Seyit Sultan Gazi himmeti ile
Çatalım, yoldaşlar kadırgalara

Dalışman der: Reis Paşa biz n'olduk
Kıyıda gezerken ummana daldık
N'ola koyun isek kurbana geldik
Çatalım, yoldaşlar kadırgalara

Gaziantep

Azmi Körükçü

HELVACI

Çadır altı minnare
El ettim nazlı yâre
Anam gurban ben gurban da
Setre pantolonlu yâre

Helvacı helva
Kendir tohumlu helva
Şeker lokumlu helva

Altınsın akçalarda
Çiçeksin bahçalarda
Tenin yerde çürüsün de
Urban da bohçalarda

Helvacı helva
Kendir tohumlu helva

Söğütte ot bitmez mi
Çağırsalar gitmez mi
Ah o senin elinden de
Çektiklerim yetmez mi

Helvacı helva
Kendir tohumlu helva
Şeker lokumlu helva

Rumeli

İbrahim Dallıkavak

BERBER VER AYNAYI BAKAYIM

Berber ver aynayı bakayım
Üstüne güller takayım
Güzel isen gel bakayım

Aman berber
Göğsü mermer
Yanağı aller
Dudağı baller of
Berber bayıldı Leylâm

Berber dükkânı kilidi
Akşamdan gelen kimidi
Vallahi berber değildi

Aman berber
Göğsü mermer
Yanağı aller
Dudağı baller of
Berber bayıldı Leylâm

Berber dükkânı bucakta
Rakısı kaynar ocakta
Berber güzeli sıcakta

Aman berber
Göğsü mermer
Yanağı aller
Dudağı baller of
Berber bayıldı Leylâm

Berber dükkânına vardım
Sol kolumdan bir kan aldım
Neşteri gördüm bayıldım

Aman berber
Göğsü mermer
Yanağı aller
Dudağı baller of
Berber bayıldı Leylâm

Gemerek - Sivas

Karpınar'lı Hüseyin Arslan

MADIMAK TOPLAMA HAVASI

Madımak bitti m'ola
Yolları duttu m'ola
Ela gözlü nazlı yâr
Beni unuttu m'ola

Ah madımak madımak
Dön de bir yol geri bak
— Kele bacı madımak bitmiş mi?
— Bitmiş bir aşlık getirdim.

Madımak'ın alları
Duttu m'ola yolları
Hiç aklımdan çıkmıyor
Yarın datlı dilleri

Ah madımak madımak
Dön de bir yol geri bak
— Kele bacı madımak'tan ne haber?
— Sultan Sekisi'ne çıktım, yollar al al olmuş.

Madımak gurutmadım
Yar seni unutmadım
Hatırını saydım da
Üstüne yâr tutmadım

Ah madımak madımak
Dön de bir yol geri bak
— Kele bacı madımak guruttun mu?
— Bu yıl gurudamadım.

Şebinkarahisar

EKİN BİÇME HAVASI

Elinde çingıl orak
Gelin tarlan ne ırak
Yar size geleceğim
Kapıyı açık bırak

Ekini biç biç
Çık öğrenin başına
Adam heves ediyor
Değmiş onbeş yaşına
— Al var mı?
— Dopdolu
— Alalalım baştan
— Kalemi kaştan
— Ha o yana
— Ha bu yana
— Ha bu sefer
— Ala da heeeey...

Al eline bir orak
Gelin öğrenene durak
Böyle sevda olur mu
Bugün aramız ırak
— Katmışlar
— Yağı bala katmışlar
— Üç güzel görmüşler
— Nerede?
— Şu karşiki ırgatta
— Ala da heeey...

Şarkışla

Aşık Veysel ve İbrahim

EKİN BİÇME HAVASI

Ekini biçer oldum...

Destiyi seçer oldum...

Yâr derdine düşeli...

Dağlara göçer oldum...

Hey lâleler lâleler
Yâr kapıdan döneler
Hey lâleler lâleler
Yâr kapıdan döneler
Hey lâleler lâleler
Yâr kapıdan döneler
Hey lâleler lâleler
Yâr kapıdan döneler

— Alalım
— Alalım
— Allan
— Ballan
— Sallan
— Al da gel
— Çal da gel

Eğilin ağ mayalar...

Öğnüğü boyamalar...

Hey lâleler lâleler
Yâr kapıdan döneler
Hey lâleler lâleler
Yâr kapıdan döneler

Eğilin ekin biçek...

Bizi ırgaç sayalar...

Hey lâleler lâleler
Yâr kapıdan döneler
Hey lâleler lâleler
Yâr kapıdan döneler

- Gidelim
- Gidelim
- Nereye?
- Akdağa
- Akdağ uzundur
- Ak kız bizimdir

Kandıra

Kâzım Taştekin

ÜÇ GÜZEL OTURMUŞ

Üç güzel oturmuş gergefin işler,
Gergefin üstüne dökülür yaşlar.
Herkes sevdiğine çevre bağışlar.

Kalmadı sabr u kararım her gün ağlarım,
Ağlarım da ay efendim, bir bir söylerim.

Üç güzel oturmuş çevresin işler,
Çevrenin üstüne dökülür yaşlar.
Herkes sevdiğine çevre bağışlar.

Kalmadı sabr u kararım her gün ağlarım,
Ağlarım da ay efendim, bir bir söylerim.

Sivas

Fahri Karaoğlu

MADIMAK

Madımak oylum oylum,
Geliyor fidan boylum.
Fidan boylum gelirse,
Şen olur benim de gönlüm.

Oy madımak teke tüke sakalı,
Oy madımak evelik yemlik,
Oy madımak guşguş yemlik,
Oy madımak...

Madımak bişer oldu,
Tencerem taşar oldu,
Günde yediğim şamarlar,
Bir iken beşer oldu.

Oy madımak teke tüke sakalı,
Oy madımak evelik yemlik,
Oy madımak guşguş yemlik,
Oy madımak...

Madımak biçim biçim,
Ölüyom senin için,
Madımak toplar iken,
Başımdan düştü çitim.

Oy madımak teke tüke sakalı,
Oy madımak evelik yemlik,
Oy madımak guşguş yemlik,
Oy madımak...

Kastamonu

İhsan Özanoğlu

HALI DOKUMA TÜRKÜSÜ

Haydindi Kirtmenin kızı... sunam of
Yanağı gülden kırmızı.
Gerdanında beni var... aman
Sandım seher yıldızı.

Kirtim de kirt
Kirtim kirt
Kirtim de kirt
Kirtim kirt
Kirtim de kirt
Kirtim kirt

Öyledir yâr öyledir... sunam of
Aşk adamı söyledir.
Almış kirtmeni yanına... aman
Bülbül gibi söyledir.

Kirtim de kirt
Kirtim kirt
Kirtim de kirt
Kirtim kirt
Kirtim de kirt
Kirtim kirt

Gümüşhane

Cemal Alemdâr

GERGEF İŞLEME TÜRKÜSÜ

Gül altında gergef işler... güzeller
Elde biçer, diker, işler... güzeller
İğne ile sarma sarar... sevdiğim
Öne türlü yemiş dizer... güzeller

Al almanın yeşil dalı... güzeller
Gölge vurmuş yaprakları... güzeller
Lâhûrî şalı dolamış... sevdiğim
Sahvermiş saçakları... güzeller

EKİNLER EKİLİRKEN

Ekinler ekilirken
Dibinden dökülürken,
Kız saçından üç tel ver,
Kefenim dikilirken.

Ekinler ırak oldu,
Yakınlar yırak oldu.
Yârim gitti gelmedi,
Kalbime merak oldu.

*İstanbul**Nejat Buhara***BOSTANCI**

Ey bostancı, bir bostan ver hastam var aman aman
Hastam da değil, adalarda modalarda dostum var
Üç düşmanı aman da öldürmeye kasdım var aman aman

Bağdat Basra çöllerinde şan verir gezer
Yaftası boynunda salınır gezer

Ey bahçevan bağın bahçen var mıdır aman aman
Bahçendeki ayva mıdır nar mıdır
Bu güzellik aman da sülâlede var mıdır aman aman

Bağdat Basra çöllerinde şan verir gezer
Yaftası boynunda salınır gezer

*Sivas***NALBANDIM**

Nalbandım, hele hele nalbandım
Nalbandım, saramadım aldandım
Nalbandım, cahil idim aldandım

Kalenin altı düzdür
Nalbanda mektup yazdır
Nalbandım, hele hele nalbandım
Nalbandım, saramadım aldandım
Nalbandım, cahil idim aldandım
Kaleden indim düze
Su bağladım nergize

Nalbandım, hele hele nalbandım
Nalbandım, şaramadım aldandım
Nalbandım, cahil idim aldandım
Yedi yıl hizmet ettim
Bir kalem kaşlı kıza

Nalbandım, hele hele nalbandım
Nalbandım, saramadım aldandım
Nalbandım, cahil idim aldandım

Edirne

BOYACI

Çarşıdan aldım pirinci
Edirnenin boyacıları birinci
Aman boyacı boyacı
Cilana vurgunum boyacı
Fırçana vurgunum boyacı

Boyacının alları alları
Benim yarım boyacı olmalı
Aman boyacı boyacı
Cilana vurgunum boyacı
Fırçana vurgunum boyacı

Boyacının boyası boyası
Parıldıyor aynası aynası
Aman boyacı boyacı
Cilana vurgunum boyacı
Fırçana vurgunum boyacı

ARABACI

Arabacı arabacı
İşte sana ben kiracı
Arabacı süüüür...
— Nereye?
— Beyoğluna
— Deeeh...

Yallah yallah, yallah yallah
Haydi de tıkr mıkır yallah yallah

Arabaya da binelim
Sirkeciye sür gidelim
Arabacı süüüür...
— Nereye?
— Sirkeciye
— Deeeh...

Yallah yallah, yallah yallah
Haydi de tıkr mıkır yallah yallah

Bu eğlence böyle m'olur
Aman beyim liraları bozdur
Arabacı süüüür...
— Nereye?
— Kâğıthaneye
— Deeeh...

Yallah yallah, yallah yallah
Haydi de tıkr mıkır yallah yallah

BERBER

Ocak başında kaldım,
İnce fikire daldım,
Her kapı kakılıştı
Berber geliyor sandım.

Ah ah a berber oğlan
Boynuma dolan

Ocak başı mermeri,
Ben severim berberi.
Tıraş eder beyleri,
Mis kokuyor elleri.

Ah ah a berber oğlan
Boynuma dolan

İstanbul

DEĞİRMENCİ

Değirmende döner taşım,
Sevda değil bu bir hışım.

Uy amman amman... hey

Değirmenden fener aldım,
Ben o yare neler aldım.

Uy amman amman... hey

Değirmenin bendi miyim,
Ben o yarin dengi miyim.

Uy amman amman... hey

KAHVECİLER

Kahveciler kahve de pişirir,
Yeni Mehmet Ağa aklını şaşırır.
Aralıkta boş kese düşürür.

Şanlıdır o, namlıdır o
Oynar gelin şingir mingir
Tellidir o, tellidir o

Kahveciler, kahve de döver,
Yeni Mehmet Ağa kendini över.
Aralıkta boş kese örür.

Şanlıdır o, namlıdır o
Oynar gelin şingir mingir
Tellidir o, tellidir o

Nalcı baba atını da nallar,
Yeni Mehmet Ağa kürkünü sallar,
Aralıkta boş kese yollar.

Şanlıdır o, namlıdır o
Oynar gelin şingir mingir
Tellidir o, tellidir o

*Sandıklı**Mehmet Bozkurt***KAHVECİ**

Sür kahveci kahvelerin demlensin,
Ben gidiyom gâvur köyü dinlensin.
Ben ölürsem yârenlerim eğlensin.

Dumanım dağlara ağıyor benim
Sevdiğim ellere kahyor benim

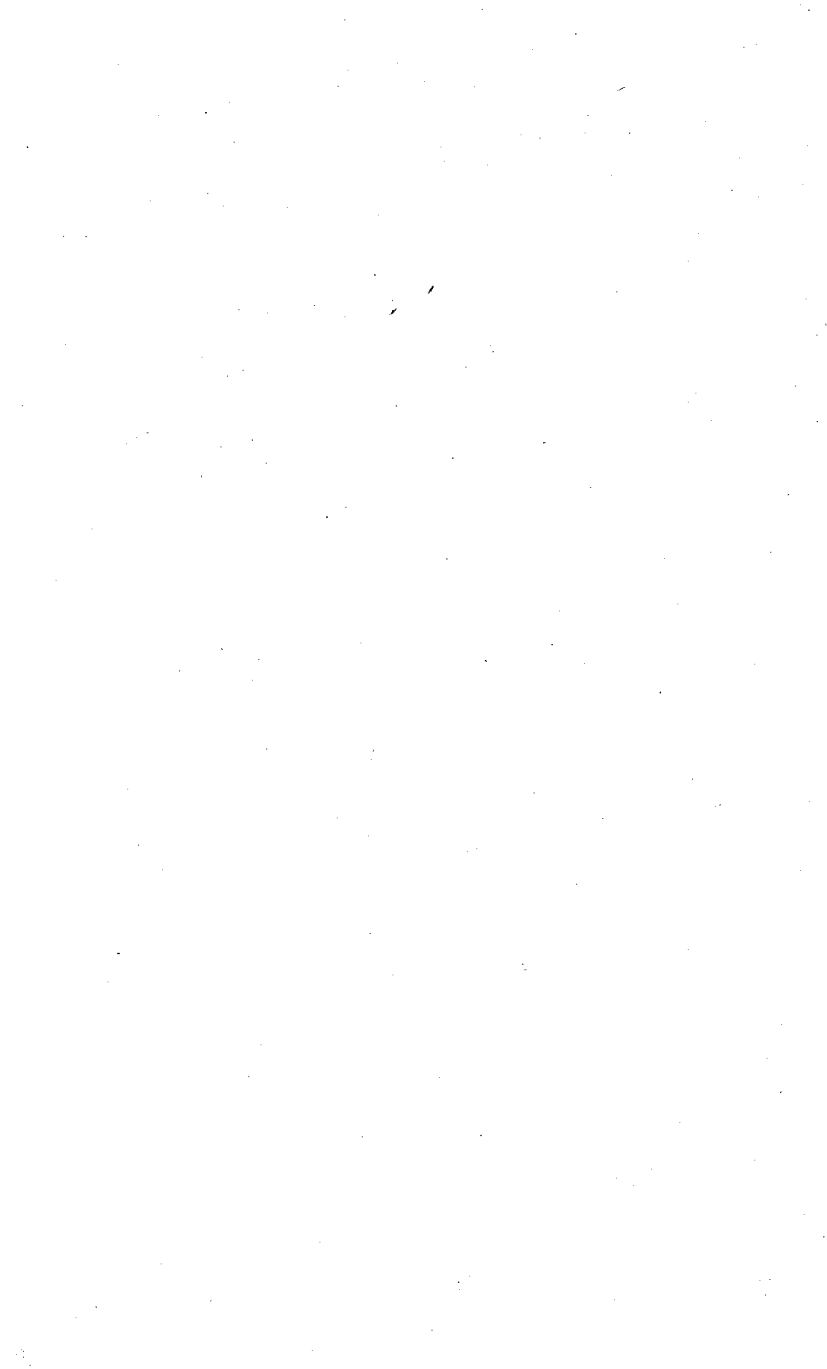
Sür kahveci kahvelerin köşk olsun,
Ben gidiyom ak bağrıma taş konsun,
Saramadım saranlara aşk olsun.

Dumanım dağlara ağıyor benim
Sevdiğim ellere kalıyor benim

F. PASTORAL TÜRKÜLER

Tabiat güzelliklerini konu edinen, köy ve kır hayatını anlatan türküler bu guruba girer. Ne çeşit konu işlenirse işlensin, dağlara, turnalara seslenmek halk şiirinin değişmez özelliklerinden biridir.

Tabiat türkülerinde yaylalar, yayla insanının hayatı, çabası, dere kenarı, yayla yolları, pınarbaşı sohbetleri; başı pare pare dumanlı dağlar, eteği mor sümbüllü yeşil bağlar, yurt sevgisinin coşkun heyecanıyla birlikte samimi bir şekilde işlenmiştir.

Zara

Mahir Türkistan

DAĞLAR

Dağlar siz ne dağlarsız... oy dağlar
Kardan kemer bağlarsız... oy dağlar
Gül sizde bülbül sizde... oy dağlar
Siz ne der de ağlarsız... oy dağlar

Bu dağlar eze dağlar... oy dağlar
Yar gele geze dağlar... oy dağlar
Yar buradan geçerken... oy dağlar
Ne dedi size dağlar... oy dağlar

DAĞLAR

Senin yazın kışa benzer,
Bir sevdalı başa benzer,
Çok içmiş sarhoşa benzer,
Duman eksilmeyen dağlar.

A dağlar ah ulu dağlar,
Eşinden ayrılan ağlar.

Selviye benzer meşesi,
Del'olup aşka düşesi,
Top top olmuş menevşesi.
Burcu burcu kokan dağlar.

A dağlar ah ulu dağlar,
Eşinden ayrılan ağlar.

Mor menekşe boyun eğmiş,
Yapracığı suya değmiş,
Yazın yeşil kemha giymiş,
Kışın ak sadeli dağlar.

A dağlar ah ulu dağlar,
Eşinden ayrılan ağlar.

Ben bu dağdan geldim geçtim,
Acı tatlı suyun içtim,
Ben yârımdan ayrı düştüm,
Gördünüz mü bakan dağlar.

A dağlar ah ulu dağlar,
Eşinden ayrılan ağlar.

Yüseklerde yurdun mu var?
Şahin değil kurdun mu var?
Bencileyin derdin mi var?
Göz yaş yaşları akan dağlar.

A dağlar ah ulu dağlar,
Eşinden ayrılan ağlar.

Pınarbaşı - Kayseri

Hasan Karakaya

DAĞLAR

Kar yağdı gene ağardı yazılar
Sehil kuşu silasını özüler
Eser poyraz çam dalları sızılar
Çalınır meyteri sazı dağların

Engin baştan bak ta karların yatmaz
Verane bahçede bülbüller ötmez
Sıkılsan bir gece misafir etmez
Azdı gonuşulmaz yüzü dağların

Uca dağ başında can otu biter
Bir seda geldi de ölümden beter
Toplanmış guşların döğüşü öter
Ötüşür ördeği kazı dağların

Dağların bekçisi de evliya, dede
Yâr elinden içeyidim bir bâde
Gaba ardıç dibinde goyu gölgede
Çağırışır gelini kızı dağların

Rumeli - Üsküp Süleyman Taşlıyük - Ali Pedük Coşkun

YILDIZ DAĞI

Yıldız dağı işte de geldim yanına,
Bir teselli versene garip canıma.
Salver gideyim nazlı yarıma.

Ülker Yıldız niçin kalkmaz dumanın,
Dertli Yıldız niçin gitmez ateşin merakın?

Namlı namlı yükseklerde karın var,
Alçağında mor sümbüllü bağıın var,
Şimdi duyduyum benden başka yârın var.

Ülker Yıldız niçin kalkmaz dumanın,
Dertli Yıldız niçin gitmez ateşin merakın?

BİZİM DAĞLAR

Bulutlar öper yüzünü,
Bizim dağların dağların.
Baharda görsen nazını
Bizim dağların dağların.

Yurdum yuvam meskenimsen ay dağlar
Ezelden beri menimsen ay dağlar

Yaylası var ovası var
Panzehirli havası var
Erenlerden duası var
Bizim dağların dağların

Yurdum yuvam meskenimsen ay dağlar
Ezelden beri menimsen ay dağlar

Adana

Abdül Yaşıl

HASAN DAĞI

Hasan dağı, Hasan dağı,
Senden yüce dağ olmaz mı?
Seni yaylayan güzelin,
Al yanağı bal olmaz mı?

Hasan dağı çatal matal,
Arasında güller biter.
Bir yâr sevdim bana yeter.
İki seven del'olmaz mı?

Şu karşıkı beyaz damlar,
Hani sana giren canlar?
Sevip sevip ayrılanlar,
Yanıp yanıp kül olmaz mı?

Hasan dağının yılanı,
Akar dolanı dolanı.
Küçücükten bir yâr sevsem,
Sarsam belini olmaz mı?

Yozgat Boğazlıyan - Menteşe köyü *Mustafa Halıcı*

YAYLA

Uğradım Bozoka sultan Ağdağı,
Ala çamlı bozbulanık sellerin gördüm.
Cennet misali tereyin olmuş,
Kokar al kırmızı güllerin gördüm.

Nalbandın başında durnalar döner,
Gara ziyarette ağ mumlar yanar,
Üç oluk suyunnan içenler ganar,
Çifte güzel gonmuş, yaylayı gördüm.

Sırıklıyı sorarsan, sıralı daştan.
Kefenni burun görünmez çadırdan, göçten.
Sakla dağlar sakla borandan gıştan,
Gışı eksik olmaz yaylayı gördüm.

Gözeller de çadır kurmuş oturmuş,
Çoban boz koyunu yaymış getirmiş.
Esmiş Hacı boyraz gaymak yetirmiş.
Sütü, gaymağı bol yaylayı gördüm.

Ege Bölgesi

Osman Pehlivan

YÖRÜKLER YAYLASI

Yörük te yaylasında aman yaylayamadım imanım
Divane gönlümü eğleyemedim.
Diyecek sözümü de aman söyleyemedim imanım
Yaylamam yaylanda kar olmayınca vay
Eğlemem gönlümü yâr olmayınca vay

Yörük te yaylasında aman süt bakır bakır imanım
Sevdiğim güzelin gözleri çakır.
Güle de bülbül konmuş aman ne güzel şakır imanım

Yaylamam yaylanda kar olmayınca vay
Eğlemem gönlümü yâr olmayınca vay

Sivas - Yıldızeli

Emin Yanar

YAYLA

Gözel yaylam harab olmuş gurd olmuş
Beyrutlu'ynan Mecsitli'ye yurd olmuş
Amasyada çalışan bir garip ölmüş

Dumanlı yayla, çimenli yayla, gırcıllı yayla
Kalmamış şerefın şanların yayla

Ormanlar yakışır derelerine
Boz dumanlar çökmüş tepelerine
İlaç bulunmaz mı yarelerine

Dumanlı yayla

Yayla niye senin karın kahmadı,
Lalelerin sümbüllerin kohmadı,
Pınarından soğuk sular akmadı?

Dumanlı yayla

Hani goyunların hani yozların,
Hani gelinlerin hani kızların,
Hani aşıkların hani sazların?

Dumanlı yayla

MUŞ OVASI

Açıldı laleler güller
 Güzel gider Muş ovası
 Güzeller kol kola vermiş
 Akıp gidir Muş ovası

Yaz gelince çayır çimen
 Güz gelince çöker duman
 Aşıkları eder figan
 Yanar gider Muş ovası

Karasu akar boyunca
 Murat suyu gider ince
 Dolaşır gider boyunca
 Şen olası Muş ovası

Kayseri

Osman Konalga

GERMİR BAĞLARI

Gine yeşillendi de ağam aman Germir bağları hey
 Bakarım erimez erimez dağların karı hey
 Bergüzar yollamış ağam aman ellerin yâri hey

Saçımı boynuma ağam aman dolar ağlarım hey
 Verseler yârimi yanıma güler oynarım hey
 Arabaya taş koydum
 Ben bu yola baş koydum
 Seni gelicek diye
 Sol yanıma boş koydum.

Gine güz geldi de ağam aman ağaçlar gazel hey
Ötüşür bülbüller, bülbüller dertlerim artar hey
Örtün yorganımı da ağam aman değmesin nazar hey

Saçımı boynuma ağam aman dolar ağlarım hey
Verseler yârimi yanıma güler oynarım hey
Arabaya taş koydum
Ben bu yola baş koydum
Seni gelicek diye
Sol yanımı boş koydum

Yine güz geldi de ağam aman yollar işledi hey
Gözüm yaşı durmuş iken aman yine başladı hey
Benim yârım suna suna boylum aman nerde kışladı

Saçımı boynuma ağam aman dolar ağlarım hey
Verseler yârimi yanıma güler oynarım hey
Arabaya taş koydum
Ben bu yola baş koydum
Seni gelicek diye
Sol yanımı boş koydum

Orta - Anadolu

Muzaffer Sarısözen

PINAR

Pınar senin ne belalı başın var,
Baş ucunda elvan elvan taşın var,
Yarenin var, yoldaşın var, eşin var
Yandım kızlar bir su verin pınardan.

Pınar senin ayağını kazarlar,
Kazarlar da inci mercan dizerler.
Toptop olmuş geziyorlar güzeller,
Yandım kızlar bir su verin pınardan.

YÜRÜ BİRE PINAR BAŞI

Yürü bire pınar başı
Acep karın kalktı m'ola
Boynu uzun aplaksığın
Çığırından saptı m'ola

Hoş akar Munzurun gözü
Tez gelir Kaynar'ın yazı
Koca ırmak tutar buzu
Acep garbi söktü m'ola

Arada menziller yelişir
Çıkmış düşmanım gülüşür
Çerkez beğ ele çalısır
Acep Avşar battı m'ola

Geri dönmek benim derdim
İçerimde yanar ördün
Goyak goyak belli yurdun
Lâle sünbül bitti m'ola

Der Seyid'im söyler ağlar
Nico'ldu kâhyalar beğler
Yüksek olur bizim bağlar
Guggu'su öttü m'ola

Rodop Türkleri'nden

Bulgaristan

PINAR BAŞINDA YATMIŞ UYUMUŞ

Kız pınar başında yatmış uyumuş
Elâ gözlerini uyku bürümüş
Pınarım sana alınmadık kızlar indi mi?

Evler yaptırdım yüksek çardaklı
İçinden oturan kızlar elma yanaklı
Pınarım sana alınmadık kızlar indi mi?

Kız pınar başında testi doldurur
Testinin sapına bülbül kondurur
Pınarım sana alınmadık kızlar indi mi?

Rumeli

MAYADAĞ'DAN KALKAN KAZLAR

Mayadağ'ın yıldızıyım
Ben ninemin bir kızıyım
Efendimin sağ gözüyüm

Vardar akar lüle lüle
Sesi de benzer bülbüle

Mayadağ'dan kalkan kızlar
Al topuklu beyaz kızlar
Yârimin yüreği sızlar
Eylenemem aldanamam
Ben bu yerlerde duramam

Vardar Ovası, Vardar ovası
Kazanamadık rakı parası

Vardar akar hızlı hızlı
Kenarları karlı buzlu
Kara kaşlı yar bana bakar
Sen misin Vardar güzeli

KIZILIRMAK

Türküye konu olan olay yaklaşık olarak bundan 300-350 sene evvel geçer. Türkünün yaygın olduğu yöreler, Sivas ve Samsun bölgeleridir.

Biribirini seven iki gencin neş'e ve mutluluk içinde geçen düşünlerinden sonra gelin törenle delikanlının köyüne götürülecektir. Gelin alayının yolu Kızılırmak üzerinde bir köprüden geçmektedir. Alay tam köprüden geçerken köprü yıkılır. Gelin Kızılıрмаğın bozbulanık suyunda kaybolur gider. Bütün aramalar boşunadır. Kızılırmak allı gelini sessizlerde boğmuş bırakmıştır. Dertli güvey bu ağıtı yakar.

Kaman - Kırşehir

Bayram Satılmış

KIZILIRMAK

Gızılırmak can incitme sen bugün
Mübarek günnerdir sel bayram eder
Kitabın gavlince dağlar al geymiş
Garişmış nergizi çöl bayram eder

Bülbülünen saka ötüşen kuşlar
Geçen üç aylarda hivana başlar
Eser yel eğilir dallar ağaçlar
Eğilmiş secdeye dal bayram eder

Günüm getti artıh görünmez yolum
Mevlânın aşgına kıbledir yönüm
Daim ağlamaktır şu benim kârım
Sayd ağlamakta el bayram eder

Yavru şahin bir kekliği sorahlar
Döğünce çıkası göksü yelekler
Cennette huriler gökte melekler
Mahlugat sevinir kul bayram eder

GARİP BÜLBÜL

Bülbül ne gezersin Çukurova'da,
Eşin gelir bulmaz seni yuvada.
Kendi gurbet ilde gönlü silada.
Ötme garip bülbül, gönül şen değil.

Coşuyor da deli gönül coşuyor,
Ciğerciğim kebab oldu pişiyor,
Sevdiceğim yüce dağlar aşıyor,
Ötme garip bülbül, gönül şen değil.

Bülbülün yatağı bağçeler, bağlar,
Garibin yatağı kahveler, hanlar,
Gurbet ilde ölsem bana kim ağlar,
Ötme garip bülbül, gönül şen değil.

Bülbül ne yatarsın, bahar eristi,
Kırmızı gül goncasına kavuştu,
Silada sevdiğim aklıma düştü,
Ötme garip bülbül, gönül şen değil.

Bülbül ne yatarsın bahar geldi,
Bizim göle ördek geldi, kaz geldi,
Silada sevdiğim benden vazgeldi,
Ötme garip bülbül, gönül şen değil.

Bülbül ne yatarsın, baharın vakti,
Yıkıldı gönlümün sarayı, tahtı,
Böyledir âlemde âşıkın bahtı,
Ötme garip bülbül, gönül şen değil.

Bülbül hiç durmayıp efgan edersin,
Bir an âram etmez, her an ötersin,
Aşıkların bağrın büryan edersin,
Ötme garip bülbül, gönül şen değil.

BAHARIN GÜLŞEN ÇAĞINDA

Baharın gülşen çağında
Ne gezirsen bağı bülbül
Okudun aklım apardın
Oldun menden yağı bülbül

Ohu kuşlar dile gelsin
Hoş nefesin zile gelsin
Yârin güle güle gelsin
Sen çalanda sazı bülbül

Veten bağı el elvandır
Yoh üstünde harı bülbül
Ömür sürmeli devrandır
Sesin gelsin sarı bülbül

*Kerkük***BÜLBÜL**

Bülbül uçar yuasına
Yağmur yağar hevasına
Men kurbanam balasına
 Garip garip ötme bülbül
 Yalnız dallarda ah yatma bülbül
 Menim derdim mene yeter
 Sen de bir dert katma bülbül

Bülbül uçar kanadı yeşil
Gün vurmada göz kamaşır
İnce bele el dolaşır
 Garip garip ötme bülbül
 Yalnız dallarda ah yatma bülbül
 Menim derdim mene yeter
 Sen de bir dert katma bülbül

Bölböl uçar kanadı sarı
Bahęalar dolmuş heyvaynan narı
Ömrüm de bitti bulmadım yarı
Garip garip ötme bölböl
Yalnız dallarda ah yatma bölböl
Menim derdim mene yeter
Sen de bir dert katma bölböl

Yozgat

BÖLBÖLÜN KANADI SARI

Bölbölün kanadı sarı,
Ben çekirim ahu zarı,
Geceler gündüzden yarı.
Sarı bölböl,
Saçı sümböl,
Güle bölböl,
Bölböl bölböl bölböl...

Bölbölün kanadı yeşil,
Kırmızı güle dolaşır,
Serhoşum dilim dolaşır.
Sarı bölböl,
Saçı sümböl,
Güle bölböl,
Bölböl bölböl bölböl...

Bölbölün kanadı kare,
Yüreğime açtı yare,
Yok mu tabib yarem sare?
Sarı bölböl,
Saçı sümböl,
Güle bölböl,
Bölböl bölböl bölböl...

MİHRİCAN MI DEĞDİ GÜLÜN MÜ SOLDU

Mihrican mı değdi gülün mü soldu?
Gel ağlama, garip bülbül ağlama,
Felek baştan başa kimi güldürdü?
Gel ağlama, garip bülbül ağlama.

Şakı benim şeyda bülbülüm şakı.
Bu dünya kimseye kalır mı baki,
Sana da mı değdi feleğin oku?
Gel ağlama, garip bülbül ağlama.

BAĞDAT ELLERİNDEN GELEN TURNALAR

Bağdat ellerinden gelen turnalar,
Turnalar ne haber yârdan, ne haber hey
Şimdi benim yârim gözün sürmeler,
Turnalar ne haber yârdan, ne kaber?

Uçup uçup karlı dağlar aşarsın,
Kılavuzun yok mu, niye şaşarsın.
Bir yazdan, bir güzden derdim eşersin,
Turnalar ne haber yârdan, ne haber?

Katar katar gök yüzünden dönersin,
Akşama mı kaldın neden eversin?
Doğru söyle sen Mevlâyı seversin,
Turnalar ne haber, yârdan, ne haber?
Yârimi öldürmüş eli kan m'ola?

Ak gerdan üstünde çifte ben m'ola?
Doğru söyle benim yârim sağ m'ola?
Turnalar ne haber yârdan, ne haber?

TELLİ TURNA

Dün mü burdayydın, bugün mü geldin?
Ötme garip garip, sinemi deldin.
Eşimden ayrıldım ben burda kaldım.
Yabancılar vurmuş telli turnamı.

Aşk sevdası geldi kaynayıp coştum,
Yüksekte uçarken engine düştüm,
Eşimden ayrıldım ben burda şaştım,
Yabancılar vurmuş telli turnamı.

TURNALAR

İki turnam gelir aklı karalı,
Birini şahin vurmuş biri yaralı.
O yavruya sorun aslı nereli?

Katar katar olmuş gelir turnalar,
Eğrim eğrim ne hoş gelir turnalar.

İNME turnam inme sen bu pınara,
Avcı tuzak kurmuş var yolun ara,
Hepimizin işin mevlâm onara.

Katar katar olmuş gelir turnalar,
Eğrim eğrim ne hoş gelir turnalar.

İNME turnam inme yolda kış olur,
Bastığın yeryer de donar taş olur,
Böyle kalmaz elbet, sonu hoş olur.

Katar katar olmuş gelir turnalar,
Eğrim eğrim ne hoş gelir turnalar.

İnme turnam inme haber sorayım,
Kanadın altına nâme sarayım,
Nazlı sevdiğimden haber alayım.

Katar katar olmuş gelir turnalar,
Eğrim eğrim ne hoş gelir turnalar.

Mesudiye

Rüştü Tuncalı

İKİ TURNAM GELMİŞ

İki turnam gelmiş, yolda yorulmuş,
Şahin vurmuş, kanatları kırılmış.
O da benim gibi yardan ayrılmış.

Turnalar turnalar, telli turnalar,
Benden yâre selam eylen turnalar.

Turnam nerden gelin arştan Maraş'tan,
Kanadın ıslanmış yağmurdan yaştan.
Turnam korkmaz mısın alıcı kuştan.

Turnalar turnalar, telli turnalar,
Benden yâre selam eylen turnalar.

Turnamın kanadı bir karış telden,
Çekerim ayrılık ne gelir elden.
Garip bülbül gibi ayrıldım gülden.

Turnalar turnalar, telli turnalar,
Benden yâre selam eylen turnalar.

Kırşehir - Avanos Sarı Mustafa (Yavuz)

KOYUN

Şu görünen Erciyesin tepesi
Yaman olur Kayserinin efesi
Kulağın döğüyor elmas küpesi

Yayıl her derdine yandığım koyun
Yayıl ablasını sardığım koyun

Tarladan çekmedim toz olur deyi
Bazara çekmedim goz olur deyi
Duyar ablası da söz olur deyi

Yayıl her derdine yandığım koyun
Yayıl ablasını sardığım koyun

Derin guyulardan suyun çekeyim
Mermer daş üstüne tuzun ekeyim
Guzun yok ki ben guzumu yıkeyim

Yayıl her derdine yandığım koyun
Yayıl ablasını sardığım koyun

Uzun olur devemizin urganı
Gısa gelir Nilüferin yorganı
Garagoç da Musdafamın gurbanı

Yayıl her derdine yandığım koyun
Yayıl ablasını sardığım koyun

Kayseri - Garıncalı Köyü

İbrahim Yılmaz

KARA KOYUN

Garagoyun da gulakları çelenli,
Kır atım geldi de çifte golanlı.
Onbeş sene oldu da yârim öleli,
Abulası güzel dön garagoyun.

Garagoyun seni de yaydım getirdim,
Abulan sağdı da ben de götürdüm.
Götürdüm de baş arhaca yatırdım,
Abulası güzel dön garagoyun.

Garagoyun seni yaydım çayırda,
Seni sağan eller, galır hayırda.
Abulan sağdı da ben yatırdım bayırda,
Abulası güzel dön garagoyun.

KARAKOYUN TÜRKÜSÜ

Bu türkü bir yörük çobanının tabiatla nasıl bağ kurduğunun hikâyesidir. Çobanlarla otlattıkları sürüleri arasında gerçekten de bir bağ vardır. Ama bu bağ nasıldır, nicedir bilinmez. Bu bağı, bazan tatlı bir bakış, bazan candan bir okşama, bazan bir avuç taze yem, bazan da bizim hikâyemizde olduğu gibi içli ve anlatımlı bir kaval sesi oluşturur. Yörük çobanlarından biri ile oymak beyinin kızı arasında içten içe yanık bir sevgi vardır. Çoban ölçer, tartar, kendini bilirliliğinden bu sevgisini açıkça söyleyemez; kız, düşünür taşınır, kendi anlayışına göre babasının kişiliğine yakıştıramaz böyle bir dedikoduyu. Böylece çoban kavalıyla sevgisini sürüsüne anlatır; ve sonunda Yemen, Mısır Valisi Koca Sinan Paşa tarafından Kız da o büyüleyici sestten kendine pay çıkararak heyecanlı günler yaşarlar. Kız artık kavalın dilini iyice çözmüştür.

Günlerden bir gün sürü yayladayken hırsızların hücumuna uğrar Hırsızlar çobanın elini kolunu bağlar, sürüyü alıp gitmek isterler. Fakat sürü bir türlü yerinden kalkmaz. Onca çaba, bunca gayret, sürüyü yerinden oynatamaz. Çoban der ki, «Ben kaval çalmadıktan sonra sürüm imkansız bir yere gitmez, çözün kollarımı ben sürüyü kaldırayım.» Ellerini kollarını çözer çobanın. Çoban kavalını eline alır, başlar yanık yanık ötmeye. Sürü hemen kalkar, yavaş yavaş yürümeye başlar. Bu arada çadırda uyuyan yörük beyinin kızı da kaval sesini duyar. Duyar ya bu seferki havadan çobanın tehlikede olduğunu anlar ve etraftı uyarır. Yörükler hep birden sürünün bulunduğu yere koşarlar. Bunu gören hırsızlar hemen kaçarlar.

O günden sonra, Köylüler, Kızın çobanın kavalının sesinden, çaldığı havadan anlamasını, kızla çoban arasında gizli bir ilişki olduğuna yorarlar.

Bu ençok kızın babasını düşündürür. Çağırır çobanı yanına «Kavalının sesi pek yanık, kızımı da bununla mı kendine bağladın?» der. Çoban da «Bilmem, belki de öyledir. Ben sürülerimi bununla otlatır, bununla idare ederim. Gerekirse suşamış sürülerimi bir damla su içmeden bile su başında bekletirim.» der. Bunun üzerine ihtiyar yörük beyi «Ben senin sürüye tuz yalatayım, sen suyun başına götür. Eğer su içirmeden sürüyü su başında bekletebilirsen ben de sana kızımı vereceğim» der.

Çoban sürüsünden emindir. Yalnız bir karayokun var pek heyecanlı, toy, bir tek ondan korkuyor. Sürüye hiç su vermeden üç gün tuz yalatırlar. Çoban sürüyü alır dağdan aşağı dereye doğru sürer. Sürü büyük bir iştahla suya doğru koşuşurken çoban birden çaldığı havayı değiştirir. Bunun üzerine sürü olduğu yerde durur. Ne var ki çobanın kortuğu başına gelir, Karakoyun durmaz suya doğru yol alır. Bu sırada çoban çaldığı havayı daha da yanıklaştırır. Bu, onun karakoyuna yalvarması, ondan isteğine uymasını istemesidir. Bu olay karşısında, yörük beyi ve oba halkı da heyecanlanır. Hava hızlanıp yanıklaştıkça karakoyun yavaşlamağa başlar. Durur, bir gertye döner, bir suya bakar. Kavalın sesi ona susuzluğunu unutturur. Geriye, sürünün yanına döner. Bu iş oymak beğini de duygulandırmıştır. «Kızım sana verdim gitti, bundan sonra bir yastıkta kocayın yörük» der.

Bu olaylar sırasında karakoyunun emlak kuzusu ölür derler. sebebi de susuz ve bolca verilen tuzdur. Çoban bu ölme pek üzülür. İşte bu anlatılanlar türkûde ve ezgisinde pek sanatlıca işlenmiştir.

Sandıklı

KARA KOYUN

Karakoyun koyunların beyidir,
Ak kuzu da yüreğimin yağıdır.
Yerimiz sorarsan Kumalar dağı'dır.
Meleme koyun meleme vaz geç kuzundan,
Çok analar ayrı düşer kızından.

Koyun seni yaylalarda güdeyim.
Seni alıp ta elimde yedeyim.
Kuzun öldü ben Allaha ne deyim.
Meleme koyun meleme vaz geç kuzundan,
Çok analar ayrı düşer kızından.

Korkar oldum şu dağların kurdundan,
Koyun geldi kuzu gelmez ardından.
Ben de bıktım bu ananın derdinden.
Ağlama koyun ağlama vaz geç kuzundan,
Çok analar ayrı düşer kızından.

Ben koyunu gttm gttm getirdim,
Ablam sağdı karşısına oturdum.
Nerde kaldı, nerelerde yitirdin?
Ağlama koyun ağlama vaz geç kuzundan,
Çok analar ayrı düşer kızından.

Karakoyun sana anlar takayım,
Takayım da ben keyfime bakayım.
Senin için dağı taşı yakayım.
Meleme koyun meleme vaz geç kuzundan,
Çok analar ayrı düşer kızından.

Denizli

Talip zkan

KARABAş KOYUNU GDE GDE GETİRDİM

Karabaş koyunu gde gde getirdim,
Getirdim de gabardıcın dibine yatırdım.
Ablası da sağdı ben bakırı götürdüm,
Ablası güzel, kendi karabaş koyunum.

Aşar isek karlı da dağları aşalım,
Geçer isek tozlu da yolları geçelim,
eker isek güzel de kahrı çekelim,
irkinlerin kahrı çekilmez, g olur.

AK KOYUN

Gel koyun başına püskül takayım,
Kuzunun uğruna dağlar yıkayım.
Kuzunun yerine kuzu yakayım,
Gel koyun meleme, vazgel kuzundan.

Meleyi meleyi çıktım yurtlara,
Yüzümü gözümü sürdüm otlara,
Ana mı dayanır böyle dertlere?
Gel koyun meleme, vazgel kuzundan.

Atlar eğerlenmiş bineğin ister,
Kuşlar havalanmış tüneğin ister.
Ak koyun gelmiş kuzusun ister,
Gel koyun meleme, vazgel kuzundan.

Sürünün ardında bir koyun meler,
Koyunun feryadı bağırmı deler,
Ak koyun gelmiş kuzusun ister,
Gel koyun meleme, vazgel kuzundan.

Ger koyun ben seni Mevlâ'na saldım,
Sürünün ardında bir koyun kaldın,
Yıldı bir kuzunu yadlara verdin,
Gel koyun meleme, vazgel kuzundan.

Sürünün ardında meler gezersin.
Meledikçe ciğerciğim ezersin,
Kuzunun nerde olduğunu sezersin,
Gel koyun meleme, vazgel kuzundan.

Bir gölgecikte kuzulamadın mı?
Göğsünün altında gizlemedin mi?
Kurtlar görür diye gizlemedin mi?
Gel koyun meleme, vazgel kuzundan.

Gevherî dertli sinisini dağlar,
Durmaz gözlerinden kanlı yaş çağlar,
Kuzusun yitirmiş analar ağlar.
Gel koyun meleme, vazgel kuzundan.

Avanos - Kırşehir

Sarı Mustafa (Yavuz)

CEYLAN

Gurt belinnen aştı ceylan sürüsü
Yakdı beni içlerinde birisi.
Avculara post olmuş da nazik derisi,
Şu dağın ardında bir ceylan ağlar.

Kova kova indirdiler yazıya,
İtlettiler al kınalı taziya.
İş başa düşünce bakma kuzuya.
Kaç kuzulu ceylan, kaç avcı geldi.

Kova kova indirdiler dağlardan,
Ayırdılar Mor sümbüllü bağlardan.
Haber geldi ağalardan beylerden,
Şu dağın ardında bir ceylan ağlar.

Kova kova ayırdılar sürekten,
Gurşun değdi sol böğrümde, kürekten.
Ah ederim ciğerimden, yürekten.
Şu dağın ardında bir ceylan ağlar.

Ceylan dediğinin ağ olur yüzü,
Mevlam sürmelemiş elâdır gözü.
Tepesinde vardır bir çift boynuzu,
Şu dağın ardında bir ceylan ağlar,

Urfa

Cemil Cankat

URFANIN ETRAFI DUMANLI DAĞLAR

Urfa'nın etrafı dumanlı dağlar,
Ciğerim yanıyor aney gözlerim ağlar.
Benim zâlim derdim cihanı dağlar.

Gezme ceylan bu dağlarda seni avlarlar,
Anandan babandan yârdan ayrı koyarlar.

Urfa dağlarında gezer bir ceylan,
Yavrusunu kayıp etmiş ağlıyor yaman.
Yârımın derdine bulmadım derman,

Gezme ceylan bu dağlarda seni avlarlar,
Anandan babandan yârdan ayrı koyarlar.

Ceylan senin gibi yüreğim yâra.
Cihanda derdime anam bulmadım çara.
Bir yavru kaybettim gözleri kara.

Gezme ceylan bu dağlarda seni avlarlar,
Anandan babandan yârdañ ayrı koyarlar.

Urfa

Şükrü Çadircı

BAK KARAGÖZLÜ CEYLANA

Bak kara gözlü ceylana,
Belenmiş al kızıl kana.
Yavrusunu avcı vurmuş,
Nasıl ağlar yana yana.

Aman aman aman aman,
Ölürsem ben ayrılamam.

Bu dağlara avcı daldı,
O güzel ceylanı aldı,
Ben yanarım ceylanıma,
Yavruları öksüz kaldı.

Aman aman aman aman,
Ölürsem ben ayrılamam.

Bu dağları bürüdü kar,
Avcılar ceylanı arar,
Vurma zalım avcı vurma.
Arkasında yavrusu var.

Aman aman aman aman,
Ölürsem ben ayrılamam.

CEYRAN

Ağca ceyran indi geldi pınara
Selam söylen eşe, dosta, yârana
Bahşışım var şu cereni vurana
Avcı, üstüne ceren geldi vursana

Keten gömlek giymiş yenleri nazik
Ağ kolların sıkmış altın bilezik
Avcısı kötü de cerene yazık
Avcı, üstüne ceren geldi vursana

Ağca ceren ayırdılar sürekten
Avcısı olan tanır, bilir ıraktan
Yagaba baldırdan, yoğun kürekten
Avcı, üstüne ceren geldi vursana

Kurıver çakmağını yayını
Gösteriyor cemalini boynunu
Kötü yeğen utandırma dayını
Avcı, üstüne ceren geldi vursana

KIR AT

Çamlıbel'e süreyidim yolunu
Altınlardan nalladayım nalını
Üç güzele dokutayım çulunu
Alma gözlü, kız perçemli kır atım

Yokuşa yukarı davşan büküşlüm
İnişe aşağı ceylan gelişlim
Taze gelin gibi uğrun bakışlım
Alma gözlü, kız perçemli kır atım

Başını başımdan yukarı dutar
Haykırır köpüğü başından atar
Kaçarsa kurtulur kovarsa dutar
Alma gözlü, kız perçemli kır atım

Türkünün Yeldirmesi:

Kır ata yakışır bunlar
Yiğit giyer demir donlar
Ağ gövdeden kızıl kanlar
Akar şarlayı şarlayı

Kır atım meydan yerinde
Gezer horlayı horlayı
Bir kötü az bir kavgadan
Kaçar zorlayı zorlayı

Köroğlu der al kanları
Yere serer çok canları
Eğri kılıç düşmanları
Kırar parlayı parlayı

ŞU YALAN DÜNYAYA GELDİM GELELİ

Şu yalan dünyaya geldim geleli
Severim kıratı bir de güzeli
Değip on beşine kendim bileli
Severim kıratı bir de güzeli

Atın beli kısa boynu uzun
Kuru surathısı elma gözünü
Kızın iplik iplik süt beyazını
Severim kıratı bir de güzeli

Atın höyük sağı kalkan döşlüsü
Kalem kulaklısı çekiş başlısı
Güzelin dal boyu çarık saçlısı
Severim kıratı bir de güzeli

At koşu tutmasın çıktığı zaman
Yalı kaval gibi yaktığı zaman
At dört kız on beşe yettiği zaman
Severim kıratı bir de güzeli

Sivas

Sırrı Sarısözen

KÜPELİ HOROZ

Horozumu kaçırdılar,
Damdan dama uçurdular,
Suyuna da pilâv pişirdiler.
Piligâh, piligâh pili pili gâh gâh,
Küpeli horozum yâr, kar beyazım.

Bir sabah kalktım,
Avluya baktım,
Aradım, taradım, bağırdım, çağırdım.
Pili pili pili pili pili gâh,
Küpeli horozum,
Kar beyazım.

Kanadı var kilim gibi,
İbiği var elim gibi,
Acısı var ölüm gibi,
Piligâh, piligâh, pili pili gâh gâh,
Küpeli horozum yâr,
Kar beyazım.

Bir sabah kalktım,
Avluya baktım,
Aradım taradım, bağırdım, çağırdım.
Pili pili pili pili pili gâh,
Küpeli horozum,
Kar beyazım.

KEKLIK

Keklik idimi vurdular,
Kanadımı kırdılar
Daha ben ne idim ki
Anamdan ayırdılar.

Gel gel yanıma keklik
Kastın canıma keklik
Al kınalı parmakların
Batır kanıma keklik

Keklik kumda eşinir,
Eşinir de düşünür.
Benim sevdiğim dilber
Nerelerde düşünür.

Gel gel yanıma keklik
Kastın canıma keklik
Al kınalı parmakların
Batır kanıma keklik

Keklik kayalı yerde,
Öter mayalı yerde.
Sevdiğimin kavalı
Kaldı dayalı yerde.

Gel gel yanıma keklik
Kastın canıma keklik
Al kınalı parmakların
Batır kanıma keklik

GUBALAK KEKLİK

Kekliğimin kafesi,
Gül kokuyor nefesi.
Eşine kavuşursa,
Uzun olur safası.

Gel gel gubalak
Dön dön şıbalak,
Şıbalak şıbalak vay...

Keklik kumda yayılır,
Kanatları sayılır,
Çıkmuş kayaların başına,
Arkadaşını çağırır.

Gel gel gubalak
Dön dön şıbalak,
Şıbalak şıbalak vay...

Kekliğim seker gelir,
Tüyünü döker gelir,
Hakikatli yâr olsa,
Dağları söker gelir.

Gel gel gubalak
Dön dön şıbalak,
Şıbalak şıbalak vay.

İKİ KEKLİK BİR KAYADA ÖTÜYOR

İki keklik bir kayada ötüyor,
Ötme de keklik derdim bana yetiyor.
Annesine kara da haber yetiyor.

Yazması oyalı, kundurası boyalı yâr benim,
Uzun da geceler yâr boynuma sar benim.

İki keklik bir dereden su içer,
Dertli de keklik dertsizlere dert açar.
Buna yanık sevda derler tez geçer,

Yazması oyalı, kundurası boyalı yâr benim,
Uzun da geceler yâr boynuma sar benim.

İki keklik bir kayada yaslanır,
Teke de pıçak gümüş kında paslanır.
Bir gün olur deli gönül uslanır.

Yazması oyalı, kundurası boyalı yâr benim,
Uzun da geceler yâr boynuma sar benim.

Kütahya

GUGUK

Guguk yuvan yıkıldı mı?
Yavruların döküldü mü?
Ölüm sana dokundu mu?

Dağların şenliği guguk,
Evlerin şenliği guguk,
Ne ötersin garip garip.

Yağmur yağar seller akar,
Cümle âlem sana bakar,
Senin aşkın beni yakar.

Dağların şenliği guguk,
Evlerin şenliği guguk,
Ne ötersin garip garip.

Rumeli

Halil İbrahim Mısırlı

AKŞAM YELİ

Akşam yeli, akşam yeli,
Eser eser akşam yeli.
Nazlı yârdan al haberi,
Hiç bozulmaz zülfün teli.

Akşam yeli usandırır,
Dağı taşı dolandırır.
Tutar ahım dilendirir,
Eser eser akşam yeli.

Erzincan

SEHER YELİ

Çıkar gökyüzünde pervaz edersin,
Mevlayı seversen dur seher yeli.
Şol didem kaniyle bir name yazdım,
Götür bu namemi ver seher yeli.
Sen seher yelisin esersin yakın,
Yarimin zülfüne havarlı dokun.
Eğer uykudaysa havarlı dokun
Zülfünü yüzüne sür seher yeli
Seher yeli her yellerin başısın.
Yâre uğrun uğrun selâm daşırsın.
Sen de sevdiğimin bir sırdaşısın.
Gizli esrarımı ver seher yeli.

Sivas

Âşık Veysel

ÇİÇEKLERİN DİLİ

Çiğdem der ki ben elâyım,
Yiğit başına belâyım.
Hepisinden ben âlâyım,
Benden âlâ çiçek var mı?

Al baharlı mavi dağlar,
Yârim gurbet ilde ağlar.

Nevrûz der ki ben nazlıyım,
Sarp kayalarda gizliyorum,
Mavi donlu gök gözlüyüm,
Benden âlâ çiçek var mı?

Al baharlı mavi dağlar,
Yârim gurbet ilde ağlar.

Lâle der ki be hey Tanrı,
Benim boynum neden eğri?
Yardan ayrı düştüm gayrı,
Benden âlâ çiçek var mı?

Al baharlı mavi dağlar,
Yârim gurbet ilde ağlar.

Sümbül der ki boyum uzun,
Yapraklarım düzüm düzüm,
Beni ak gerdana dizin,
Benden âlâ çiçek var mı?

Al baharlı mavi dağlar,
Yârim gurbet ilde ağlar.

Gül der ki, yanım diken,
Çoktur bana gönül çeken,
Sayılamaz ekip diken,
Benden âlâ çiçek var mı?

Al baharlı mavi dağlar,
Yârim gurbet ilde ağlar.

Fesleğen der, beni ekerler,
Alıp saksıya dikerler,
Beylere peşkeş çekerler,
Benden âlâ çiçek var mı?

Al baharlı mavi dağlar,
Yârim gurbet ilde ağlar.

Divrik

Nuri Üstünses

AÇIL MOR MENEKŞE

Açıl mor menevşe bahar erişti,
Lâle, sümbül, nerkis, reyhan yetiştı,
Benim kismetime ak zambak düştü.

Menevşem oy, bir danem hey
Haydi de haydi.

Çadır almış nirelerden gelirsin,
Benim seni sevdiğimi bilirsin.
Çok da sürmez benim gibi olursun.
Menevşem oy, bir danem hey
Haydi de haydi.

Açılmış menevşem ne güzel olmuş.
Lâlesi, sümbülü hep bize kalmış,
Seni seven gözler uykuya dalmış.
Menevşem oy, bir danem hey,
Haydi de haydi.

Kırklareli

Vasfiye Cemder

UZUN KAVAK

Uzun kavak ne gidersin engine?
Yaprakların benzemiyor rengine.
Anne beni verecek misin dengime?
Ah dola dola dola da yâr dolanıyor boynuma,
Akşamdan gel sağ yanıma yanıma.

Uzun kavak gıcır gıcır gıcırdar,
Anne benim sağ yanımda sancım var.
Ben ölürsem benden nice nice genci var.
Ah dola dola dola da yâr dolanıyor boynuma.
Akşamdan gel sağ yanıma yanıma.

Uzun kavak dalın malın kurusun,
Yaprakların suda muda çürüsün,
Herkes sevdiğini alsın yürüsün.
Ah dola dola dola da yâr dolanıyor boynuma,
Akşamdan gel sağ yanıma yanıma.

Azeri

SEMENİ

Yene güzel vetenime geldi yaz,
Menim könlüm bu âlemden ayrılmaz.
Kim bu mavi güzelliğe vurulmaz?
Gülüş dolu dodahlara semeni...
Bizim eller ohuyor bu nağmeni
Semeni, ay semeni sahla meni
Dizerem dört yanına nergizi, yasemeni
Semen, ay semeni sahla meni

Bu bayramda her il meclis düzelden
Men el çekem senin kimi gözelden.
Süfrelere bezegisen ezelden,
Yaraşıhsan otağlara semeni...
Bizim eller

Men il boyu hasretine dözerem,
Ele bilme beklemekten bezerem.
Yollarını sözlerimle bezerem.
Getme menden uzahlara semeni...
Bizim eller

Siirt

Siirt Ekibi

YASTIĞI KUŞ TÜYÜNDEN

Yastığı kuş tüyünden
Bir kız sevdim köyünden
Gül yüzünü göreyim
Ölüyorum derdinden

Siirt etrafı tepe
Kar yağar sere serpe
Yenile bir yâr sevdim
Hemi güzel hemi körpe.

G. DİDAKTİK TÜRKÜLER

Türkülerimizin bir özelliği de öğretici olmasıdır. Bize halkımızın dünya görüşünü, inancını, hayat ve ahlâk anlayışını öğretir. Çoğunlukla türkü bu gayeyle yakılmamıştır. Fakat biz onda gizli veya açık bu kavramları buluruz.

Sivas

Âşık Veysel

UZUN İNCE BİR YOLDAYIM

Uzun ince bir yoldayım,
Gidiyorum gündüz gece.
Bilmiyorum ne haldeyim,
Gidiyorum gündüz gece.

Dünyaya geldiğim anda,
Yürüdüm aynı zamanda,
İki kapılı bir handa,
Gidiyorum gündüz gece.

Uykuda dahi yürüyom,
Kalmaya sebep arıyom,
Gidenleri hep arıyom,
Gidiyorum gündüz gece.

Kırkdokuz yıl bu yollarda,
Ovada, dağda, çöllerde,
Düşmüşüm gurbet ellerde,
Gidiyorum gündüz gece.

Düşünülürse derince,
Irak görünür görünce,
Yol bir dakika miktarınca,
Gidiyorum gündüz gece.

Şaşar VEYSEL işbu hale,
Gâh ağlaya gâhi güle,
Yetişmek için menzile.
Gidiyorum gündüz gece.

Diyarbakır

Âşık Hasan

YAŞ TÜRKÜSÜ

Mevlâm bir adama çocuk verince,
Bağda bitmiş bir fidana benzer.
Böyüyüp te bir yaşına girince,
Sanki kokulu güldane benzer.

İkisinde serhoş gibi dolaşır,
Üç yaşında her nesneye ulaşır,
Dört yaşında gördüğüne sataşır,
Beş yaşında kaşlar benzer kemana.

Altısında kendi söyler düşüni,
Yedisinde değiştirir dişini,
Sekizinde bahta koyar işini,
Dokuzunda taze bostana benzer.

On yaşında konca güldür açılır.
Onbirinde âb-ı hayat içilir,
Onikide boyu, beli seçilir,
Onüçünde gözler mestane benzer.

Ondördünde güzelliğin bağıdır,
Onbeşinde gören aklın dağıdır,
Onaltıda yiğitliğin çağıdır,
Onyedide sanki ceylana benzer.

Onsekizde belli eder arını,
Ondokuzda gözetir şikârını,
Yirmisinde kendi bulur yârını.
Zencirin koparmış aslana benzer.

Yirmibeşte bıyıkları burulur,
Otuzunda akan sular durulur,
Otuzbeşte günahları sorulur,
Ataşa atılmış pervana benzer.

Kırk yaşında gazel dökülür bağlar,
Kırkbeşinde günahlarına ağlar,
Ellisinde oğullara bel bağlar,
Dağbaşına çökmüş dumana benzer.

Ellibeşte sızı iner dizine,
Altmışında duman çöker gözüne,
Altmışbeşte hiç bakılmaz yüzüne,
Ahireti gözetir süphana benzer.

Yetmişinde gördükleri düş olur,
Yetmişbeşte artık çöker kış olur,
Sekseninde bâdem gözler yaş olur,
Yolunu yitirmiş kervana benzer.

Seksenbeşte artık beli bükülür,
Biter ömrü, takati, gücü sökülür,
Doksanında hep dişleri dökülür,
Geldi geçti şimdi yalana benzer.

Doksanbeş yaşına girip aşınca,
Ölüm korhısı gelip yaklaşınca,
İnsanoğlı yüz yaşına varınca,
Sanki savrulmuş harmana benzer.

DOSTLAR BENİ HATIRLASIN

Ben giderim, adım kalır,
Dostlar beni hatırlasın.
Düğün olur, bayram gelir,
Dostlar beni hatırlasın.

Can kafeste durmaz uçar,
Dünya bir han, konan göçer,
Ay dolanır, yıllar geçer,
Dostlar beni hatırlasın.

Can bedenden ayrılacak,
Tütmez baca, yanmaz ocak,
Selâm olsun kucak kucak,
Dostlar beni hatırlasın.

Ne gelsemdi ne giderdim,
Günden güne arttı derdim,
Garip kalır yerim yurdum,
Dostlar beni hatırlasın.

Açar, solar türlü çiçek.
Kimler gülmüş, kim gülecek,
Murat yalan, ölüm gerçek.
Dostlar beni hatırlasın.

Gün ikindi, akşam olur,
Görki başa neler gelir,
Veysel gider adı kalır,
Dostlar beni hatırlasın.

EL VURUP YAREMİ İNCİTME TÂBİB

El vurup yaremi incitme tâbib
 Bilmem sıhhat bulmaz hicraneler var
 Dert vurup da yarem eylersin derman
 Her can kabul etmez virâneler var.

Vay Dünya Dünya, fanisin Dünya
 Vay Dünya Dünya, yalansın Dünya
 Can ile cananı alansın Dünya.

Dert ehli olanlar dermana gelir
 Elbet de arayan dermanını bulur
 Sâdık der ki kimde ne var kim bilir
 Geşt ü güzâr ettim elde neler var.

Vay Dünya Dünya, yalansın Dünya
 Vay Dünya Dünya, fanisin Dünya
 Aşk ile pervane dönersin Dünya.

GEL HA GÖNÜL HAVALANMA

Gel ha gönül havalanma
 Engin ol gönül engin ol,
 Dünya malına güvenme
 Engin ol gönül engin ol,

Şu dünyanın hali böyle
 Yalan vahşi geçer şöyle
 Söyledikçe engin söyle
 Engin ol gönül engin ol.

Göğde uçar huma kuşu
Bilmiyenler atar taşı
Enginlik gönülün işi
Engin ol gönül engin ol.

Teslim Abdal özüm haktır
Sözümün yalanı yoktur
Engin söyle büyüklüktür
Engin ol gönül engin ol.

Urfa

Mustafa Şahin

KEREM

Sofu kardaş üç memleket gezdim.
Biri İran, biri Turan, biri Van.
İgidin başına üç devlet konar,
Biri mertlik, biri akıl, biri şan.

Kerem ister muradına ereydi,
Kısmet olup bir kez yüzün göreydi,
Kadir Mevlâm ona üç dert vereydi,
Biri ateş, biri tutuş, biri yan.

Elâzığ

Enver Demirbağ

MAYA

Ah hele zâlm... Geldi geçti... zâlm yârim
Ah hele gurbanım... Bağrımı yavrum deldi geçti...
ölem ben
Ah hele zâlm... Nice şah nice sultan... anan öle
Hele zâlm... Tahtı tacı bıraktı geçti
Oğul eman eman...
Halim yaman eman...
Dağlar duman eman eman...

İSTER İHTİYAR OL İSTER NEVCİVAN

İster ihtiyar ol ister nevcivan,
 Bu dünyada bâki kalan öğünsün.
 Meraksız, fikirsiz, gamsız, efkârsız
 Her zaman şâd olup gülen öğünsün.

Azizim; güvengez
 Dağda biter güvengez
 Ne devlete bel bağla
 Ne evlâda güven gez.

Dünyanın müddeti Âdem'den beri,
 Okunmaz defteri bilinmez sırrı,
 Bu dünyadan geçti neçe binbiri,
 Ahiretten Dünyaya gelen öğünsün.

Bele bağlar,
 Gelin başın bele bağlar
 Kuş uçmaz kervan göçmez
 Yıkılasın bele bağlar

Âşık Şenlik diyor; bu dünya fânî,
 İskender-i Zülkarneyn, Süleyman hani?
 Ecel pervazından kurtaran cam,
 Ezrailden mühlet alan öğünsün.

Gelene bak gelene
 Alnından ter gelene
 Kabrimi üskek yapın
 Yâr gele kölgelene

Urfa

BİR AYRILIK, BİR YOKSULLUK, BİR ÖLÜM

Gele gele geldik bir kara taşa,
 Yazılanlar gelir sağ olan başa,
 Bizi hasret koyar kavim kardaşa
 Bir ayrılık bir yoksulluk bir ölüm

Nice sultanları tahttan indirir,
Nicesinin gül benzini soldurur,
Niceleri dönmez yola götürür
Bir ayrılık bir yoksulluk bir olum.

Erzurum

EMRAH

Ben de bu dünyaya geldim geleli,
Benim ucu dönmez harmanım mı var?
Neyleyim dünyanın dolusu malı,
Sualin vermeye dermanım mı var?

Eğer âşık isen mâşukan götür,
Eğer Şirin isen Ferhad'a yetir.
Bana derler gam yükünü sen götür,
Benim katar maya kervanım mı var?

Lâdik

Cahit Çağlar

BENİ BİR DOST YARALADI

Beni bir dost yaraladı beyler... hey
Çekerim yâreyi de ölmezsem eğer... canım
El vurmuş hançeri sinemi deler... hey
Sevdakâr olurum görmezsem eğer... canım

Eksik olmaz garip başın dumanı... hey
Terk ettim küfürü, buldum imanı... canım
Dost güldüreyim derken ağlattın beni... hey
Gözümünden kan akar, silmezsem eğer... canım

Veli'm eydür, bu dert bizi almaz mı... hey
Bu hasretlik kıyamete kalmaz mı... canım
Bu yâreyi çeken bir gün ölmez mi... hey
Kendi merhem edip sarmazsa eğer... canım.

BEN RAZI DEĞİLEM HİCRANA, GAMA

Ben razı değilem hicrana, gama,
Garip gönlüm haldan hala salan var.
Sabavetten beri bir yol gözlerim,
El zanneder uzaklarda kalan var.

SÜMMANİ'yem Yârab, gönlüm hoş eyle,
Ya sabır ver, ya da bağrım taş eyle,
Ya bir çift kanat ver, ya bir kuş eyle,
Tez ulaşam, yâr bağında talan var.

*Kars**Âşık Veli Yaycı***DERBEDER**

Okum attım yayım nerden asayım,
Kaderim böyleymiş kime küseyim,
Kerbelâda yatan İmam Hüseyin
İlâhi gözüme derman edesin.

Kar daşı
Çık dağlardan kar daşı
Yitirdim yanar yürek
Nerde bulam kardaşı

Deryanın yüzünde döner üç gemi,
Yiyelim içelim sürelim demi.
Deryalar bekçisi ol Hızır Nebi,
İlâhi gözüme nazar edesin.

Güvengez
Topla dağda güvengez
Ne varlığa bel bağla
Ne devlete güven gez

Veli Yayı okur ağdan karadan,
Mevlâm ayırmasın demden, sıradan.
Yeri göğü arş ü kürsü yaradan,
İlâhi gözûme derman edesin.

Erzincan

KADİR MEVLÂM

Kadir mevlâm senden bir dileğim var,
Beni muhannete muhtaç eyleme.
Yedi deryalara gark eyle beni,
Yine muhannete muhtaç eyleme.

Muhannetin suyu dolayı akar,
Değdiği yerleri od olur yakar.
Eyilik etmeden başına kakar
Yine muhannete muhtaç eyleme.

Muhannetin sözü pareli oktur,
Lûtfuna kerem et, ihsam çoktur.
Sağ elin sol ele faydası yoktur,
Yine muhannete muhtaç eyleme.

Ben dertliyim, Hak ayırsın işimi,
Kaygılara saldım garip başımı.
Varsın kurtlar, kuşlar yesin leşimi,
Yine muhannete muhtaç eyleme.

Âşık Veysel

SAZIMA

Ben gidersem sazım sen kal dünyada,
Gizli sırlarımı âşikâr etme.
Lal olsun dîfleri söyleme yâda,
Garip bülbül gibi âh-ü zâr etme.

Gizli dertlerimi sana anlattım,
Çalıştım, sesimi sesine kattım,
Bebe gibi kollarımda yaylattım,
Hayal-i hatır et beni unutma.

Bahçede dut iken bilmezdin sazı,
Bülbül konar mıydı dalma bazı?
Hangi kuştan aldın sen bu avazı?
Söyle doğrusunu, inkâr etme.

Benim her derdime ortak sen oldun,
Ağlarsam ağladın, gülersem güldün,
Sazım bu sesleri turnadan mı aldın?
Pençe vurup sarı teli sızlatma.

Ay geçer, yıl geçer uzarsa ara,
Geyin kara libas yaslan duvara,
Yanından, göğsünden açılır yara,
Yâr gelmezse yaraların elletme,

Sen petek misali, VEYSEL'de arı,
İnleşir beraber yapardık balı,
Ben bir insan oğlu, sen bir dut dalı,
Ben babamı, sen ustanı unutma.

Kars

Âşık Dursun Cevlâni

BEGİM GÖZÜN AYDIN OLSUN

Beğim gözün aydın olsun,
Bugün ömrüm tazelendi.
Busesi nazlı yüzünden,
Dil, dudaklar mezelendi.

Mukadderde hilâf olmaz,
Hakkın yazısı bozulmaz,
Yapı taşı yerde kalmaz,
İrfan meclis düzenlendi.

CEVLÂNÎ söyledi sözü,
Sürmelenmiş kaşı gözü,
Elindeki telli sazi,
Ahenklendi, düzenlendi.

NEFES

Yemen ellerinden beri gelirken,
Turnalar Ali'yi görmediniz mi?
Yer gök inileyip zârı kılarken,
Turnalar Ali'yi görmediniz mi?

Şâhım Hayber kalasını yıkarken,
Nice yezit helâk oldu bakarken,
Muhammed Mirac'a ol dem çıkarken,
Turnalar Ali'yi görmediniz mi?

Kim gördü deryada balık izini,
Eğildi ol öptü kabrin tozunu,
İşidin Ali'nin hop avazını,
Turnalar Ali'yi görmediniz mi?

Havanın yüzüne sema tutarken,
Kevser şerbetinden içip kanarken,
Muhammed'in gül reyhanın saçarken,
Turnalar Ali'yi görmediniz mi?

Şah Hatâî aydırmış bir gedayı,
Dilim zikreyledi gani Mevlâyı,
On iki imam Nesl-i Aba'yı,
Turnalar Ali'yi görmediniz mi?

MECNUNUM LEYLÂMI GÖRDÜM

Mecnunum leylâmı gördüm,
Bir kerrece baktı geçti.
Ne sordum, ne de söyledi,
Kaşlarını yıktı geçti.

Soramadım bir çift sözü,
Ay mıdı gün müdü yüzü,
Sandım ki Zöhre yıldızı,
Şavkı beni yaktı geçti.

Ateşinden duramadım,
Ben bu sırra eremedim,
Seher vakti göremedim,
Yıldız gibi aktı geçti.

Bilmem hangi burç yıldızı,
Bu dertler yareler bizi,
Gamze okun bazı bazı,
Yâr sineme çaktı geçti.

İzzetî der ne hikmet iş,
Uyur iken gördüm bir düş.
Zülüflerin kemend etmiş,
Yâr boynuma taktı geçti.

GÜZEL GEL BERİ GEL BERİ

Güzel gel beri gel beri
Gir gönüle nazar eyle.
Görür göz, işitir kulak,
Söyler dile nazar eyle.

Nazar eyle nazar eyle
Adûlardan hazer eyle
Gel gir gönlümün şehrine
Aç dükkânı pazar eyle.

Baştır gövdeyi götüren,
Ayak menzile yetiren.
Türlü marifet yetiren,
İki ele nazar eyle.

Nazar eyle nazar eyle
Adûlardan hazer eyle
Gel gir gönlümün şehrine
Aç dükkânı pazar eyle.

İki elim kızıl kanda,
Çok günahlar vardır bende.
Yâ ilâhî kerem sende
Düşkün kula nazar eyle.

Nazar eyle nazar eyle
Adûlardan hazer eyle
Gel gir gönlümün şehrine
Aç dükkânı pazar eyle.

Hataî'm der ki yâ Gâni,
Veren alır tatlı canı.
Evvel kendi kendin tanı,
Sonra ele nazar eyle.

Nazar eyle nazar eyle
Adûlardan hazer eyle
Gel gir gönlümün şehrine
Aç dükkânı pazar eyle.

Amasya

Merzifonlu Âşık Musa Aslan

FELEK ŞAD OLACAK GÜNÜN GÖRMEDİM

Felek şad olacak günün görmedim,
Garip gönlüm bir efkâra düşürdün,
El uzatıp gonca gülün dermedim,
Bülbül gibi ah ü zâre düşürdün.

Bir zülfü siyahım elimden aldın,
Günahım ne idi hey zalim n'oldun?
Ahırında beni gurbete saldın,
Akıl ermez bir diyara düşürdün.

Akıl ermez şu feleğin işine.
Doyulur mu cümbüşüne cûşuna,
Ahırında ağı kattın aşıma,
Eyub'a dert verip yara düşürdün.

Kul Himmet'ten

SEYYAH OLUP ŞU ÂLEMİ GEZERİM

Seyyah oldum şu âlemi gezerim,
Bir dost bulamadım gün akşam oldu.
Kendi efkârımca okur yazarım,
Bir dost bulamadım, gün akşam oldu.

İki elim gitmez oldu yüzümden,
Ah ettikçe yaşlar gelir gözümden,
Kusurumu gördüm kendi özümden,
Bir dost bulamadım gün akşam oldu.

Bozuk şu dünyanın temeli bozuk,
Tükendi daneler kalmadı azık,
Yazıktır şu geçen ömüre yazık.
Bir dost bulamadım gün akşam oldu.

Kul Himmet üstadım ummana dalam,
Gidenler gelmedi bir haber alam,
Abdal oldum şal giyindim bir zaman,
Bir dost bulamadım gün akşam oldu.

NEFES

Gâfil gezme şaşkın bir gün ölürsün,
Dünya kadar malın olsa ne fayda.
Söyleyen dillerin söylemez olur,
Bülbül gibi dilin olsa ne fayda.

Sen söylersin söz içinde sözün var,
Çalarsın çırparsın, oğlun kızın var.
Bu dünyada üç beş arşın bezin var,
Tüm bedestan senin olsa ne fayda.

Söylersin de sen sözünden şaşmazsın,
Haramını helâlini seçmezsin,
Tükenir kepeğin, su da içmezsin,
Akan çaylar senin olsa ne fayda.

Kul Himmet üstâdım gelse otursa,
Hakkın kelâmını bile getirse.
Dünya benim deyi zapta geçirse,
Kaarun kadar malın olsa ne fayda.

NEFES

Uyur idik uyardılar,
Diriye saydılar bizi.
Koyun olduk ses anladık,
Sürüye saydılar bizi.

Sürülüp kasaba gittik,
Kınarayı mesken ettik.
Canı hakka teslim ettik,
Ölüye saydılar bizi.

Pir defterine yazıldık,
Hak divanına dizildik,
Bal olduk, şerbet ezildik,
Doluya saydılar bizi.

Halimizi hal eyledik,
Yolumuzu yol eyledik,
Her çiçekten bal eyledik,
Arıya saydılar bizi.

Pir Sultanım eydür şunda,
Çok keramet var insanda,
O Cihanda bu Cihanda,
Ali'ye saydılar bizi.

NEFES

Derdim çoktur hangisine yanayım,
Yine tazelendi yürek yarası.
Ben bu derde nerde çare bulayım,
Meğer Şah elinde ola çaresi.
Efendim efendim, benim efendim,
Benim bu derdime derman efendim.

Türlü donlar giyer, gülden nazıktır,
Bülbül cevreyleme güle yazıktır,
Çok hasretlik çektim bağrım eziktir,
Güle güle gelir canlar paresi.
Efendim efendim, benim efendim,
Benim bu derdime derman efendim.

Pir Sultan Abdal'ım yüksek uçarsın,
Selâmsız sabahsız gelir geçersin,
Aşık muhabbetten niçin kaçarsın,
Böyle midir yolumuzun töresi.
Efendim efendim, benim efendim,
Benim bu derdime derman efendim.

NEFES

Güzel âşık cevrimizi,
Çekemezsin demedim mi?
Bu bir rıza lokmasıdır,
Yiyemezsin demedim mi?

Yemeyenler kalır nâçar,
Gözlerinden kanlar saçar,
Bu bir demdir gelir geçer,
Duyamazsın demedim mi?

Çıkalım meydan yerine,
Gidelim Ali seyrine,
Can u başı Hak yoluna,
Koyamazsın demedim mi?

Pir Sultan, Ali Şahımız,
Hakka ulaşır rahımız,
Oniki imam penahımız,
Uyamazsın demedim mi?

Divrik - Mursal

Hasan Eylon

YÂ DOST

Ötme bülbül ötme, şen değil bağım,
Yâr senin elinden ben yana yana,
Tükendi fitilim eridi kanım,

Yâr senin elinden ben yana yana.
Yâ dost yâ dost yâ dost
Deryadan bölünmüş de sellere döndüm

Deryadan bölünmüş sellere döndüm,
Vakitsiz açılan güllere döndüm,
Ateşi kararmış küllere döndüm,
Yâr senin elinden ben yana yana
Yâ dost yâ dost yâ dost
Haberim duyarsın da peyiklerinen

Haberim duyarsın peyiklerinen,
Yâremi sarsınlar şehitlerinen,
Kırk yıl dağda gezdim geyiklerinen,
Yâr senin elinden ben yana yana.
Yâ dost yâ dost yâ dost
Deryadan bölünmüş de sellere döndüm.

Tercan

Âşık Daimî

EZEL BAHAR OLMAYINCA

Ezel bahar olmayınca
Kırmızı gül bitmez imiş
Kırmızı gül bitmeyince
Dertli bülbül ötmez imiş

Bülbül havastır ötmeye
Sarılıp gülle yatmaya
Bahçıvan gülü satmaya
Gül kadrini bilmez imiş

Bahçıvan satma bu gülü
Haramdır parası pulu
Ağlatma dertli bülbülü
Göz yaşını silmez imiş

Bülbül güle hayran olur
Hayran olur seyran olur
Bazı insan gafil olur
Gafil ârif olmaz imiş

Şah Hataîm ölmeyince
Tenim turab olmayınca
Dost dosttan ayrılmayınca
Dost kıymetin bilmez imiş.

Teslim Abdal'dan

Âşık Daimî

SEHERDE BİR BAĞA GİRDİM

Seherde bir bağa girdim
Ne bağ duydu ne bağbancı
El sundum güllerin derdim
Ne bağ duydu ne bağbancı

Bağın kapusunu açtım
Sayın ki cennete düştüm
Yâr ile تنها buluştum
Ne bağ duydu ne bağbancı

Seherin bülbülü öttü
Öttü de murada yetti
Teslim Abdal yükün tuttu
Ne bağ duydu ne bağbancı.

Urfa

Mehmet Şenses

HABEŞİN DAĞINDA

Yâr yüreğim yâr, gör ki neler var
Bu halk içinde bize de gülen var
Bu yol uzaktır, menzili çaktır,
Geçidi yoktur derinde göller var.

Habeşin bağında vurdular beni
Ölmeden mezara koydular beni.
Yârın sinesinden aldılar beni
Kör ola kör ola düşman kör ola

Urfa

EL ZANNEDER BEN DELİYEM

El zanneder ben deliyem,
Dost bağının bülbülüym.
Ben o yârın meftunuyam.
Gönül sabreyle sabreyle,
Mevlâmın muradı böyle.

Gül idim sarardım soldum,
Yana yana ben kül oldum.
Dermansız derde düş oldum.
Gönül sabreyle sabreyle,
Mevlâmın muradı böyle.

Erzurum

TUTAM YÂR ELİNDEN TUTAM

Tutam yâr elinden tutam
Çıkam dağlara dağlara
Olam bir yareli bülbül.
İnem bağlara bağlara.

Birin bilir binin bilmez
Bu dünya kimseye kalmaz
Yâr ismini desem olmaz,
Düşer dillere dillere.

Emrah eydür bu günümdür.
Arşa çıkan tütünümdür,
Yâre gidecek günümdür,
Düşem yollara yollara.

İLÂHÎ

Benim adım dertli dolap
Suyum akar yalap yalap
Böyle emreylemiş Çalap
Derdim vardır inilerim

Ben bir dağın ağacıyım
Ne tatlıyım ne acıyım
Ben Mevlâya duacıyım
Derdim vardır inilerim

Dağda kestiler hezenim
Bozuldu türlü düzenim
Ben bir usanmaz ozanım
Derdim vardır inilerim

Yunus burda gelen gülmez
Kişi muradına ermez
Bu fânide kimse kalmaz
Derdim vardır inilerim

Sivas

Sırrı Sarısözen

İLÂHÎ

Ben yürürüm yana yana,
Aşk boyadı beni kana.
Ne âkilem ne divâne,
Gel gör beni aşk neyledi.

Gel gör beni aşk neyledi,
Derde giriftar eyledi.

Gâh eserim yeller gibi,
Gâh tozarım yollar gibi,
Gâh akarım seller gibi,
Gel gör beni aşk neyledi,

Gel gör beni aşk neyledi
Derde giriftar eyledi.

Akar sulayın çağlarım.
Dertli ciğerim dağlarım.
Şeyhim anuban ağlarım,
Gel gör beni aşk neyledi.

Gel gör beni aşk neyledi,
Derde giriftar eyledi.

Ya elim al kaldır beni,
Ya vaslına erdir beni,
Çok ağlattın güldür beni,
Gel gör beni aşk neyledi.

Gel gör beni aşk neyledi,
Derde giriftar eyledi.

Ben yürürüm ilden ile,
Şeyh anarım dilden dile,
Gurbette halim kim bile,
Gel gör beni aşk neyledi.

Gel gör beni aşk neyledi,
Derde giriftar eyledi.

Mecnun oluban yürürüm,
O yâri düşte görürüm,
Uyanıp melûl olurum,
Gel gör beni aşk neyledi.

Gel gör beni aşk neyledi,
Derde giriftar eyledi.

Ben Yunus-ı biçâreyim,
Baştan ayağa yareyim,
Dost elinde âvâreyim,
Gel gör beni aşk neyledi.

Gel gör beni aşk neyledi,
Derde giriftar eyledi.

Urfa

İLÂHÎ

Şol cennetin ırmakları,
Akar Allah deyu deyu.
Çıkmuş İslâm bülbülleri,
Öter Allah deyu deyu.

Salınır tuba dalları,
Kur'an okur hem dilleri,
Cennet bağının gülleri,
Kokar Allah deyu deyu.

Ay'dan arıdır yüzleri,
Şekerden tatlı sözleri,
Cennette Huri kızları,
Gezer Allah deyu deyu.

Kimler yeyip kimler içer,
Hep melekler rahmet saçar,
İdris Nebi hulle biçer,
Subhanallah deyu deyu.

Miskin Yunus ver yârına,
Koma bugünü yarına,
Yarın Hakkın divanına,
Varam Allah deyu deyu.

Urfa

BÜLBÜL

Bülbülün göğsü al olur,
Gerdanda çifte hal olur... aman
Bülbül on bir ay lal olur

Gül açılmış gül fama gel... gel aman
Şu meclis-i irfana gel... gel aman

Bülbül bir küçücek küştür,
Seher ötüşü ne hoştur... aman
Bülbül onbir ay serhoştur.

Gül açılmış gül fama gel... gel aman
Şu meclis-i irfana gel... gel aman

Bülbül daldan dala seker,
Göz yaşını güle döker... aman
Bülbül onbir ay yas çeker.

Gül açılmış gül fama gel... gel aman
Şu meclis-i irfana gel... gel aman

İLÂHÎ

Seyrimde bir şehre vardım
Gördüm sarayı güldür, gül
Sultanın tacı tahtı
Bağı, divarı, güldür, gül

Gül alırlar, gül satarlar
Gülden terazi tutarlar
Gülü gül ile tartarlar
Çarşı pazarı güldür, gül

Toprağı güldür, taşı gül
Kurusu güldür, yaşı gül,
Has bahçesinin içinde
Serv ü çınarı güldür, gül

Gülden değirmeni döner
Onun ile gül öğrenür,
Akar suyu döner çarkı,
Bendi, pınarı güldür, gül

Ak gül ile kırmızı gül
Çift yetişmiş bir bahçede
Bakışirlar hâre karşı
Hârı ezharı güldür gül

Gülden kurulmuş bir çadır
İçinde nimeti hazır
Kapıcısı, İlyas, Hızır
Hanı, şarabı güldür, gül

Ümmi Sinan, gel. vasfeyle
Gül ile bülbül derdini
Yine bu garip gönlümün
Ah ü figanı güldür, gül

Urfa

İbrahim Çadircı

BÜLBÜLLER DÜĞÜN EYLER

Bülbüller düğün eyler,
Bilmem ki ne gün eyler,
Ben feleğe neyledim
Bana bildiğin eyler.

Bu dağın karı menem,
Gün vursa erimenem.
Yedi yıl yerde yatsam
Aşıkam çürümenem.

Bu dağın dudı benden,
Gitmez aş odu benden,
Gördü yaram sağalmaz
Tabib el yudu benden.

Bülbülem neva bilmem,
Dertliyem deva bilmem,
Bana bir sevda geldi
Başımdan savabilmem.

Urfa

Halil Özbek

BEN BU DAĞIN AĞACIYAM

Ben bu dağın ağacıyam
Hem datlıyam hem acıyam
Ben Mevlamın muhtacıyam
Gel gör beni aşk neyledi
Derde giriftar eyledi

Beni bu dağda buldular
Kolum kanadım yoldular
Garib olduğum bildiler
Gel gör beni aşk neyledi
Derde giriftar eyledi.

Benzim sarı gözlerim yaş
Bağrım yara ciğerim daş
Halim bilen dertli kardaş
Gel gör beni aşk neyledi,
Derde giriftar eyledi.

H. OYUN TÜRKÜLERİ

1. Ritmik dans türküleri, halaylar, karşılamalar v.b.
2. Temsili oyun türküleri.

Türkülerimiz arasında gerek raks ve gerekse temsili oyunlara ait türküler büyük bir toplam tutar. Türk eğlencesinde oyunu müzikten ayıramazsınız. «Raks da şiir kadar musikinin arkadaşıdır¹». Bu bakımdan halk müziği repertuarının önemli bir kısmını da oyun türkülerini meydana getirir.

Türkülerde olduğu gibi oyunlar da bir olay üzerine meydana getirilmişlerdir. Bu bakımdan oyun türkülerinde de hikâye etme özelliği vardır.

Halk oyunlarımızın büyük bir kısmı belli bir olay üzerine yakılmışsa da, önemli bir kısmı da şamanizm törenlerinin Türklerin İslâmiyeti kabulünden sonra aldığı şekillerin bir devamıdır. Alevî zamahlarında bu izler açıkça görülür.

Bunun dışında esas türkü metni unutulup da uygun görülerek başka türkülerden alman dörtlüklerle meydana gelmiş oyun türkülerinde de vardır. Bu oyunlarda temsili karakter artık unutulmuştur.

Oyun türkülerini oyunun çeşidine göre değişik şekillerde söylenir. Tüm topluluğun beraber söylediği türküler olduğu gibi iki ayrı gurup tarafından karşılıklı söylenen türküler de vardır. Bu tür türkülerde türkünün söz unsuru buna müsaittir. Bazan bir kişinin söylediği bir kısmı topluluğun tekrar etmesi şeklinde bir söyleyişle de karşılaşırız.

1. Mahmut Ragıp Gazimihal, Anadolu türkülleri ve musiki istikbalimiz, İstanbul 128, s. 106.

Keskin

Hacı Taşan

BU GÜN AYIN IŞIĞI

Bu gün ayın ışığı
Elinde bal kaşığı,
Gine nerden geliyor da
Mahlenin yakışığı.

vay vay vay vay pambuğum
Edasına yandığım.
Seni hasta diyorlar da
Nasıl oldun sevdiğim?

Kara poşuna kurban,
Çatık kaşına kurban.
Yalnız sana değil de,
Arkadaşına kurban.

vay vay vay vay pambuğum
Edasına yandığım.
Seni hasta diyorlar da
Nasıl oldun sevdiğim?

Vay ne olur ne olur
Sevda sıranan olur.
Gözdür, âlemleri gezer de
Gönül birinen olur.

vay vay vay vay pambuğum
Edasına yandığım.
Seni hasta diyorlar da
Ey'oldun mu sevdiğim?

Ankara

MİSKET

Güvercin uçuverdi,
Kanadın açıverdi... ben yandım aman
El oğlu değil mi... aman aman
Sevdi de kaçıverdi.

A benim aslan yârim,
Dağlara yaslan yârim,
Dağlar cefa götürmez
Sineme yaslan yârim.

Güvercinim uyur mu?
Çağırsam uyanır mı... ben yandım aman
Misket orda ben burda... aman aman
Buna can dayanır mı?

A benim hacı yârim,
Başımın tacı yârim.
Eller bana acımaz,
Sen bari acı yârim.

Ankara

KARPUZ KESTİM

Aman karpuz kestim yiyen yok
Aman halin nedir diyen yok
Yâr yâr aman, ben yandım aman
Aman yenile bir yâr sevdim
Aman gözün aydın diyen yok
Yâr yâr aman, ben yandım aman
O kız da seni beni aldadır aman
Aldadır aman, aldadır aman
Sevdağımın gözleri yoldadır aman
Yoldadır aman, yoldadır aman

Aman karpuz kestim kırmızı
Aman şu gelen kimin kızı

Yâr yâr aman, ben yandım aman

Aman yanağında beni var
Aman sandım seher yıldızı

Yâr yâr aman, ben yandım aman

O kız da seni beni aldadır aman
Aldadır aman, aldadır aman
Sevdalımın gözleri yoldadır aman
Yoldadır aman, yoldadır aman.

Ankara

ŞEKER OĞLAN

Kayada gezen oğlan,
Edası güzel oğlan,
Beni sana vermezler
Sar'altın kazan oğlan

Aman şeker oğlan,
Yandım şeker oğlan.
Anasına küsmüş ,
Damda yatar oğlan.

Kayadan bakan oğlan
Kâkülü sarkan oğlan
Gece gelme gündüz gel
Horozdan korkan oğlan.

Aman şeker oğlan,
Yandım şeker oğlan.
Anasına küsmüş
Damda yatar oğlan.

Kayaya koydum kutu,
Herkes yârine mutu.
Gelinler tatlı yesin,
Kaynanalar semizotu.

Aman şeker oğlan,
Yandım şeker oğlan.
Anasına küsmüş
Damda yatar oğlan.

Ankara

ATIM ARAPTIR

Atım araptır benim... aman aman
Haydi yüküm şaraptır benim... aman
Bu yıl böyle giderse... aman aman
Haydi halim haraptır benim... aman
Emiş'im gümüşüm bir hoşum... aman
Çokça da içmişim sarhoşum... aman

Atım kara, ben kara... aman aman
Aman biz gidelim ılgara... aman
Eğer gönlün var ise... aman aman
Haydi kalk gidelim kızlara... aman
Emiş'im gümüşüm bir hoşum... aman
Çokça da içmişim sarhoşum... aman

Çankırı

HAYDAN OLUR

Haydan olur, huydan olur,
Arap atlar taydan olur,
Bu güzellik soydan olur.
Ah güzele, vah güzele,
Yalvaram şol güzele,
Yakışır allar güzele.

Evlerinin öñü Mersin,
Mevlâm seni bana versin,
Akşama kalmasın gelsin.

Ah güzele, vah güzele,
Yalvaram şol güzele,
Yakışır allar güzele.

Güzeller güzele uygun,
Çirkinler Cide'ye sürgün,
Yakasından tutsam bir gün,

Ah güzele, vah güzele,
Yalvaram şol güzele,
Yakışır allar güzele.

Ankara

Sadık Ergun - Bayram Aracı

FİDAYDA (HÜDAYDA)

Aman bulguru kaynadırlar
Serine yayladırlar
Aman bizde adet böyledir
Güzeli ağladırırlar

Fidayda da Ankara'lım fidayda
Beşyüz altın yedirdim bir ayda
Gitti de gelmedi ne fayda
Başını da yesin bu sevda.

Aman dama çıkma başaçık
Haydi dama çıkma başaçık
Arpalar gara gılçık
Aman arpalar gara gılçık

Fidayda da Ankara'lım fidayda
Beşyüz altın yedirdim bir ayda
Gitti de gelmedi ne fayda
Başını da yesin bu sevda

Eğer gönlün var ise
Aman eğer gönlün var ise
Gey galucu yola çık
Aman gey galucu yola çık

Fidayda da Ankara'lım fidayda
Beşyüz altın yedirdim bir ayda
Gitti de gelmedi ne fayda
Başını da yesin bu sevda

İstanbul

KADİFEDEN KESESİ

Kadifeden kesesi
Kahveden gelir sesi
Oturmuş kumar oynar
Ciğerimin, ah ciğerimin köşesi

Aman yallah. Beyoğluna yolla
Haydi yallah, Beyoğluna yolla
Yolla yolla yâr yolla

Kadife yastığım yok
Odana bastığım yok
Kitaba el basarım
Senden başka, aman senden başka dostum yok

Aman yallah, Beyoğluna yolla
Haydi yallah, Beyoğluna yolla
Yolla yolla yâr yolla

Kadifeden yeğim
Seni sevdim meğim
Biraz da sen beni sev
Rahat etsin, aman rahat etsin yüreğim.

Aman yallah, Beyoğluna yolla
Haydi yallah Beyoğluna yolla
Yolla yolla yâr yolla.

ANAMUR YOLLARI

Anamur yolları yâr yâr
Kayrak da çakılı a canım
Öyle bir yâr sevdim yâr
Uyar da akıllı a canım
Sürmelim aman.
Ben yandım aman
Sevmişem aman

Anamur üstünü yâr yâr
Duman da bürüdü a canım
Herkes sevdiğini yâr yâr
Aldı da yürüdü a canım
Sürmelim aman.
Ben yandım aman
Sevmişem aman

Anamur yolları yâr yâr
Dardır da geçilmez a canım
Soğuktur suları yâr
Bir tas da içilmez a canım
Sürmelim aman.
Ben yandım aman
Sevmişem aman

*Burdur**Hamit Çine***BAHÇEN BOZUK DEĞİL Mİ**
(Kadın Oyun Havası)

Bahçen bozuk değil mi a canım değil mi
Bağrım ezik değil mi
Ne bakarsın pencereden, bacadan
Bana yazık değil mi

Bahçelerde idrişah a canım idrişah
Boy u uzun kendi şah
İki gönül bir olsa a canım
Ayıramaz padişah

Bahçelerde balkabak a canım balkabak
Açılır tabak tabak
Sen şeker ol ben kaymak a canım
Yiyelim parmak parmak.

Erzurum

KADIN OYUN HAVASI

Gidenin üçü güzel elmalar elmalar allanıyor.
Dahında saçı güzel elmalar dallarda sallanıyor.
Saçı başını yesin elmalar elmalar allanıyor.
Gece yatışı güzel elmalar dallarda sallanıyor.

Çayda çınar ağacı elmalar...
Çift gezer iki bacı elmalar...
Büyüğü hele mele elmalar...
Küçüğü can ilâcı elmalar...

Şenkaya

Şeref Malkoç

ÇİMENLİ BAHÇEDE

(Bar Havası)

Çimenli bahçede bulgur eliyor
Kendi görünmüyor, sesi geliyor
Gel hanım, gel canım, gel gidek bize
Açılmış gülleri der gidek bize
Çimenli bahçede ne salınırsın
El etmem, göz etmem, ne alınırsın
Gel hanım, gel canım, gel gidek bize
Açılmış gülleri der gidek bize

SAÇ BAĞI OYUN HAVASI

Ey gül dalı gül dalı
Oldum sana sevdalı.
Gördüğüm günden beri
Sinem aşkınla dağlı.

Saçları senden,
Saç bağı benden.
Var git ey güzel,
Küsmüşem senden.

Güzel ağlatma beni,
Yabana atma beni,
Ben senin âşıkınam
Bir pula satma beni.

Saçları senden,
Saç bağı benden.
Var git ey güzel,
Küsmüşem senden.

Pancar pezik değil mi?
Ciğer ezik değil mi?
Ben sevdim eller aldı
Bana yazık değil mi?

Saçları senden,
Saç bağı benden.
Var git ey güzel,
Küsmüşem senden.

Gaziantep

ŞİRİN NAR DANE DANE

(Halay havası)

Şirin nar dane dane
Gel güzel döne döne
Gül olup koklamadım,
Felek ayırdı gene.

Beyaz geyme üşürsün,
Güzellikte menşursun
Neynim güzel olduğun
Yâd elnen konuşursun
Giderim dur diyen yok
Kebab oldum yiyen yok
Ayrılık gömleğini
Benden başka giyen yok.

Bitlis - Adilcevaz

Niyazi Ateşli

YONCALAR,
(Halay havası)

Yoncalar hanım yoncalar
Sallansın beli inceler

Yavaş yürü gelirem
Yoncalar hanım yoncalar
Potinim düğmelirem
Sallansın beli inceler

Aç koynunu yer eyle
Yoncalar hanım yoncalar
Savuk vurur ölürem
Sallansın beli inceler
Yoncalar hanım yoncalar
Sallansın beli inceler

Gidersen yolun olum
Yoncalar hanım yoncalar
Uzanım kolun olum
Sallansın beli inceler
Nerde konak olursan
Yoncalar hanım yoncalar
Orda yorganın olum
Sallansın beli inceler
Yoncalar hamm yoncalar
Sallansın beli inceler

DİDEBAN ÜSTÜNDEYİM

Didebân üstündeyim... Memmi
 Dal boyun kastındayım... Memmi
 Erenler dua edin... Memmi
 Ben murad üstündeyim... Memmi

Memmi hayranın olam Memmi
 Memmi kurbanın olam Memmi
 Memmi yesirin olam Memmi

Gök meydan baş aşığı... Memmi
 Belinde şal kuşağı... Memmi
 Alay kalkmış gidiyor... Memmi
 Hepsi Bitlis uşağı... Memmi

Memmi hayranın olam Memmi
 Memmi kurbanın olam Memmi
 Memmi yesirin olam Memmi

Bağa gel boyun görem... Memmi
 Kolçaklı kolun görem... Memmi
 Aramız derya deniz... Memmi
 Yâr seni nerde görem... Memmi

Memmi hayranın olam Memmi
 Memmi kurbanın olam Memmi
 Memmi yesirin olam Memmi

Harput

BAĞ ALTINA TÜRKÜSÜ

Bizim bağın kıracı

Bağ altına, bağ altına,
 Bağlamış gerdan altına
 Al beni çardağ altına
 Haydi yavrum ayvan altına.

Çüt gezer iki bacı

Yâr ağlarım yâr ağlarım,
Yavrum karalar bağlarım,
Eğer selâmın gelirse,
Yaralarımı bağlarım.

Büyüğü hele mele
Küçüğü can ilâcı

Bağ altına.....
Yâr ağlarım.....

Bizim bağlar buradır,
Gülü sıra sıradır,
Gitti yârim gelmedi,
Gözüm ardi sıradır.

Bizim bağın deresi,
Mevlâm sabır veresi,
Sandımki bir ay doğmuş,
Açıldı penceresi.

Hatay - Şenköy

Derleyen: Muzaffer Sarısözen

GÜZELHAN

(Halay havası)

İndim çayır biçmeye... Güzelhan
Eğildim su içmeye... Yâr amman
Dediler yâr geliyor... Güzelhan
Kanat verdim uçmaya... Yâr amman
Hey güzel güzel Güzelhan
Güzel maya çobanı Güzelhan

Eski ayva yeni nar... Güzelhan
Küsme bana nazlı yâr... Yâr amman
Sen küersen ben küsmem... Güzelhan
Senden başka kimim var... Yâr amman
Hey güzel güzel Güzelhan
Güzel maya çobanı Güzelhan

Diyarbakır Selâhattin Mazlumoğlu

ÇARŞIDA BAL VAR

Çarşıda bal var uy...

Sende bir hal var

Get yâra yalvar

Sahan sahan alma gönderir

Ne hoş alma gönderir

Mayhoş alma gönderir

O kız ki damda yatar

O kız ki cilve satar

O kızın canı da sevmiş

Bahan alma göndermiş

Çarşıda kişniş

Kebabı pişmiş

Yeni de yetişmiş

Bahan bahan alma gönderir

Ne hoş alma gönderir

Mayhoş alma gönderir

O kız ki damda yatar

O kız ki cilve satar

O kızın canı da sevmiş

Bahan alma göndermiş

Erzurum

Derleyen: Suat Işıklı

DELLOYCAN

Erzurum'dan Kemah'tan

Delloy delloy delloy can

Yâr gelir oynamaktan

Delloy delloy delloy can

Kızın parmağı şişmiş

Delloy delloy delloy can

Tef çalıp oynamaktan

Delloy delloy delloy can

Erzurum iki yoldur
Delloy delloy delloy can
Biri sağ biri soldur
Delloy delloy delloy can
Kız Allahı seversen
Delloy delloy delloy can
Ne sağ et, ne de öldür
Delloy delloy delloy can

Erzurum ovasında
Delloy delloy delloy can
Gül açar yaylasında
Delloy delloy delloy can
Kız yanağın al olmuş
Delloy delloy delloy can
Güzeller arasında
Delloy delloy delloy can

Harput

ÇAYDA ÇIRA YANIYOR
(Halay havası)

Çayda çıra yanıyor Hop hop nanay, nanay
Nanay gelinim nanay,
Nanay güzelim nanay.
Humar göz uyaniyor. Hop hop...
Fital çifte yara bir, hop hop...
Yürek mi dayanıyor. Hop hop...

Çayda çıra yakarım,
Yâr yoluna bakarım,
Bir yüz görümlüğüne,
Beşibirlik takarım.

Çayda çıralarım var,
Gizli yaralarım var,
Eller al yeşil giymiş,
Benim karalarım var.

Çayda çıra geline,
Kına yakın eline,
Nazar değmesin sakın,
Has bahçenin gülüne.

Çayda çıra yanıyor,
Engeller uyanıyor,
Çözme tabib yaramı,
Al kana boyanıyor.

Kırşehir

Muharrem Ertaş

ŞU DAĞLAR ULU DAĞLAR (Halay havası)

Şu dağlar ulu dağlar vay Leylâm
Gölgesi koyu dağlar vay Leylâm
Derdimi ben söylesem vay Leylâm
Göğdeki bulut ağlar vay Leylâm
Leylâ Leylâ Leylâ yâr
Her gün akşam böyle yâr
Küstün ise söyle yâr... söyle yâr

Şu dağlar olmasaydı vay Leylâm
Çiçeği solmasaydı vay Leylâm
Ölüm Allahın emri vay Leylâm
Ayrılık olmasaydı vay Leylâm
Leylâ Leylâ Leylâ yâr
Her gün akşam böyle yâr
Küstün ise söyle yâr... söyle yâr

BÜYÜK CEVİZİN DİBİ

(Halay havası)

Büyük cevizin dibi... nanay gülüm nana yâr
Ne gezersin el gibi... nanay kibarım nanay
Sallan da gel yanıma... nanay gülüm nana yâr
Helâlca malım gibi... nanay kibarım nanay

Büyük ceviz yarıldı... nanay gülüm nana yâr
Annem bana darıldı... nanay kibarım nanay
Darılırsa darılsın... nanay gülüm nana yâr
El oğludur (kızdır) sarıldı... nanay kibarım nanay

Ceviz meyvasın güzel... nanay gülüm nana yâr
Güz gelir döker gazel... nanay kibarım nanay
Beni sevmez demişler... nanay gülüm nana yâr
Seni severim ezel... nanay kibarım nanay

KUTUDA KARABİBER

(Halay havası)

Kutuda karabiber livan oy
Küsmüş gurbete gider livan oy
Küsmesini kayırmam livan oy
Sılasını terkeder livan oy
Livan livan livan oy livan oy
Livan kurban livan oy güzel oy

Boş yayık gümbüler mi
Dertsiz baş ingiler mi
Yâri gurbette olan
Aşk ile hiç güler mi
Livan livan livan oy livan oy
Livan kurban livan oy güzel oy

Odaya serdim kilim
Gel otur benim gülüm
Ne dedim neden küstün
Lal olsun benim dilim

Livan livan livan oy livan oy
Livan kurban livan oy güzel oy

Kerkük - Tezehurmatı nahiyesi

HALAY HAVASI

Helliden dağlar karmış
Yâr bize gelem demiş

Bu gelen yâr olaydı
Koynunda nar olaydı
Herkimiz bir könekte
Yakaşı dar olaydı

Helliden

Bu gelen yâra benzer
Boyu ceylana benzer
Koynunda bir çüt meme
Soyulmuş nara benzer

Helliden

Bu gelen abalıdı
Ağzı merhabalıdı
Âlemnen oynar güler
Bizimnen tobalıdı

Helliden

OYNAYIN KIZ OYNAYIN

Oynayın kız oynayın
 Durmanın ne kârı var,
 A bu köyün içinin
 Acayip bekârı var.
 Derüle del derüle,
 Derüle del derüle.

Oy kemeñeci dayı
 Sektun gözümeye yayı.
 Kör etti gözlerimi,
 Göremedim dünyayı.
 Derüle del derüle,
 Derüle del derüle.

Oy kemeñeci dayı
 Sokma gözümeye yayı.
 Ben gözümünden vazgeçtim,
 Çevirsene gaydayı.
 Derüle del derüle,
 Derüle del derüle.

Ordu - Akkuş

Ümit Tokcan

OY BİR SİGARA VER BANA
 (Efilo Havası)

Oy bir sigara ver bana da
 Haydi bak dumana da dumana
 Oy düşmanlar geldi imane
 Haydi küçüğüm gelmez imane
 Oy gel eyleme sevdüceyim ben gine gelirim
 Ahret hakkın helâl eyle belki de ölürüm

Oy kayalardan kayarım da
Haydi yoktur benim ayarım
Oy ben bu dertten ölürsem
Haydi kaderime sayarım

Oy gel eyleme sevdueyim ben gine gelirim
Ahret hakkın helâl eyle belki de ölürüm.

Trabzon

Nejat Buhara

YAYLANIN ÇİMENİNE KUZU YAYILIR (Kol Havası)

Yaylanın çimenine
Kuzu yayılır kuzu
Günde bugünkü gündür
Sallan yosmanın kızı
Aman kızı, çaçan kızı
Sen allar giy ben kırmızı
Çıkalım dağların başına
Sen gül topla ben nergizi

Asmadan gel asmadan
Fistan giyer basmadan
Kalk gidelim sevdiğim
Devriyeler basmadan
Aman kızı, çaçan kızın
Sen allar giy ben kırmızı
Çıkalım dağların başına
Sen gül topla ben nergizi.

GELİN İLE KAYNANA DEYİŞMESİ

Gelin: Kaynana kazan karası
Kaynata Allah belâsı
İkisini birden alası
Oğlu da bana kalası

Rafa fincan ben koydum
İçinde mercan ben koydum
Kaynanamın adını
Kuyruklu sıçan ben koydum

Atım var katırım var
Elimde satırım var
Vallahi vurur öldürürüm
Oğlunun hatırı var

Kaynanam esdi mesdi
Beni oğluna kesdi
Kesdi de bana ne yaptı
Aldı da bağrına basdı

Çarşıdan aldım kilimi
Kes kaynana dilini
Akşam oğlun gelirse
Kırar o kambur belini

İki çeşme yan yana
Ben istemem kaynana
Olursa görüm olsun
O da def olur bir yana

Kaynana: Çift minderin çift yüzü
Ne tanırdık biz sizi
Kürk giydin hanım oldun
Adın Çingene kızı

Ellerin elçekli gelin
Kolların kolçaklı gelin
Oğulu ben doğurdum
Kedi bacaklı gelin

Gelin: Kaynanayı netmeli
Merdivenden itmeli
Tıngır mıngır düşerken
Peşinden göbek atmalı

Sürme çekmiş kaşına
Çıkmış ocak başına
Akşama oğlun gelince
Sıçar tuvalet başına

Afyon - Çay

Yusuf Ziya Demirci

BİR KIZ İLE BİR GELİNİN CENGİ VAR

Bir kızla gelinin cengi var
Bilmedim hangisinin dengi var
O kızda bir ak sırmalı süngü var
Çeker süngüsünü yâre saldırır

Suya gider sağ elinde tası var
Tasının içinde üç elması var
Bir kız ile bir gelinin nesi var
İkisi de bir oğlanın üstüne

Gelin: Gelin der ki ben yaylama göçeceğim
Karlı buzlu soğuk sular içeceğim
Bir gün olup yâr uğruna geçeceğim
Ellenmiş kovandan sırlı bal mı olur hey

Kız: Kız der ki ben yaylamı yayladım
Çıktım yükseğine gönlüm eğledim
Gelin sen de böyle yalan söyledin
Ellenmiş kovanda sırlı bal mı olur hey

Gelin: Gelin der ki ululardan uluyum
Erginlerin yâramyım kuluyum
Yedi yıldır oğul veren ariyım
Peteklerde dolu balım var benim

Kız: Elmanın eyisini yüke tutarlar
Çarığın çörüğün seçip atarlar
Kız ile gelini bir mi tutarlar
Var git var git oğlan benimdir.

Gelin: Gelin der ki, kalk gidelim pazara
Selvi boyu gösterelim nazara
Ergini mi alırlar, yoksa hamı mı
İki meyve götürelim bir ara

Kız: Kız der ki kalk gidelim pazara
İnce beli sıkıralım hizara
İki tabak gül göndersen pazara
Solmuşunu mu alırlar, solmamışını mı

Gelin: Gelin der ki, bir dumanlı başım var
Kara gözlü üstünde hilâl kaşım var
A kız senin de bir gecelik işin var
Devrisi gün kervan geçer yol olur

Kız: Kız der ki bizim ile yağmur yağma mı
Beni gören yiğit boyun eğme mi
O bir gece bin geceye değme mi
Kız alanlar nergiz alır, gül alır.

Sivas İmranlı

M. Ali Torun

PINAR BAŞI

Erkek: Pınar başında duran gelin
Aşık boynun buran gelin
Altın tasta su ver bana
O kınalı ellerinden
Aman aman aman amman
Çok içmişim başım duman
Ben o yârdan ayrılmam

Kadın: Pınar başında durmanam
Âşık boynun burmanam
Altın tasta su vermenem
Eğil eğil pınardan iç

Aman aman aman amman
Çok içmişim başım duman
Ben o yârdan ayrılmam

Erkek: Susuzum su istedim
Pınar yolunu gösterdin
Su değil benim meramım
Yüzünü görmek istedim

Aman aman aman amman
Çok içmişim başım duman
Ben o yârdan ayrılmam

Kadın: Yayla yayla göçmedin mi
Soğuk sular içmedin mi
Güzel görüp geçmedin mi
Benim ile eğlenirsin

Aman aman aman amman
Çok içmişim başım duman
Ben o yârdan ayrılmam

Erkek: Yayla yayladan göçmüşüm
Soğuk sular içmişim
Güzel görüp de geçmişim
Senin gibi de görmedim

Aman aman aman amman
Çok içmişim başım duman
Ben o yârdan ayrılmam

İğdır

Abdurrahman Yörüktümen

BEN BİR AVUÇ DARI OLSAM

Kız — Ben bir avuç darı olup yere dökülecek olsam
Goy beni nice neylersin sen beni nice neylersin

Erkek — Sen bir avuç darı olup yere serpilecek olsar
Ben bir güzel toyuk olup seni de yersem neylersin

Kız — Ben bir güzel ceylan olup dağa da çıkacak
olsam
Goy beni nice neylersin sen beni nice neylersin

Erkek — Ben bir güzel avcı olup peşine gelecek olsam
Seni de vursam neylersin seni de vursam neylersin

Kız — Ben bir güzel elma olup sandığa girecek olsam
Goy beni nice neylersin sen beni nice neylersin

Erkek — Ben bir güzel açar olup sandığı açacak olsam
Seni de yersem neylersin balam seni de yersem
neylersin

Gümüşhane - Kelkit *Bedri Öztürk*

EMMİOĞLU - EMMİKIZI

Kız — Et pişirdim yağlı yağlı
Çifte atlar damda bağlı
Bin gidelim emmim oğlu
Emmim oğlu, servi boylu

Oğlan — Atımızın çulu yoktur
Ayağında nalı yoktur
Yol gidecek halı yoktur
Ben gidemem emmim kızı

Kız — Al hırkamı çul ederim
Altınları nal ederim
Bir gecelik yem ederim
Gel gidelim emmim oğlu

Oğlan — Sabah olur Tanyıldızı
Belli olur atın izi
Anan baban duyar bizi
Ben gidemem emmim kızı

Kız — Sabah olsun Tanyıldızı
Belli olsun atın izi
Anam babam duysun bizi
Gel gidelim emmim oğlu

Oğlan — Al öküzü herge koştum
Evlek açtım tohum saçtım
Ben bir helâl kâre düştüm
Ben gidemem emmim kızı

Kız — Al öküzü kurtlar yesin
Tohumunu kuşlar yesin
Helâl malın haram olsun
Bin gidelim emmim oğlu

Oğlan — Anan duyar baban duyar
Arkamıza atlı koyar
Gelen atlı cana kıyar
Ben gidemem emmim kızı

Kız — Anam duysun babam duysun
Arkamızdan atlı koysun
Gelen atlı cana kıysın
Sen şöyle dur, beni vursun.

Artvin

Murat Coşkun

KIZ BELİN İNCEDİR İNCE

Erkek — Kız belin incedir ince

Kız — Zatakan incedir ince

Erkek — Kız saçın kumraldır kumral
Kız — Anadan kumraldır kumral
Erkek — Kız gözün eladır ela
Kız — Babadan eladır ela
Erkek — Kız dişin incidir inci
Kız — Ezelden incidir inci
Erkek — Kız adın Fatma mı Fatma
Kız — Yok hayır, Ayşedir Ayşe
Erkek — Kız beni seven mi seven
Kız — Tabii severim sever

ERZURUM

(Oyun Havası)

Ana: Testiyi aldın kızım
Çeşmeye vardın kızım
Gittin ki tez gelesin
Nerede kaldın kızım

Kız : Testiyi aldım ana
Çeşmeye vardım ana
Yıkılası çeşmede
Mendilim kaldı ana

Ana: Çeşmeye vardın kızım
Suyu doldurdun kızım
Yıkılası çeşmede
Kimler var idi kızım

Kız : Çeşmeye vardım ana
Suyu doldurdum ana
Yıkılası çeşmede
Mahmut var idi ana

Ana: Altına bak altına
Bak şu kızın haltına
Öyle hırsım çıkır ki
Alam yumruk altına

Kız : Kınayı getir ana
Parmağı batır ana
Ben kararı vermişim
Muhtarı getir ana

Ana: Uzundur dilin kızım
Kötüdür felin kızım
Dur bak kardeşin gelmiş
Kardeşin bilir kızım

Kız : Tatlıdır dilin ana
Eyidir felin ana
Yüzbin kardeşim gelse
İncitmez telim ana

Ana: Acı gülüşün kızım
Sonunu düşün kızım
Ananı derde sokar
Eve dönüşün kızım

Burdur - Yeşilova

Salih Urhan

BİR TAŞ ATTIM ÇAYA DÜŞTÜ

Kız — Bir taş attım çaya düştü
Çaydan üç güvercin uçtu
Benim gönlüm sana düştü
Kalk gidelim emmim oğlu

Erkek — Al öküzü çifte koştum
Tohumunu yere saçtım
Arkasına kendim düştüm
Ben gidemem emmim kızı

Kız — Al öküzü kurtlar yesin
Tohumunu kuşlar yesin
Sabanını çoban kessin
Kalk gidelim emmim oğlu

Erkek — Kır atımın nalı yoktur
Arkasında çulu yoktur
Bir gecelik yemi yoktur
Ben gidemem emmim kızı

Kız — Altınımı nal edeyim
Dostlarımı çul edeyim
İncilerim yem edeyim
Kalk gidelim emmim oğlu

Erkek — Ben giderim illi, illi
Mendilimin ucu telli
Ben sarayım ince beli
Kalk gidelim emmim kızı.

Çukurova

SUYA GİDEN ALLI GELİN

— Suya giden allı gelin,
Niçin böyle salınırsın?
Gelin bir su ver içeyim,
Gelin kimin gelinisin?

- Su değildir senin derdin,
Görmek ise yeter gördün,
Oğlan, burda çokça durdun
Ağam gelir, döğülürsün
- Döğülürsem döğüleyim,
Söğülürsem söğüleyim
Gelin, sana kul olayım,
Ölürüm kanlım olursun.
- Yaylalara göçmedin mi?
Soğuk sular içmedin mi?
Güzel görüp geçmedin mi?
Beni görüp delirirsin
- Türlü yaylayı aşınca,
Soğuk suları içince,
Kocayıp vaktin geçince,
Taşlar alıp döğünürsün
- Evlerinin önü solgan
Ağamı görürsen korkan,
Telli perçemlisin oğlan
Ne dedim ki darılırsın
- Karacaoğlan sana vurgun
Döşlerin elmadan dolgun,
Sevindirdin beni bu gün,
İnşallah Cennet görürsün.

Elâzığ

YÜZÜK OYUNU TÜRKÜSÜ

Dama çıktım dam iki
Yıldız saydım oniki
Hep yüzükçüler gelmiş
Fatma hanım hani ki

Sıra sıra oturduk,
Tepsi, fincan getirdik.
Bunda, şunda der iken
Biz yüzüğü itirdik

Ya bundadır ya şunda
Keçe külâh başında
Ne bunda, ne ondadır,
Yüzük şunun içinde.

BELİMİ BÜKE BÜKE

Belimi büke büke girdim bir hana
Hancı dedi siz de, bize, biz de size
Elimi attım en küçük kızın çenesine
Nenesi tokmağı aldı düştü ensesine
Altına kilim serin nem çekmesin
Üstüne çadır kurun gün vurmasın
Altına keçe serin nem çekmesin
İtine kemik verin havlamasın.

DÜNÜR

- Ay dünür alırsız kızı, alırsız kızı eğleriz sizi
- Vermeyiz kızı, vermeyiz kızı
- Ay dünür sulu çiftlikler sizin olsun
Ay dünür alırsız kızı, alırsız kızı eğleriz sizi
- Vermeyiz kızı, vermeyiz kızı
- Çayha boynuzlu öküzler sizin olsun
Ay dünür alırsız kızı, alırsız kızı eğleriz sizi
- Vermeyiz kızı, vermeyiz kızı
- Ay dünür alay örtüler sizin olsun
Ay dünür alırsız kızı, alırsız kızı eğleriz sizi

- Alay örtülerinize bir çapıt derler
Vermeyiz kızı, vermeyiz kızı
- Dolu sandıklarım da sizin olsun
Ay dünür alırsız kızı, alırsız kızı eğleriz sizi
- Vermeyiz kızı, vermeyiz kızı
- Güdük eşeklerim de sizin olsun
Ay dünür alırsız kızı, alırsız kızı eğleriz sizi
- Vermeyiz kızı, vermeyiz kızı
- Gaplarımız da sizin olsun
Ay dünür alırsız kızı, alırsız kızı eğleriz sizi
- Gaplarınıza da teneke derler
Vermeyiz kızı, vermeyiz kızı

EMMİM YOĞURT GETİRDİ

Emmim yoğurt getirdi
Pisik burnun batırdı

Pisik burnun kesile
Minnaradan asıla

Minnara bıçak bıçak
İçinde demir ocak

Demir ocağın kilidi
Kapiya gelen kim idi

Emmim oğlu Musacık
Kolu budu kısacık

Şimdi gelir görürsen
Güle güle ölürsen

ÜŞÜDÜM

- Üşüdüm, üşüdüm a benim canım üşüdüm
- Kürkünü gey, kürkünü gey
A benim canım kürkünü gey
- Kürküm yok, kürküm yok
A benim canım kürküm yok
- Alsana, alsana
A benim canım alsana
- Param yok, param yok
A benim canım param yok
- Çalsana, çalsana
A benim canım çalsana
- Nereden, nereden
A benim canım, nereden
- Saraydan, saraydan
A benim canım saraydan
- Asarlar, keserler
En güzeli bizim tarafa seçerler.

BAHÇELERDE TAHTA

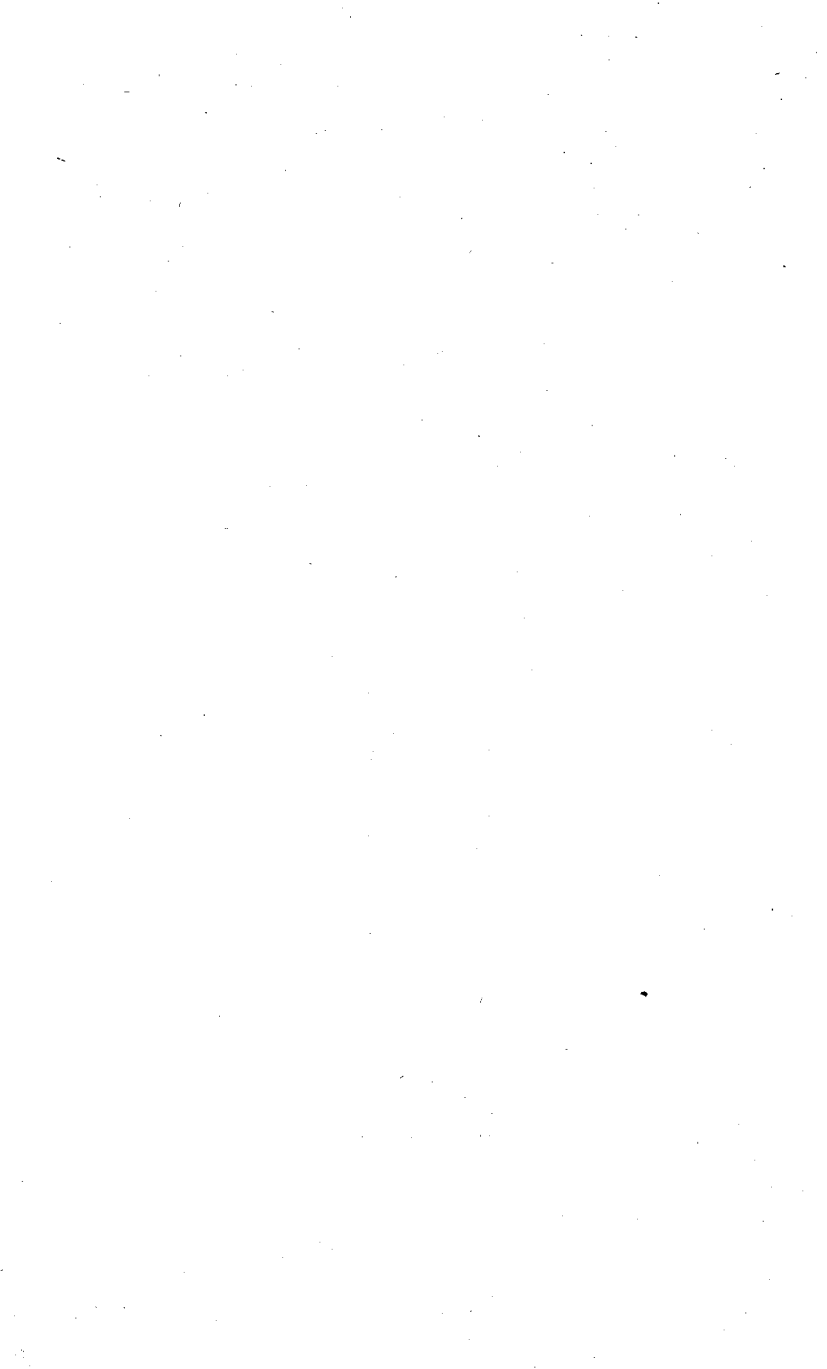
Bahçelerde tahta
Biz gidiyoruz bu hafta
İneğimiz buzağılamış
İsmi olsun Fatma
Aman tareyleyim
Kuzum tareyleyim
Ebâ bülbül
Saçları sümbül.

KÖSEM KÖSEM

Kösem kösem
Acından öldü disem
Ağızları bulamaçlı kösem
Dondu da öldü disem
Ayakları köstekli kösem

DAM ALTINDA BOYUNDURUK

Dam altında boyunduruk
Çeke çeke yorulduk
Seydim seydim seyd Ahmet
Pek sevdiğim Muhammed
Muhammedin dilleri
Has bahçanın gülleri
Tabak tabak açıldı
Nur âlemi saçıldı

İNDEKS

İndeks hazırlanırken özellikle aranan türkülerin kolayca bulunması göz önünde tutulmuştur. Bunun için de bazı türkülerini tanındıkları isimleriyle, bazılarını ise ilk mısralarıyla belirttik.

İki indeks düzenledik. Biri türkülerin adlarına göre; sadece aranan türkülerini bulmak için. Diğerini, türkülerin derlendiği il, bölge ve toplumlara göre hazırlanmıştır. Her il için en azından bir türkünü almaya dikkat ettik. Şunu belirtmemiz gerekir ki, adı altında bir veya iki türkünü bulunan il veya bölge, bu yönden zayıf ve verimsiz sayılmamalıdır. Repertuarı hazırlarken faydalandığımız yayın ve çalışmalardan kendi ölçülerimize göre seçtiğimiz türküler illere göre dağıtıldığında bu sonuç çıkmıştır. Bu sonucun da bize o yörelerin verimsiz değil, fakat ihmal edilmiş olduğunu göstermiş olması gerekir.

INDEX I

(Türkülerin isimlerine göre hazırlanmıştır.)

A

Abdonun ağıtı, 281
Açıldı lâleler güller, 445
Açıl mor menevşe bahar erişti,
470
Adalardan çıktım yayan (Ninni),
324
Ada yolu kestane, 173
Ağ elime morkınalar yaktılar,
413
Ağıt/Kayseri, 306
Ağıt/Malatya, 286
Ağıt/Zara, 323
Ağlama ceylan balası 136
Ağlama gözlerim Mevlam kerim-
dir, 263
Ağrı dağından aşım, 186
Ah lala 115
Akay daşlı dere, 157
Ak koyun, 459
Akınar yapısına, 212
Akşam oldu güneş girdi buluda,
146
Akşam oldu yakamadım gazımı
(Ninni), 324
Akşamın vakti geçti, 118
Akşam yeli, 468
Ala gözlüm, 255
Al alma, 167

Alaydım elin elime, 122
Alıverin sandığımdan kürkümü,
283
Alı da verin barıtımı saçmama,
245
Alı Paşa ağıtı, 268
Al ipek yeşil ipek, 128
Alişimin kaşları kara, 139
Allı yazma başında, 186
Altı kızlar, 230
Altun hızma, 124
Al yeşil geymiş alianır, 222
Aman dayler, yol verin a beyler,
246
Anama söyleyin, 267
Anamur yolları, 509
Ankarada yedik taze meyveyi,
279
Antalyanın mor üzümü, 194
Arabacı, 433
Arap atı gibi sallar başını, 122
Ardıçtandır kuyuların kovası,
180
Arzu Gızım, 236
Asker türküsü, 321
Asker yolu beklerim, 320
Asmalı mencere, 182

Aşamadım Emirdağı başından, 262
Aşamadım Karamanın ilinden, 292
Aşamadım şu dağların belinden, 247
Aş yedim dilim yandı, 172
Atatürke ağıt, 265
Atıma bindim sürdüm dağlara, 396
Atım araptır, 506

Atladı çıktı eşiği, 411
Atlar eğlendi, 414
Avşar ağı, 120
Avşar beyleri, 360
Ayağına geymiş kara yemeni, 121
Ayletmen gelini yazık, 413
Ayva çiçek açmış yaz mı gelecek, 293
Ayvana serdim kilim 180
Azerbaycan maralı 125

B

Bağ altına, 513
Bağa vardım nar için, 187
Bağdat ellerinden gelen durnalar, 453
Bahar geldi gül açtı, 185
Baharın gülşan çağında, 451
Bahçelerde tahta, 534
Bahçelere geldi bahar, 150
Bahçen bozuk değil mi, 509
Bahriyeli, 174
Bakar kap zarınnan, 132
Bak kara gözlü ceylana, 462
Bana kara diyen dilber, 168
Barabar, 251
Bayram geldi benim yârim kaçıyor, 120
Bebek ağıtı, 307
Bebek ağıtı (Avşar ağıtı), 308
Beğim gözün aydın olsun, 483
Bekçi destanı, 335
Belimi büke büke, 532
Belkamada yatan hasta, 254
Ben bir avaç darı olsam, 525
Ben bu dağın ağacıyam, 499
Ben de şu dünyaya geldim gelleli, 354
Ben giderim Batuma, 158
Ben gidersem sazım sen kal Dünyada, 482

Beni bir dost yaraladı, 480
Ben râzı dğilem hicrana gama, 481
Ben susadım, sular isterim, 154
Berber, 434
Berber ver aynayı bakayım, 424
Beş parmak dağı sıra, 112
Beyaz giyme toz olur, 213
Beyrek Dağı, 103
Bilirsen mi sennen niye küsmüşem 104
Billür piyadelim, 227
Bindim atın birine, 188
Bir ayrılık bir yoksulluk bir ölüm, 479
Bir çaket isterem kolu dar ola, 190
Bir dost bulamadım, 487
Bir gemimiz var telli varaklı, 399
Bir kız ile bir gelinin cengi var, 523
Bir mektup yazdırdım Urfalı kızına, 193
Bir taş attım çaya düştü, 529
Bir vakte erdiki bizim günümüz, 348
Biter Kırşehirin gülleri, 199
Bizim dağlar, 442

Bostancı, 431
Boyacı, 432
Bu derede bastı bizi harâmi,
289
Budın Türküsü, 382
Budın dedikleri Aksu'yun başı,
384
Bu gün ayın ışığı, 503
Bugün ben bir güzel gördüm,
217
Bu hal ne haldı, 233

Buna er meydana derler, 391
Burçak tarlası, 302
Bülbül/Urfa, 497
Bülbül/Kerkük, 451
Bülbüller düğün eyler, 498
Bülbüller ötüyor seher vaktidir,
400
Bülbülüm altın kafeste, 110
Bülbülün kanadı sarı, 452
Büyük cevizin dibi, 518

C

Cafer efe türküsü, 361
Celal'in ağıtı, 287
Cerre, 232
Cevizin yaprağı dal arasında, 212

Ceviz oynamaya gelmiş odama,
299
Ceylan, 460
Ceyran, 463
Cezayir Türküsü, 379, 381
Cümle kaplumbağalar, 337

Ç

Çadır kurdum düzlere, 159
Çamlıbele süreyidim yolunu, 463
Çamlığın başında tüter bir tütün,
274
Çanakkale içinde aynalı çarşı,
375
Çarşamba dedikleri, 194
Çarşıda bal var, 515
Çattılar çatma taşını, 406
Çayda çıra yanıyor, 516
Çaya indim durnaya, 155
Çay içinde adalar, 123
Çay içinde döğme taş, 210
Çekirge, 345

Çemberim dalda kaldı, 189
Çeper çektim, 206
Çepniye gitmeye niyet eyledik,
333
Çiçekler içinde menevşe baş-
tır, 248
Çiçeklerin dili, 469
Çifte kuburları çaktım almadı,
368
Çimenli bahçede, 510
Çocukla evlendirilen gelinin ağı-
tı, 296
Çorabı çektim dizime, 185

Dağdan yuvarlandı gayalarımız,
301
Dağlar/Kayseri, 440
Dağlar/Sivas, 439
Dağlar/Urfa 439

Dağlar dağımdır benim, 164
Dam altında boyunduruk, 535
Dandini dandini dan olur (Nin-
ni), 328

Dandini dandini donatmış, (Nin-
ni) 325
Daracık sokakta yâre kavuştum
143
Dede dede can dede, 355
Değirmenci, 434
Delloycan, 515
Denizci türküsü, 422
Derbeder, 481
Derdim çoktur hangisine yana-
yım, 489
Derdimi söylesem, 257
Dereler doldu taşınan, 188
Dersim bir dağ içinde, 260

Dersim derler, 301
Devrent deresi
Devrent deresi 287
Dideban üstündeyim, 513
Dillağa 148
Divan/Urfa 115
Dostlar beni hatırlasın, 476
Dön beri de yüzün göreyim 119
Durnam gelir gona galka, 247
Duvak türküsü, 415
Dünür, 532
Dünürçüler geldi 412
Düşmanın hançeri işlemez cana,
348

E

Edirnenin ardı bağlar, 181
Eğin dedikleri, 263
Ekin biçme havası/Şarkışla, 427
Ekin biçme havası/Şebinkarahi-
sar, 426
Ekinler ekilirken, 431
Ela göz, 227
Ela gözlerini sevdiğim dilber,
101
Ela gözlerini svdiğim dilber/Ter-
can, 219, 242
Ela gözlerini sevdiğim dilber/
Tunceli 138
Ela gözü benli dilber, 182
Elif türküsü, 209
Elmanın bir yanı pembe, 187
Elmayı top top yapalım, 158
El vurup yaremi incitme tabib,
477
El zanneder ben deliyem, 493
Eminem, 224
Emine Şirifenin Türküsü, 313
Emine Türküsü, 229

Emirdağı Türküsü 262
Emirim suya gider, 177, 223
Emmim yoğurt getirdi, 533
Emmioğlu Emmikızı, 526
Emrah, 480
Erzincandan kemahtan, 254
Erzurum dağları, 241
Esmer bugün ağlamış, 218
Estergon kalesi, 381
Eşek öldü semer döndü tersi-
ne, 334
Eşref oğlu al haberi, 353
Eşimden ayrıldım yoktur kara-
rım, 242
Evimizin önü kavak, 290
Evlerinde var badya, 141
Evlerinin önü mersin, 166
Evlerinin önü, 147
Ey gül dalı, 511
Ey su yolu su yolu, 184
Ezel bahar olmayınca, 491
Ezo gelin ağıtı, 294

F

Fakirlere Allah sabur, 353
Felek, 269
Felek şâd olacak günün görme-

dim, 486
Fidayda, 507
Furun üstünde furun 146

G

Gafgaz, 236
Gafil gezme şaşkın, 488
Garagoyun da gulakları çelenli,
456
Gardiyan, 318
Garip bir kuştı gönlüm 111
Garip bülbül, 450
Garip yerde garip mezar, 322
Garşı bağda sıra sıra badem-
ler, 243
Gel ha gönül havalanma, 477
Gelin ağıtı, 297
Gelin ile kaynana deyişmesi,
521
Gelin Ayşe, 311
Gelin Türküsü 134
Gelin Ümmü türküsü, 310
Gelinin yükü tutuldu, 408
Genç Osman, 398
Ger Ali, 360
Gerçek işleme türküsü, 430
Germir bağları, 445
Gessi bağları, 415
Geyik avı, 310
Gezmedim yorulmadım, 198
Gıcılار gıvav gıcılار, 410
Gız pınar başında yatmış uyu-
muş, 235
Gidin bulutlar gidin, 153
Göl başına vardım göllerin çok-
tur, 246

Gökte uçan huma kuşu, 349
Gök yüzünde bölük bölük dur-
nalar 108
Gönül gurbet ele varma, 259
Gönül kalk gidelim sılaya doğ-
ru, 351
Gubalak keklik, 467
Guguk, 468
Gurbet/Sivas, 249
Gurbet/Gaziantep, 244
Gurbet/Sivas, 250
Gurbet/Sivas, 251
Gurbet elde bir hal geldi başı-
ma, 256
Gülbeden, 220
Gülendam, 232
Gül kuruttum, 196
Gülüm güller zarınnan, 108
Güvercin vurdum kalkmaz, 114
Güveyi glydirme havası, 417
Güveyi türküsü, 416
Güzel aşık, cevrimizi çekemez-
sin demedim mi, 490
Güzel gel beri gel beri, 485
Güzelhan, 514
Güzel ne güzel olmuşsun, 167
Güzel senden ayrılalı 203-99
Güzel vasfedeyim hallerin senin,
226

H

Habeş'in dağında, 492
Hacı Bey Türküsü, 270
Hacılar köyü, 267
Hafize ile Şevkinin türküsü, 171
Halı dokuma türküsü, 429
Hanaylar yaptırdım döşemedim
112
Hangi bağın bağbanısan, 191
Hapishane içinde, 318

Hapishane türküsü, 317
Harman yeri sürseler, 174
Hasan Dağı, 442
Hastane önünde incir ağacı, 272
Hastahane türküsü, 277
Havuz başının gülleri, 191
Havuz başı türküsü 161
Hayatları değişiml, 176

Haydan olur, 506
Hayid gıdah toyuna, 408
Hekim oğlu derler benim aslı-
ma, 291
Helliden dağlar kamış, 519
Helvacı, 423
Hem okudum hemi de yazdım,
302

İbrahimi 107
İki dağın arasında kalmışam,
292
İki keklük bir kayada ötüyor,
467
İki turnam gelmiş, 455
İlâhi/Urfa, 496
İlâhi/Sivas, 494
İlâhi, 494, 497
İndim yârin bahçesine 152

Kadın oyun havası/Erzurum, 510
Kadifeden kesesi, 508
Kadir Mevlâm senden bir dile-
ğim var, 482
Kahveci/Sandıklı, 435
Kahveciler/Eskişehir, 435
Kâkül kesilirken, 405
Kalenin ardında ekerler küncü
143
Kalenin ardında üç ağaç incir,
203
Kalenin bedenleri 155
Kalenin bayır düzü 149
Kalk gidelim yâr senin ile Nem-
seye, 160
Kalktı göç eyledi Avşar elleri,
392
Kâmile'nin Türküsü, 100

Her gün sarhoş şu Aydının
uşağı, 195
Her sabah gel geç buradan, 224
Hey ağalar zaman azdı, 349
Hey onbeşli onbeşli, 215
Hezin hezin gir kapıdan, 222
Hozat Türküsü, 288
Hüvegin yollarında, 111

I

İnkisar eylemem yazık serine,
352
İslâmoğlu kule yapar taşınan,
362
İstanbuldan gelirkene, 339
İster ihtiyar ol ister nevcivan,
479
İstihkâmdan atlayamadım, 374
İstihkâmın içinde aynalı çarşı,
369
İyi - kötü karı, 338

K

Kapı ardına asa koymuş eleği,
204
Kapuyu çalan kimdir 120
Karabaş koyunu güde güde ge-
tirdim, 459
Kara çadır düzdedir, 202
Karadır kaşların ferman yazdı-
rır, 175
Karadır kaşların ale getirir 129
Kara imiş şu Antebin yazısı,
373
Kara kaş altına çekmiş sürme-
ler, 196
Karakoyun 456
Karakoyun, 458
Karanfil oylum oylum, 165
Karanfilin moruna, 163
Karanfil türküsü/Konya 145
Karanfil türküsü/Urfa, 118

Kara sandık açamadım, 296
Kar mı yağmış şu Harputun başına, 160
Karpuz kestim, 504
Karşı yatan kara ağlar, 306
Kâtib'in türküsü, 282
Kayalar kayalar/Kayseri, 161
Kayseri mektebine oldum cenderme, 129
Kâzımın ağrıtı, 278
Keklik/Şarkışla, 466
Keklik gibi kanadımı süzmedim, 189
Kerem/Urfa, 107, 478
Kerez çiçek açayı, 157
Kına havası, 405,
Kınası karılır tasta, 409
Kına Türküsü, 411
Kır At, 463
Kırımdan gelirim, 388
Kırlangıçlar yüksek yapar yuvayı, 210
Kız belin incedir ince, 527
Kızılırmak, 449

Lofcanın ardında kaya 142

Madem dilber meylin yoğudu bende, 220
Madımak oylum oylum, 428
Madımak toplama havası, 425
Mahkeme meclisi icad olduğu (Zaman), 347
Mahpushanelerde/Konya, 316
Mahpushane havası/Urfa, 316
Mamoş türküsü, 285
Maya/Diyarbakır 106
Maya/Erzurum 105

Kızım sana fistan aldım, 237
Kız pınar başında yatmış uyumuş/Rodop Türklerinin, 447
Kiraz aldım dikmeden, 197
Kiremitte buzmusun, 175
Kırpıkların ok müdür 154
Koca öküz, 338
Koçaklama 394
Konma bülbül konma nergiz daline, 291
Koyun/Kırşehir, 455
Kozanoğlu, 365
Könlüm, 104
Kösem Kösem, 535
Köveng'in ellerinde, 304
Köyün develeri, 300
Kulak tut sözüm, 343
Kundağına sardım taşı, 328
Kurban olduğum, 105
Kurtuluş türküsü/Urfa, 372
Kuşburnuyu budarlar, 211
Kütuda karabiber, 518
Küffar sanur hüccet almış Eğriye, 386
Küpelî horoz, 465

L

M

Maya/Diyarbakır 116
Maya/Erzurum 106
Maya/Elazığ, 478
Mayadağ'dan kalkan kazlar, 448
Mecnunum Leylâmı gördüm, 172, 485
Mehebbet âşiyanımdı, 104
Memet Çavuş ağrıtı, 367
Mendil, 261
Menevşesi tutam tutam, 253
Menteşeli, del'oldum derde düşeli, 305

Merdivenim kırkayak / Çiçek-
dağ, 225
Merdivenden inirdiler, 399
Mert dayanır namert kaçar, 395
Meşeler gövermiş, 178
Mevlâm bir adama çocuk verin-
ce, 474
Mızıka çalındı düğün mü san-
dın, 321,

Mızıka çalındı düğün mü san-
dın, 377
Mihrican mı değdi, gülün mü
söldü, 453
Misket, 504
Molla Ahmet ağıtı, 273
Mor koyun, 162
Muş ovası, 445

N

Nalbandım, 431
Nar ağacı budam budam 127
Nazlı kavak, 164
Ne çeker kulların serhad ilin-
de, 389
Ne çemen ne sâye-i gül 117

Nedendir kömür gözlüm neden-
dir, 102
Nergizi deste bağladım 140
Nezif'in ağıtı, 281
Ninni/Kıbrıs, 326
Niğde bağları, 245
Nefes, 484, 488, 489, 490

O

Oakta kahve pişirir, 234
O dağ bu dağ üstüne 133
Odasına vardım kahve pişirir/
Elazığ, 231
Ofo'nun ağıtı, 315
Oğlum oğlum üşümüş (Ninni),
325
Onikidir şu Burdur'un dermeni,
361

Osmanın türküsü, 319
Osman Paşa/Rumeli, 396
Oy bir sigara ver bana, 520
Oy mendil, 225
Oynayın kız oynayın, 520
Oyun havası/Erzurum, 528
Oyun türküsü/Sinop 312

Ö

Öksüzoglu'nun ağıtı 286
Öllem öllem men öllem 130
Ördek çalkanır göllerde, 252

Özey (Ezo Gelin) gelin'in ağı-
tı, 295
Özü kalesi türküsü 388

P

Pencerenin altında zerdali dalı
mısın?, 184
Peştemal tezgâhı, 421
Pınar, 446

Pınar baştan bulanır 132
Pınar başı, 524
Portakal dilim dilim 117
Potin bağı, 261

S

Sabah oldu uyaşsana 113
 Sabahın seherinde 98
 Sabahın erkenden gelmiş çeş-
 meye 141
 Saç bağı oyun havası, 511
 Salına salına girmiş bahçeye,
 407
 Sallana sallana gelir geçersin,
 205
 Saramazsam yüreğime derd olur,
 97
 Sarı kız/Kayseri, 144
 Sarı kız dediğin/Erzurum, 221
 Seherde bir bağa girdim, 492
 Seher vakti çaldım yârin kapı-
 sını, 131
 Seher oldu vakt oldu 116
 Seher yeli/Gaziantep, 249
 Seher yeli/Erzincan, 469
 Seferberlik türküsü/Urfa, 377
 Seferberlik türküsü/370
 Seferberlik türküsü/Kerkük, 378
 Sefil baykuş ne gezersin bu yer-
 de, 199
 Semeni, 472
 Senem/Urfa, 350

Şeker oğlan/Ankara, 505
 Şeytan bunun neresinde, 346
 Şirin nar dane dane, 511
 Şu dağlar ulu dağlar, 517
 Şu dalmanın dağını da duman
 bürüü, 178
 Şu karşiki dağda kar var duman
 yok, 177

Sensen sen, 125
 Sepetçioğlu, 359
 Serenler, 208
 Serhatler içinde Budin'dir başı,
 383
 Sevdığım de gelin olmuş gidi-
 yor 108
 Seyirttik çıktık hanaya, 414
 Seyrimde bir şehre vardım, 497
 Seyyah olup şu âlemi gezerim,
 487
 Sıçan, 334
 Silmedim göz yaşını aşkın ile
 ağlayanın 107
 Siyah perçemlerin, gonca yüz-
 lerin 98
 Söğüdün erenleri, 201
 Sudağ'ın Karşısı çardak 137
 Su sızıyor sızıyor 151
 Susuzam su isterem, 126
 Suya giden allı gelin, 530
 Süpürgesi yoncadan / Erzincan,
 214
 Sürmeli/Yozgat, 135
 Süsem sümbül yitirmişem, 114

Ş

Şu karşı yaylada göç kater ka-
 ter, 255
 Şu uzun gecenin gecesi olsam,
 240
 Şu yalan dünyaya geldim gele-
 li, 464
 Şu Yemende akar sular akımı-
 yor, 371

T

Tahtakurusu, 340
 Tamburam rebab oldu 109

Tek kapıdan çıktım yüzüm pe-
 çelli, 275

Telgırafın telleri 152
Telli sazdır bunun adı 346
Telli turna, 454
Tersaneden kalktı efe alayı,
422

Uca dağların başında, 391
Ulucami avlusunda, 313
Urfalıyam dağlıyam, 147
Urfalıyam ezelden, 122
Urfanın etrafı dumanlı dağlar,
461
Uyan alim, 275

Üç gün evvel geldi gelin alıcı,
312
Üç güzel oturmuş, 428

Vanlı, 228
Vardım Hind eline kumaş getir-
dim, 144
Vardım yârin bahçasına, 192

Ya dost, 490
Yalan Dünya, 350
Yastığı kuş tüyünden 472
Yaşar'ın türküsü, 271
Yaş nane kuru nane, 203
Yatma yeşil çimene, 179
Yaş türküsü, 474
Yaylanın soğuk suyu, 126
Yayla/Sivas, 444
Yayla/Yozgat, 443
Yaylanın çimenine, 521

Tiryakiler, 341
Turnalar, 244
Turnalar/Gaziantep, 454
Tutam yâr elinden tutam, 493
Türkün bayrağına, 401

U

Uykudan uyanmış gözleri bir
hoş, 219
Uyur idik uyardılar, 488
Uy uy demeye geldi, 165
Uzun ince bir yoldayım, 473
Uzun kavak, 471

Ü

Ümmü 137
Üşüdüm, 534

V

Varın sorun babasına, 412
Varna gibi kale yoktur, 387
Vurulmuş gelin ağıtı, 293

Y

Yazar curnalı, 352
Yaz gelip te yaz ayları doğun-
ca, 393
Yaz gelende çıkam yayla başı-
na (Güllü Paşa kız) 215
Yemen ellerinden beri gelirken,
484
Yenge kızın bir tane, 156
Yenice yolları, 192
Yeni gelinin ağıtı, 298
Yeşil kurbağalar, 258

Yeşil ördek gibi, 99
Yıldız dağı, 441
Yiğitler silkinip ata binende, 394
Yiğitleme/Kars, 395
Yiğitleme/Sivas, 394
Yiğit türküsü/Çiçekdağı, 362
Yoncalar, 512
Yörü bire Çiçek Dağı 102
Yörükler yaylasında, 443
Yüce dağ başında/Yozgat, 135
Yüce dağ başında yağan kar ol-
sun, 171

Zeynebim, 207
Zobalarında guru meşe yanıyor,
232

Yüce dağ başında yanar bir
ışık, 256
Yüksek ayvanlarda bülbüller
öter, 407
Yüksek minnarede kandiller ya-
nar, 230
Yüksek yüksek tepelere ev kur-
masınlar, 241
Yürü bire pınar başı, 447
Yürü güzel/Afyonkarakisar, 207
Yüzünü sevdiğim seyrana çık-
mış, 217
Yüzük oyunu türküsü, 531

Z

Zülûf dökülmüş yüze, 139

İNDEx II

(Türkülerin derlendiği il ve bölgelere göre hazırlanmıştır.)

ADANA

- Hasan Dağı, 442
Nedendir kömür gözlüm neden-
dir, 102
Yenice Yolları, 192
Gelin Ayşe, 311

ADİYAMAN

- Bir mektup yazdırdım Urfalı kı-
zına, 193
Göl başına vardım gölleri çok-
tur, 246

AFYONKARAHİSAR

- Aşamadım Emirdağı başından,
262
Bir kız ile bir gelinin cengi
var, 523
Çemberim dalda kaldı, 189
Çekirge, 345
Cevizin yaprağı dal arasında,
212
Hezin hezin gir kapıdan, 222
Hapishane içinde, 318

- İslamoğlu kule yapar taşınan,
362
Kahveci, 435
Kınaşı kırılır tasta, 409
Kap'ardına asa koymuş eleği,
204
Karakoyun, 458
Molla Ahmet, 273
Gelin Ümmü türküsü, 310
Güveyi türküsü, 416
Ulucâmi avlusunda, 313
Ümmü, 137
Yürü güzel, 207

AĞRI

- Ağrı dağından aştım, 186
Konma bülbül konma nergiz da-
line, 291

AMASYA

- Bağdat ellerinden gelen durna-
lar, 453
Felek şâd olacak günün görme-
dim, 486
Tek kapıdan çıktım yüzüm pe-
çeli, 275

ANKARA

- Karpuz kestim, 405
Madem dilber meylin yoğudu
bende, 220
Misket, 504
Monkoyun, 162
Meşeler gövermiş, 178
Şeker oğlan, 505
Atım araptır, 506
Fidayda, 507
Yaz gelip te yaz ayları doğun-
ca, 393
Gökyüzünde bölük bölük durna-
lar, 108
Ankarada yedik taze meyveyi,
279
Bugün ayın ışığı, 503
İstanbuldan gelirkene, 339
Asker türküsü, 321

ANTALYA

- Antalyanın mor üzümü, 194
Avşar beyleri, 360
Avşar ağzı, 120

AYDIN

- Hergün serhoş şu Aydın'ın uşa-
ğı, 195
Şu dalmanın dağını da duman
bürüdü, 178
Alı verin sandığımdan kürkü-
mü, 283
Emirim suya gider, 177, 223
Genç Osman, 398
Cafer Ege türküsü, 361

BALIKESİR

- Akpınar yapısına, 212
Ayva çiçek açmış, 293
İki keklık bir kayada ötüyor,
467
Kâmile'nin Türküsü, 100
Hastahane Türküsü, 277

BİLECİK

- Söğüdün erenleri, 201
Giz pınar başında yatmış uyu-
muş, 235
Elmanın bir yanı pembe, 187

BİNGÖL

- Yaz gelende çıkam yayla ba-
şına, (Güllü Paşa Kız) 215

BİTLİS

- Yoncalar, 512
Dideban üstündeyim, 513
Bağa vardım nar için, 187

BOLU

- Kiraz aldım dikmeden, 197
Beyaz gıyme toz olur, 213
Ada yolu kestane, 173

BURDUR

- Potin bağı, 261
Menevşesi tutan tutam, 253
Bir taş attım çaya düştü, 529
Bahçen bozuk değil mi, 509
Onikidir şu Burdur'un dermeni,
361

BURSA

- Çocukla evlendirilen gelinin ağı-
tı, 296
Bındım atın birine, 188
Derefer doldu taşınan, 188

ÇANAKKALE

- Karanfilin moruna, 163
Pınar baştan bulanır 132
Yatma yeşil çimne, 179

ÇANKIRI

- Haydan olur, 506
Özü kalesi, 388

Penceremin altında zerdali dalı
mısın?, 184

ÇORUH

Gülbeden, 220

Çeper çıktım, 206

Kız belin. Incedir ince, 527

ÇORUM

Şu uzun gecenin gecesi olsam,
240

Dillala, 148

Beyrek Dağı, 103

Bayram geldi benim yârim ka-
çıyor, 120

Mehmed'in ağıtı-Hem okudum
hemi de yazdım, 302

DENİZLİ

Salına salına girmiş bahçeye,
407

Karabaş koyunu güde güde ge-
tirdim, 459

Ağ elime mor kınalar yaktılar,
413

Devrent deresini duman bürü-
dü, 287

Zobalarında guru meşe yanıyor,
232

Bana kara diyen dilber, 168

DIYARBAKIR

Maya, 106

Maya, 116

Mevlâm bir adama çocuk ve-
rince, 474

Silmedin göz yaşını aşkın ile
ağlıyanın, 107

Bir çaket isterem, 190

Çay içinde döğme taş, 210

Çarşıda bal var, 515

Vardım yârın bahçasına, 192

Haydi gıdah toyuna, 408

Hangi bağın bağbanısan gülü-
sen, 191

Esmer bugün ağlamış, 218

EDİRNE

Boyacı, 432

Yüksek yüksek tepelere ev kur-
masınlar, 241

Çifte kuburları çıktım almai,
367

Edirnenin ardı bağlar, 181

ELAZIĞ

Hozat türküsü, 288

Havuz başı türküsü, 161

Hafize ile Şevkinin türküsü, 171

İndim yârın bahçesine, 152

Kövenğin ellerinde, 304

Kâtip türküsü, 282

Kar mı yağmış şu Harputun ba-
şına, 160

Maya, 478

Mamoş türküsü, 285

Odasına vardım kahve pişirir,
231

Seferberlik türküsü, 370

Aş yedim dilim yandı, 172

Al alma türküsü, 167

Bağ altına türküsü, 513

Çayda çıra yanıyor, 516

Dağlar türküsü, 164

Emine türküsü, 229

Telgırafın tellerine, 152

Uy uy demeye geldim, 165

Yüzük oyunu türküsü, 531

Yüksek minarede kandiller ya-
nar, 230

ERZİNCAN

Yeşil kurbağalar, 258

Eğin dedikleri, 263

Havuz başının gülleri, 191

Keklik gibi kanadımı süzmedim,

189

Karşı yatan kara dağlar, 306

Kâdir Mevlâm senden bir dileğim var, 482

Seher yeli, 469

Seherde bir başa girdim, 492

Süpürgesi yoncadan, 214

Şu karşı yaylada göç katar katar, 255

Seyrimde bir şehre vardım, 497

Büyük cevizin dibi, 518

Ağlama gözlerim Mevla kerimdir, 263

Dersim derler, 301.

Ezel bahar olmayınca, 91

Erzincandan Kemahtan, 254

Ela gözlerini sevdiğim dilber, 219, 242

Güzel senden ayrılalı, 99

Gurbet elde bir hal geldi başıma, 256

Gönül kalk gidelim sılaya doğru, 351

Vardım Hind eline kumaş getirdim, 144

Yalan Dünya, 350

ERZURUM

Çimenli bahçede, 510

Kutuda karabiber, 518

Kadın oyunhavası, 510

Mendil, 261

Maya, 105

Maya, 106

Mızıkâ çalındı düğün mü sanın, 321

Oyun havası, 528

Sarı kız dediğin, 221

Adalardan çıktım yaya (Ninni), 324

Al yeşil geymiş allanır, 222

Billur piyadelim, 227

Mızıkâ çalındı düğün mü sanın, 377

Dünürçüler geldi sıra sıra dizildi, 412

Delloy can, 515

Evlerinin önü, 147

Erzurum dağları, 241

Emrah, 480

Ela göz, 227

Tutam yâr elinden tutam, 493

Uykudan uyanmış gözleri bir hoş, 219

Uca dağların başında, 391

Vanlı, 228

Yüzünü sevdiğim seyraha çıkmış, 217

ESKİŞEHİR

Kahveciler, 435

Aşamadım şu dağların belinden, 247

Durnam gelir gona galka, 247

GAZİANTEP

Ofo'nun ağıtı, 315

Helvacı, 423

Kara imiş şu Antebin yazısı, 373

Özey (Ezo) gelin, 295

Seher yeli, 249

Şirin nar dane dane, 511

Turnalar, 244

Gâfil gezme şaşkın, 488

Gönül gurbet ele varma, 259

Gurbet, 244

Ezo gelin ağıtı, 294

Çadır kurdum düzlere, 159

Ben de şu dünyaya geldim geleli, 354

GİRESUN

Karadır kaşların, 175

Yaylanın soğuk suyu, 126

Ekin biçme havası, 426

Kızım sana fistan aldım, 237

GÜMÜŞHANE

Güzel vasfedeyim hallerin senin,
226
Emmioğlu - emmikızı, 526
Gergef işleme türküsü, 430
Saç bağı, 511

HAKKÂRİ

Ayvana serdim kilim, 180

HATAY

Şu karşiki dağda kar var duman
yok, 177
Gül kuruttum, 196
Güzelhan, 514

İÇEL

Her sabah her sabah, 224
Anamur yolları, 509
Çiçekler içinde menevşe baştır,
248

ISPARA

Evlerinin önü mersin, 166
Ardıçtandır kuyuların kocası, 180
Ayletmen gelini yazık, 413

İSTANBUL

Kadifeden kesesi, 508
Arabacı, 433
Bostancı, 431
Bir gemimiz var telli varaklı, 399
Berber, 434
Bahriyeli, 174
Değirmenci, 434
Denizci türküsü, 422

İZMİR

İstihkâmdan atlayamadım, 374
Asmalı mencere, 182
Ela gözlü benli dilber, 182
Dandini dandini dan olur, 328

KARS

Ben bir avuç darı olup, 525
Süsem sümbül yitirmişem, 114
Sallana sallana geçersin, 205
Beyim gözün aydın olsun, 483
Bahçelere geldi bahar, 150
Baharın gülşen çağında, 451
İster ihtiyar ol ister nevcivan, 479
Derbeder, 481
Gülendam, 232
Yiğitleme, 395, 397
Ah lala, 115
Bizim dağların dağların, 442
Kaçaklama, 395

KASTAMONU

Halı dokuma türküsü, 429
Çanak kale içinde aynalı çarşı,
375
Yaş nane kuru nane, 203
Sepetçiöğlü bir ananın kuzusu,
359

KAYSERİ

Kırlangıçlar yüksek yapar yuva-
yı, 210
Kına türküsü, 411
Kayseri mektebi, 129
Kayalar kayalar, 161
Karakoyun, 456,
Kâkül kesilirken söylenen türkü,
405
Sarı kız, 144
Saramazsam yüreğime derd olur,
97
Ceviz oynamaya gelmiş odama,
299
Ceylan, 463
Ağır, 306
Dağlar, 440
Dağdan yuvarlandı kayalarımız,
301
Gubalak keklik, 467
Gessi bağları, 415

Germir bağları, 445
Hacılar Köyü, 267
Tahta kurusu, 340
Yürü bire pınarbaşı, 447

KIRKLARELİ

Kalk gidelim yâr senin ile, 160
Uzun kavak, 471

KIRŞEHİR

Karakaş altına çekmiş sürmeler, 196
Ceylan, 460
Hapishane türküsü, 317
Kızılırmak, 449
Seher vakti çaldı yârin kapısın, 131
Şu dağlar ulu dağlar, 517
Merdivenim kırk ayak, 225
Atladı çıktı eşiği, 411
Biter kırşehirin gülleri, 199
Gıcılar kavak gıcılar, 410
Gelin türküsü, 134
Yiğit türküsü, 362
Zülûf dökülmüş yüze, 139
Koyun, 455

KOCAELİ

Üç güzel oturmuş, 428
Elmayı top top yapalım 158

KONYA

Karanfil, 145
Karanfil oylum oylum, 165
Mahpushanelerde, 316
Menteşeli, 305
Osman'ın türküsü, 319
Aşamadım Karamanın ilinden, 292
Uyan Alim, 275

KÜTAHYA

Furun üstünde furun, 146

Guguk, 468
Gidin bulutlar gidin, 153.

MALATYA

Atlar eğlendi, 314
Bir mektup yazdırdım, 193
Güzel gel beri gel beri, 485
Ağıt, 286
Derdimi söylesem, 257
Gezmedim yorulmadım, 198
Telli turna, 454
Yüksek ayvanlarda bülbüller öter, 407
Kına Havası, 407

MANİSA

Altı kızlar türküsü 230
Ger Ali, 360

MARAŞ

Elif türküsü, 209
Kara çadır düzdedir, 202
Güzel ne güzel olmuşsun, 167

MARDİN

Kırpıkların ok mudur?, 154
Bahar geldi gül açtı, 185.

MUĞLA

Ekinler ekilirken, 431
Alı da verin benim barıtımı saç-
mama, 245
Ben susadım, sular isterim, 154

MUŞ

Açıldı lâleler güller, 445
Kalenin bedenleri 155

NEVŞEHİR

Nar ağacı budam budam 127
Garşı bağda sıra sıra bademler, 243

Koyun 455
Ceylan 460
Karadır kaşların ale getirir 129
Yaşar'ın türküsü, 271

NİĞDE

Çaya indim durnaya 155
Niğde bağları, 245

ORDU

Hekimoğlu derler benim aslıma, 291
Oy bir çigara ver bana, 520
İki turnam gelmiş, 455

RİZE

Yenge kızun bir dane 156
Akayı daşlı dere 157
Kerez çiçek açayı 157

SAKARYA

Allı yazma abşında, 186

SAMSUN

Beni bir dost yaraladı, 480
Çarşamba dedikleri, 194

SİİRT

Yastığı kuş tüyünden 472

SINOP

Üç gün evvel geldi gelin alıcı, 312
Oyun türküsü
Ben giderim Batuma, 158
Tersaneden kalktı efe alayı, 422

SİVAS

İlahî, 494
Küpheli horoz, 465
Koca öküz, 338
Kır at, 463
Kalenin bayır düzü, 149

Mecnunum Leylamı gördüm, 172, 485
Madıma ktoplama havası, 425
Madımak oylum oylum, 428
Nalbandım, 431
Ocakta kahve pişirir, 234
Pınar başı, 524
Sevdiğim de gelin olmuş gidiyor, 108
Sefil baykuş ne gezersin bu yerde, 199
Sabahtan erknden gelmiş çeşmeye, 141
Keklik, 466
Ekin biçme havası, 427
Açıl mor menevşem, 470
Ben gidersem sazım sen kal Dünyada, 482
Belkamada yatan hasta, 254
Barabar, 251
Çiçeklerin dili, 469
Düşmanın hançeri işlemez cana 348
Dostlar beni hatırlasın, 476
Dağlar, 439
Eşimden ayrıldım yoktur kararım, 242
Gurbet (Aslı gurbet harabetmiş köyümü), 251
Gurbet (Gurbet eli mekân tutuo gelmyen), 250
Gurbet (Şu zalim gurbet çıktı çikalı), 249
Kaçaklama, 394
Gel ha gönül havalanma, 477
Uzun ince bir yoldayım, 473
Yüce dağ başında yanar bir ışık, 256
Yörü bire çiçek dağı, 102
Yiğitleme 394
Yayla, 444
Ya dost, 490
Zeynebim, 207
Celalin ağıtı, 287
Yesil ördek gibi, 99
Ağıt, 323

TEKİRDAĞ

Varın sorun babasına, 412
Aman dayler, 246

TOKAT

Bugün ben bir güzel gördüm, 217
El vurup yaremi incitme tabib,
477

Burçak tarlası, 302
Hey onbeşli onbeşli, 215
İnkisar eylemem yazık serine,
352
Sabahın seherinde 98

TRABZON

Yaylanın çimenine kuzu yayılır,
521
Oynayın kız oynayın, 520
Peştemal tezgâhı, 421

TUNCELİ

Ela gözlerini sevdiğim dilber 138
Dersim bir dağ içinde, 260
Siyah perçemlerin 98

URFA

Abdo'nun ağıtı, 281
Akşamın vakti geçti, 113
Akşam oldu güneş girdi buluda,
146

Alaydım elin elime, 122
Anama söyleyin, 267
Arap atı gibi salları başını 122
Ayağına geymiş karnı yemeni 121
Bu derede bastı bizi harami, 289
Bülbülün göğsü al olur, 497
Bülbüller düğün eyler, 493
Hayatları degirmi, 176
Harman yeri sürseler, 174
Hüveğin yollarında 111
Habeşin dağında, 492
İlahi, 496
İki dağın arasında kalmışam, 292

Kurtuluş türküsü, 372

Köyün develeri, 300

Kerem, 107,

Kara sandık açamadım, 296

Karanfil bedrenk olur 118

Kepuyu çalan kimdir 120

Kalanın ardında ekerler küncü
143

Kaleni nardında üç ağaç incir,
203

Mahpushane havası, 316

Nezif'in ağıtı, 281

Ne eçmen ne saye-i gül 117

Portakal dilim dilim 117

Ördek çalkanır göllerde, 252

Serem, 350

Seferberlik türküsü, 377

Seher oldu vakt oldu, 116

Yeni gelinin ağıtı, 298

Urfanın etrafı dumanlı dağlar, 461

Urfalıyam ezelden, 122

Urfalıyam dağlıyam, 147

Tanburam rebab oldu, 109

Garip bir kuştı gönlüm, 111

Güvegi giydirme havası, 417

Güvercin vurdum kalkmaz, 114

Eminem, 224

El zannender ben deliyem, 493

Evlerinde var badya 141

Daracık sokakta yâre kavuştum
143

Divan 115

Dön beri de yüzün göreyim 119

Çay içinde adalar 123

Bak kar gözlü ceylana, 462

Ben bu dağın ağacıyam, 499

Bir ayrılık bir yoksulluk bir öfüm,
479

UŞAK

Kiremitte buz musun, 175

Ey su yolu, 184

VAN

Ali Paşa ağıtı, 268

Çorabı çektim dizime, 185
Akşam oldu yakamadım gazımı
(Ninni), 324

YOZGAT

Sürmeli, 135
Kuşburnuyu budarlar, 211
Hastane önünde incir ağacı, 272
Yayla, 443
Yüce dağ başında, 135
Vurulmuş gelin ağıtı, 293
Tiryakiler, 341
Gardiyan, 318
Felek, 269
Duvak türküsü, 415
Çamlığın başında tüter bir tütün,
274
Bülbülün kanadı sarı, 452
Asker yolu beklerim, 320
Sıçan türküsü, 334
Hacı Bey Türküsü, 270

ZONGULDAK

Kına havası, 405

RUMELİ TÜRKÜLERİ

Bülbüller ötüyor seher vaktidir,
400
Alişimin kaşları kara, 139
Akşam yeli, 468
Berber ver aynayı bakayım, 424
Yıldız Dağı, 441
Kırımдан gelirim, 388
Lofçanın ardında kaya, 142
Mayadağdan kalkan kazlar, 448
Sabah oldu uyansana, 113
Estergon, 381
Budın Türküsü, 382

TRAKYA

Bülbülüm altın kafeste, 110
Buna er meydanı derler, 391
Küffar sanur hüccet almış eğri-
ye, 386

EGE BÖLGESİ

Yörükler yaylasında, 443

ORTA ANADOLU BÖLGESİ

Bebek ağıtı (Afşar), 308
Geyik avı, 310
Bebek ağıtı, 307
Kâzımın ağıtı, 278
Kundağına sardım taşı, 328
Yüce dağ başına yağan kar ol-
sun, 171
Su sızıyor sızıyor 151
Pınar, 446
Oy mendil, 225
Mihrican mı değdi gülün mü sol-
du, 453
Hem okudum hemi de yazdım,
302
Hacı bey Türküsü, 270
Kalktı göç eyledi avşar elleri,
392

ÇUKUROVA

Kozanoğlu, 365
Suya giden allı gelin, 530

DOĞU

Memmet çavuş, 367
Serkatler içinde Budindir, 383
Budın dedikleri, 384
Neçelere kulların serhat ilinde,
389
Osman Paşa, 396

KUZEY DOĞU

Ben razı değilim hicrana gama,
481
İyi-Kötü karı, 338

RODOP TÜRKLERİNİN TÜRKÜLERİ

Varna gibi kale yoktur, 387
İstihkâm içinde aynalı çarşı, 369
Kız pınar başında yatmış uy-
muş, 447

KIRIM TÜRKLERİNİN TÜRKÜLERİ

Emine şerifenin türküsü, 313
Merdivenden indirdiler, 399
Sudağ'ın karşısı çardak, 137

KIBRIS TÜRKLERİNİN TÜRKÜLERİ

Beşparmak dağı sıra, 112
Hanaylar yaptırdım, 112
Ninni, 326
Seyirttik çıktık hanaya, 414

IRAK TÜRKLERİNİN TÜRKÜLERİ (KERKÜK)

Bülbül, 451
Bu hal ne haldı, 233
Altun hızma mülayim, 124
Al ipek yeşil ipek, 128
Ağlama ceylan balası, 136
Bakar kapı zarınnan, 132
Cerre, 232
Dede dede can dede, 355

Fakirlere Allah sabur, 353
Gülüm güller zarınnan, 108
Yazar curnalı, 352
Nergizi deste bağladım, 140
O dağ bu dağ üstüne, 133
Öllem öllem men öllem, 130
Susuzam su isterem, 126
Seferberlik türküsü, 378
Helliden dağlar kamış, 519

ÂZERİ TÜRKLERİNİN TÜRKÜLERİ

Azerbaycan maralı 125
(Könlüm) Mehebbet aşyanımdır
104
Arzu gızım, 236
Kurban olduğum 105
Bilirsen mi sennen niye küsmü-
şem 104
Semeni, 472
Sensen sen 125
Türkün bayrağına, 401
Gafgaz, 236

FAYDALANILAN KAYNAKLAR

I. KİTAPLAR :

1. Anadolu Türküleri ve musiki istikbalımız, Mahmut Ragıp Gazimihâl
2. Ankara bölgesi musiki folkloru, Mahmut Ragıp Gazimihâl
3. Anadolu Halk Türkülerinden örnekler, Ferruh Arsunar.
4. Anadolu Köylerinin Türküleri, Yusuf Ziya Demirci.
5. Afyonkarahisar Türküleri, Osman Attila.
6. Anadolu Halk Şarkıları, İstanbul Belediye Konservatuvarı yayını, defter 1 - 11.
7. Atatürk'ün Sevdiği Türküler.
8. Ağıtlar, Kemal Sadık Göğceli.
9. Anadolu Halk Şarkıları, Rauf Yekta.
10. Azerbaycan Halk Şarkı ve Manileri, Ali Volkan.
11. Anadolu Halk Sazları, Sadi Yaver Ataman.
12. Bergama Türküleri, Abdurrahman Yılmaz.
13. Bilecik Halk Türküleri, İbrahim Tarık Çakmak - Şemsi Hüsamettin.
14. Bursa Folkloru, Fazıl Yenisey.
15. Bitlis'ten Sesler, Niyazi Ateşli.
16. Cenupta Türkmen Oymakları, Ali Rıza Yalman.
17. Diyarbakır Folkloru, Şevket Beysanoğlu.
18. Diyarbakır Türküleri, Celâl Güzelses.
19. Diyarbakır Halkıyyatında Mani, Maya, Hoyrat ve Atasözleri, Pertev Sungur.

20. Eskişehir Folkloru, Muammer Uludemir.
21. Elâzığ Bakırmadeni Kazası Halk Türküleri, Ferruh Arsunar.
22. Eğin Dedikleri, Osman Efe.
23. Evlerinin Önü, Cahit Öztelli.
24. Erzurum Türküleri, Nabi Belekoglu.
25. Esnaf Türküleri, Sadi Yaver Ataman.
26. Folklor ve Edebiyat 1, 2, Prof. Dr. Pertev Naili Boratav.
27. Folklor ve Halk Edebiyatı, Eflâatun Cem Güney.
28. Gaziantep Folkloru, Ferruh Arsunar.
29. Gaziantep Türküleri, H. Uğur Barlas.
30. Harput Yollarında c. 3, İshak Sunguroğlu.
31. Harput Ahengi, Fikret Memişoğlu.
32. Halk Türküleri, Eflâatun Cem Güney.
33. Halk Edebiyatı Antolojisi, Sadettin Nüzhet Ergun.
34. Halk Şiirinde Türler, Hikmet Dizdaroglu.
35. Halk Edebiyatı Dersleri, Prof. Dr. P. Naili Boratav.
36. İçel Folkloru, Sait Uğur.
37. İstanbul Folkloru, M. Halit Bayrı.
38. İl yıllıkları.
39. Karadeniz Bölgesi Halk Türküleri, Veysel Arseven.
40. Kiğı Folkloru, M. Sadık Yiğitbaş.
41. Konya Vilâyeti Halkıyyatı ve Harsiyatı, Sadettin Nüzhet - M. Ferit.
42. Kerkük Havaları, Av. Ata Terzibaşı.
43. Kerkük Hoyratları, Av. Ata Terzibaşı.
44. Konya'da Musiki, Mahmut Ragıp Gazimihâl.
45. Kastamonu Ninnileri, M. Nasuh Güngör.
46. Memleket Türküleri, Neriman Altındağ Tüfekçi - Nida Tüfekçi.
47. Musiki Sözlüğü, Mahmut Ragıp Gazimihâl.
48. Niğde Halk Türküleri, Halit Ongan.
49. Notaları ile Rumeli Türküleri, Mustafa Ramiz.
50. Örencik ve Ahi Köylerinin Türküleri, Mehmet Tuğrul.
51. Sivas Folkloru, Vehbi Cem Aşkun.
52. Seçme Köy Şarkıları, Muzaffer Sarısözen.
53. Şarkî Anadolu Türkü ve Oyunları, Mahmut Ragıp Gazimihâl.

54. Türk Edebiyatında ilk mutasavvıflar. Prof. Fuat Köprülü.
55. Türk Halk Müziği Usulleri, Muzaffer Sarısözen.
56. TRT Halk Müziği Repertuarı.
57. Urfa Folkloru, Mithat Atakurt.
58. Yurttan Sesler, Muzaffer Sarısözen.
59. Yüz Soruda Türk Halk Edebiyatı, Prof. Dr. Per-tev Naili Boratav.

II. DERGİLER :

1. Folklor
2. Folklorla Doğru
3. Musiki Mecmuası.
4. Radyo Mecmuası
5. Türk Folkloru Araştırmaları

SÖZLÜK

aba: Kaba ve kalın kumaştan yapılmış kalın üstlük.

abula: Abla.

acapladılar: Hayret ettiler, ayıpladılar.

açılmazam: Rahat olamam, mutlu olamam.

adu: (Aduv) düşman.

ağdı: 1 - Yükseldi, havalandı; 2 - Sarktı.

ahduman: (Aht ü peyman) yemin, and, söz.

ahır: Akıyor.

âh ü zâr: İnleme.

ahvâl: Haller.

âkil: Akıllı.

alaca: Bir kaç renkli ipekten yapılmış kumaş.

aldadı: Aldatıyor.

alduv: Aldın.

alım: Alayım.

aluben: Alarak.

amanat: Emânet.

amel: İş.

anay, aney: Ana, anacık.

annı: Alın.

aluban: Alarak.

aplak: Bir at cinsi.

arakçın: Takke.

aralı: Ayrı.

âram: Dinlenme, durma, oturma.

arhac: Koyunun yattığı yer.

arış: Üzüm asması.

arş: İslâm inancına göre göğün en üst katı.

arş ü kürs: İslâm inancına göre, göğün dokuzuncu ve son katı ile onun altında, Tanrı takdirinin, olmuş ve olacak şeylerin yazılı olduğu levhanın bulunduğu yer.

ars ü ürs: Bkz. arş ü kürs.

asdar: Raf.

Âsı: Âsi, burada özel isim.

Âşalı: Ayşe Ali, burada bir kadının adı olarak geçiyor.

âşikâr: Açık.

âşiyân: Yuva.

aşkuvdan: Aşkından.

aşna: (Âşına) tanıdık, dost, sevgili.

ateşin: Ateşli.

avaz: Ses.

ayırı: Ayırır.

ayletmen: Ağılatmayın.

bad-ı saba: Baharda esen hafif rüzgâr.

badya: Tencereden büyük bakır kab, yağ ve su konur.

bahan: Bana.

bahtılı: (Bahtlı) şanslı.

barabar: Beraber.
başuva: Başına.
beçare: (Biçare) çaresiz.
beden: Kale duvarı.
bele: Böyle.
belemek: Kundaklamak.
belik: Bölük, tane, saç örgüsü-
nün her biri.
bencileyin: Benim gibi.
bengi: Ebedi, sonu olmayan, hep
kalacak olan.
bergüzâr: Hediye.
beste: Bağlı.
Beytullah: Kâbe, Allah'ın evi;
burada özel isim Beytullah.
Çavuş kastediliyor.
bezek: Süs.
bezm-i gülîstan: Gül bahçesi
meclisi.
bibi: Hala, babanın kızkardeşi.
bi haber: Habersiz.
bi ihtiyâr: Elde olmayarak, ken-
diliğinden.
bile: Beraber.
bukavlı: (Bukağılı) kilitli.
bulanacak: Buluncaya kadar.
bunda: Burada.
bu, buy: Koku.
bühtan: İftira.

caket: Ceket.
cefa: Eziyet etme, ayrılıkta bi-
rakma.
cemâl: Güzel, güzellik.
cerre: Testi.
cevvü: Testini.
cıda: Kargı.
cüş: Coşma, kaynama.
cümbüş: Eğlenti.

çarh: Dünya.
çatma: Koyun keserken asma-
ya yarayan üç direkli ağaç.
çelen: Çingirak.
çember: Büyüz yazma, yemeni.
çem çiler: Kırığı düşer.
çemen: Çimen, bahçe.
çen: Sis, duman.
çitışdiyor: Şingirdiyor.
çit: Pamuklu basma kumaş, bu
kumaştan yapılmış örtü.

cubuği: Çubuğu, çizgisi.
çrümenem: Çürümem.
çüt: Çift.

dalabır: Dalıp çıkmak, suya da-
lıp çıkmak.
daldan dalıya: Arkadan arkaya.
darar: Tarar.
dayanamirem: Dayanamıyorum.
deği: Değil.
delebiyor: Işık ışık parlıyor.
dem a dem: Zaman zaman.
derk: Sersem, deli.
derdiden: Derdinden.
derduvden: Derdinden.
destur: İzin.
devşiri: Devşirir, devşiriyor.
devim: Diyeyim.
deyirler: Diyorlar, diyorlar ki.
deyu: Diyerek.

diğeban: Gözcü, bekçi, nöbetçi;
burada, Bitlis'te tepe üze-
rinde etrafı gözetlemeye
uygun olan yer kastedili-
yor.

dizuvden: Dizinde, dizinden.
dolak: Tozluk yerine ayak bile-
ğinden dize kadar bacakla-
ra dolanan ensiz ve uzun
kumaş.

dolayı: Dolana dolana.
don: Elbise.
doymaram: Doymam.
doyük: Doymuş.

döğdürüpsen: Döğdürmüşsün;
döğün döğdürmüşsün; döğün
dövme, yüzün veya vücudun
çeşitli yerlerine iğne ile ya-
pılan şekiller.

döyünen: Döğünen.
dözerem: Tahammül ederim.
dûd: Duman.

ebru: Kaş.
edeller: Ederler.
edna: Pek alçak.
efgân: Acı ile bağırıp çağırma.
efkâr: Fikirler, düşünceler, kay-
gı, tasa.
efkârımca: Kendi düşündüğüm

gibi, kend: düşünce ve ta-
samlar.
efsun: Afsun, büyü.
eğrim eğrim: Yan yan, eğilerek.
ehd ü peyman (Ahd ü peyman)
söz, yemin, and.
ehl-i dil: Gönül ehli, gönülden
an!ayan.
el: Yaa, yabancı.
elen: Eleyin.
elpençe: El bağlamış durumda.
elvan: Renkli.
el yumak: Vaz geçmek, el çek-
mek, umut kesmek.
emame: (İmame, amame,) sa-
rık, baş örtüsü.
engîn: Müttevazi, alçak gönüllü.
erenler: Ermiş olan kimseler, de-
likanlılar, yiğitler.
erimenem: Erimem.
esiri: Esirim.
ester: Katır.
eşik: Kapı boşluğunun alt kıs-
mında bulunan alçak basa-
mak.
eşk: (Aşk) sevgi. (Okunuşta
sondaki k kalın)
eşk: Göz yaşı.
eşkın: (Işkın) asma sürgünü.
etir: (İtir) koku.
ever: Acele eder.
eversin: Acele edersin, acele e-
diyorsun.
evlek: Tarlanın saban iziyle bö-
lünen kısımlarından her biri.
evüz: Eviniz.
eyvan: Ayvan.
eydür: Söyler.
Eynegöl: İnegöl.
eze: Teyze, hala, yenge; zayıf.
Ezo (Özey), öz olan; burada ö-
zel olarak bir kadın ismi.

Fadik: Fadime, Fatma gibi kadın
isminin kısaltılmış şekli.
fam: Renk, çeşit, örnek.
fartu: Yalan; fartu fartu: bolca,
çok yalan.
fehmi etmez: Anlamaz.
fel: Donuk, anlamsız.

figân: Bağırıp çağırma, inleme.
firengi: Kilit.
firkat: Ayrılık.

gaçkın: Ürkek, gizlenen.
gadem: (Kadem) ayak, ayak bas-
ma.
gamze: 1. Göz süzme, yan bakış,
2. Gülerken çenede ve ya-
naklarda meydana gelen çu-
kurluk.
gani: Zengin, bol.
garbi: Batıdan esen rüzgâr.
gazz: Gaz lâmbası.
geçmerem: Geçmem.
Gedâ: Fakir, dilenci, âşık; bura-
da mahlas olarak özel isim
yerine kullanılmıştır.
gelemi: (Gelemiyi) gelemiyor.
geilêm: Gelirim.
gelsey: Gelsen.
geluben: Gelerek.
gârgef: Üzerine kumaş gerilerek
nakış işlemeye yarayan dört
köşe çerçeve.
geşt ü güzâr: Gezip dolaşma.
gevlîne: Gönüne.
gevliv: Gönlün.
gezmerem: Gezmem, gezmeyo-
rum.
gidermek: Ortadan kaldırmak,
öldürmek.
giriftar: Tutkun, tutulmuş.
goyak: Yanık.
gög, gök: Yeşil, mavi.
gömleguv: Gömleğin.
göremen: Göremezsin.
görgülü: Görünümlü; güzelinen
görgülü: Güzeller yayılmış
yatıyor.
gövel: Yeşil başlı.
göy: (Gök) yeşil, mavi.
guggu: Bir kuş, guguk.
gülbenk: (Gülbank) bir ağızdan
çıkan ve yükselen ses, Bek-
taşilerin törenlerinde ulula-
rını anmak için okunan dua;
gülbank-ı Muhammedi: Ezan.
gülgün: Kırmızı, gül renginde.
güvengez: Dağda yetişen bir çe-
şit ot.

ğerg: (Gark) boğma, bolca bulunma.

Hafo: Hâfize, burada bir kadın adı.

Hakko: Hakkı, burada bir erkek adı.

hal: Yüzdeki ben, benek; bu hal ne haldı: Bu yüzündeki ben nasıl bir ben'dir.

halhal: Ayağa takılan bilezik.

hali: Boş.

hama: Büyük, muamma.

hamısından: Hepisinden.

hanay: Salon, sofa, büyük oda.

har: Diken.

harabat: Meyhane.

harda: Nerede.

harladı: Çağladı, harıl harıl aktı.

hatem: Yüzük, nişan yüzüğü, kıymetli yüzük.

havar: İmdat; bu mânâya gelen bir feryat edatı.

hayad, hayat: Avlu.

hayıf: Yazık.

Hayro: Hayrî, burada özel isim olarak kullanılmıştır.

helliden: Halay çekilirken atılan nara

Henno: Hanife, burada özel isim olarak kullanılmış.

hezîn hezîn: Sessiz sedasız, gölge veya ayışığı gibi sessizce.

hına, hınna: Kına.

hışm, hışh: Öfke, kızgınlık.

hızma: Buruna takılan süs eşyası.

hızmav: Hızman.

hicran: Ayrılık, unutulmaz acı.

hilaf: Karşı.

hulle: Cennet elbisesi.

humar: Baygın, yarı mest.

hun: Kan.

hurda: Küçük.

hurd u haş: Ufak, ufalanmış, param parça.

hüccet: İspat belgesi, senet, kâğıt.

hüma kusu: Cennette var olduğu kabul edilen bir kuş.

ırak: Uzak.

ırlamak: Yırlamak, şarkı söylemek.

İçre: İçinde.

İhsan: 1. İyilik etme, 2. Bağış.

İhvan: Dost.

İkrah: İğrenme, tiksınme.

İkrar: 1. Kararlaştırma, 2. Kabul etme, 3. Dil ile söyleme.

İleniyorum: Beddua ediyorum.

İmük: Bingıldak, yeni doğmuş çocuğun başındaki yumuşak kısım.

İntizar: Adama.

İstiri: İstiyor.

İslî kula: Al ile kır renklerinin biraz daha koyusu, bu renkteki at.

kaban: 1. Dik yokuş, tepe, 2. Derenin iki tarafındaki orman, 3. Erkek ve azılı deva, 4. Paskül.

kada: Kaza, belâ.

kadağa: İliştirilmiş, tutturulmuş.

kaday: Kadani, kazanı, belânı.

kadd: Boy.

kahır: 1. Kederlenme, 2. Zorlama, 3. Ezme.

kahmadı: Kalkmadı.

kâhlan: Küheylan.

kail: 1. Söyleyen, 2. Râzî, boyun eğmiş.

kelaya: Kaleye.

kalmıya: Kalmaya.

kâmet: Boy.

kanara: Et çengeli.

kanda: Nerede.

kaşarda: Karşıda.

kap'ardına: Kapı arkasına.

kararı: Kararır, kararıyor.

karşı ma karşı: (Karşı ba karşı) karşı karşıya.

kaytan: İpek, ipekten yapılmış ip, bağ.

kelâm-ı gadim: Kur'an-ı Kerim.

Kelamullâh: Allah'ın kelâmı, Kur'an-ı Kerim.

kele: Kadınlar arasında seslenme edatı.

kem: Kötü.

kerem: 1. Bağış, 2. Soyluluk, soy-
luluğun şartlarından, cömert-
lik.

kesim: Karar, sözleşme.

kesmez: Ayırmaz.

keşik: 1. Sıra, nöbet, 2. Yardım.

Kevser: Müslüman inancına göre
Cennette bir akarsu ismi.

ki gelin: İki gelin.

kimin: Gibi.

kirman: Yün eğirmede kullanı-
lan alet

kirmani: Kirman gibi.

kirtmen: Halı dokuyucusu.

kışmıs: Ufak taneli bir çeşit ü-
züm.

kışrıs: Yaban papatyası, yaban
maydanosu.

kolçak: Pazubent, kola geçirilen
kılıf.

komadı: Koymadı.

koyak: Dulda, rüzgârı olmayan
sığınılacak yer.

koz: Ceviz.

kölge: Gölge.

kudret: İnsan eli değmeden mey-
dana gelmiş şeylerin kayna-
ğı.

kuskunsuz: 1. Gözden düşmüş,
2. Eğer kemeri olmayan.

kuzlar, kuzular: Yavrular, doğu-
rur.

kuzu: Yavru.

küffar: Kâfirler.

külek: Rüzgâr.

küncü: Susam.

kürek: Burada kürek cezası ve-
rilen mahkûm kastediliyor.

lahuri: Lahur'da yapılan bir cins
şal kastediliyor.

lal: Dilsiz.

libas: Giyilecek şeyler.

liyer: Tabanca, ruvelver'den bo-
zulma bir isim olarak.

lo: Loy, seslenme ve hitap eda-
tıdır.

lüver: Bkz. Liver.

ma: (ba) bkz. karşı ma karşı.

maba: Vebal.

madımak: Yiyilebilen yabancı bir
bitki.

mağrip: Batı.

mah: Ay.

mabub: Güzel.

mahitab: Parlak ay.

medek: Manda, manda yavrusu,
inek, buzağı, davar.

mahle: Mahalle.

mahleyize: Mahailenize.

mancınık: Top yapımı bilinme-
diği zamanlarda, kaleleri döğ-
mek için taş gülle atmakta
kullanılan bir çeşit büyük
sapan.

marak: Merak.

martaval: Yalan, uydurma söz.

maslahat: 1. Rahatlık iyilik yolu,
2. Husus, iş. 3. Önemli iş.

masrık: Doğru.

mâşuk: Âşık olunan, sevgili.

maya: Bir cins dişi deve.

med: Uzatma, yayma.

meftun: Tutkun.

meh: Ay.

mehebbet: (Muhabbet) sevgi.

mehriban: (Meh ru ban) ay yüz-
lü güzel anlamına, seven,
dost; güler yüzlü, yumuşak.

melek ül mevt: Ölüm meleği, az-
rail.

melil melil: (Melül melül) usan-
mış, bıkmış; yaslı üzüntülü.

melül: Üzgün, boynu bükük.

menend: Benzer, eş.

meni: Beni.

mersin: Sıcak bölgelerde yetişen
bir bitki.

mest: Üzerine pabuç giyilen kı-
sa konçlu, yumuşak ve hafif
ayakkabı.

menzil: Konak, inilecek yer.

mih: Çivi.

mıraz: Murat, dilek.

mihnet: Sıkıntı, üzüntü.

mihrican: Sonbahar, gün ve ge-
ce eşitiği zamanı.

min: Bin.

mırac: Göğe çıkma, Müslüman i-

nancında Muhammed Peygamberin göğe çıktığı gece.
mirza: Bazı Türk ve İran topluluklarında bir soyluluk ünvanı.

misket: Mis kokulu demek olup, özel kokusu olan meyva cinsleri hakkında ve isim olarak kullanılır.

mu, muy: Kıl, saç.

muhabbet: Sevgi.

muhannet: Alçak, korkak.

muhkem: Sağlam.

mukadder: 1. Kader, 2. Tanrının önceden bir iş için belirttiği.

mulla: Molla.

murat: Arzu, istek.

murt: Bir çeşit acı yabancı bitki.

mutu: (muti') bağlı, itaatkâr.

müdam: Sürekli, süren.

mühlet: Vakit tanıma, bir işi belli bir zaman için geri bırakma.

mülayim: Yakışmış, yumuşak.

mür'üz: Bir çeşit uzun tüylü örtü.

müşfik: Şefkatli.

nacak: Kısa odun baltası.

nâle: İnleme, inilti.

nâme: Mektup.

nâfân: İnleyen.

nâ mert: Mert olmayan.

na murad ölüm: Muradıma ermeden öleyim ki.

narlık: Nar bahçesi, burada Urfa'nın bir mahallesi kastediliyor.

narıncıdı: Sarı, turuncu idi.

nâsip: Kısmet.

nebi: Peygamber.

Nemçe: Eski Osmanlılarca Avusturya'nın adı.

Nesl-i aba: Muhammed Peygamberin, üzerlerine abasını örttükleri Ali, Fatma, Hasan ve Hüseyin.

n'ettin: Ne ettin.

neva: Ses.

nevcivan: Genç.

Nevruz: İlkbahar başlangıcı, güneşin kuzu burcuna girdiği gün.

Nezif: Nazif, burada özel isim.

nigah: Bakış.

nikah: Örtü, yüz örtüsü.

nişangâh: Nişan yeri, buluşma yeri.

nöker: Hizmetçi.

od: Ateş.

okudun: Söyledin, çağırdın, davet ettin.

olasan: Olasın.

olı: Olur.

oluban: Olarak.

onbeşli: Onbeş yıl hapse mahkûm olan.

Ortasar: Ortahisar, burada özel isim.

Oyat: Uyandır.

Oylum oylum: Oymalı.

öcünsün: Övünsün.

öğüvce: Önün sıra.

öllem: Ölürüm.

övüm: Öpeyim.

Özey: Öz olan, burada özel olarak kadın ismi.

özge: Başka.

palas: Çul ve aba ile bunların eskileri.

penah: Sığınma, sığınacak yer.

perçem: Alına düşen saç.

pervane: 1. Gece keleş, 2. Âşık, 3. Haberci.

Pervana: Pervane.

pervaz: Uçma.

peşkes: Başkasının malını birine uygunsuz bir maksatla bağışlamak.

peyik: (Peyk) haber getirip götüren.

pezik: Pancar, pancar yaprağı.

pîr: 1. Yaşlı ihtiyar, 2. Tarikat kurucusu, 3. Meslek veya iş icatçısı.

redif: Askerlik görevinin ikinci devresi, ihtiyat.

ruz-ı mähşer: Mahşer günü.

sabaret: Uyanıklık.

saçır: Saçıyor.

sağalmaz: İyi olmaz.

sahan: Sana.

sako: Çeket.

salaca: Sedye, tabut.

salaklar: Vurur, indirir, hırpalar.

salıptı: Salmıştır.

saltacılar: Yelekciler.

sam yeli: Sıcak ülkelerden esen ve insanı sersem eden bir rüzgâr.

saraldan: Sarartan.

sava bilmek: Atlata bilmek.

sayd: Av.

save: Gölge.

seleşirem: (Söyleşirim) konusurum.

sema: Gökyüzü.

semeni: Kap içerisinde süs için yetiştirilen buğday, yeşillik.

Senem: (Sanem) put, tapılacak kadar güzel, burada özel olarak kadın ismi.

serime: Başıma.

seyirtmek: Kalkmak, hızlı yürümek.

seymen: 1. Efe, 2. Bekçi, muhafız, 3. Köyden köye gelin almaya giden, davullu zurnalı, atlı silâhlı delikanlı alayı.

seyrangâh: Gezinti yeri.

sıkılsan: Darda kalsan.

sıldırım: Yalçın, sarp.

sima: Beniz, çehre.

siyim siyim: Sessiz sessiz ve devamlı.

sona: Suna.

soya: Pençe, tırnak.

soyka: Ölünün geride bıraktığı özel eşyaları.

sulayın: Su gibi.

undum: Uzattım.

susuzam: Susuzum.

süfre: Sofra.

süphan: Tanrı.

süsem: (Süsen) türlü renkli, kokulu bir çiçek.

şâh: 1. Padişah, 2. İran hükümdarı ünvanı, 3. Hz. Ali.

Sah Hatayi: Şah İsmail.

şavk: (Şevk), 1. İstek, 2. Keyif, neşe, 3. Işık.

şem'a: Mumlu fitil, alev, sevgili, sevilen, etrafında dönülen.

şemame: Güzel kokulu bir cins kavun.

şesşer: Dilli topuz, soğancık denen savaş âleti.

şeve: 1. Cam bilezik, 2. Kara amber.

şevk: Bkz. Şavk.

şih: Şeyh.

sikâr: Av.

şivan: Yas, feryat, ağıt.

şivekâr: Nazlı, edalı.

taam: Yemek.

talân: Yağma.

tarûmar: Dağınık.

taşra: Dışarı.

tehrir: (Tahrir) 1. Yazma eser, 2. Yazmak, 3. Azadetmek.

tek: Gibi.

teke tüke: Seyrek.

temmuz tabak: Temmuz sıcaklığında.

temren: Ok, kargı gibi şeylerin ucundaki sivri demir.

terek: 1. Ağaç, 2. Raf, 3. Set.

tespihuv: Tesbihin.

teşiri: (Teşhiri) resili.

tetirbe: Çıkmaz sokak.

tiğ-i sevda: Sevda kılıcı.

tiken: Diken.

tobaladı: Töbelidir.

toyun: Düşün.

tutup: Tutmuş.

tügüdü: Tüyü idi.

tüllü: Türlü.

tünak: Kuşların tünedikleri dal veya sırick.

tütün: Duman.

tuba: Cennette bulunan ve dalları bütün Cenneti gölgeleyen bir ağaç.

uca: Yüce.

ufaklar: Ufalar.

uğrun uğrun: Gizli gizli.
umman: Büyük ve engin deniz.
urba: Elbise.

üleş: Leş.
ülfet: Görüşme, konuşma; dostluk.
üskek: Yüksek.
üz be üz: Yüz yüze.

vahiy: Tanrı fikir ve buyruğunun yine Tanrı tarafından bir peygamberin gönlüne doğdurulması.

vala: İpekten yapılmış, ince, tül gibi olan baş örtüsü.

varak: Yaprak.
vasfedeyim: Anlatayım.
vâsıl: (Vasıl) kavuşma.
vêde: Söz, vaad.
veten: Vatan.
vird: Söz.
viş: Bir hayret edatı.

vâd: Yabancı, el.
yağsba: Erkeklerin giydiği deriden yapılmış çizme (yağub-be).

yağı: Düşman.
vağır: Yağıyor.
vağlık: Mendil.
vahsı: Güzel.
valabıyor: Parlıyor.
valguz: Yalnız.
yâran: Dostlar.
yarı ba yar: Yarı yarıya.

yarımçın: Yârim için.
varısıdı: Yarısıdır.
yarpız: Dere kenarında yetişen, çiğköfteyle yiyimi güzel olan bir bitki.

yaşan: Tehlike, felâket; tehlikeye kayan.

yavaş sen: «Dur sen» anlamına hayıflanma bildiriyor.

vazı: Düz yer, ova.

yazığuz: Yazığın.

yedeyim: Götüreyim, yedekte götüreyim.

yeglin: İyi, üstün.

yemind: Yemin.

yene: Yine.

yeri: Yürü.

yiğlar: Ağlar.

yiğnağ: Toplantı.

vitem: Kaybolayım.

vola yola: Çizgili.

yorgalar: Rahvan yürür.

yoş: Yabanî, ehlileştirilmemiş.

yuhu: Uyku.

yunduğum: Yıkandığım.

Yusuf - Ken'an: Ken'an şehriden olan Yusuf, Hz. Yusuf.

Yüzbirli: Yüzbir yıla mahkûm.

zahm: Yara.

zâr: Ağlama, inleme.

zarınnan: Aralığınnan.

zava getti: Zayı' oldu, boşa gitti!

zefir: Nefes verme.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	5
KİTAP HAKKINDA	11
GİRİŞ	13

FOLKLOR: Folklor Nedir 13, Folklorun Sahasına Giren Konular Nelerdir 13, Folklorun Diğer İlimlerle Olan İlgisi Nedir 14, Folklorun Kaynakları Nelerdir 15, Folklor İlmî Üzerinde Çalışmalar Nerede ve Ne Zaman Başladı 16, Çeşitli Uluslarda Folklor Çalışmaları Ne Zaman Başladı 16, Netice 16, Türkiye'de Folklor Çalışmalarının Geçmişi 18, Türkiye'de İlk Musiki Folkloru Çalışmalarına Emegi Geçenler: Seyfettin Bey 24, Sezai Âsaf Bey 25, Ferruh Arsunar 25, Ahmet Kutsi Tecer 26, Halil Bedi Yönetken 27, Muzaffer Sarısözen 29.

HALK EDEBİYATI	32
----------------------	----

Türk Halk Edebiyatının Türk Edebiyatındaki Yeri, Tekke Edebiyatı, Âşık Edebiyatı, Anonim Halk Edebiyatı.

HALK ŞİİRİ	36
------------------	----

Halk Şiirinde Şekil 36, Halk Şiirinde İç Yapı: İç Âhenk, Mecaz Âlemi, Halk Şiirinde Temalar: Aşk, Tabiat, Toplum, Din, Hasret ve Gurbet, Yıgıtlık, Ölüm 39.

HALK ŞİİRİNDE TÜRLER	44
Halk Şiirinde Tür 44, Mâni 45, Hoyrat 48, Koş- ma 51, Varsağı 56, İlâhî Ve Nefes 57, Semai 58, Destan 59, Divan 60, Selis 61, Kalenderi 61, Müs- tezat 61, Türkü 62.	
TÜRKÜ	63
Türküler Nasıl Doğarlar 63, Türkü Yakanlar Kim- lerdir 64, Türküler Nasıl Yayılırlar 64, Türküler- de Değişme 65, Bugünkü Hayatımızın Türküler- deki İzleri 66, Ezgilerine Göre Türküler 67, Şekil Yapısına Göre Türküler 69, Konularına Göre Türküler 84, Derleme Yapacaklara Ufak Birkaç Not 86.	
TÜRK HALK ÇALGILARI	88
REPERTUVAR	95
LİRİK TÜRKÜLER: 95, Aşk Ve Sevda Türküleri, Güzellemler 97, Gurbet Türküleri 239, Ağıtlar 265, Mahpushane Türküleri 316, Asker Türküleri 320, Ninniler 324.	
SATİRİK TÜRKÜLER: 331, Mizahî Türküler 333, Taşlamalar, İlenmeler 346,	
OLAY TÜRKÜLERİ 357: Seferberlik Türküleri 367, Serhat Türküleri 379, Kahramanlık Türkü- leri 391.	
TÖREN VE MEVSİM TÜRKÜLERİ 403.	
İŞ VE MESLEK TÜRKÜLERİ 419:	
PASTORAL TÜRKÜLER 437.	
DİDAKTİK TÜRKÜLER 473.	
OYUN TÜRKÜLERİ 501.	
İNDEKS	539
Türkülerin isimlerine göre 539.	
İl ve Bölgelere Göre 551.	
FAYDALANILAN KAYNAKLAR	561
SÖZLÜK	565

Folklor, bir toplumu diğer toplumlar arasında söz sahibi kılacak özelliktir; başka kimseye benze-meme ve kendine has bir şahsiyete sahip olma özelliği. Bu sebeple kişiliğin yaratıcısı yaratma gü-cünün kaynağı olan folklor milli kültürümüzün en mef unsurlarından biridir.

Toplumu birbirine bağlayan en ateşli folklor öntesi ise **TURKULER**'dir. Milletler, türkuleriyle ha-yatlarını yaratır, onunla bezenir ve işlerler. Biz de milletimizi türkülerimizle tanır, onlarla severiz. Bu sevgi fertlerin birbirlerine kaynaşmalarını sağlar ve onları birleştiren bir güçtür.

Türkyede folklor konusunda **1933** birçok pek çok yayın vardır. Fakat bunlar, daha çok belirli bir konuyu alıp okuyucuya sunan kitaplardır. Hele tür-küler konusunda, özellikle son zamanlarda yanlış-larla dolu bir kaç kitap yayımlanmıştır. İşte biz bu yanlışları düzeltmek ve eksiklikleri tamamlamak gayesiyle her çizgideki okuyucuya cevap verebile-cek olan bu kitabı size sunuyoruz.

★ 450 Lira